

UNIVERZA V NOVI GORICI
FAKULTETA ZA PODIPLOMSKI ŠTUDIJ

**NACIONALNA IDENTITETA IN GLASBA PRI
ŠOLOOBVEZNIH MLADOSTNIKI**

DISERTACIJA

Lorena Mihelač

Mentorica:izr. prof. dr. Marina Lukšič Hacin

Mentor:izr. prof. dr. Leon Stefanija

Nova Gorica, 2011

Izjava

Izjavljam, da sem doktorsko disertacijo pripravljala samostojno na podlagi lastnih spoznanj in ob virih, ki so navedeni v disertaciji.

Lorena Mihelač

Zahvala

Zahvaljujem se mentorjema, izr. prof. dr. Marini Lukšič Hacin in izr. prof. dr. Leonu Stefaniji, za vse pripombe in usmeritve pri nastajanju disertacije. Hkrati se jima zahvaljujem za vse potrpljenje, ki sta ga pokazala v vseh teh letih nastajanja disertacije.

Zahvaljujem se mag. Simoni Pustavrh, ki me je spodbujala in me vodila skozi nepregledno množico statističnih podatkov.

Zahvaljujem se svoji družini, ki mi je ves čas stala ob strani in me spodbujala, da sem lahko končala svoje raziskave. Hvala sinu Alešu Christianu, ki mi je velikokrat pomagal razumeti nekatera poglavja tudi iz drugih zornih kotov.

Vsem omenjenim – iskrena hvala.

V Stični, 2011.

Nacionalna identiteta in glasba pri šoloobveznih mladostnikih

Izvleček:

Disertacija obravnava identifikacijo z glasbo pri mladostnikih v zgodnjem mladostniškem obdobju s poudarkom na nacionalni identiteti. Na začetku so predstavljeni sodobni diskurzi o identiteti s posebnim poudarkom na mladostništvu in (nacionalni) identiteti mladostnika. V drugem sklopu so predstavljene glasba in njene vloge. Raziskuje pomembnost, ki jo ima glasba kot dejavnik socializacije in identifikacije pri mladostnikih, bolj poglobljeno pa vlogo, ki jo ima kot nacionalno identifikacijski dejavnik pri mladostnikih s poudarkom na ljudski glasbi.

V nadaljevanju so predstavljeni socializacijski dejavniki (primarni in sekundarni), ki se kažejo kot najbolj pomembni v življenju mladostnikov z vidika nacionalne identifikacije z glasbo, in sicer pomen družine, pomen osnovne šole, pomen učnega predmeta glasbena vzgoja, pomen vrstnikov in prijateljev ter pomen množičnih medijev.

V empiričnem delu so predstavljeni cilji raziskave ter raziskovalna hipoteza, metode dela ter rezultati empirične raziskave. Rezultati empirične raziskave so disertacijo usmerili v raziskovanje dveh domnev, in sicer o pomembnosti nacionalne identitete za mladostnike in glasbe kot identifikacijskega in socializacijskega dejavnika, ter glavne hipoteze, ki trdi, da je glasba pomemben dejavnik nacionalne identifikacije pri mladostnikih.

V sklepu sta podana povzetek vseh pridobljenih rezultatov iz disertacije in osebno videnje avtorice o pomembnosti nacionalne identitete za posameznika, sledi navedba virov in literature ter prilog, ki vsebujejo podrobno opisane rezultate, pridobljene v anketnih vprašalnikih za učence in učitelje, dodani so anketni vprašalniki za učence in učitelje, ki so bili uporabljeni pri empirični raziskavi, ter povzetek v angleščini.

Ključne besede:

Nacionalna identiteta, mladostniki, glasba, socializacija.

The national identity and music in young adolescents

Abstract:

The doctoral dissertation discusses about national identity with music in young adolescents. The introduction reviews the present discussions about identity, emphasizing the (national) identity in adolescents. The second chapter presents music and her functions. It is focused specially on the influence of music on the socialization and identification in adolescents, arguing also about the influence of music on establishing the national identity in adolescents pointing out the function of folk music as well.

The next chapter presents the primary and secondary factors of socialization, which seems to be very important in the life of the adolescents from the point of view of their national identification with music: the importance of the family, the importance of the primary school, the importance of the school subject music, the importance of peers and the importance of mass media.

In the empirical chapter are presented the main purpose of the research work, the main research hypothesis, the methods of research work and the results of the research work. The chapter about the gained results of the empirical research work discusses about two assumptions, about the importance of the national identity for adolescents and about the importance of music as an identificational and socializational factor for the adolescents, as also about the main hypothesis which claims, that the music is very important for the establishing of the national identity in adolescents.

The last section reviews all the gained results in the doctoral dissertation and the personal understanding of the importance of national identity for a person, which is followed by a list of sources and literature, with a list of appendices, showing detailed the results gained from the inquiries for students and teachers, showing also the content of the inquiries for students and teachers, and concluding the doctoral dissertation with an English summary.

Keywords:

National identity, adolescents, music, socialization.

KAZALO VSEBINE

Izjava.....	3
Zahvala.....	4
Izvleček.....	5
Abstract.....	6
KAZALO VSEBINE.....	7
UVOD.....	10
1. SODOBNI DISKURZI O IDENTITETI	16
1.1. Posameznik in identiteta – med svobodo in navidezno svobodo	16
1.2. Kulturna identiteta - etnična identiteta - nacionalna identiteta: teoretična stališča in pristopi	19
1.2.1. Slovenska nacionalna identiteta, slovenska kultura ali kulture na slovenskem?	23
1.3. Identiteta in identifikacije mladostnika v zgodnji mladostni dobi.....	25
1.3.1. Mladostništvo.....	25
1.3.2. Oblikovanje identitete in identifikacije.....	27
1.3.3. Oblikovanje nacionalne identitete	29
2. GLASBA IN NJEN POMEN V ŽIVLJENJU MLADOSTNIKA V ZGODNJI MLADOSTNI DOBI.....	32
2.1. Glasba – od hrupa do umetnosti zvoka.....	32
2.2. Glasba: zgolj estetsko doživetje?	35
2.2.1. Raziskave o pomembnosti in vlogi glasbe v sodobnem času	35
2.2.2. Glasba in njene vloge	38
2.2.3. Glasba in nacionalna identiteta	44
2.3. Glasba in mladostnik	47
2.3.1. Nacionalna identiteta mladostnika in glasba.....	50
2.4. Ljudska glasba	52
2.4.1. Ljudska glasba in mladostnik	57
3. IDENTITETA, GLASBA IN DEJAVNIKI SOCIALIZACIJE	59
3.1. Pomen družine v življenju mladostnika.....	60
3.1.1. Pomen družine pri ohranjanju ljudskega izročila kot etnične/nacionalne vrednote v družini	62
3.1.1.2. Ljudsko izročilo kot etnična/nacionalna vrednota pri priseljencih v Sloveniji.....	64
3.1.1.3. Slovensko ljudsko izročilo kot etnična/nacionalna vrednota pri slovenskem izseljenstvu	68
3.2. Osnovna šola ter njena vloga in pomen v življenju mladostnika	72
3.2.1. Osnovna šola v Sloveniji in nacionalna vzgoja.....	76
3.2.3. Učni predmet Glasbena vzgoja in nacionalna identiteta mladostnika	78
3.2.4. Interesne dejavnosti v osnovni šoli in ohranjanje slovenske nacionalne identitete	81

3.2.5. Izbirni predmeti v osnovni šoli in ohranjanje slovenske nacionalne identitete.....	85
3.3. Vrstniki in prijatelji kot socializatorji v življenju mladostnika	88
3.3.1. Vpliv vrstnikov in prijateljev na ohranjanje nacionalne identitete mladostnika	91
3.3.2. Odnos mladostnikov Slovencev do Neslovencev	94
3.4. (Dis)funkcijsko delovanje množičnih medijev na identiteto mladostnikov	96
3.4.1. Množični mediji in nacionalna identiteta mladostnikov	99
3.4.2. Množični mediji in nacionalna identifikacija mladostnikov skozi glasbo: od avtohtone ljudske glasbe do komercializirane nacionalne glasbe.....	101
4. EMPIRIČNI DEL	104
4.1. Cilji raziskave ter raziskovalna hipoteza.....	104
4.1.1. Cilji	104
4.1.2. Raziskovalna hipoteza	105
4.2. Metode dela.....	106
4.2.1. Izvedba empiričnega dela raziskave.....	106
4.2.2. Populacija zajeta v raziskavi.....	106
4.2.3. Opis instrumentarija	106
4.2.4. Statistične metode obdelave	107
4.3. Rezultati empirične raziskave – interpretacija	108
4.3.1. Domneva 1: Nacionalna identiteta je pomembna komponenta mladostnikove osebnosti.....	108
4.3.2. Domneva 2: Glasba je pomemben dejavnik identifikacije in socializacije mladostnika	116
4.3.3. Glavna hipoteza: Glasba je pomemben dejavnik nacionalne identifikacije pri mladostniku.....	120
4.3.3.1. Družina, mladostnik in nacionalna identifikacija z ljudsko glasbo.....	126
4.3.3.2. Šola, mladostnik in nacionalna identifikacija z ljudsko glasbo	128
4.3.3.3. Učni predmet Glasbena vzgoja, mladostnik in nacionalna identifikacija z ljudsko glasbo.....	132
4.3.3.4. Vrstniki in prijatelji, mladostnik in nacionalna identifikacija z ljudsko glasbo	135
4.3.3.5. Mediji, mladostnik in nacionalna identifikacija z ljudsko glasbo	138
4.4. Zaključek empiričnega dela	140
5. SKLEP	144
5.1. »Ubi bene ibi patria\	147
6. VIRI IN LITERATURA.....	154
7. PRILOGE	188
7.1. Rezultati anketnega vprašalnika za učence	188
7.2. Rezultati anketnega vprašalnika za učitelje.....	325
7.3. Anketni vprašalnik za učence	353
7.4. Anketni vprašalnik za učitelje glasbe.....	361
8.SUMMARY	367

UVOD

V zadnji četrtini dvajsetega stoletja je bila splošno razširjena domneva, da je dobe nacionalizma konec in da stojimo na pragu postnacionalnega obdobja (Tamir, 2008) oziroma da »moderne demokracije že živijo v postnacionalnem obdobju«.¹

Te domneve in trditve so bile porušene v osemdesetih letih dvajsetega stoletja, ko so narodna gibanja postala bolj priljubljena in so zahteve narodov po lastnih nacionalnih državah in neodvisnosti postale čedalje glasnejše, predvsem v srednji in vzhodni Evropi.

Vprašanja glede vrednot, norm, korenin, kulturnih vezi, pripadnosti, mitih in simbolih, ozemlja, preteklosti in podobno so tako spet prišla na površje, predvsem v novonastalih nacionalnih državah.

Tudi vprašanje nacionalne identitete posameznika, njenega oblikovanja in izbire je pridobilo na aktualnosti, in to ne samo v državah, ki so nastale v zadnjih treh desetletjih, ampak celo v tistih državah, ki obstajajo že dolgo.

Čemu naj da posameznik prednost, svoji lastni izbiri ali skupnosti? Kaj ima večjo vrednost – širok obseg svoboščin ali članstvo v cvetoči kulturni skupini, neokrnjena avtonomija ali močan občutek pripadnosti (Tamir, 2008: 43)?

Kako pojasniti izbiro nacionalne identitete nekega posameznika: kot njegovo racionalno odločitev ali kot nerazložljivo ljubezen do imaginarne skupnosti, ki jo doživlja kot »moje ljudstvo«, »moja kultura« (Anderson, 1998)?

Kaj pomeni nacionalna zavest za nekega posameznika in ali se ta zavest enači z nacionalizmom v negativnem pomenu in se kot takšna odklanja, ker vodi v šovinizem?

Ali je možno nacionalno zavest oziroma nacionalno identiteto sodobnega posameznika enačiti s patriotizmom, tako kot je to bilo v frankofonskih državah?

Kateri socializatorji so udeleženi pri oblikovanju nacionalne identitete nekega posameznika in kako se kažejo razlike v delovanju teh socializatorjev glede na zgodovinski čas in na ustroj države?

¹ Elon, A.: »A letter from Israel«. » New Yorker, 27. julij, 1987. Povzeto po Tamir, 2008: 127.

To so samo nekatera od množice vprašanj, povezanih z moderno identiteto posameznika, ki sem jih lahko zasledila nekoliko bolj poudarjeno v novo ustvarjenih nacionalnih državah kot pa v državah, ki obstajajo dlje časa, kjer je ljudstvo že utrlo svoj pot kot narod/nacija med ostalimi narodi/nacijami in kjer se dojemanje naroda/nacije kaže kot naravno.

V tem kontekstu sta se mi primer Slovenije in vprašanje slovenske nacionalne identitete zdela še posebej zanimiva, in sicer glede na to, da je njeno ozemlje stoletja bilo pod romanskim, germanskim in ogrskim vplivom in ter skoraj več kot sedemdeset let pod vplivom ostalih jugoslovanskih narodov.

Vendar bi poglobljanje v slovensko nacionalno identiteto skozi celotni zgodovinski razvoj Slovenije vsebinsko preusmerilo disertacijo in zahtevalo po vsej verjetnosti večdesetletno raziskovanje. Zato sem se v svoji raziskovalni nalogi usmerila na samo nekatera obdobja, in sicer na obdobje osamosvojitve po letu 1991 ter na obdobje po vstopu Slovenije v Evropsko unijo leta 2004.

Pri tem sem poskušala pridobiti (vsaj delni) vpogled v doživljanje slovenske nacionalne identitete po letu 1991, in sicer z iskanjem odgovorov na vprašanja, ki so se mi zdela bistvena pri razumevanju tako kompleksnega pojava. Širše gledano se odpirajo sledeča vprašanja: kaj pomeni osamosvojitve Slovenije za slovensko nacionalno zavest in slovensko kulturo; kaj pomeni vstop Slovenije v Evropsko unijo za slovensko nacionalno identiteto; ali vstop v Evropsko unijo pomeni zanikanje nacionalne zavesti; ali je poudarjanje slovenske nacionalne identitete v tovrstni nadnacionalni zvezi samo zaščita nacionalnih koristi ali provincializem;² kakšen pomen ima slovenska kultura pri razpoznavnosti Slovenije v evropski skupnosti in tudi širše.

Da sem dala poudarek prav slednjemu, kulturi, izhaja iz dejstva, da je kultura od samega začetka bila »trdna podlaga za duhovni in materialni napredek Slovencev« in da je »postala in ostala eno temeljnih gibal slovenskega zgodovinskega razvoja«,³ pa čeprav je Slovenija še pred dvema desetletjema bila del večnacionalnih držav.

² Bučar, F. (2003). *»Porušena harmonija sveta«*. Dob pri Domžalah: Založba Miš.

³ Slovenski nacionalni program, str. 6.

Kultura je bila za slovenski narod vedno v središču, ker se je skozi stoletja slovenski narod zaradi odsotnosti politične moči in avtonomije potrjeval prav s kulturo,⁴ za razliko od ostalih večjih evropskih narodov, pri katerih se je kultura oblikovala vzporedno s politiko in gospodarstvom.

Ker je najvidnejši izraz slovenske kulturne identitete bila prav zagotovo in je še vedno umetnost z jezikom,⁵ sem se odločila, da dam poudarek pomenu glasbene umetnosti in njene vloge pri nacionalni identifikaciji Slovencev. Ta odločitev izhaja iz dejstva, da sta na Slovenskem tudi glasbena umetnost in v ožjem smislu ljudska glasba imeli bistveno vlogo pri ohranjanju slovenske nacionalne zavesti in slovenske kulture in te vloge ni moč prezreti.

Pri tem sem želela zajeti dokaj neraziskano področje, kar je za posledico imelo obravnavo populacije, o kateri sodobne raziskave ne povedo skoraj nič - o populaciji slovenskih šoloobveznih mladostnikov in o njihovem dojetju nacionalne identitete ter nacionalni identifikaciji z glasbo - slovensko nacionalno glasbo.⁶

Izbira te populacije ni bila slučajna. Najprej je ta izbira povezana z mojim petindvajsetletnim delom z mladino, pri katerem sem ugotovila in vedno znova ugotavljam čedalje bolj zgodnjo zrelost in zmožnost prevzemanja večje odgovornosti pri življenjskih odločitvah ter hkrati (po mojem osebnem mnenju) večje razumevanje dokaj abstraktnih pojmov, med katerimi je, med ostalim, tudi pojmovanje nacionalne identitete.

Izbira tovrstne populacije pa izhaja tudi iz številnih raziskav, ki se strinjajo, da je glasba manj ali več prisotna v vsakem starostnem obdobju, da pa ima v obdobju mladostništva zagotovo poseben pomen in vlogo, kaže se namreč kot sredstvo oblikovanja osebne identitete in čedalje bolj kot sredstvo, s katerim se sodobni mladostnik lahko kulturno, v ožjem smislu pa tudi etnično/nacionalno poistoveti.

⁴ Ib. str. 6

⁵ Kot nacionalno in kulturno zaveden Slovenec se je Prešeren že v 19. stoletju odločil, da bo zavrnil "ilirščino" kot jezik svoje poezije in uporabil slovenščino. Njegov boj za visoko umetniško kakovost je bil hkrati tudi boj za ohranjanje slovenske nacionalne zavesti, ker je s visokimi estetskimi dosežki svojih pesmi prispeval visoki kulturi, "ki profilira Slovence kot samosvojo skupnost in jih vodi v razvito družbo narodov". Simoniti, V.: *Slovenski narod in njegova kulturna zavest*. Govor v Katoliškem domu prosvete v Tinjah, 4. februarja, 2007.

⁶ S slovensko nacionalno glasbo mislim na glasbo, ki vsebuje prvine slovenske ljudske glasbe in se poje/izvaja v slovenskem jeziku oziroma je povezana na kakršen koli način z idejo ljudske glasbe (opomba avtorja).

In tretjič, zaradi neenotnosti, ki se kaže pri različnih starejših in novejših raziskavah glede sposobnosti mladostnikov pri njihovem dojetju tako abstraktnih pojmov, kot je nacionalna identiteta, sem želela pridobiti konkretna stališča mladih o njihovih izkušnjah.

Izhajajoč iz teh smernic in na podlagi pridobljenih informacij sem - preden sem se odločila za postavitev glavne hipoteze - izhajala iz dveh domnev, ki se glasita:

1. nacionalna identiteta je pomembna sestavina mladostnikove osebnosti,
2. glasba je pomemben dejavnik identifikacije in socializacije mladostnika.

Na podlagi teh domnev sem postavila glavno hipotezo, ki se glasi:

»Glasba je pomemben dejavnik nacionalne identifikacije pri mladostniku.«

S poglobljanjem v primarno in sekundarno socializacijo se je pokazalo, da bi glavno hipotezo bilo treba dopolniti z raziskovanjem tistih socializatorjev, ki imajo s stališča oblikovanja nacionalne identitete pri mladostnikih in njihovi nacionalni identifikaciji z glasbo najmočnejši vpliv. Zaradi tega sem pri svoji raziskavi posebno pozornost namenila naslednjim socializatorjem in izhajala iz naslednjih domnev:

- Družina

Družina lahko pomeni v življenju mladostnika v zgodnji adolescenci, ki je priseljenec tujega rodu in živi v slovenski družbi, zelo močno oporo pri ohranjanju njegove nacionalne identitete s pomočjo ljudske glasbe njegove izvorne domovine, vendar je to odvisno od prvega, časa bivanja mladostnika v Sloveniji, in drugič, od stopnje integriranosti mladostnika v slovensko družbo.

Pravo tako je družina v življenju mladostnika v zgodnji adolescenci, ki je slovenskega rodu in živi v tujini kot izseljenec/zdomec ali v Sloveniji, eden od dejavnikov pri ohranjanju slovenske nacionalne identitete s pomočjo slovenske ljudske glasbe, vendar je to odvisno od pomembnosti, ki jo slovenska ljudska glasba ima med vsemi elementi etničnih vrednot v družini.

- Osnovna šola

Osnovna šola ima bistveno vlogo v življenju mladostnika v zgodnji adolescenci pri ohranjanju njegove nacionalne identitete s pomočjo glasbe, vendar je to odvisno od stopnje multikulturene usmeritve šole oziroma od odprtosti šole do verske, jezikovne in kulturne socializacije mladostnikov.

- Učni predmet glasbena vzgoja

Učni predmet glasbena vzgoja je eden od bistvenih dejavnikov pri ohranjanju nacionalne identitete mladostnika v zgodnji adolescenci, vendar je to odvisno od prvič, stopnje njene multikulturene usmeritve, drugič, pomembnosti, ki jo ima multikulturena usmeritev glasbene vzgoje za učitelje glasbene vzgoje, in tretjič, pomembnosti, ki jo slovenska glasba ima za učitelje tega predmeta.

- Množični mediji

Množični mediji imajo čedalje večji vpliv na življenje mladostnika v zgodnji adolescenci in lahko prispevajo k ohranjanju nacionalne identitete s pomočjo glasbe.

- Vrstniki in prijatelji

Vrstniki in prijatelji lahko prispevajo k ohranjanju nacionalne identitete mladostnika s pomočjo glasbe, vendar je to odvisno od prvič, njihove pripravljenosti za sprejemanje pripadnikov druge nacionalnosti, in drugič, njihovega zavedanja o pomembnosti ohranjanja tako slovenske kot kulture tujega naroda, katerega bistveni del je glasba.

Odločila sem se, da raziskovalno nalogo zaradi večje preglednosti razdelim v pet glavnih delov. V prvem delu sem poskušala na podlagi starejših in najbolj sodobnih raziskav predstaviti splošna spoznanja o identiteti, nacionalni identiteti, mladostništvu in vzpostavljanju nacionalne identitete pri mladostnikih. V drugem delu obravnavam glasbo in njene vloge s posebnim poudarkom na vlogi ljudske glasbe pri nacionalni identifikaciji pri mladostniku.

V tretjem delu je poudarek na socializatorjih, ki so pomembni v primarni in sekundarni socializaciji mladostnika. Družina, osnovna šola s poudarkom na učnem predmetu glasbena vzgoja, vrstniki in prijatelji ter množični mediji so analizirani z vidika njihovega vpliva na nacionalno identifikacijo mladostnika. Pri tej analizi sem vedno iskala povezavo med (ljudsko) glasbo, socializatorjem in mladostnikom.

Četrty del doktorske disertacije je empirični del, v katerem sledi opis empirične raziskave, analiza pridobljenih rezultatov ter diskusija o tem, ali je glasba lahko pomemben dejavnik nacionalne identifikacije pri mladostniku.

V zadnjem delu doktorske disertacije podajam sklep in svoje videnje pomembnosti nacionalne identitete za posameznika.

Zavedam se, da moja raziskava še zdaleč ne bo mogla odgovoriti na vsa vprašanja, ki sem si jih zastavila, predvsem zaradi kompleksnosti nacionalne identitete in zaradi izbire samo enega dela izbrane populacije. Šele raziskave, v katerih bi bila zajeta celotna populacija mladostnikov na Slovenskem, in to v daljšem časovnem obdobju, bi morda dale bolj jasne odgovore in razkrile občutljive mehanizme povezav med nacionalno identiteto in glasbo pri mladostnikih.

Kljub vsemu verjamem, da bo doktorska disertacija vsaj delno razkrila dožemanje nacionalne identitete pri mladostnikih in vlogo glasbe pri tem ter da bo postala podlaga za nadaljnje raziskave na tem področju.

1. SODOBNI DISKURZI O IDENTITETI

1.1. Posameznik in identiteta – med svobodo in navidezno svobodo

Identiteta⁷ je človeški pojav. Nobeno drugo živo bitje na svetu se ne ukvarja z identiteto, jo raziskuje, išče ali potrebuje tako kot človek. V celotnem razvoju človeške družbe identiteta ne izgublja na aktualnosti: iskanje odgovorov na metafizična vprašanja »kdo smo«, »kaj smo, »komu pripadamo« zaposluje že več tisočletij rodove, skupine in posameznike, manj ali bolj intenzivno, manj ali bolj poudarjeno.

Po Erichu Frommu je večno iskanje identitete temeljna potreba posameznika. Ta potrebuje identiteto, da bi ostal »duševno zdrav«, potrebuje svoj lastni 'jaz' (Fromm, 1970:62), ki izhaja iz samih pogojev človeške eksistence.

V sodobnem času se soočamo s skoraj nepreglednim številom del s področja družbenih in humanističnih znanosti o identiteti posameznika in mogoče celo s trikrat toliko več različnimi razlagami, definicijami in poimenovanji identitete,⁸ ki v skupnem seštevku ustvarjajo navidezno zmedo na tem področju, ker se med seboj prepletajo, ponekod dopolnjujejo ali bolj podrobno pojasnjujejo, vendar se v bistvu približujejo istemu cilju – razlagi identitete.

Vprašanje identitete je postalo še posebej pomembno šele v nekaj zadnjih desetletjih,⁹ ko se zdi, da je posameznik čedalje bolj v nevarnosti, da se zaradi

⁷ Identiteta *id (em)*, lat.-isti, je avtentičnost s sabo, enakost v tistem, po katerem nekaj ali nekdo nekaj je, oziroma je odgovor na vprašanje: kdo smo in zaradi česa smo to, kar smo, kje in komu individualno ali kolektivno pripadamo, od kod prihajamo, kam gremo? Skledar, N., povzeto po Pagon, N. in Čepić. M (ur): *Nacionalna identiteta*. Ljubljana: Inštitut za civilizacijo in kulturo – ICK, str. 47.

⁸ V sodobnih diskurzih o identiteti se pojmuje identiteta kot: identiteta (Erikson (1959; Codol, 1986; Tap, 1986), sebstvo (Markus, 1977), samopodoba (L'Ecuyer, 1978; Shavelson in Bolus, 1982; Marsh, 1987; Offer in dr., 1988; House, 1993; Oppenheimer, 1991; Rosenberg, 1965; Burns, 1979 in drugi avtorji), institucija oziroma socialni sistem (Ule, 2000), »osebna identiteta« (Južnič, 1993), individualna identiteta (Zavalloni, 1973). Nekateri avtorji sicer razlikujejo med »sebstvom«, »samopodobo« in »identiteto« (Kobal, 2000; Poljšak Škraban, 2004; Ule, 2000), ostali pa vztrajajo na mišljenju, da gre za isti psiho-sociološki pojav (Gbat, 1988; Deaux, 1992) ter da je razlikovanje zgolj terminološko in umetno. Deauxova meni, da izraz "samopodoba" uporabljajo predvsem ameriški avtorji, ki se osredotočajo bolj na individualni vidik tega pojava, za razliko od evropskih avtorjev, ki poudarjajo socialno razsežnost samopodobe ter v skladu s tem uporabljajo izraz "identiteta" ali "socialna identiteta." (Kobal, 2000:37.)

⁹ Po mišljenju večine teoretikov je razlog temu obdobje krize, globalizacija, pa tudi subtilnejši premiki v sferi duha. Glej Marcello Potocco »Kulturna identiteta in estetskost v slovenski in angleški kanadski poeziji.« Doktorska disertacija, 2005.

delovanja tako imenovanih »sedmih valov«¹⁰ utopi v 'omrežni družbi', če ne vzpostavi 'identitete mnogoterih izbir' (Kratsborn, 2007).

Vzpostavitev identitete pa je v sodobnem času nujno povezano z vprašanjem svobode posameznika, se pravi, koliko je ima ali celo če jo ima, glede na dejstvo, da posameznik ni »prosto lebdeč«, ampak tesno vpet v družbo (Praprotnik, 1999).

Čeprav posameznik sebe dojema kot središče zaznavanja in razmišljanja, kot nekakšno celoto, ki je popolnoma različna od drugih oseb, s katerimi deli družbo, posameznik ni nikoli izločen iz okvira družbe, v kateri deluje in s katero nenehno vzpostavlja ravnotežje, kar je navsezadnje tudi pogoj, da si ustvari identiteto 'jaza' (Poljšak Škraban, 2004). Zaradi tega se zdi, da je njegova osebna identiteta že vnaprej družbeno oblikovana.

Lahko bi celo trdili, da ima posameznik še vedno možnost izbire, in sicer da črpa med tistim, kar družba ponuja in s čimer se lahko identificira, oziroma da zavzema položaje, ki so v družbi na voljo (Potocco, 2005).

Vendar govorimo v tem primeru še vedno o navidezni svobodi. Ta sicer omogoča, da posameznik sebe prepozna kot edinstveno in neponovljivo družbeno enoto v družbi, vendar samo, če se zaznava hkrati tudi kot neodtujljivi del družbe, kateri se priklanja, in to: prvič, zaradi tega, ker se zna postaviti v kožo drugih ljudi in ve, kaj storiti v konkretnem položaju (Praprotnik, 1999: 17), drugič, zaradi tega, da ne bi imel nevšečnosti v skupnosti (Levi Strauss, 1996: 237), in tretjič, zaradi tega, ker njegova identiteta (razen v izjemnih primerih) ni samo njegova zasebna zadeva, ampak je odvisna od »priznanj in prepoznanj, ki jih je posameznik deležen v očeh drugih« (Južnič, 1993: 107).

Identiteto posameznika v postmodernistični družbi tako doživljamo kot nekakšno presečišče individualnega in skupinskega, navidezne posameznikove svobode in hkrati globoke vpetosti in vpletenosti v družbo, ki je vsota vseh njegovih identitet, »podedovanih« ali alternativnih (Lukšič Hacin, 1999: 43), ki ga zaznamujejo in med katerimi nenehno preklaplja.

Mogoče je smiselno razmišljati o novi opredelitvi identitete, pa ne samo v smislu, kako in koliko intenzivno potekajo medsebojni vplivi med posameznikom in družbo,

¹⁰ Po Kratsbornu so »sedmi valovi«: 1) globalizacija in omrežna družba, 2) mnogotere inteligence in estetika, 3) sistemsko mišljenje, 4) omrežna generacija in digitalne revolucije, 5) ekološke spremembe, 6) človekove pravice in 7) preteklost, ki ni zgodovina.¹⁰ Kratsborn, W. (2007): Pomen mnogoterih inteligenc in glasbe za oblikovanje identitete mnogoterih izbir v hibridni družbi. *Sodobna pedagogika*, 3, str. 68.

ampak tudi v smislu svobode, ki jo posameznik ima v sodobnem času pri vzpostavitvi osebne identitete, celo v tistih človeških združenjih, ki so urejena na podlagi demokratične ureditve.

Paradokсно namreč je, da sodobna družba ne glede na to, koliko prisega na svobodo svojih članov, dejansko samo ustvarja lažni občutek svobode. Svobode je posamezniku dejansko čedalje manj na voljo, predvsem zaradi delovanja različnih ustanov, ki posameznika nadzorujejo od rojstva do smrti in ki s svojim legitimnim in navidezno legitimnim delovanjem, v resnici pa nekje iz ozadja, popolnoma nelegitimno posegajo po identiteti posameznika, tudi, če je treba, s politiko moči.¹¹

Temu je treba dodati še različne nedolžne, manj nevarne in nevarne ideologije različnih posameznikov, skupin, združenj in podobno, ki se posamezniku ponujajo ali celo vsiljujejo kot nekakšne alternativne »identitete«.

Mehanizmi tovrstnih vplivov na oblikovanje in na vzpostavitev osebne identitete posameznika pa so zelo zapleteni in se čutijo lahko že pri navadnem opravljanju izpita, ki je po mnenju Foucaulta pravzaprav namenjeno nadzoru posameznika in ne toliko preverjanju njegovega znanja.¹² Ti vplivi se čedalje bolj stopnjujejo z nenehnim ocenjevanjem in razvrščanjem posameznika, ki sicer ima moralno pravico do osebne identitete, a je njegovo preživetje odvisno od družbene ureditve, ki temelji na nadzoru.¹³

Vprašanje je, če se tega posameznik zaveda in če se, kaj lahko sploh stori, da ga množica takšnih in drugačnih (ne)prisiljenih »ponudb« identitet ne posrka vase in ga dokončno potopi v sivino »že videnega«, »že doživetega«, »povprečnega, z ničemer izstopajočega«.

¹¹ Lahko se seveda sprašujemo, pri tem kaj je svoboda., glede na to, ker obstaja namreč več vrst svobode: kot je osebna (telesna in duševna), fizična, politična in tako naprej. Če se ozremo v preteklost, vidimo, da se je svoboda posameznika veskozi odvisno od družbe ves čas spreminjala in se še vedno spreminja, odvisno od družbe, in sicer od podrejenosti vladajoči strukturi do navidezne svobode, ko je posameznik prepričan, da je svoboden, čeprav deluje spet v interesu družbe ali vladajočih struktur v družbi (opomba avtorja).

¹² Glej Kavaliauskas, T. : Neučinkoviti državljan: identiteta in potrošniška morala. *Revija Sodobnost*, 9, 2008.

¹³ Kavaliauskas, ib.

1.2. Kulturna identiteta - etnična identiteta - nacionalna identiteta: teoretična stališča in pristopi

Potreba posameznika po vzpostavljanju osebne identitete se v sodobnem času ozko prepleta z njegovo hkratno potrebo po pripadanju nekateri skupnosti. Naj bo to religiozna, športna, etnična, šolska, glasbena ali kakšna druga skupnost, vsem je skupen kolektivni izraz, ki v določenih razmerah postane tudi osebni oziroma »kolektivni korelat osebne ali individualne samopodobe« (Musek, 1994: 16).

Razmere, v katerih posameznik te kolektivne izraze identitet ponotranji in inkulturira ter v nadaljevanju hierarhizira, so odvisne od različnih dejavnikov.

Vsekakor so starost posameznika in z njo tesno povezano delovanje in vpliv primarnih in sekundarnih socializatorjev na življenje tega posameznika odločujoči. Temu bi lahko sledili zgodovinski čas, politična usmerjenost skupnosti, kateri pripada, življenjski položaj, v katerem je posameznik (na primer priseljevanje, izseljevanje ...), in tako naprej.

V postmoderni družbi, ob hkratnem širjenju in krepitvi zavesti o individualnosti posameznika in njegovi enkratnosti, postajajo za posameznika poleg njegove osebne identitete čedalje pomembnejše nekatere kolektivne oblike identitete, kot so etnična, kulturna ali nacionalna.

Privzemanje tovrstnih identitet, ki lahko sledi kot nekaj obvezujočega in samoumevnega ali kot delno svobodna oziroma popolnoma svobodna izbira posameznika, je pravzaprav zelo protislovno dejanje posameznika v času, ko se posebej v modernih družbah, ki so zelo individualistično usmerjene, predpostavlja popolna svoboda pri izbiri osebne identitete.

To lahko razumemo kot čisti anahronizem v sodobnem času, lahko pa tudi kot »protiprocés« v čedalje močnejši globalizaciji, ki že korenito posega po temeljih neke kulture in jo spreminja v poenoteno, homogeno globalizacijsko kulturo, kjer ni prostora za nekatere nacionalne kulturne vrednote, saj te preprosto niso združljive z globalizacijskimi vrednotami.

Lahko pa si ta pojav razlagamo tudi zdravozumsko, ko nobene posebne (znanstvene) razlage niso potrebne, da bi razumeli potrebo človeka, da bi pripadal neki namišljeni skupnosti samo zaradi ljubezni do te skupnosti (Anderson, 1998).

V sodobnih diskurzih kulturno, etnično in nacionalno identiteto obravnavajo avtorji zelo različno. Zaslediti je mogoče tudi veliko neenotnih teoretičnih stališč kot je na primer:

- diskurz o etničnem lahko prevajamo v nacionalno, vendar ob upoštevanju stičnih točk in razlik, ki izvirajo iz višje stopnje politizacije nacionalnega in širših ciljev nacionalnega za osvajanje oblasti z izključevanjem drugih skupin, ki živijo na istem območju (Schöpflin, 1995);
- etnično in nacionalno sta dve skupinski identiteti, ki sta genetično povezani, vendar je pri tem etnična identiteta prednacionalna ali subnacionalna, nacionalna identiteta pa nadednična oziroma postnacionalna (Vrcan, 1999);
- etnično identiteto pogosto uporabljamo v zvezi z jezikovno-kulturnimi skupnostmi, medtem ko narodnostno identiteto pogosto povezujemo s pojavom narodov in narodnosti (Pertot, 1990);
- diskurz o etničnem lahko prevajamo v nacionalno, oba vidika sta skoraj zamenljiva (Berry, 2001);
- nacionalna identiteta je ena od oblik kulturne identitete (Smith, 1991);
- kulturna identiteta je zgolj metafora za nacionalno identiteto (Balibar, 1995);
- kulturna in nacionalna identiteta se pomembno razlikujeta med seboj (Kivikuru v Mikelli, 1998);
- kulturna, etnična in nacionalna identiteta so ozko prepletene in delujejo reflektivno (Šabec, 2006);
- kulturna identiteta je tisti vidik kolektivnega izraza, iz katerega izvirjajo vse druge skupinske identitete (Potocco, 2005) ...

Kaj so potemtakem kulturna, etnična in nacionalna identiteta? Če izhajamo iz etimologije in osnovnih opredelitev, bi etnija bila označitev za skupino ljudi, ki jih povezuje »skupno lastno ime, skupni jezik, mit skupnih prednikov, skupni zgodovinski spomini, ki si jih medsebojno delijo, eden ali več razlikovalnih elementov skupne kulture, povezava s specifično domovino in čut solidarnosti« (Smith, 1991: 20-21).

Po Yingerju, etnija obstaja ko »drugi obravnavajo segment širše družbe kot drugačen v neki kombinaciji naslednjih značilnosti jezika, religije, rase in domovine prednikov s svojo kulturo; tudi člani se vidijo na ta način in sodelujejo v skupnih aktivnostih,

zgrajenih okoli njihovega resničnega ali mitičnega skupnega porekla ali kulture« (Yinger v Haralambos, 1999: 682).

Etnično naj bi pomenilo ljudsko, narodno, narodnostno oziroma tisto, ki je povezano z narodno pripadnostjo. Etnična identiteta je torej oblika kolektivne identitete, ki je širša od pretežno teritorialno opredeljenih skupinskih identitet, kot sta na primer lokalna in regionalna.

Definirali bi jo lahko kot tisto kolektivno identiteto, ki je dodeljena z rojstvom v določeni skupnosti. »Ta skupnost se zaveda svojega obstoja predvsem v bivalnem oziroma teritorialnem smislu, v biološko-genetičnem smislu (resnično ali namišljeno skupno poreklo) ter v jezikovno-kulturnem smislu.« (Šabec, 2006: 152).

Etnije so lahko potencialni narodi, ki v etničnem oziru vedo »kaj niso« in šele ko se zavedajo »kaj so«, postanejo narod (Weber v Rizmanu, 1991: 18). Narod je po Rizmanu » ... politično ozaveščena etnija oziroma etnija, ki si na tej podlagi lasti pravico do državnosti ...« (Rizman, 1991: 18).

Po Andersonu ima narod tri lastnosti: a) namišljenost,¹⁴ saj se večina njegovih članov nikoli ne sreča med seboj pa imajo vseeno občutek o medsebojni povezanosti, b) omejenost, saj temelji na principu vključenosti/izključenosti in c) suverenost, na podlagi česa narod želi oziroma zahteva svojo neodvisnost in avtonomnost (Anderson, 1998: 14-16).

Pojem naroda (tako kot pojem etnije), je vsekakor starejši od pojma nacije,¹⁵ ki ga v sodobnejšem času pogosto uporabljamo kot sinonim za narod. Razlikovanje med nacijo, kot politično kategorijo in narodom, kot kulturne skupnosti, je pomembno vendar tudi problematično, kajti v slovenskem jeziku poznamo dva izraza za ta pojma, v nekaterih drugih jezikih pa ne, kot npr. v angleškem jeziku, ki nima posebej izraza za narod in nacijo (Rizman, 1991: 14-15).

¹⁴ Isto lastnost pripisujejo narodu še Breuilly, Hobsbawn, Gellner in Said, čeprav slednji meni, da je narod ne samo »namišljena skupnost« ampak tudi »interpretirana skupnost«, saj mora narod nenehno interpretirati svoj obstoj, kolektivni spomin, kulturo in tako dalje (Said v Šabec, 2006: 45).

¹⁵ Nacija – *natio* »je antični pojem, ki je sprva označeval rojstvo ali izvor kot znamenje razločevanja od drugih skupin. Cicero je z njim zajel skupino ljudi, aristokratov, Pliniju je pomenil filozofsko šolo. Pogosto pa najdemo *natio* kot nasprotje *civitas*, torej kot necivilizirano ljudstvo, ki ne pozna stalnih institucijustanov, uporabljen približno tako kot danes *natives* (angl). Poleg podobnih oznak kot *gens in populus* je ta besedna raba pripeljala do poznosrednjeveškega pomena *nationes* – izraz za poimenovanje velikih evropskih ljudstev, ki so lahko obsegala več *gens* (plemen, ras, ljudstev). Meje tega, kaj je *natio*, so ostale nejasne; vendar se je besedna raba utrjevala povsem v prvotnem latinskem pomenu, namreč kot tista pravna skupnost, ki ji človek pripada po rojstvu. In pravna skupnost, ki ji je posameznik pripadal po zaslugi *natio*, torej rojstva, se je praviloma imenovala *patria* - v tej rojstni in pravni skupnosti je veljala notranja vez, vez osebne narave. Tako *natio* najmočnejše izraža skupinsko solidarnost in drugačnost od tujcev, ...« Šabec, K. (2006): *Homo europeus: nacionalni stereotipi in kulturna identiteta Evrope*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, str. 33-34.

Prav tako kot se razlikujeta pojma narod in nacija, se razlikujeta tudi narodna in nacionalna identiteta. Narodna identiteta predstavlja subjektiven občutek pripadnosti narodu ter definiranja sebe in svoje skupine v odnosu do drugih (Jezernik, 2008).

Z vzpostavitvijo samostojne politične države, lahko govorimo o narodu kot o naciji in s tem tudi o nacionalni identiteti, ki »omogoča ljudem, ki so ali niso v medosebnih stikih, da svojo pripadnost širši skupnosti doživljajo kot obvezujočo iz več razlogov: ker govorijo skupen jezik ali narečje; ker strnjeno živijo na skupnem ozemlju in so na njegove naravne danosti navezani z dobršno mero čustvene zavzetosti; in ker se udeležujejo številnih skupnih običajev, vključno s tistimi, ki vzdržujejo njihov zgodovinski spomin.« (Debeljak et al., 2008: 26).

Po Rizmanu (2000) lahko razčlenimo nacionalno identiteto na tri sestavine: prva je ustavni patriotizem, ki se nanaša na zavezanost političnemu kodeksu; druga je kolektivna predstava, ki jo ima konkretna politična skupnost o sami sebi, to je umišljena skupnost, ki povezuje med sabo generacije ljudi, ki se med seboj ne poznajo, pa govorijo isti jezik, plačujejo davke zanjo in so zanjo pogosto pripravljene žrtvovati tudi svoje življenje; tretja je posameznikov odnos do skupnosti, to je osebna identifikacija s simboli kolektivne identitete, kot so nacionalna himna, zastava, prazniki, rituali, spomeniki mrtvim herojem. Ti simboli, ki pripadajo samo tej skupnosti in nobeni drugi, nas integrirajo v življenje konkretne skupnosti, povezujejo z njeno preteklostjo in prihodnostjo, mobilizirajo politične emocije ter dajejo ustavnemu patriotizmu globljo čustveno in kulturno oporo.¹⁶

Pojem kulture povezujemo z vsemi materialnimi in nematerialnimi pridobitvami človeštva na določeni razvojni stopnji. Iz tega lahko sledi, da kulturna identiteta vsebuje vse ostale identitete, od etnične, nacionalne, religiozne, poklicne, strokovne do spolne in osebne identitete, vendar je njen obstoj odvisen od zmožnosti obnavljanja skozi omenjene posamezne identifikacije.

Če je osebna identiteta za posameznika psihološka nujnost (Greenfeld, 1995: 12), so kulturna, etnična ali nacionalna identiteta za posameznika ene od njegovih mnogoterih identitet, med katerimi lahko nenehno »preklaplja«, se jim tudi odpove deloma ali v celoti, z izjemo etnične, ki je adskriptivna, torej pridobljena z rojstvom (Južnič, 1993), in se ji ne more odpovedati ali izbrisati (ker okolje tega ne dovoli).

¹⁶ V doktorski disertaciji se opiram predvsem na drugo in tretjo sestavino nacionalne identitete po Rizmanu (opomba avtorja).

Kulturna identiteta, ki lahko vsebuje elemente različnih kultur, subkultur in kontrakultur (Kivikuru v Mikkeli, 1998) in predstavlja en način družbenega življenja, daje posamezniku bistveno manjši občutek pripadnosti skupini kot etnična identiteta ali na primer nacionalna identiteta.

Predvsem nacionalna identiteta nosi v sebi poseben čustveni naboj in poleg identifikacije s skupnostjo, ki je lahko tudi imaginarna (Anderson, 1998), ponuja posamezniku beg od družbene negotovosti in pridobitev »statusa«.

Pri tem je na voljo več možnosti ali vsebin, s katerimi se posameznik lahko nacionalno poistoveti, kot je na primer njegov kraj rojstva ali mesto rojstva staršev oziroma prednikov, mesto trenutnega bivanja, režim, ki vlada, mesto, kjer posameznik živi, jezik, ki ga uporablja v zasebnem ali javnem življenju, glasba njegovih staršev oziroma prednikov in tako naprej.

Vsi omenjeni vidiki kolektivnih identitet, kulturna, etnična in nacionalna, pa postanejo šele s subjektivnim doživljanjem posameznika individualni; takrat, ko jih posameznik doživlja na individualni ravni kot čustvo in ko so v družbi dovolj močno poudarjene.

Predvsem je nenehno vzdrževanje nacionalne identitete z vsakdanjimi življenjskimi običaji in dogodki (na primer izobešanje zastav, zahvalni dnevi in prazniki, državljske obletnice, predvajanje himne, športni dogodke in podobno)¹⁷ pogoj, s katerim posameznik lahko ponotranji nacionalno identiteto kot svoj drugi alter ego.

1.2.1. Slovenska nacionalna identiteta, slovenska kultura ali kulture na Slovenskem?

Ali sploh lahko govorimo o slovenski nacionalni identiteti glede na to, da je bil prostor, ki se danes označuje kot Republika Slovenija, stoletja pod romanskim, germanskim, ogrskim in južnoslovanskim vplivom?

Naslednje vprašanje je, kako je s pojmovanjem slovenske nacionalne identitete danes, ko je Slovenija del evropske skupnosti in ko je čedalje bolj privlačna misel o evropski identiteti.

¹⁷ Šabec, ib., str. 49.

Za nacionalno identiteto sta potrebna država in narod, ki se konstituira v nekakšno skupnost, ki daje svojim pripadnikom smisel in predvsem razloge, da bi pripadali tej skupnosti, kot so skupni jezik, ozemlje, kjer ta skupnost strnjeno živi, številni skupni običaji, vključno s tistimi, ki vzdržujejo skupni spomin te skupnosti.

Do leta 1991 samostojne države Slovencev ni bilo, slovenska skupnost pa se je na območju današnje Slovenije ves čas preobražala, razkrajala in vzpostavljala. Skoraj stopetdeset let je bilo potrebnih, da bi zamisli, težnje in priprave narodno zavednih posameznikov in skupin od leta 1848 dalje utrle pot samostojni državi Slovencev.

Kaj pa je ta kolektivna, slovenska nacionalna identiteta? Na to je težko odgovoriti, ker je sestavljena iz več pokrajinskih identitet, pokrajinskih tradicij, družbenih in simbolnih posebnosti, ki so se nenehno spreminjale in se še spreminjajo.

Govorimo torej o slovenski nacionalni identiteti kot o preobraževalnem procesu, procesu, ki je bil (in je še vedno) v nenehnem nastajanju, v katerem se posamezniki počutijo kot del večje skupnosti, se ji pridružujejo ali izstopajo iz nje, se potrjujejo z njo oziroma se nacionalno istovetijo z elementi, značilnimi za to skupnost, s katero se čutijo povezano.

Zaradi že omenjenih nenehnih večstoletnih sprememb v etničnem in kulturnem prostoru Slovenije bi bilo namesto slovenske nacionalne identitete bolj smiselno govoriti o slovenski kulturi. Ta naj bi kot zbir različnih kultur, subkultur in kontrakultur prispevala k temu, kar označujemo kot »kulture na Slovenskem«, vsaj do osamosvojitve leta 1991.

Šele po osamosvojitvi Slovenije, ko je bila ustanovljena samostojna država, je smiselno govoriti o nacionalni identiteti. Položaj se mogoče zdi bolj zapleten sedaj, ko je Slovenija hkrati samostojna država in del evropske skupnosti, zaradi česar marsikoga obhajajo dvomi glede ohranjanja nacionalne identitete v tako veliki multietnični skupnosti, kot je Evropska unija s trenutno¹⁸ sedeminštiridesetimi članicami in nekaj več kot osemsto milijoni svojih prebivalcev, in ko se je mogoče bolj smiselno pogovarjati o evropski nadidentiteti kot o slovenski nacionalni identiteti.

Vendar Evropska unija sloni na pluralizmu ter spodbuja vsako svojo članico, da krepi svojo identiteto in prepoznavnost. Posameznik tako lahko uveljavlja svojo

¹⁸ V letu 2010 (opomba avtorja).

nacionalno identiteto ob hkratnem prevzemanju posebnih prvin iz tujih kulturnih praks, ki skupaj tvorijo tako imenovano evropsko identiteto in so zanjo značilni.

1.3. Identiteta in identifikacije mladostnika v zgodnji mladostni dobi

1.3.1. Mladostništvo

V sodobnih diskurzih, ki obravnavajo mladostništvo, lahko zasledimo različne izraze, kot so puberteta, mladostništvo, adolescenca, mladost in podobno, od katerih nekatere pojmujeemo različno ali celo kot sinonime.

Nekateri avtorji tako ločujejo obdobje pubertete in mladostništva in razumejo obdobje pubertete kot razvojni proces, ki traja v povprečju tri leta in se začneja z desetim (enajstim) letom. Je priprava na mladostništvo ter zaznamovana s telesnim razvojem posameznika.

Drugi avtorji uporabljajo raje pojem zgodnjega mladostništva kot sinonim za obdobje pubertete, ki se ujema z leti izobraževanja v osnovni šoli. Je nekakšno prehodno obdobje, kjer se posameznik preizkuša v svojih odločitvah, ustvarja, odkriva sebe in druge oziroma prvič izoblikuje svojo identiteto, ki je »enkratna v svoji posebnosti« (Neyrand, 2003).

Tretji avtorji razumejo mladostništvo kot sinonim za adolescenco, ki nastopa po obdobju pubertete nekje okrog petnajstega oziroma šestnajstega leta in je »obdobje privzemanja lastne spolne vloge in ponotranjanja lastne identitete, v kateri se posameznik dojema kot avtonomna in samostojna oseba, čeprav je v svojem delovanju še vedno razmeroma odvisen od svojega okolja« (Anatrella, 1993).

Avtorji sicer soglašajo, da je mladostništvo psihološki pojav, vendar poudarjajo tudi njegov socialnopsihološki in sociološki značaj: mladostništvo pomeni »vračanje posameznika v družbo oziroma družbeno poimenovanje in pojmovanje življenjskega obdobja med otroštvom in odraslostjo« (Ule in Mihelj, 1995: 29). Z mladino oziroma mladostniki pa sociologi označujejo osebe, ki so v obdobju mladosti (Kobal, 2000: 59).

Avtorji, ki obravnavajo problematiko mladostništva kot psihosocialnega obdobja med otroštvom in odraslostjo, pa si niso enotni glede kronološke opredelitve tega obdobja. Tako se pojavlja najprej »prehodno obdobje«, takoj po otroštvu, okrog

devetega (Malina, 1990, povzeto po Bee and Roberts Boyd, 2009) ali enajstega leta (Montemayor in dr., 1990), in se konča okrog šestnajstega leta, temu pa sledi obdobje mladostništva, ki traja približno od šestnajstega do enaindvajsetega leta (Montemayor in dr., 1990).

Anarella (1993) razlikuje med puberteto (od dvanajstega do petnajstega leta), mladostništvom (od šestnajstega do štiriindvajsetega leta) in postmladostništvom (od triindvajsetega do tridesetega leta).

H. W. Marsh (1985) razlikuje mladostništvo (od dvanajstega do šestnajstega leta) in pozno mladostništvo (od sedemnajstega oziroma osemnajstega do enaindvajsetega leta), Lapsley (1990) pa razlikuje zgodnje mladostništvo (od desetega do petnajstega leta) in mladostništvo (od šestnajstega do dvajsetega leta) in tako dalje (povzeto po Kobal, 2000: 62).

Svetovna zdravstvena organizacija pa v skladu z različnimi teorijami in empiričnimi raziskavami loči naslednja obdobja mladostništva:¹⁹

- zgodnje mladostništvo, ki traja približno od desetega, enajstega ali dvanajstega do štirinajstega leta;
- srednje mladostništvo, ki traja od petnajstega do devetnajstega leta;
- pozno mladostništvo, ki traja od dvajsetega do približno dvaindvajsetega, triindvajsetega ali štiriindvajsetega leta.

Celotno obdobje mladostništva je zaznamovano z vrsto nalog, s katerimi mladostniki rešujejo notranje konflikte in napetosti, si pridobivajo izkušnje v interakciji z družbo in duševno dozorevajo iz otroka v odraslega.

Na splošno je mladostništvo obdobje, v katerem mladostnik oblikuje svojo spolno vlogo in spolno identiteto, se uči uporabljati (obvladati) svoje telo ter ga sprejemati takšno, kot je, predvsem pa obdobje, kjer se mladostnik oblikuje kot čustveno neodvisna osebnost z lastnim sistemom vrednot in etičnih načel, ki je sposobna prevzeti družbeno odgovorne dejavnosti (Horvat in Magajna, 1987).

Za obdobje zgodnje mladosti je značilno destrukuiranje kognitivnih, psihoseksualnih in fizioloških funkcij. Ob koncu otroštva se pojavljajo spremembe v reprodukcijskih organih in v tako imenovanih sekundarnih spolnih značilnostih, ki

¹⁹ Na tovrstnem ločevanju sloni tudi moja doktorska disertacija (opomba avtorja).

lahko povzročijo strese in čustveno nestabilnost, tesnobo in napetost in s tem v zvezi konflikte z avtoriteto. Značilno je tudi po oblikovanju spolne identitete, ko se vzpostavljajo razmerja do nasprotnega spola, ki bodo med mladostništvom zelo nihala in bodo usmerjena na vrstnike istega spola. Tako bodo fantje iskali fantovske družčine, kjer lahko najdejo novo obliko razmerij z vrstniki, pri katerih sta »solidarnost in delovanje pomembnejša od besed«, deklice pa skupine, kjer je možno ustvariti »intimen prostor zaupnosti, kjer bodo zelo pomembne besede, komentarji in pogovori« (Neyrand, 2003: 44).

Zgodnje mladostništvo, za katerega je značilen »intelektualni skok« med enajstim in štirinajstim letom (Styles, 1999), pomeni začetek formalnologičnega mišljenja oziroma začetek miselnih procesov, »za katere je značilno zlasti poseganje po abstraktnih kategorijah (idejah, konceptih, hipotezah itd.) in metakognitivnih prvinah (mišljenje o mišljenju)« (Kobal, 2000: 61).

Na splošno se miselne sposobnosti v obdobju mladostništva hitro razvijajo, ene sposobnosti, kot so tako imenovane fluidne (na primer hitrost zaznavanja, razumevanje odnosov med predmeti v prostoru, psihomotorično usklajevanje, delovni spomin), hitreje, druge, tako imenovane kristalne (na primer besedno razumevanje in fluentnost, splošna informiranost), pa počasneje (Zupančič & Svetina, 2004: 526).

1.3.2. Oblikovanje identitete in identifikacije

Temelji identitete mladostnika so pridobljeni v otroštvu s posnemanjem staršev oziroma pomembnih Drugih v njegovem življenju in slonijo na posredovanih vrednotah in stališčih, ki se postopoma ponotranjajo. Intenzivno oblikovanje identitete pa poteka šele v zgodnji mladostni dobi, ko mladostnik prevzema ob obstoječih tudi nove kulturne vrednote, norme, simbole in simbolne sisteme oziroma vzorce, vendar ne celotne, ampak samo tiste, ki ustrezajo njegovim trenutnim potrebam.

Identiteta mladostnika se v zgodnji mladostni dobi razvija postopoma. Je nekakšna vsota vseh njegovih prejšnjih identifikacij oziroma evalvacija preteklih in sedanjih lastnosti in odločitev o tem, kaj bi želel postati (Poljšak Škraban, 2004: 19). Ker se v stvarnosti dejanska »identiteta shema« mladostnika velikokrat razlikuje od tiste

hotene, zaželene in zamišljene identitete, so si raziskovalci, ki preučujejo identiteto mladostnika, edini v tem, da je mladostnikova identiteta, zlasti v zgodnji mladostni dobi, negotova.

Negotovost je moč pripisati manj ali bolj uspešnemu prilagajanju mladostnika na psihosomatske in družbene spremembe, ki ne potekajo vedno sinhrono, in njegovi potrebi po »intraprosihčni doslednosti in doslednosti med tem področjem in okoljem, ki začne v tem času dobivati vse večji pomen« (Pertot, 1990: 4). Identitetno negotovost lahko pripišemo tudi postmoderni družbi,²⁰ v kateri prevladujejo čedalje večja družbena, gospodarska in kulturna heterogenost in protislovja v morali in vrednotah. Identitetno negotovost mladostnika krepijo še primarni in sekundarni socializatorji, ki pridobivajo v sodobnem času pri oblikovanju identitete mladostnika nov pomen. Te je treba spremljati v novi luči, ker sta se njihova vloga in pomen od konca šestdesetih let dvajsetega stoletja, ko je mladina opozorila nase, do danes zaradi gospodarskih, kulturnih, socialnih in družbenih sprememb korenito spremenila in se še naprej spreminjata .

Te spremembe se kažejo v razmerju moči, ki jih vzpostavljajo ti socializatorji, ko vplivajo na identiteto mladostnika, kar pomeni, da se vpliv nekega socializatorja na identifikacijo mladostnika lahko v različnih časovnih obdobjih spreminja v pomenu, intenzivnosti delovanja, aktualnosti in tako naprej.

Ob tem ni mogoče zanemariti globalizacijskih procesov, ki počasi, ampak zelo vztrajno, predvsem zadnja desetletja, narekujejo delovanje socializatorjev in usmerjajo k poenotenju predvsem tisti del družbe, ki je šibkejši in bolj dovzeten za tovrstne vplive. To pa so prav gotovo mladostniki, ki šele oblikujejo svojo osebnost.

Mladostnik ni samostoječa in neodvisna enota družbe. Je trdno vpet v družbo, ki pričakuje od njega, da se bo na primeren način vključil v njo in deloval z njo, ter mu na tej poti postavlja določene zahteve, ki so si lahko popolnoma nasprotujoče glede na kulturno okolje, kateremu mladostnik pripada.

²⁰ "Izraz postmoderna je leta 1968 vpeljal A. Etzioni z delom 'The Active Society: A Theory of Societal and Political Processes', vendar je imel izraz postindustrijska družba večji odmev, predvsem z deli ameriškega sociologa D. Riesmana (konec 1950-ih), francoskega sociologa A. Touraina (konec 1960-ih) in ameriškega sociologa D. Bella z delom 'The Coming of Post-Industrial Society' v začetku 1970-ih. Kljub ugotovitvam o prevladi izraza postindustrijska družba se zdi, da se konec 1990-ih let izraz postmodernost uporablja pogosteje tudi v širšem kontekstu družboslovja in humanistike." Švab, A. (2001): *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, str. 51.

Nekatera kulturna okolja podpirajo mladostnikov razvoj individualnosti in razvoj njegove osebnosti kot neodvisne enote, druge pa jo postavljajo šele na drugo mesto, za skupinsko identiteto (Kapor-Stanulović, 1988).

Posledično se lahko sprašujemo o dejanski svobodi mladostnika pri oblikovanju osebne identitete v sodobnem času in smo lahko glede tega precej skeptični. Koliko ima mladostnik na voljo prostora, da bi se doživel kot »jaz« v množici? Koliko je vzpostavljena identiteta mladostnika ob koncu mladostništva resnično rezultat lastnega iskanja identitete in koliko rezultat vrinjenih identitetnih modelov s strani primarnih ali sekundarnih socializatorjev?

Res je, da je mladostnik sodobnega časa bolj samozavesten in se bolj zaveda različnih možnosti, ki so mu na voljo pri oblikovanju njegove identitete, kot mladostnik pred petdesetimi leti. Vendar je mladostnik moderne dobe hkrati bistveno bolj izpostavljen vplivom in identitetnim shemam različnih (alternativnih in osnovnih) socializatorjev. Te identitetne sheme mladostnik prevzema zaradi privlačnosti, ker obetajo, obljublajo in navidezno kažejo pot, kako biti »uspešen in neponovljivi 'jaz' v bodočem življenju, pa čeprav v resnici nimajo nič skupnega z njim.

1.3.3. Oblikovanje nacionalne identitete

Izsledki nekaterih raziskav poudarjajo, da miselne strukture, ki temeljijo na formalno-logičnih operacijah, predvsem v obdobju zgodnjega mladostništva oziroma poznega otroštva še vedno niso na tisti stopnji, da bi se mladostniki zavedali in popolnoma dojemali abstraktne pojme, kot so sodstvo, zakon, obravnava kaznivih dejanj in podobno (Adelson in O'Neil, 1966; Ruck et al., 1998), iz česa bi lahko sklepali, da se to nanaša tudi na dojetje etnične/nacionalne identitete (Epstein, 1978; Razpotnik, 2004).

Res je, da je razumevanje nacionalne identitete zelo kompleksno, saj na kognitivni ravni vključuje vedenje o obstoju nacionalne države in nacionalne skupnosti, vedenje o ozemlju, vedenje o nacionalnih simbolih, običajih, tradicijah, zgodovinskih dogajanjih in zgodovinskih osebnosti, ki simbolično predstavljajo nacijo, prepričanja o tem, kakšni so značilni predstavniki nacije, kateri naj bi posameznik pripadal, in prepričanje o tem, koliko je posameznik podoben naciji, kateri pripada (Barrett, 2000). Na afektivni ravni vključuje še razumevanje in občutek za nacionalno

identiteto, osebni občutek pripadanja nacionalni skupnosti, občutek do drugih pripadnikov, ki sooblikujejo nacionalno skupnost, ter nešteto števil čustev, kot so na primer nacionalni ponos, navezanost na domovino in podobno.

Raziskave o nacionalni identiteti otrok in mladostnikov govorijo o tem, da otroci nimajo neke zgodovinske popotnice, tudi ne zgodovinskega bremena, kar ne pomeni, da so popolnoma nedovzetni za dogajanja v svoji okolici ali da ne znajo opazovati. Že predšolski otroci se zavedajo svoje rasne pripadnosti (Katz, 1983; Milner, 1983; Ramsey, 1991; Vaughan, 1987), vendar imajo težave razumeti pripadnost neki skupini (Slovenec, Francoz, Hrvat in podobno) in se ponavadi ne izrekajo za pripadniki takšnih skupin. Ko enkrat pridejo v tisto starost, ko so sposobni razumeti pripadnost skupini, je občutek pripadnosti tej skupini podoben kot pri mladostnikih in so pripravljene prav tako kot mladostniki (in odrasli) poudariti določene elemente, ki naj bi po njihovem mnenju bili pomembni za pripadnost tej skupini. Otroci zelo pogosto poudarjajo pomembnost mesta rojstva kot merilo pripadnosti neki skupini. Lahko pa so to tudi starši, vera, etničnost, uporaba jezika, kulturne posebnosti, lojalnost, tradicija, nacionalne ustanove in podobno.

Po mnenju nekaterih raziskovalcev nacionalne identitete obstajajo različne stopnje razvoja in dojetja nacionalne identitete (Alba, 2005; Harris, 1995, povzeto po McBride Murry et al.). Tako se prepričanje o pomembnosti nacionalne identitete bistveno zvišuje v obdobju od petega do enajstega leta, prav tako kot občutek pripadanja nacionalni skupnosti.

V večnacionalni raziskavi pod vodstvom Univerze v Surrey (Anglija), kjer so sodelovale še Škotska, Španija, Italija, Rusija, Ukrajina, Gruzija in Azerbajdžan, se je pokazalo, da občutek in pomembnost nacionalne identitete pri otrocih med petim in enajstim letom ne naraščata samo zaradi sprememb v kognitivnem razvoju, ampak tudi zaradi socialnega vpliva in družbenih veččin otroka, kot je dojetje sveta, okolja in lastne nacionalne države oziroma skupnosti (Barrett, 2000).

Prav tako narašča od petega oziroma šestega leta starosti otroka naprej dojetje nacionalnih simbolov, kot so nacionalna himna, nacionalna oblačila obleke, nacionalna zastava, predsednik države in tako naprej (Jahoda, 1963; Weinstein, 1957).

Raziskave o nacionalni identiteti poudarjajo, da se osnovni »modeli etničnosti« in »modeli nacionalnosti«, pridobljeni v družini, ponotranjijo močneje v okolju, kjer je pomembnost etničnega in/ali nacionalnega večja. Vendar poudarjajo tudi, da v kompleksnih sodobnih družbah obstaja možnost, da se ti »modeli etničnosti« in

»modeli nacionalnosti« ne krepijo, predvsem če otroci/mladostniki odraščajo v na primer medetničnem okolju, ki vzbuja zaradi heterogenosti pri odraščajočem otroku, sedaj mladostniku, občutek negotovosti in izgubljenega ravnotežja ter pozitivnega odnosa do sebe. Šele stik s sorodniki ali s prijatelji/vrstniki, ki delijo iste vrednote in stališča ter na podoben način doživljajo etničnost in/ali nacionalnost, ga lahko na novo vzpostavijo (Alba, 2005).

Po mnenju nekaterih avtorjev so mladostniki pogosto razpeti med svojo etnično in nacionalno identiteto, predvsem če ne znajo vzpostaviti ravnovesja med pridobljenimi vrednotami in izkušnjami v družini ali svoji etnični skupnosti z vrednotami širše in prevladujoče skupnosti. V tem primeru lahko mladostniki postavijo privzeto etnično identiteto pod vprašaj, vse dokler mu na novo pridobljene izkušnje ne pomagajo pri analiziranju individualne in kolektivne identitete in pri ponotranjenju nekaterih vidikov individualnega in kolektivnega (Gay, 1978 in 1985, povzeto po Viladrich in Loue).

O tem, ali starost vpliva na dojetje etničnosti/nacionalnosti, si marsikateri avtorji niso enotni. Rezultati, pridobljeni v nekaterih raziskavah, govorijo o pozitivni korelaciji med starostjo in etnično identiteto (Phinney, 1992; Phinney, 1993; Phinney, Horenczyk, Liebkind, Vedder, 2001), hkrati tudi o negativni korelaciji med starostjo in etnično identiteto (Davey, Eaker, Fish, & Klock, 2003) in celo o tem, da starost ne vpliva na etnično/nacionalno identiteto (Branch et al., 2000). Diskrepanco med temi raziskovanji nekateri raziskovalci pojasnjujejo s tem, da se šele v mladostništvu pojavlja vrhunec doživljanja etnične/nacionalne identitete, in to med šestnajstim in osemnajstim letom (Branch et al., 2000; Roberts et al., 1999).

Če povzamemo vse dosedanje raziskave o nacionalni identiteti, je razvidno, da je na razvoj nacionalne identitete pri otrocih/mladostnikih treba gledati z različnih vidikov in upoštevati kompleksnost kognitivnega in konativnega razvoja ter upoštevati socializacijske dejavnike, ki vplivajo na vzpostavitev in razvoj nacionalne identitete pri otroku/mladostniku. Dejstvo je, da pri razvoju nacionalne identitete ni v ospredju ne otrok/mladostnik in tudi ne samo družba. Treba je upoštevati vsaj tri dejavnike (Barrett, 2000):

- otroka/mladostnika, njegov kognitivni razvoj in željo, da bi se nacionalno identificiral,

- medsebojne vplive med otrokom/mladostnikom in družbo, ki se nenehno spreminja zaradi delovanja različnih socializacijskih dejavnikov, in
- socializacijske dejavnike, ki vplivajo na otroka/mladostnika šele takrat, ko je otrok/mladostnik kognitivno na taki stopnji, da je sposoben dojeti in pripravljen prevzeti neko določeno pojmovanje nacionalne identitete (Barrett, 2000).

2. GLASBA IN NJEN POMEN V ŽIVLJENJU MLADOSTNIKA V ZGODNJI MLADOSTNI DOBI

Glasba – od hrupa do umetnosti zvoka

Kaj je glasba in zakaj ima prav glasba v sodobni postindustrijski dobi takšen pomen za človeka, ne glede na njegovo starost ali izobraženost? Zakaj se množice ljudi predajajo njenim užitek in so pripravljeni dajati cela premoženja za nakup glasbenih stolpov, avdio- in videoposnetkov, za obiske koncertov ali za učenje pri svetovno znanih glasbenikih?

Pomena glasbe so se zavedali že stari hindujski učenjaki, ki so trdili, da je bilo veselje najprej zvok in da je iz zvoka nastala svetloba, iz svetlobe pa snov (Campbell, 2004:11). Stari Kitajci in Egipčani so glasbo povzdigovali celo tako visoko, da so ji pripisovali moč spreminjanja usode celotnih civilizacij.

Grški mislec Platon je dejal, da bi glede na glasbo, ki jo mladi poslušajo in izvajajo, lahko napovedal, kakšna družba bo nastala. Podobne misli bi lahko naštevati kar naprej.

Dejstvo je, da je glasba nedvomno pomembna v življenju ljudi, vendar jo je kot pojem zelo težko opisati iz preprostega razloga, ker je abstraktna,²¹ ker je sestavni del človeške narave in kot takšna nekaj samoumevnega, kar ni potrebno razlagati, umetnost, ki jo vsakdo doživlja in razlaga po svoje.²²

²¹ »V glasbi delujejo skrite sile v najvišjem smislu; sega namreč tako visoko, da je razum ne more obseči, in iz nje prihaja učinek, ki vse obvladuje, a ga nihče ne zna razložiti.« (W. Goethe.) *Antropologija glasbe*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, str. 53.

²² Kar je za nekoga hrup, je za drugega glasba in obratno. Razlika med glasbo in hrupom oziroma neglasbo je "temeljnega pomena za razumevanje glasbe v kateri koli družbi". Merriam, A. P. (2000). *Antropologija glasbe*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, str. 53.

V stoletjih se je tako nabralo nešteto število citatov in definicij o tem, kaj je glasba. Da so mnenja o tem lahko zelo protislovna, potrjujejo naslednji navedki:

- »Glasba so zgolj divji zvoki, ukročeni v čas in melodijo.« (Thomas Fuller, 1608-1661.)
- »Pravijo, da je glasba govor angelov: nobeno drugo izrazno sredstvo, ki je bilo dano človeku, ni tako božansko. Približa nas neskončnosti.« (Thomas Carlyle, 1795-1881.)
- »Glasba je edini hrup, za katerega mora človek plačati.« (Alexandre Dumas, 1802-1870.)
- »Od vsega hrupa je glasba še najbolj nadležna!« (Dr. Johnson, angleški gramatik.)
- »Glasba je najboljše sredstvo za prebavljanje časa.« (W. H. Auden, 1907-1973.)
- »Mislim, da je svet poln glasbe, v zraku je, obdaja nas in vsakdo si je preprosto vzame toliko, kolikor je potrebuje.« (Edward Elgar, 1857-1934.) In tako naprej.

Glasba je nedvomno zvočni pojav, a vendar šele z duhovno zamisljivo postane celota in kot takšna tonska umetnost. Po Julesu Combarieu je glasba »umetnost mišljenja v zvokih«.

Je edina, ki jo »lahko slišiš, a je ne moreš videti, se je dotakniti, okusiti ali vonjati« (Scruton, 1997, povzeto po Kratsborn), in edina, ki »lahko odpira, spodbuja in aktivira čute tako, da lahko slišimo tudi onkraj zvoka« (Kratsborn, 2007).

Glasba je naravni intuitivni pojav. Zmožna je povezovanja preteklosti, sedanjosti in prihodnosti. Zmožna je komunikacije preko »glasbenega kanala« in »glasbenega jezika« s pripadniki različnih političnih, religioznih, nacionalnih in drugih prepričanj. Je zgodba vseh časov, izpovedana v nešteti stoletjih, vsakič drugače, a vendar razumljivo.

Po Schopenhauerju lahko glasbo razumemo kot neposredno govorico volje, ki »... oblikuje in uteleša duhovni svet, ki nam je sicer neviden, a ni nič manj zgovoren in živahen. Zato glasba postane jezik, v katerem se običajni, besedni jezik ustavi«. ²³

Glasba je univerzalni človeški pojav, ki obstaja na vseh razvojnih stopnjah človeškega razvoja (Campbell et al., 2007). Je univerzalna človeška sposobnost, gensko vpisana v človeško vrsto kot ena od sedmih temeljnih vrst inteligence (Gardner, 1995).

Kot umetnost, ki komunicira z zvokom, ima glasba bistveno vlogo na socio-emocionalnem in intelektualno-umetnostnem področju v življenju posameznika. Če upoštevamo hipotezo, da imajo življenjski pomen tisti elementi, ki so nekakšna stalnica v človeštvu, je to potemtakem vsekakor glasba.

Zgodovina človeštva ne pozna družbe, kjer ne bi bilo glasbe, torej je zelo verjetno, da obstoj neke družbe brez glasbe s človeškega vidika ni možen (Picht, 1972: 36; povzeto po Kaiser, 2002).

Glasba po večstoletnem prepričanju sproža čustva in ustvarja verske, domoljubne, ljubezenske občutke ali upor, ne glede na to, ali govorimo o himni, ljubezenski pesmi ali politični pesmi (Roe, 1999).

Po mnenju Stravinskega ²⁴ glasba sama po sebi ne izraža čustva, je samo »iluzija, in ne resnica«. Če bi na glasbo gledali čisto hladno, analitično, bi lahko celo pritrdili temu mnenju, saj je glasba kot umetnost resnično zelo abstraktna.

Res je, da glasba lahko prikliče različna čustva, kot so veselje, žalost, jeza in podobno, vendar teh čustev ne sproža sama glasba, ampak naši spomini na življenjske dogodke, s katerimi smo povezali glasbo, ki je v tem primeru resnično samo »iluzija« (Campbell, 2004: 17).

Glasba je zmožna, da odpre posameznika drugemu posamezniku, skupini ali skupnosti tako kot nobena druga družbena dejavnost. Z glasbeno interakcijo se ustvarjajo občutki pripadanja in nevidne vezi (Kaiser, 2002: 51).

Glasba je sredstvo, ki povezuje posameznike in cela ljudstva z različnim kulturnim, verskim in socialnim ozadjem in ni nobeno razkošje, s katerim si samo zapolnjujemo

²³ Podobno mnenje je imel W. Shakespeare, ki je bil mnenja, da je "z glasbo mogoče povedati več kot z besedami" (opomba avtorja).

²⁴ Ruski skladatelj Igor Stravinski (1882-1971). Njegovo znano opombo iz njegove avtobiografije "Chronique de ma Vie" (1935), da glasba ne izraža nobenih čustev, "oporekajo številne strani njegove lastne glasbe z globoko humanim in poetskim implikacijami". Muzička enciklopedija (1963). Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, str.655.

vsakdan, temveč pot k odkrivanju bistva življenja (Roscher, 1995: 20; povzeto po Kaiser, 2002).

Glasba je družbeno dejstvo in hkrati najbolj intimna izpoved posameznika. Je vir tako skupinske kot individualne identitete (Campbell et al., 2007). In čeprav je med vsemi umetnostmi najbolj družabna, ker je prisotna skoraj na vsakem družbenem dogajanju ali zabavi, je zaradi tehnoloških sprememb²⁵ čedalje bolj individualna izkušnja.

2.2. Glasba: zgolj estetsko doživetje?

2.2.1. Raziskave o pomembnosti in vlogi glasbe v sodobnem času

Ljudje preučujejo glasbo že od pradavnine in to preučevanje seže od glasbe kot zvočnega pojava, glasbena izročila in sporočila pa vse do njene uporabe. Znana so svetopisemska poročila,²⁶ poročila iz obdobja pred našim štetjem²⁷ ter poročila iz srednjeveškega obdobja²⁸ o čudovitih in nevarnih učinkih glasbe.

Šele zanimanje za vpliv glasbe na duševno stanje posameznika in njegovo razpoloženje ter iskanje vzrokov za to v psihologiji sta pripeljali do prvih bolj resnih raziskav v devetnajstem stoletju in zlasti na prehodu v dvajseto stoletje.²⁹

²⁵ Omenimo samo prehod od walkmana na prenosne cede predvajalce, mp3-je, mp4, ali celo prenosne telefone, ki resnično omogočajo posamezniku, da je posameznik ves čas v stiku z glasbo, kjer koli je in kadar koli si glasbe zaželi (opomba avtorja).

²⁶ Sveto pismo pripoveduje o Davidovem igranju na harfo, ki naj bi pomirjevalno učinkovalo na Savla. (op. avtorja)

²⁷ Aleksander Veliki je bil npr. tako pretresen pri poslušanju Timotejeve pesmi, da se je pomiril šele takrat, ko je glasbenik spremenil napev, ki ga je pomiril in spremenil njegovo razpoloženje; po antičnem izročilu, naj bi s pomočjo glasbe Odisej zamajal skale in vrnil življenje Evridiki; na žari iz alabastra iz 2. stoletja pr. n. št., ki so jo našli v etruščanskem mestu Volteri je upodoobljen Odisej, ki privezan ob jambor svoje ladje posluša glasbo siren, ki naj bi tistemu, ki jih posluša, vzele spomin in s tem tudi življenje. Michels, U. (2002). *Glasbeni atlas*. Ljubljana: DZS.

²⁸ "Srednjeveško izročilo govori predvsem o katarzično-etičnih učinkih glasba. Njena moč je bila nedvoumna". De la Motte-Haber, H. (1990). *Psihologija glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, str. 53.

²⁹ Kot eno prvih raziskav lahko omenimo raziskavo Kirscherja, ki se je lotil eksperimentov, s katerimi je hotel dokazati povezanost med afekti in telesnimi sokovi. Velikokrat se omenja tudi raziskava Dogiela iz leta 1880 Über den Einfluss des Musikhörens auf den Blutkreislauf (O vplivu poslušanja glasbe na krvni obtok), kateri so sledile številne druge raziskave, med ostalim od Jamesa (1890), Cannona (1927) in dr. Motte Haber, H. (1990). *Psihologija glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 51-61.

Vloge, ki jih ima glasba v sodobnem času, so tako raznovrstne in številne, da je to verjetno glavni razlog čedalje večjega števila razprav in raziskav (tako teoretičnih kot empiričnih), ki vedno znova odkrivajo nove vloge glasbe in njeno učinkovanje na posameznika in družbo.

Delno je to povezano s tehnološkim napredkom (na primer uporaba množičnih medijev, vpliv množičnih medijev na življenje posameznika oziroma tehnološke izboljšave na področju bolj zapletenih in zahtevnih raziskav), delno pa tudi na spremenjeno kakovost življenja in vsebino, ki zapolnjuje vsakdan nekega posameznika.

Zaradi večje preglednosti bi raziskave, ki so bile opravljene do sedaj in so povezane na kakršen koli način z glasbo, lahko razvrstili na:

a) raziskave, ki raziskujejo vpliv glasbe na zdravje posameznika:

- vpliv glasbe na izboljšanje prostorsko-časovnega sklepanja pri bolnikih z Alzheimerjevo boleznijo (Johnson et al., 1998),
- vpliv glasbe na izboljšano delovanje imunskega sistema (Brennan in Charnetski, 2000),
- vpliv glasbe na delovanje srca (Bradt in Dileo, 2009),
- vpliv glasbe na zmanjševanje epileptiformne aktivnosti (Hughes et al., 1998),
- vpliv glasbe na bolnike, pri katerih je ugotovljena demenca (Korb, 1997),
- vpliv glasbe na bolnike, ki imajo Parkinsonovo bolezen (Pacchetti et al., 2000),
- vpliv glasbe na bolnike s kronično shizofrenijo (Zhang in Cuie, 1997),
- vpliv glasbe na depresijo (Suzuki, 1998),
- vpliv glasbe na blažitev simptomov avtizma (Edgerton, 1994),
- vpliv glasbe na blažitev simptomov multiple skleroze (Davis, 1998),
- vpliv glasbe na razpoloženje in socialno interakcijo pri osebah z akutnimi možganskimi poškodbami in možgansko kapjo (Nayak et al., 2000);

b) raziskave, ki raziskujejo vpliv glasbe na inteligenco posameznika oziroma vpliv glasbe na krepitev določenih sposobnosti pri posamezniku:

- vpliv glasbe na razvoj inteligence (Boettcher et al, 1994; Choi, 2006; Rauscher et al, 1993),
- vpliv glasbe na prostorsko-časovno sklepanje (Habe, 2006),
- vpliv glasbe na otrokov razvoj zaznavanja in motorike (Wolf, 1979),
- vpliv glasbe na matematične sposobnosti (Graziano in Shaw, 1999),
- vpliv glasbe na bralne spretnosti (Božič in Habe, 2006),
- vpliv glasbe na pisalne spretnosti (Rees, 1988),
- vpliv glasbe na jezikovne sposobnosti (Hoskins, 1988);³⁰

c) raziskave, ki raziskujejo vpliv glasbe na potrošniške navade in obnašanje posameznika:

- vpliv glasbe na obnašanje potrošnika v trgovini in na njegov čas, ki ga uporabi za nakup (Milliman, 1982 in 1986),
- vpliv glasbe na izbiro izdelka, ki ga bo posameznik kupil (Areni in Kim, 1993; North et al, 1999b),
- vpliv glasbe na višino denarja, ki ga je posameznik pripravljen porabiti za nakup izdelka (North in Hargreaves, 1998),
- vpliv glasbe na posameznika, ki kliče po telefonu in čaka na liniji (North in Hargreaves, 1999a; Ramos, 1993).

d) raziskave, ki raziskujejo vpliv glasbe na obnašanje posameznika:

- vpliv glasbe na problematično obnašanje posameznika oziroma na potenciranje samomora, delikventnosti, seksizma, promiskuitete, tolerance do agresivnosti in kriminala (Hansen, C. H. in Hansen, R. D., 1990; Zillmann in Gan, 1997),
- vpliv glasbe na spremembo razpoloženja in na obnašanje adolescentov (Tervo, 2001);

³⁰ "Z neko raziskavo, ki so jo v osemdesetih letih 20. stoletja izvedli med 7500 študenti, so dokazali, da so imeli tisti, ki so za glavni predmet izbrali glasbo ali glasbeno izaobraževanje, najvišje dosežke v branju med vsemi študenti, boljše tudi kot študenti angleščine, biologije, kemije in matematike." Campbell, D. *Mozart za otroke*. Ljubljana: Založba Tangram, 226.

e) raziskave, ki raziskujejo, kako glasba vpliva na izoblikovanje osebnostne oziroma skupinske identitete:

- vpliv glasbe na izoblikovanje osebnostne in skupinske identitete (Frith, 1998; Kratsborn, 2007).

Z vzponom in širjenjem tako imenovane mladinske kulture, ki je postala »institucija socialne regulacije življenjskega poteka mladostnikov« (Ule et al., 2000: 58) in v kateri ima glasba, skupaj z njo pa tudi uporaba množičnih medijev in potrošništvo glasbenih izdelkov, čedalje večjo vlogo, so raziskave v zadnjem desetletju dvajsetega stoletja in na prehodu v enaindvajseto stoletje bolj pogosto usmerjene na vpliv glasbe na razvoj mladostnikov.

2.2.2. Glasba in njene vloge

Če bi glasbo analizirali zgolj z zvočnega vidika, bi ugotovili, da je zgrajena iz različnih zvokov, ki imajo določeno glasnost, trajanje, barvo in višino, ter da so ti zvoki lahko urejeni v manjše ali večje miselne vzorce.

Trditev, da je možno s posameznimi zvoki ali z več zvoki skupaj učinkovati in vplivati na nekaj ali nekoga oziroma da naj bi zvoki (posamezni ali organizirani v večje miselno-zvokovne vzorce) imeli neko vlogo v življenju človeka, ni nova.

Že pračlovek se je zavedal moči zvoka, s katerim naj bi vplival na nevidno naravo, priklical ali odgnal točo, nevihto, dež, izprosil za plodnost nekega člana v skupnosti ali poskušal pridobiti moč obredne živali, ki jo žrtvuje v obredu.

In prav te prve poskuse podrejanja nekoga ali nečesa z zvokom, ki sežejo daleč nazaj v pravek in so se v nekaterih kulturah delno ohranile tudi v sodobnem času, lahko razumemo kot prvo vlogo glasbe pri ritualnih in magičnih obredih.³¹

³¹ Pri tem je zanimivo, kako se je v tisočletjih ohranila ista človeška miselnost, da je z glasbo možno vplivati na naravo ali domnevna zla bitja. Na primer, pastirji v Črni gori še vedno verjamejo, da zvok glasbila ščiti varuje pred napadom divjih živali. Tako imajo pri sebi piščal, za katero so prepričani, - četudi ne znajo igrati na njo razen in samo pihajoti vanjo -, da odganja divje živali, kot so volkovi. Vukičević, M. (1990). Duple stare Crne Gore. *Etnoantropološki problem (15)*. Beograd: Stručna knjiga, str. 15. Drugi primer je vezan bolj za sodobni čas., kjer na Slovenskem se s pokanjem biča na slovenskem odganjajo zle sile, oziroma pri Inuitih, pa z dotikanjem obredne živali (medveda) z glasbilom poskušajo pridobiti njena moč. Tretji primer je povezan za iniciacijo v državi Sierra Leone. Z bobnanjem in petjem določenih melodij se poudarjajo pomembnost in svečanost dogodka, in hkrati

Z razvojem družbe in njenim razslojevanjem pridobiva glasba svojo naslednjo vlogo, ki je sestavni del tako prvih kot tudi modernih kultur. To vlogo bi lahko označili kot vlogo glasbe pri predstavljanju vladajoče strukture v družbi, pri kateri se z glasbo predstavlja v družbi vladajoči posameznik (na primer cesar, kralj, predsednik države ...) ali vladajoča skupina.

Glasba, ki se v družbi razume tudi kot izraz spoštovanja, odličnosti ali prestiža, ima nalogo individualizirati, poudarjati in dvigati družbeni ugled vladajočega posameznika ali skupino.

Pri tem je vseeno, ali se pogovarjamo o glasbenem blišču, ki spremlja faraona v nekdanjem starem Egiptu, vladarja v času renesanse (na primer Henrika V. v Angliji, carja Maksimilijana, Karla VIII. v Franciji, Matija Korvina na Madžarskem, vladarje iz družin Medici, Gonzaga, Sforza in Este ...) ³² ali sodobne predsednike držav, ker je vloga glasbe manj ali več enaka.

Z rojstvom prvih verstev postane glasba ne samo sredstvo za vzpostavitev stika z bogovi ali z umrlimi, ampak ima hkrati tudi vlogo utrjevanja vere pri posamezniku ali pri širši skupini ljudi. Vloga glasbe pri vzpostavitvi stika z bogovi in vloga glasbe pri utrjevanju vere sta vlogi, ki sta stari že več tisočletij.

Ljudstvo Aboridžinov je na primer uporabljalo in še vedno uporablja pojoče brnivke, s katerimi jim duh »govori«, sporoča in omogoča preživetje ter nadaljevanje življenja.

Hindujci še vedno verjamejo, da »samgite«, ki obsega vokalno glasbo, inštrumentalno glasbo in ples, vpliva na veselje in ima pomembno vlogo pri osvobajanju posameznika iz kroga rojstva, smrti in ponovnega rojstva.

Nobena izjema niso tudi tako imenovane vere »pod znakom križa«, kjer se je z glasbo nekoč vzpostavljajal in se še danes vzpostavlja najgloblji stik s Stvarnikom.

Da ima glasba posebno vlogo pri utrjevanju vere, lahko razumemo zaradi dejstva, da čaščenje bogov ali boga postane bolj vzvišeno in bolj čustveno z uporabo glasbe, izgovorjena beseda sama po sebi namreč nima tistega čustvenega naboja, ki ga ima, če je tesno povezana z glasbo. ³³

se pa z zvokom poskušajo vplivati na transformacijo bolečine pri iniciaciji v nekakšno neboleče stanje. Merriam, A. P. (2000). *Antropologija glasbe*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, str. 124.

³² Supičič, I. (1964). *Elementi sociologije muzike*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

³³ Ozko povezavo verskih besedil in glasbe potrjujejo različni zgodovinski viri. Glasba je ljudem v starih religijah pomenila glas bogov in celo duhovniki raznih religij so bili hkrati tudi »pevci« ali »plesalci«. S petjem ali igranjem glasbe pri verskem obredu oziroma z uglasbeno molitvijo se verniki različnih religij počutijo bližje bogu ali bogovom in mu (jim) lahko izkazujejo neskončno ljubezen in

Stara ljudstva so glasbi pripisovali moč, da vpliva na dušo in značaj posameznika. Za stare Grke je bila glasba bistveni moralni in družbeni dejavnik, za Kitajce pa odraz okolja in človekovega notranjega življenja.³⁴

Ker podobna stališča prevladujejo še danes, ima glasba tudi vlogo estetskega izoblikovanja posameznika.³⁵ Ne glede na korenito spremenjen odnos do glasbe, ki je ne vidimo več kot samo lepo in harmonično umetnost, ampak tudi kot resnično in pretresljivo (Michels, 2002: 487), prevladuje še vedno prepričanje, da glasba omogoča posamezniku pridobitev izkušenj, ki jih ni možno pridobiti skozi druge medije (umetnosti), in da z glasbo posameznik zadovoljuje svoje potrebe po estetskem užitku.

Stara ljudstva so glasbi pripisovali tudi zdravilno moč. O tem poročajo različna izročila, med ostalim iz stare zaveze, ki opisuje, kako je David zdravil Savlovo norost z igranjem na harfo,³⁶ ali antično izročilo, ki pripoveduje, kako sta Pitagora in Empedokles zdravila duševno obolele, Ismenija pa išias.

Obstajajo tudi podatki, da so šamani številnih ljudstev uporabljali in še vedno uporabljajo glasbo pri zdravljenju bolnikov ter pri tem uporabljajo različna glasbila, kot so boben, raglje, piščali in podobno, s katerimi vzpostavljajo stik z onstranstvom in poskušajo umiriti duhove, pridobiti nasvet ali odgnati zle duhove, za katere so prepričani, da so povzročili bolezensko stanje.

V sodobnem času je z različnimi empiričnimi raziskavami dokazano, da ima glasba v resnici veliko vlogo pri zdravljenju, ne samo pri blaženju bolezenskih simptomov in mehanskih poškodb, ampak tudi pri izboljšanju duševnega stanja.³⁷

predanost. Rebić, A. (2000). Glasba v stari zavezi. *Mednarodna katoliška revija, Communio, Družina*, 10(3), 243-252.

³⁴ Glasba in estetika nista povezani samo z zahodno kulturo, ampak tudi s kulturami Arabije, Indije, Kitajske, Japonske, Koreje, Indonezije ter morda še z nekaterimi drugimi kulturami (opomba avtorja).

³⁵ Vloga glasbe pri estetskem užitku nedvomno deluje pri nekaterih kulturah po svetu, "vendar je prisotnost pojma estetike v kulturah nepismenega sveta sporna in vključuje zlasti vprašanje, kaj natanko je posamezna estetika, in še zlasti, ali je to pojem, ki je vezan na kulturo". Merriam, A. P. (2000). *Antropologija glasbe*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, str. 178.

³⁶ 1 Sam 16,23 (opomba avtorja).

³⁷ Tako glasba vpliva na izboljšanje prostorno-časovnega sklepanja pri bolnikih z Alzheimerjevo boleznijo (Johnson et al., 1998), na izboljšano delovanje imunskega sistema (Brennan, F. X., Charnetski, C.J. (2000), delovanje srca (Science Daily, 2005), zmanjševanje epileptiformne aktivnosti (Hughes et al., 1998), demenco (Korb, C., 1997), na Parkinsonovo bolezen (Pacchetti et al., 2000), kronično shizofrenijo (Zhang, X in Cuie, K. 1997), depresijo (Suzuki, A. 1998), blažitev simptomov avtizma (Edgerton, C.L. 1994), blažitev simptomov multiple skleroze (Davis, K. 1998), razpoloženje in socialno interakcijo pri osebah z akutnimi možganskimi poškodbami (Nayak et al., 2000), na sproščanje stresa in še bi lahko naštevali.

Glasba tudi pospešuje kognitivni razvoj in ugodno vpliva na uspešnost otroka, kar so dokazale in še dokazujejo empirične raziskave zlasti v sodobnejšem času. Glasba ne samo da spodbuja motorične in matematične sposobnosti in vpliva na splošni uspeh otroka oziroma mladostnika, ampak pomirja in spodbuja celo gibanje nerojenega otroka in njegov srčni utrip ter vpliva na razvoj nedonošenčkov (Campbell, 2004: 28).

Vlogi glasbe kot bistvenemu vzgojno-izobraževalnemu dejavniku lahko sledimo že od časa starih Grkov, ki so glasbo šteli med najpomembnejše predmete pri vzgoji in izobraževanju človeka. V zgodovini se je tej vlogi pripisovala različna pomembnost, zelo različno pa to vlogo razumejo tudi v sodobnem času v različnih kulturah.

Odvisno od družbeno-politične ureditve države in od zahtev uradne oblasti in šole, ki je kot državna ustanova podrejena državi, je glasba z vzgojno-izobraževalnega vidika imela in ima v sodobnem času med ostalim vlogo, da ohranja tradicionalno kulturo, da širi politična prepričanja, da nauči posameznika komunicirati s pomočjo glasbe, da mu prikaže široko paleto različnih glasbenih tujih kultur in ga nauči spoštovati te kulture, da ga nauči izraziti čustva in tako naprej.

Po Éforju³⁸ so »glasbo iznašli, da bi človeštvo zapeljali in prevarali«. Njegovo trditev o vlogi glasbe pri zavajanju ali prepričevanju bi z lahkoto umestili v sodobni čas, ko se z glasbo poskuša vplivati na primer na obnašanje posameznika in na njegove potrošniške navade, na njegovo izbiro ali nakup izdelka in podobno.

Tudi v zgodovini bi lahko našli podobne primere, ne samo v smislu vpliva glasbe na nakup ali prodajo, ampak predvsem, ko so glasbo razumeli kot sredstvo za zavajanje posameznika in celo množice ljudi, da sledijo nekemu političnemu prepričanju,³⁹ za podkrepitev tega prepričanja ali za vlivanje poguma v določenem položaju.⁴⁰

Zanimivo je, da je v razvoju človeštva glasba vedno imela pomembno vlogo v različnih čisto praktičnih položajih. Z glasbo je tako možno spremljati boje, sodne razprave,⁴¹ vsakdanja opravila,⁴² reklame, urejevati tempo korakanja v vojski,⁴³

³⁸ Grški zgodovinar (ok. 405-330 pr. n. š.). Izjava o glasbi je iz uvoda k njegovemu delu »Historiai« (opomba avtorja).

³⁹ Npr. uporaba določene zvrsti glasbe kot so nemške ljudske pesmi, vojaške koračnice, budnice ipd. v času Hitlerjeve nacistične Nemčije (opomba avtorja).

⁴⁰ Npr. uporaba turbofolk glasbe v Srbiji, ki vsebuje prvine srbske ljudske glasbe in je nastala za časa vladavine Miloševića za potrebe dviganja morale srbskih vojakov v vojni s Hrvaško (opomba avtorja).

⁴¹ V Kongu obstajajo celo sodne razprave, ki jih spremlja glasba od začetka do konca. Tožilca in branitelje spremljajo skupine ljudi, ki pojejo skupaj z njimi. Na koncu se z lesenim bobnem oznani sklep sodišča (opomba avtorja).

⁴² Glasba lahko spremlja različna opravila posameznika, kot so npr. delo pastirja, ribarja ipd., ali skupinska opravila kot so mlatenje pšenice, ličkanje koruze, obrezovanje repe, česanje perja, preja, izdelovanje vrvi, tlačenje grozdja ... (opomba avtorja).

veslanje na ladji, z glasbenimi pripomočki (na primer glasbili ali zvočili) je možno prestrašiti sovražnika⁴⁴ ali nadležne živali,⁴⁵ s pomočjo glasbe je možno slediti nekemu v megli ali snežnem metežu in navsezadnje tudi živini na paši.⁴⁶

Zaradi svoje univerzalnosti je glasba imela in še vedno ima posebno vlogo pri obveščanju različnih dogodkov, kot so nevarni dogodki,⁴⁷ dogodki, povezani s posameznikom,⁴⁸ obveščanje o praznovanjih,⁴⁹ objava novic⁵⁰ in tako naprej.

Čeprav obstajajo obsežne polemike o tem, ali glasba lahko sporoča, pa čeprav brez besed, in služi kot nekakšen kanal za komunikacijo, se glasbi pripisuje posebna vloga pri »komunikaciji brez besed«.⁵¹

Znani so primeri, predvsem iz Afrike, kjer bobni služijo kot komunikacijsko sredstvo, ker so tako uglašeni, da igranje na njih spominja na besedne vzorce.⁵²

Pastirji na pašnikih v Črni gori »komunicirajo« med seboj z igranjem določenih melodij na dudah, na primer obveščajo se o odhodu s pašnikov, zbiranju pred pašo, o tem, kaj bodo počeli tega dne in tako naprej (Vukičević, 1990: 15).

Z glasbo naj bi posameznik izražal svoja čustva in jih posredoval drugem posamezniku ter na ta način brez besed »komuniciral« z njim.⁵³

⁴³ Nekdaj so t. i. avleti (glasbeniki, ki igrajo na glasbilo avlos) določali tempo korakanja špartanskih vojakov. Tovrstno uporabo glasbe še danes vidimo npr. pri škotskih polkovih, ki za urejevanje tempa korakanja uporabljajo dude (opomba avtorja).

⁴⁴ Stari grški vojaki na primer so si dali bronaste zvončke na ščite, s katerimi so hoteli prestrašiti sovražnika (opomba avtorja).

⁴⁵ Brnivke, ki so nekdanje imele in imajo ponekod še vedno ritualno-obredno vlogo, imajo danes v sodobnem času bolj praktični namen. Npr. v Malaji plašijo z njimi slone in jih odganjajo s plantaž, nekdanje v začetku 20. stoletja so z njimi v Sloveniji plašili kure ali vrabce (opomba avtorja).

⁴⁶ Npr. zvončki oziroma kraguljčki, ki jih obešajo za vrat drobnici, da ji je mogoče lažje slediti, če se izgubi (opomba avtorja).

⁴⁷ Npr. pri požaru, letalskem napadu, poplavi ipd. tuli sirena. Včasih so napad sovražnikov oznanjali s trobljenjem v rog oziroma z zvonjenjem (opomba avtorja).

⁴⁸ Npr. smrt, rojstvo, javna usmrtitev zapornika, poroka ipd. (opomba avtorja).

⁴⁹ Npr. verski prazniki, pust, kulturne obletnice ipd. (opomba avtorja).

⁵⁰ Nekdaj so bobnali po mestu in na ta način klicali meščane, da se zberejo in slišijo najnovejše novice (opomba avtorja).

⁵¹ Glej: Deryck Cook (1982). *Jezik muzike*. Beograd: Nolit.

⁵² Nekdaj so s temi bobni naznanjali prihod lovcev na sužnje, v bolj sodobnem času, v nigerijski vojni, so z bobni najavljali prihod vojne zaloge (opomba avtorja).

⁵³ Tovrstna »komunikacija« glasbe brez besed, je najbolj dvomna, ker predpostavlja, da je glasba zmožna posredovati ta čustva v nespremenjeni obliki naprej od pošiljatelja do sprejemnika, kar je posebej problematično vprašljivo, če sprejemnik ni pripadnik iste kulture kot pošiljatelj. Npr. pomen, ki ga ima neki ljubezenski samospjev za pripadnika neke evropske države, ki v njem doživlja svoja najbolj intimna ljubezenska čustva morda nima istega pomena za nekega pripadnika z afriškega območja, ki doživlja zahodno glasbo povsem drugače. Vsaka kultura ima namreč svoje posebne vrednote, navade in tradicijo, ki so lahko v popolnem nasprotju s kakšno drugo kulturo. Glej: Merriam, A. P. (2000). *Antropologija glasbe*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Glasba ima bistveno vlogo pri odvrčanju pozornosti od resničnosti. Ta vloga ima namen »ovirati ljudi, da bi premišljevali o sebi in svojem svetu, in jih hkrati slepiti, da je s tem svetom vse v redu«. ⁵⁴

Glasba ima tolažilno vlogo. Obljublja, ponuja udobje, ustvarja iluzijo sreče že s tem, da prekinja molk. Je glas kolektiva, ki svojega (prisilnega) pripadnika ne prepušča samemu sebi, zaradi česar se ta počuti ljubljene in soudeleženec v dogajanju. ⁵⁵

Najmanj se med vlogami, ki jih ima glasba, poudarja njena vloga pri ustvarjanju dobička ali pri urejevanju ekonomskega položaja. Dejstvo je, da so se z glasbo od časa, ko je glasba prenehala biti izključno dejavnost celotnega kolektiva, pa vse do danes preživljali in se še preživljajo posamezniki ali manjše skupine.

Pri tem so vidiki ustvarjanja dobička z glasbo seveda lahko zelo različni: nekateri se z glasbo ukvarjajo poklicno in se izključno z njo preživljajo, nekateri pa se z njo ukvarjajo samo ljubiteljsko, jo imajo za obstransko dejavnost in si z njo izboljšujejo finančno stanje.

Izboljšane življenjske razmere v sodobnem času in finančna blaginja omogočajo uporabo prostega časa, ki ga posameznik zapolnjuje na različne načine, odvisno od finančnih sredstev in časa, ki jih ima na razpolago.

Glasba velikemu delu zapolnjuje ta čas, ker njena distribucija praviloma ne stane nič ali skoraj nič, množična izdelava finančno sprejemljivih prenosnikov zvoka ali glasbenih izdelkov pa jo je približala tudi finančno šibkejšim posameznikom. Tako je glasba v sodobnem času resnično postala »dekoracija prostega časa« (Adorno, 1986: 69).

Lahko bi omenili še vlogo glasbe, ki jo ta umetnost ima v povezavi z ostalimi umetnostmi, kot je ples, likovna umetnost ali mogoče filmska umetnost. Sinkretizem ⁵⁶ ni značilnost sodobnega časa, v zgodovini človeštva so vselej obstajali primeri sinkretizma. ⁵⁷

⁵⁴ Adorno, T. W. (1986). *Uvod v sociologijo glasbe*. Ljubljana: DZS, str. 63.

⁵⁵ *Ib.*, str. 64, 65.

⁵⁶ »Sinkretizem je združevanje več različnih umetnosti v celoto.« Muzička enciklopedija (1963). Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, str. 588.

⁵⁷ Sinkretizem je redna pojava pri prvih ljudstvih, kjer se različne umetnosti praviloma še niso osamostalile in kjer ne obstaja umetniški profesionalizem, temveč kolektiv sodeluje v umetniških dejavnostih, ki združujejo elemente poezije, glasbe, igranja, plesa in magije in služijo predvsem v magično-kulturne namene. Pri tem je zanimivo, da podobno nerazdružljivo povezanost med prvinami več umetnosti opazamo pri spontani umetniški aktivnosti otrok – kot atavistični spomin na daljnjo preteklost družbene skupnosti. Tudi v novejšem času nekatere nove zvrsti umetnosti vključujejo več različnih umetnosti, kot so opera, balet, melodrame, muzikal ... Muzička enciklopedija, *ib.*

Pri tem se vloga glasbe, odvisno od umetnosti, s katero je v ozki povezavi, vselej menja. Lahko ima manj ali več spremljevalno vlogo (na primer pri plesu), lahko je sredstvo, s katerim se poudarja kakšno dogajanje ali ustvarja vzdušje (na primer v filmski ali dramski umetnosti), lahko pa je tudi predmet navdiha (na primer upodabljanje glasbenikov ali glasbil v likovni umetnosti).

2.2.3. Glasba in nacionalna identiteta

Glasba je sestavljena iz različnih zvokov, ki niso samo zvočni pojav. Zvoki izražajo moč narave, čustva, ideje, stališča in so tudi priče preteklosti, prenosniki sedanosti in poročevalci bodočnosti.

Zvoki, sestavljeni v zvokovno-miselne vzorce in podkrepljeni z besedo, so izredno močno motivacijsko sredstvo za posameznika ali skupino (skupnost), sredstvo, ki v določenih položajih lahko postane politično gibalo ali spiritum movens, o čemer pričajo različni primeri iz zgodovine.⁵⁸

Od sredine devetnajstega stoletja glasbo neke države, ki poudarja nacionalne značilnosti te države, ki nastopa kot njen predstavnik in krepi načelo nacionalnosti in ki je torej kot takšna del politične ideologije (Adorno, 1986), razumemo kot pomemben del »politične scene« v tej državi in ne samo kot njeno obrobno dogajanje (McClary, 1991: 27).

Če ima glasba v neki državi politični pomen, pomeni, da jo lahko pomembna elita uporablja za razglašanje svojih idej in uresničevanje svojih ciljev ter s tem vpliva na množico, ki sprejema neki določeni glasbeni izdelek in se pri tem ne sprašuje, kaj pravzaprav sprejema. Vprašanja seveda niso umestna, ker se nacionalna identiteta pojmuje kot »globoko horizontalno tovarištvo« (Watchel, 1998).

⁵⁸ Npr.: a) Verdijeve opere napisane na italijanskem jeziku so pomagale pri združevanju Italije. Bile so kot nekakšen odprti forum za izražanje podpore za združitev Italije, b) Glinka je v svoji operi Ivan Suzanin, za katero je uporabil ruske ljudske pesmi in jih ustrezno predelal, izražal svoje domoljubne ideje in prepričanja, c) Hitler je z glasbo Bacha, božičnih pesmi in vojaških koračnic poskušal združiti katoličane in protestante v nacistični Nemčiji, d) v času vojne med Hrvaško in Srbijo po razpadu Jugoslavije je srbska turbofolk glasba s svojimi sporočili in opominjanjem srbskega naroda o njegovem izvoru imela pomembno vlogo pri zmanjševanju strahu srbskih vojakov in dviganju njihove morale, e) za Irce je glasba imela predvsem veliko vlogo v 19. stoletju pri izražanju njihovega odpora do Anglije in želje do združene Irske, v ta namen so bile uporabljene tradicionalne ljudske pesmi itd. Povzeto po Gawne, K. *How music facilitate nationalism in the past and how music can facilitate nationalism today*.

<http://www.kentlaw.edu/perritt/courses/seminar/kelly-gawne-Seminar%20Paper%20KG%20Revised-final.htm>.

Po Stamtovu (2002, povzeto po Gawne) lahko postane glasba izrazito nacionalistično obarvana zaradi aktivne tovrstne interpretacije občinstva.⁵⁹ Pri tem je treba posebej poudariti, da ni nujno, da so ideje, posredovane v glasbi, eksplicitno nacionalistične. To postanejo šele v medsebojnih razmerjih med skladbo, kontekstom in izvajalcem (Stamtov, 2002: 67).

Zanimivo je, da pridobi glasba, s katero naj bi se nacija nacionalno poistovetila, povsem drugo vsebino in drug pomen, če so v igri ekonomske zahteve (Hudson, 2006). Kar je avtohtono, ljudsko v glasbi in ima močan nacionalni pečat, ni nujno tudi zabavno.

Na primer pri turističnem povpraševanju, pri katerem mora izdelek/ponudba ustrezati širši množici, je čisto mogoče, da neka skladba, s katero se nacija nacionalno istoveti, različno zveni, kar je odvisno od tega, ali je prirejena za interno, domačo uporabo ali za širšo turistično ponudbo.

Enako velja za glasbene izdelke, ki so namenjeni mednarodnemu glasbenemu trgu, kjer gredo glasbeni izdelki, ki so nekakšen hibrid nacionalne glasbe neke države in globalne, svetovno-univerzalne glasbe, lažje v promet kot pa izdelki, kjer je poudarek samo na izvorni nacionalni/etnični glasbi.

Primer Smetanove Vltave ali Sibeliusove Finlandije odpira možnost učinkovanja glasbe na nacionalno identiteto posameznika ali večje skupine ljudi še z drugega vidika. S priklicevanjem kraja v spomin se z glasbo ustvarja iluzionistično vzdušje prisotnosti ljubljenega okolja, pristni občutek tega kraja, ki nekega posameznika/skupino ljudi povezuje s tem krajem in pri posamezniku/skupini ljudi še bolj utrjuje oziroma krepi njegovo ljubezen do domovine, narodno zavest in posledično tudi nacionalno identiteto (Hudson, 2006).

Nacionalna glasba⁶⁰ ima prav posebno mesto pri ohranjanju narodne zavesti pri izseljencih. Čeprav se nacionalne vrednote pri izseljencih in njihovih potomcih menjavajo, krepijo ali slabijo, je nacionalna glasba kot nacionalna vrednota ves čas navzoča na lestvici etničnih vrednot.

⁵⁹ Dober primer tega so koncerti kontroverznega hrvaškega izvajalca Thompsona, kjer temperaturo v dvorani ne dvigujejo samo njegove pesmi z nacionalistično vsebino, ampak tudi samo obnašanje publike, ki nacionalistično vsebino njegovih pesmi krepi s prepevanjem določenih refrenov z eksplicitno nacionalistično vsebino, klicanjem nacionalističnih sloganov ali z obleko, ki vsebuje nacionalistične elemente (opomba avtorja).

⁶⁰ Verjetno se marsikdo ne bo strinjal z izrazom »nacionalna glasba«, vendar se ta pojem v disertaciji nanaša na vso glasbo, ki vsebuje vsaj nekaj prvin glasbenega ljudskega izročila in ki omogoča posamezniku ali skupini, da se nacionalno identificira z njo (opomba avtorja).

Za izseljence in prvo generacijo potomcev je glasba poleg jezika, ohranjanja navad in praznikov nekakšno zagotovilo, da se izvorna nacionalna identiteta ne bo izgubila in stopila s tujo identiteto, za naslednje generacije potomcev pa ima bolj simbolno vrednost in pomeni ohranjanje starševskih idealov stare domovine (Mikola, 2005: 73-77).

Kar se je pokazalo kot uspešno v zgodovini, je lahko uspešno tudi danes. Tudi danes politični voditelji naročajo glasbena dela, da bi z njimi krepili in utrjevali nacionalno identiteto, tudi danes obstajajo tekmovanja, s katerim se spodbuja nastajanje glasbenih del, ki so globoko prežeta s prvinami nacionalne kulture, prosti koncerti, namenjeni množici, ki lahko aktivno prepeva refrene kakšnih skladb z nacionalistično vsebino kot v času Verdija in tako naprej. (Gawne, 2007).

Glasba je torej pomembno in zelo močno sredstvo pri izražanju in krepitvi nacionalne identitete. Lahko je uporabljajo na škodljiv način, v prid ideologijam, kot so bile fašizem, nacionalizem, komunizem, za povečevanje njihove moči ter uničevanje nasprotnikov (Kratsborn, 2007: 73-74),⁶¹ lahko pa tudi brani človeštvo pred zlomom in poziva k dejanjem (Adorno, 1986).

Na koncu si lahko zastavimo vprašanje, s katero glasbo se posameznik ali množica nacionalno istovetita. Zgled Palestincev v Izraelu⁶² kot številni drugi podobni zgledi⁶³ kažejo, da se posamezniki ali skupine nacionalno istovetijo z različnimi glasbenimi zvrstmi. Za nekoga je himna nacionalna vrednota, za drugega avtohtona ljudska glasba, za tretjega katerakoli druga zvrst glasbe, ki vsebuje prvine njegove kulture in mu omogoča nacionalno istovetenje.

⁶¹ Zanimivo je, da gotovo vsi totalitarni režimi vidijo v umetnosti in kulturi tarčo. Ne glede na to, ali je beseda o židovski umetnosti, nenemški umetnosti, nesocialistični umetnosti, razumetničeni umetnosti, vse imajo istovrstno nalepko, ki jih označuje kot "nevarnega sovražnika". Kreft, L. (2002). *Nikogaršnja zemlja in svet za nič. Prostor umetnosti*. Ljubljana: Društvo inovatorjev.

⁶² Glej: Mc Donald, D. A. (2006). *My voice is my weapon: Music, nationalism, and the poetics of Palestinian resistance*. Illinois: University of Illinois at Urbana-Champaign. Povzetek disertacije, AAT 3242934.

⁶³ Npr. etnična/nacionalna identifikacija Srbov s srbsko pesem »Tamo daleko«, etnična/nacionalna identifikacija Slovencev s slovensko ljudsko pesem »Slovenec sem« ipd. (opomba avtorja).

2.3. Glasba in mladostnik

Glasba spremlja človeka v vsakem starostnem obdobju, v obdobju mladostništva pa ima prav poseben pomen in vlogo. Mladostniki jo poslušajo nekaj ur na dan (Leming, 1987; North, Hargreaves and O'Neill, 2000),⁶⁴ včasih pa tudi ves dan.

Njeno poslušanje »ves dan« ne pomeni, da jo mladostniki poslušajo vseh štiriindvajset ur aktivno in zavestno. Predvsem ponoči je to poslušanje glasbe bolj usmerjeno v sprostitvev, umiritev, tolažbo in podobno in je nekakšna »uspavanka za mladostnike«, »duševno mamilo« ali »varuh« pred njihovimi strahovi.

Mladostniki poslušajo glasbo aktivno in pasivno. V primeru pasivnega poslušanja ima glasba pomen »ozadja« in vlogo odpravljanja tišine, ki naj bi na mladostnike učinkovala moreče, nespodbudno oziroma krepila njihov občutek nelagodja.

»Če ni glasbe, je tišina. Tišina pa je nekaj, kar vzbuja v današnjem turbonajstniku občutke tesnobe, praznine, frustracije, samomorilnosti, žalosti, puščobnosti, brezveznosti, statičnosti, votlosti, nestrpnosti, depresivnosti, odtujenosti, neangažiranosti, dolgočasnosti, nepomembnosti, patetičnosti, brezvoljnosti, nezanimivosti, cenenosti, skrajne neumnosti in nesmiselnosti. Kakor hitro pa se oglasi glasba, dobimo popolnoma novo podobo: vse negativne sile se v hipu spremenijo in isti ljudje, ki so bili še pred minuto pripravljeni umreti od hudega, so sedaj nasmejani, poskakujejo sem ter tja, so polni hormonov in feromonov, pozitivne energije« (Reichenberg, 2007:5)⁶⁵

Prav tako je pasivno poslušanje glasbe, kot »ozadje«, v pomoč mladostnikom pri učenju šolske snovi. Je sredstvo, s katerim si lahko, ob spominjanju na določeni melodični ali ritmični vzorec, prikličejo šolsko snov, ki so se je učili ob poslušanju neke določene skladbe, oziroma sredstvo, ki naj bi imelo vlogo povečanja koncentracije pri učenju in hkrati povečanja spominske sposobnosti (Boettcher, Hahn and Shaw, 1994).

⁶⁴ Po Lemingu (1987), naj bi ameriški mladostniki poslušali glasbo v povprečju 4,5 ur dnevno, po Northu, Hargreavesu in O'Neilu (2000) naj bi mladostniki v Veliki Britaniji glasbo poslušali v povprečju skoraj 2,5 ure dnevno. Po navedbah de la Motte Haber (Motte Haber, 1990: 151) so pridobljeni podatki ankete inštituta iz Allenbacha pokazali, da je število ur, ki jih ljudje namenjajo poslušanju glasbe, precej stalen. Izraziti odmiki nastajajo med štirinajstim in dvajsetim letom, ko glasbo poslušajo od 15 do 21 ur in celo več kot 21 ur tedensko.

⁶⁵ Podobnega mnenja je tudi de la Motte, ki navaja, da je glasbeni hrup skupaj s hrupom vozil glavno sredstvo, s katerim se mladostniki izmikajo pusti vsakdanjosti. »Ta hrup zadovoljuje želje po akciji, pustolovščinah in napetosti.« De la Motte Haber, H. (1990). *Psihologija glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Pri tem je treba posebej poudariti, da mladostnik, vsaj v zgodnjem mladostniškem obdobju, ne doživlja glasbe zaradi koristi, ki mu jo glasba prinaša, in se vsekakor ne pogloblja v znanstvene izsledke o dobrobiti in vplivih glasbe na njega. Prav tako se niti ne zaveda, kakšne daljnosežne posledice bo imelo ukvarjanje z glasbo za njegov kognitivni razvoj ali na splošno za njegovo razgledanost.

Lahko, da mu učenje glasbe omogoča pridobitev statusnega simbola (de la Motte Haber, 1990: 157), občutek »premoči« ali ugodja, ker zna brati note, ustvarjati preproste skladbe, igrati dokaj zapletene skladbe na inštrumentih, ki jih drugi mladostniki ne obvladajo.

Z glasbo mladostnik spoznava svet, v katerem živi. Spoznava različna razmerja moči, medčloveške odnose, dogajanja v politiki, spolnost, družbene položaje in konfrontacije in še marsikaj drugega (Reichenberg, 2007: 5) ter spoznava, da razmere v svetu, v katerem živi, niso idealne, niso take, kot jih je videl kot otrok.

Sporočila, ki jih oddaja glasba, predvsem pa besedila nekaterih pesmi so nedvoumna in mladostnik se čuti izzvan, da nekaj ukrene in ukrepa, da ustvari idealiziran svet, tako kot si ga on predstavlja.

Poslušanje glasbe je vsekakor ena med najbolj pomembnimi dejavnostmi v obdobju mladostništva,⁶⁶ ki naj bi mladostnikom pomagala premostiti težavno obdobje prehoda iz mladostništva v odraslost (Boal-Palheiros in Hargreaves, 2001; Campbell et al., 2007; Denac, 2002, 2007; Kratsborn, 2007; Larson, Kubey, Colletti, 1989; North, Hargreaves, 2003).

Tisto, česar niso zmožni reševati ne starši, ne šola in tudi ne sošolci ali prijatelji, rešuje glasba. S petjem, igranjem ali poslušanjem glasbe mladostnik lahko izpove svoja skrita čustva, strahove pred bodočnostjo ali se tolaži z njo.

Z glasbo premaguje raznovrstne težave ali se upira utesnitvam, ki jih sprožajo po njegovem mnenju družina ali šola (Denac, 2007). Z izbiro določenih izzivalnih skladb in za marsikoga motečim, hrupnim poslušanjem mladostnik ugovarja posegom ali omejitvam s strani družine ali šole, ki se mu zdijo nepravilni.

Nekatere raziskave ugotavljajo, da ima glasba za mladostnike bistveno vlogo pri njihovem odkrivanju »kdo so« (Arnett, 1995; Crozier, 1997; Hargreaves in North, 1999; Larson, 1995; Tarant, North in Hargreaves, 2002).

⁶⁶ Samo v ZDA je 70 % od vseh popularnih glasbenih izdelkov kupljeno s strani mladostnikov v starostnem obdobju od 12 do 20 let (Brake, 1985; povzeto po Campbell, 2007) oziroma so zelo strastni uporabniki glasbe (Fine, Mortimer in Roberts, 1990; povzeto po Campbell, 2007).

Glasba, ki jo izbirajo in poslušajo (razen v šoli), jim omogoča občutek osebnosti, jih usmerja v življenje in jim omogoča globlje doživljanje samih sebe: kdo so, kaj so, kdo bodo postali in kako bi lahko uspeli v prihodnjem življenju (Campbell et al., 2007).

Glasba daje mladostnikom občutek svobode, da so tisto, kar so, da so različni od ostalih, da so lahko tisto, za kar so bili prepričani, da nikoli ne bodo, in predvsem možnost, da so sproščeni v šoli in tudi drugače v življenju (Campbell et al., 2007).

Z glasbo pridobiva mladostnik polet, se nauči uživati v lastnih občutkih in pozablja na osamljenost, ker mu glasba ničesar ne očita, ga ne ocenjuje in ga sprejema takšnega, kot je.

Z glasbo mladostnik »vstopa in izstopa« v svet, ki ga oblikuje glasba in ki je po njegovem mnenju prav njemu namenjen. Čuti se poenotenega z besedilom pesmi ali izvajalcem, pri tem pa je vseeno, kakšen in koliko lahkoten je glasbeni izraz (Reichenberg, 2007: 5).

Glasba izraža čustveno stanje, v katerem se nahaja mladostnik (Wells in Hakanen, 1991) oziroma izraža njegove lastne fantazije (Burk in Grinder, 1966) in mu pomaga pri izražanju vsega, česar ni sposoben predstaviti z besedami.

Glasba vpliva na motivacijo mladostnikov in na njihovo razpoloženje oziroma jih pomirja in jim lajša vsakdanje težave ter različne pritiske s strani šole ali staršev (Denac, 2002, 2007; North et al, 2000; Roe, 1985; Campbell et al., 2007). Prav tako je glasba za marsikaterega mladostnika sredstvo, s katerim lahko premosti jezo, žalost ob izgubi ali zlorabljanju in mu daje občutek, da ni sam na svetu ter da obstajajo še drugi ljudje, ki so bili deležni istih izkušenj (Campbell, 2007: 228).

V raziskavah, ki naj bi odgovorile, zakaj je glasba tako pomembna za mladostnike, je bilo tudi ugotovljeno, da glasba odpravlja dolgočasje (Gantz et al., 1978, povzeto po Campbell, 2007).

Ker glasba spodbuja družabnost, je za mladostnike, ki imajo v obdobju mladostništva poglobljeno potrebo, da bi se družili s sebi enakimi, čudežno sredstvo, s katerim lahko navežejo stik z istomislečimi (Campbell et al., 2007).⁶⁷

V času, ko je za mladostnika izredno pomembno, kaj mislijo o njem njegovi vrstniki (sošolci, prijatelji ...), je prav glasba tista, ki mu omogoča ustvariti to mnenje o sebi.

⁶⁷ Ena znanstvena raziskava je pokazala, da uporaba ljudske ali popularne glasbe kot ozadja v razredu občutna vpliva na povečevanje socialnih stikov med otroki. Godeli, M. R., Santana, P. R., Souza, V. H. in Marquetti, G. P. Influence of Background Music on Preschoolers' Behavior: A Naturalistic Approach. *Perceptual and Motor Skills*, 82, 1996, 1123-1129.

Poslušati glasbo, ki jo posluša tudi njegova priljubljena vrstniška skupina ali najljubši prijatelj, je po prepričanju marsikaterega mladostnika prva stopnička do približevanja tej skupini/posamezniku oziroma vstop v »klub elitnih«.

Pri tem ni pomembno, da določene zvrsti glasbe mladostnik vse do včeraj ni poslušal in mu tudi ni bila všeč. Pravila so spremenjena, njih postavlja njegov vrstniški idol ali ciljna vrstniška skupina in glasbeni okus mladostnika se prilagaja (dominantni) množici ali posamezniku.

Glasba omogoča mladostniku razlikovanje od staršev in istovetenje s skupino vrstnikov (Lull in Lindoff, 1985, povzeto po Freed, 1990) ali z določenim posameznikom, ki jim je všeč (Lewis, 1987) oziroma mu omogoča nekakšen status v vrstniški skupini, kateri pripada (Crozier, 1997).

Zillman in Gan (1997) ugotavljata, da glasba mladostnikom omogoča občutek pripadanja, hkrati pa tudi občutek razlikovanja. Je kot nekakšna pripomba, ki jo mladostniki nesejo s seboj in se z njo razlikujejo v množici (Frith, 1981; Zillmann in Gan, 1997, povzeto po Hargreaves in North, 1997).

2.3.1. Nacionalna identiteta mladostnika in glasba

Da je glasba eno od sredstev, s katerim se mladostnik istoveti, se je pokazalo prvič šele v šestdesetih leta prejšnjega stoletja, ki so bila zaznamovana z vzponom mladine in njenim poudarjenim iskanjem lastne identitete.

Številnim mladostnikom je prav glasba, pa najsi je beseda o roku, panku, hevi metalu, regiju ali etnoglasi, omogočila najti smisel in mesto v družbi in preseči lastno neskladnost.

V sodobnem času pa je pri mladostnikih prav ta posebna vloga glasbe še bolj poudarjena, saj jo zmeraj bolj uporabljajo »kot sredstvo oblikovanja osebne identitete, za uravnavanje dnevnega počutja in vedenja« (Kratsborn, 2007: 71).

Glasba je za mladostnika, poleg načina oblačenja, osnovno sredstvo, s katerim se lahko počuti skrajnje individualno in hkrati kot del skupnosti, nekega sloga ali generacije (Neyrand, 2003).⁶⁸

⁶⁸ Po Frithu je glasba en ključ do identitete, saj ponuja hkratni intenzivni občutek sebe in drugih, subjektivnega in kolektivnega (Frith, 1996:110, povzeto po Zaimovic). Andrée-Zaimović (2001). *Bosnian traditional urban song »on the sunny side of the alps«: from the expression of nostalgia to a*

Z glasbo mladostnik doživlja, spoznava in razumeva družbo, katere del je. Glasba je eno od njegovih sredstev za interakcijo z družbo in sredstvo, ki mu omogoča pridobitev različnih izkušenj o družbi, ki se nenehno spreminja.

Glasba je izraz kulturne identitete, v sodobnem času čedalje bolj tudi sredstvo, s katerim se lahko mladostnik kot posameznik ali kot del skupine kulturno istoveti, v ožjem smislu tudi etnično in/ali nacionalno, če najde v njej izraz svojih glasbenih kot neglasbenih hotenj, želja in rešitve (Reichenberg, 2007: 5). Kot kaže, se mladostniki težko nacionalno istovetijo z glasbo svoje države, ki jih na kakršni koli način utesnjuje in omejuje ali jim je nerazumljiva (Pesek, 2004b), že iz preprostega razloga, da so (pre)globoko vpeti v globalno mladinsko kulturo (Neyrand, 2003), v kateri ima etnično in/ali nacionalno prizvok anahronizma.

Če pa je v njihovem razumevanju sveta in lastne države želja po istovetenju z nacionalno skupnostjo in nacionalno državo, ki naj bi z leti naraščala,⁶⁹ potem je to možno storiti tudi z nekonvencionalnimi oblikami glasbenega izražanja. To potrjuje drzna pesem *Sámiid Áednan* v izvedbi norveških predstavnikov Sverreja Kjelsberga in Mattisa Hætta na Evroviziji leta 1980. Zelo popularna je postala tudi pri mladih Norvežanih. Pesem, ki so jo izvajali avtorji, je bila napisana prav za to priložnost in je nekakšna neobičajna združitev moderne glasbene zvrsti in tako imenovanega »joika«, tradicionalnega glasbenega izražanja Laponcev. Dober primer je tudi pesem Johna Denverja *Country roads, take me home*, ki je takoj po javni izvedbi postala ameriška uspešnica. Čeprav vsebuje samo nekaj prvin ljudskega ustvarjanja in je bolj podobna katerikoli popularni pesmi iz tistega časa, pomeni za marsikaterega ameriškega mladostnika simbol, na podlagi katerega se zlahka poenoti (nacionalno identificira) z ameriško državo, že zaradi samega besedila, ki vsebuje izredno močan nacionalni čustveni naboj.

Podobne pesmi je mogoče najti tudi v Sloveniji, na primer pesem Avsenika *Slovenija, od kod lepote tvoje*, pesem Nuše Derende *Za Slovenijo živim*, pesmi Vlada Kreslina *Preko Mure, Daleč je moj rojstni kraj* in *Joužek* ali pesmi z aktualno družbeno-politično vsebino, kot so pesmi Adi Smolarja *Ajajaj, Slovenija, Bognedaj, da bi crknu televizor* in tako naprej. Zdi se, čeprav ni slovenskih znanstvenih raziskav

new ethnic music in slovene culture. *Glasba in manjšine*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 113.

⁶⁹ Glej poglavje 1.3.3. o nacionalni identiteti mladostnika (opomba avtorja).

o tem, da te pesmi slovenski mladostniki na splošno dobro sprejemajo, vsaj z vidika poznavanja besedil teh pesmi in pogostega poustvarjanja.⁷⁰

Tako se potrjuje že omenjeno dejstvo, da se je možno nacionalno istovetiti z različnimi glasbenimi zvrstmi (McDonald, 2006), če le vsebujejo nekaj prvin ljudskega glasbenega ustvarjanja, ki so mladostnikom znane in pristne oziroma da te simbolizirajo ali predstavljajo kulturo, katere del je mladostnik. Nekatere raziskave potrjujejo, da je glasba lahko ena od prvin pri etničnem in/ali nacionalnem istovetenju ali pri ohranjanju etnične in/ali nacionalne identitete mladostnika, če mladostnik živi v tuji deželi (Andrée-Zaimović, 2001; Mikola, 2005). Glasba mladostniku pomeni vez z domovino in premošča težave pri reševanju problemov, ki nastajajo zaradi drugačnega življenja v izseljenstvu in zaradi integracije, lahko pa je tudi sredstvo za premagovanje domotožja ali za medsebojno druženje s pripadniki iste etnične in/ali nacionalne skupine.

2.4. Ljudska glasba

V sodobnem času so v uporabi delitve glasbe, ki izvirajo iz tega, v kakšen namen se glasba uporablja, komu se izvaja in kdo jo ustvarja. Obstajajo vsiljene in dokaj neposrečene kategorije umetne, ljudske, zabavne, narodnozabavne, popularne glasbe in podobno, ki izgubijo svoj smisel, če gledamo na glasbo kot na celovit pojav (Omerzel, 1991: 154).

Do osnovne delitve glasbe na umetno in ljudsko je prišlo takrat, ko se je družba razslojila na sloje, in ta razslojitev bo v glasbi prisotna v vseh zgodovinskih obdobjih njenega razvoja.

Lahko govorimo o dualizmu v glasbi, ki jo pozna vsaka organizirana civilizacija (Supičič, 1964: 57): umetna glasba - ljudska glasba, neizobraženo – kultivirano, profesionalno - amatersko.

Delitev na ljudsko in umetno se v razvoju glasbe nikoli ni pokazala kot končni razcep.⁷¹ Komplementarnost obeh zvrsti glasbe je v zgodovini bila vedno prisotna (in

⁷⁰ To so sicer osebne trditve brez znanstvene podlage, vendar sem v 24-letnem obdobju poučevanja nešteto krat pripravila priredbe, sodelovala v izvajanju ali poslušala omenjeni pesmi v izvedbi mladostnikov (opomba avtorja).

⁷¹ Supičič, ib.

je še prisotna) manj ali bolj intenzivno, prav tako amaterizem ali profesionalizem nikoli ni bil značilnost samo ljudske glasbe ali umetne glasbe.

Lahko pa govorimo o ustvarjanju umetnega razcepa med eno in drugo zvrstjo glasbe, in sicer predvsem zaradi podcenjevanja ljudske glasbe kot netemperirane (neuglašene), manj kompleksne ali zahtevne glasbe, kot je umetna glasba, kar lahko zasledimo v zgodovini vse od organizacije družb z družbeno razslojitvijo do danes.

Kaj je ljudska glasba, ki ji pravijo tudi narodna glasba, tradicionalna glasba, etnična glasba, avtohtona glasba, po Bartoku tudi kmečka glasba, in ki se ponavadi povezuje z nižjimi družbenimi sloji (za razliko od visoke, umetne glasbene umetnosti, ki je umetniški izraz višjih izobraženih družbenih slojev), je težko natančno definirati, ker je teh definicij zelo veliko.

Ljudska glasba se skupaj z ljudskim pesništvom, prozo, glasbo, plesom, ponekod tudi likovno umetnostjo, verovanjem, šegami in še čim, uvršča v tako imenovano ljudsko duhovno kulturo.

Za ljudsko glasbo, ki je sinkretična,⁷² je značilno, da »nastaja, se ohranja, širi, spreminja brez teoretičnega znanja in šolanja, brez vsakršnih zapisov z glasbeno notacijo, samo spominsko, pretežno spontano, podzavestno«.⁷³

V njej obstajajo prazgodovinski in predkrščanski vsebinski in zvočni vzorci,⁷⁴ ki so nastali v popolnoma drugačnih razmerah in med drugače usmerjenimi nosilci, kot so v sodobnem času.

Kot umetnost, ki se prenaša z ustnim izročilom, so jo predvsem v zadnjih 1500 letih iz različnih razlogov preganjale cerkvene in državne oblasti, vendar jo je preprosto ljudstvo kljub prepovedim in zatiranju ohranilo kot pradavno izročilo.⁷⁵

V ljudski glasbi je podedovana kulturna identiteta nekega kraja, ki lahko sloni na več stoletij ali celo tisočletij starem kulturnem izročilu.⁷⁶

Ljudska glasba vsebuje strukturne prvine, ki se ves čas spreminjajo in prilagajajo duhu časa preprosto zato, da bi glasba bila in ostala umetnost vseh v neki etnični

⁷² Sinkretizem v ljudski glasbi je najbolj očiten v ljudski pesmi, kjer se ozko prepletata melodija, besedilo in ritem (opomba avtorja).

⁷³ Strajnar, J (1989). Umetna in ljudska glasba – poskus opredelitve osnovnih pojmov. *Ljudska in umetna glasba v 20. stoletju v Evropi*. Ljubljana: Festival Ljubljana, str. 23.

⁷⁴ Omerzel Terlep, M. (1999b). Zvočna identiteta slovenskih pokrajin. *Anthropos*, 4-6, str. 280.

⁷⁵ Vodušek, V. (2003). Ljudska pesem – kažipot v prazgodovino glasbe. *Etnomuzikološki članki in razprave*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 252-255.

⁷⁶ Omerzel Terlep (1999b), str. 280.

skupnosti, spremembe pa so lahko pogojene tudi s spremembami na zgodovinskem, političnem, družbenem, verskem ali kakšnem drugem področju.

Spremembe je možno razumeti tudi kot nujnost njenega preživetja, ker je ohranitev ljudske glasbe kot dela ljudskega izročila odvisna od njenega razvoja in ne od ustalitve (Marinus, 1977, povzeto po Kumer, 1988: 238).

Ljudska glasba je neločljivo povezana z ljudstvom, ki je njen nosilec.⁷⁷ Živi zaradi ljudstva in za ljudstvo in prav zaradi te povezanosti z ljudstvom, svoje funkcionalnosti in namenskosti je »uporabnejša«, s čimer se njena življenjska doba daljša.⁷⁸

V njej so izpovedi in razmišljanja navadnega, preprostega ljudskega ustvarjalca, ki se zaveda, da je »ohranjevalec tradicije« (Rosenberg, 1991: 13, povzeto po Golež Kaučič), »globlja, prodornejša in pristnejša kot pri izobraženem« (Golež Kaučič, 2003: 25).

V ljudski glasbi se zrcalita življenje in usoda ljudstva v nekem konkretnem zgodovinskem času in okolju in je pripoved o izginjajočih načinih življenja, navadah, šegah, praznovanjih, glasbilih, izraznih slogih, kratka o vsem, kar je »kulturna identiteta nekega ljudstva.«⁷⁹

Ljudska glasba je umetnost, ki jo odkrivamo vsak dan znova z različnih vidikov. V njej današnji človek najde sporočilo, ki ga pogosto potiskajo na obrobje umetniškega kot banalnega in ki ga je mogoče najti tudi v tako imenovani visoki umetnosti, kjer je to sporočilo zapleteno oblikovano v sodobnih idejnih shemah in strukturah (Hrabalova, 1989: 58).

Ljudska glasba je nekdanj in vseprežemajoči vidik življenja preprostega ljudstva. Z njo so spremljali rojstvo, smrt, pogreb, svatbo, vsakdanja opravila ali odhajajočega v boj. Z njo so se priporočali bogu ali bogovom za zdravje, za dobro letino, za zmago v boju ali izkazovali ljubezen do drage ali dragega. Za ljudstvo je bila ta glasba samo še eno naravno vsakdanje opravilo, odvisno od življenjskega položaja pa je imela tudi kakšno globljo vlogo.⁸⁰

Politične in družbene spremembe konec 18. stoletja in predvsem v prvi polovici 19. stoletja, prežete z idejami francoske revolucije in zaznamovane z bojem za nacionalno

⁷⁷ Strajnar, ib., str. 24.

⁷⁸ Glej o funkcionalnosti, namenskosti in življenjski dobi slovenske ljudske pesmi v Golež Kaučič (2003), str. 31.

⁷⁹ Vodušek, V. (2003). O evropski etnomuzikologiji. *Etnomuzikološki članki in razprave*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 25.

⁸⁰ V nekaterih nepismenih družbah ima ljudska glasba tudi danes tisti pomen in vlogo, kot jo je imela v zgodovini človeštva (opomba avtorja).

osvoboditev ter uveljavitev zatiranih narodov, so vplivale na povečano zanimanje za zgodovinske in kulturne tradicije.

Posamezniki in skupine so začeli odkrivati vrednost ljudske duhovne kulture in vrednost nacionalne tradicije. Pospeseno so zbirali njeno izročilo, raziskovali različne vidike njenega glasbenega izraza in odkrivali do tedaj neznano lepoto ljudske glasbe, ki bo za marsikaterega ustvarjalca s področja umetne glasbe postala vir navdiha.

Z njenim prodiranjem v umetno glasbo so nastali napevi, ki so bili zveza ljudskega in umetnega ter namenjeni prebujanju narodne zavesti. Na podlagi njenega glasbenega izraza so nastala umetniška dela, ki so bila ne samo sredstvo za prebujanje nacionalne zavesti,⁸¹ ampak hkrati tudi klic k boju za narodno neodvisnost. Med prvo in drugo svetovno vojno je ljudska glasba imela veliki pomen pri vojakih. Dvigovala je njihovo moral in pogum ter krepila njihov narodni ponos.⁸²

Po družbenopolitičnih pretresih v svetu in razpadu nekaterih držav v drugi polovici 20. stoletja,⁸³ zaradi česar so nastale nove države, je vprašanje nacionalne identitete in atributov, ki jo opredeljujejo, postalo še posebej pomembno.

Družbenopolitični diskurzi o tem vprašanju so se dotaknili tudi ljudske glasbe, ki naj bi posamezniku razkrila prednike, krepila zavest pripadnost narodu in mu pomagala ohraniti nacionalno identiteto, kar je postalo vprašljivo predvsem pri tistih narodih, ki so stoletja bili vključeni v druge države in so morali živeti v kulturi tujega naroda.

Vendar bi se lahko strinjali z mislijo, da »vsaka generacija odloča o ohranjanju posameznih sestavin, ki se kot dediščina minulega obdobja in značilnost ožjega in širšega geografskega okolja nadaljujejo v spremenjenih okoliščinah« (Pesek, 2004:23), kar velja tudi za ljudsko glasbo.

Ljudska glasba ima nekatere vsebinske in oblikovne sestavine, pogojene z geografskimi, sociološkimi, zgodovinskimi, jezikovnimi in drugimi značilnostmi, ki v življenju posameznika ali širše družbene skupnosti pomenijo posebno moč in vez, ki

⁸¹ Npr. Verdijeva opera "Ernani" in arija "Va pensiero" iz opere "Nabuco". Arija govori sicer o hrepenenju Židov po svobodi, vendar so se z njo tesno povezani čutili tudi Italijani, ki so v 19. stoletju hrepeneli po združitvi Italije z okupirano Lombardijo. Arija je za Italijane v tistem času postala na neki način uporniška "himna". Lahko bi omenili tudi Glinkovo opero „Ivan Suzanin“, Smetanovo nacionalno opero "Brandenburžani na Češkem" in "Prodano nevesto", Dvoržakovo simfonijo "Iz novega sveta" itn. (opomba avtorja).

⁸² Dober primer je srbska pesem "Tamo daleko", ki govori o bojevanju očeta in sina v prvi svetovni vojni in se eksplicitno povezuje s srbskimi nacionalističnimi idejami, nadalje nemške ljudske pesmi, s katerimi so v drugi svetovni vojni dvigali moralo nemškimi vojakom (op. avtorja).

⁸³ V drugi polovici 20. stoletja so se razpadle države ZSSR in Jugoslavija, združili sta se Zahodna in Vzhodna Nemčija ... (opomba avtorja).

ohranja, spodbuja in krepi človekovo identiteto in tudi kolektivno narodnostno zavest (Strajnar, 1990: 100).

Prav posebno mesto v ohranjanju nacionalne identitete ima ljudska pesem. Dejstvo, da je sinkretična umetnost, ki jo sestavljajo besedilo, melodija in ritem, ji daje še večjo izraznost kot ljudskemu plesu ali ljudski inštrumentalni glasbi.

Če je melodija ljudske pesmi tista, s katero se je mogoče dotakniti najglobljih čustev pri slehernem posamezniku in povedati tisto, kar je ostalo neizrečenega v besedilu, je njeno besedilo še močnejše sredstvo za nacionalno identifikacijo, pojemo ga namreč v maternem jeziku in vsebuje vsebine, ki krepijo narodno zavest.⁸⁴

Ljudska glasba je kulturna vrednota nekega naroda, temelj, na katerem je zgrajena sedanost in sloni prihodnost (Črčinovič Rozman, 2004: 31). Zavedati se svojih korenin pomeni ohraniti identiteto, česar se v sodobnem času čedalje bolj zavedajo predvsem mali narodi, saj uničujoči vplivi globalne kulture vztrajno izpodrivajo pomen nacionalnih kultur.

Danes, v postindustrijski družbi, razumemo ljudsko glasbo kot pomemben vir pri rekonstruiranju zgodovine nekega ljudstva in njegovih navad, šeg, glasbil, noše, prehrane, dela, opravkov, praznovanj ... Je bogata zakladnica podatkov, ki lahko pojasnijo in obogatijo razumevanje splošne zgodovine.

V sodobnem času je posebna kulturna vrednota, ki ima moč vzpostavljanja komunikacije s pripadniki različnega kulturnega, družbenega ali etničnega ozadja, ker vsebuje prvine, ki so splošno človeške in razumljive vsem.

V 21. stoletju, ki je zaznamovano z globalizacijo, ima ljudska glasba za posameznike in za etnične skupine posebno vrednost, saj ti vidijo v njej sredstvo, s katero naj bi se zavarovali pred zlitjem z globalno in poenoteno svetovno glasbeno kulturo in ohranili svojo.

Tega se v enaki meri zavedajo izseljenci, ki vidijo v ohranjanju svoje ljudske duhovne kulture tudi ohranjanje svoje identitete. V tuji domovini postanejo nekatere

⁸⁴ Ni presenetljivo torej, da so prepovedali petje slovenskih pesmi že v času fašistične okupacije na Primorskem. Tako je v Čezsoči zaradi petja slovenskih pesmi leta 1926 bilo zaprtih 23 slovenskih fantov, 20. maja leta 1938 pa je nadškofijski ordinariat kar naravnost prepovedal slovenske pesmi v Štrigovi in na Razkrižju ter v istem dopisu zahteval izključno štokavski jezik v cerkvenem bogoslužju. Tudi na javno izvajanje slovenske ljudske pesmi v drugi Jugoslaviji centralistična oblast ni gledala pozitivno (Gabrič, 1995), saj je v ljudski pesmi videla ne bogastvo ljudskega izročila slovenskega naroda, ampak potencialni nacionalistični množični medij, ki bi lahko predstavljal nevarnost za celovitost Jugoslavije.

prvine ljudskega izročila, na primer ljudska glasba, nekakšno zagotovilo, da se korenine z izvorno domovino ne bodo pretrgale.

2.4.1. Ljudska glasba in mladostnik

Grafenauer je pred petdesetimi leti zapisal, da je tudi mladi rod gojitelj narodne pesmi, ne le na deželi, ampak tudi v mestu, saj dijaki pojejo ne le doma, ampak tudi na izletih in taborjenjih, celo v šolskih odmorih (Grafenauer, 1952).

V današnjem času bi težko pritrdili tej izjavi, vsaj v slovenskem prostoru, saj je predvsem mladostniki ne poslušajo med odmori, najmanj tiste v izvorni obliki, na izletih in zabavah pa se ljudska pesem skoraj ne sliši več (Breznik, 2004; Mihelač, 2007).

Nekatere raziskave v drugih državah dajejo glede poznavanja in poslušanja oziroma priljubljenosti ljudske glasbe podobno sliko (Demorest in Schultz, 2004; Finnas, 1989; Fock, 1999; Isbell, 2007; Mills, 2009; North in Hargreaves, 2007; Nzewi, 1999; Shah, 2006).

Ljudska glasba že zdavnaj ne prihaja iz domov v šolo, kot je to bilo v preteklosti. Razloge je mogoče iskati v spremenjenih družbenopolitičnih, družbenih in kulturnih razmerah.

Družina kot primarna socializacijska enota, kjer naj bi otroku/mladostniku posredovali prve informacije o ljudski glasbi in postavili temelje za odnos do nje, ima čedalje manj časa za posredovanje te vrednote ali morda tudi nima primernega odnosa do ljudske duhovne kulture na splošno, tako da se otroci srečajo z ljudskim izročilom, v našem primeru z ljudsko glasbo, včasih šele v vrtcu ali osnovni šoli.

Še bolj to velja za urbana okolja, kjer se otroci in mladostniki skoraj ne srečujejo z ljudsko glasbo, razen na kakšni kulturni prireditvi v šoli, v okviru zunajšolskih dejavnosti ali pri obisku sorodnikov, ki živijo v ruralnih okoljih in so še vedno v stiku z ljudskim izročilom.

Na žalost pa se tudi ruralno okolje spreminja. Generacije babic in dedkov so danes, na začetku 21. stoletja, bistveno manj povezani z ljudskim izročilom, kot so to bili stari starši pred 30 ali 40 leti nazaj.

Mladostnik je v današnjem času potrošnik globalne kulture. Hkrati je tudi pripadnik posebne mladinske kulture, ki je sicer v znatni meri dehierarhizirana in nenormativna

(Ule et al., 2000: 58), vendar ima svoje zakonitosti, vrednote in vzorce vedenja, ki se kažejo v življenju mladostnika kljub vsemu kot zavezujoče.

Mladostnik je hkrati vpet v kulturo, ki mu jo je privzgojila družina in postaja zlasti v času mladostništva sporna, saj se ne ujema z mladinsko ali globalno kulturo. Je torej razpet v mrežo svojih norm in norm, ki mu jih postavljajo pomembni Drugi ali družba v širšem smislu besede.

Kaj bo mladostnik od ponujenega resnično posvojil, je odvisno od tega, v kakšni družbi živi (tradicionalni, moderni ...), kar v končni fazi usmerja ne samo njega, ampak vse ostale socializatorje, ki naj bi imeli delež pri izoblikovanju njegove identitete.

V tradicionalni družbi bo večji poudarek na vrednotah, morali, vedenjskih vzorcih in podobnem, kar ponuja najprej družina, kasneje (morda) šola. V modernih družbah, kjer se mladim pušča večja svoboda in niso pod strogim nadzorom tradicionalnih socializatorjev, kot sta družina ali na primer šola, se pojavljajo drugi socializatorji, ki neopazno bedijo nad vzgojo in odraščanjem in vsiljujejo marsikatero življenjsko prakso.

Pri tem mislimo na sodobno industrijo prostega časa (elektronska, zabavna industrija), na množične medije, ki nenehno, a vendar prikrito nadzorujejo mladostnike, predvsem njihov prosti čas, lahko pa bi omenili tudi prijatelje, vrstnike ali sošolce.

Prosti čas pa je za mladostnika tisti čas, v katerem se lahko končno posveti sebi in svojim potrebam, se reši morečega pritiska družine ali obvezujoče šole. V prostem času posega za vsebinami, ki so popolnoma drugačne kot tiste, ki jih ponuja družina ali šola, kar mu daje ne samo občutek kljubovanja, ampak neskončni občutek svobode. Posega pa tudi po tistih vsebinah, ki mogoče niso tako kakovostne, kot bi lahko bile, so lahko zavajajoče, lahko pa so tudi v popolnem nasprotju z njegovimi prepričanji, vendar jih sprejema, ker jih sprejemajo tudi drugi mladostniki.

V takšnih življenjskih razmerah je torej večja verjetnost, da mladostnik ne bo cenil in gojil ljudskega izročila v enaki meri kot njegova družina ali šola. Lahko, da bo to kulturno vrednoto popolnoma zavrnil, ker je v popolnem neskladju s pojmovanjem njegove identitete in ker čuti, da se s tem ne more istovetiti.

Obstaja pa tudi možnost, ne glede na visoko razvitost družbe, da so sekundarni (na primer vrstniška skupina) ali alternativni socializatorji (obšolske dejavnosti, kot so igranje v tamburaškem orkestru, petje v zboru, plesanje v folklorni skupini) tisti, ki

bodo vplivali na mladostnikovo odkrivanje vrednot ljudskega izročila in na oblikovanje povsem drugačnega odnosa do tega, kot ga ima družina mladostnika. V tem primeru bo mladostnik sprejel miselnost teh socializatorjev in prevzel ljudsko izročilo, torej tudi ljudsko glasbo, kot del svoje identitete.

3. IDENTITETA, GLASBA IN DEJAVNIKI SOCIALIZACIJE

Procese prilagajanja posameznika družbi, v kateri se je ta rodil in v kateri živi, se vključuje vanjo, sprejema njeno kulturo (vrednote, norme, prepričanja, vzorce vedenja ...) in se izoblikuje kot osebnost, imenujemo socializacija. Socializacija je zelo zapleten proces, ki povezuje različne generacije, kar lahko razumemo kot nalogo in odgovornost staršev in drugih pomembnih dejavnikov, ki uvajajo otroka (mladostnika) v družbo. Povezovanje generacij lahko razumemo tudi širše, ko uvajamo otroka (mladostnika) v znanja, spoznanja in izkušnje vseh dotodanjih generacij.

Socializacija ne poteka v vseh življenjskih dobah enako. Tako delimo socializacijske procese na:

- a) primarno socializacijo,
- b) sekundarno socializacijo in
- c) terciarno socializacijo.

Primarna socializacija poteka v okviru družine in se odvija v zgodnjem otroštvu (v prvih letih življenja), ko otrok spoznava temeljna družbena pravila in se razvija kot osebnost. V tem obdobju otrok dejansko nima nobene možnosti izbire in prav tako nima nobenih možnosti primerjati različne socialne izkušnje. Vse vrednote, norme, vzorce ravnanja in podobno pridobiva od staršev in jih sprejema kot samoumevne in edine možne (Bergant, 1970).

Sekundarna socializacija poteka po zgodnjem otroštvu,⁸⁵ tokrat ne samo v krogu družine, ampak tudi v okviru različnih skupin, organizacij in ustanov zunaj domačega okolja. Posamezniki (otroci, mladostniki) se vključujejo v ustanove, ki skrbijo za

⁸⁵ Sekundarna socializacija poteka po zgodnjem otroštvu, vendar meje med primarno in sekundarno socializacijo ni mogoče natančno določiti (opomba avtorja).

družbeno nadzorovano sekundarno socializacijo. V času sekundarne socializacije se spreminjajo vzorci vedenja ter razumevanje sebe in drugih. Posameznik lahko sedaj primerja in izbira med pridobljenimi socialnimi izkušnjami (Medveš in Muršak, 1993).

Obstaja še tako imenovana terciarna socializacija (Medveš in Muršak, 1993), ki poteka ob vsaki poznejši socializaciji in je povezana na primer z vstopom v službo, prevzemanjem starševskih in partnerskih vlog in tako dalje. Terciarno socializacijo ponavadi opredeljujemo tudi kot »socializacijo odraslih«.

Dejavnike, ki bistveno vplivajo na proces socializacije, imenujemo dejavnike socializacije. V sodobnih družbah je teh dejavnikov socializacije več, vendar bodo v doktorski disertaciji omenjeni samo naslednji:

- družina,
- osnovna šola,
- osnovnošolski predmeti,
- vrstniki in prijatelji in
- množični mediji.

3.1. Pomen družine v življenju mladostnika

Pomen, ki ga ima družina za mladostnika danes, je treba gledati v povsem drugi luči kot pred sto leti, ko je bila tradicionalna patriarhalna družina še multifunkcionalna skupina, ki je zadovoljevala vse potrebe otroka/mladostnika in bila osnovni (včasih tudi edini) vir pri posredovanju informacij, povezanih z odraščanjem, ter glavni dejavnik pri življenjsko bistvenih odločitvah (Bregant, 1970).

Spremembe, ki so se v prejšnjem stoletju dotaknile družine, so jo spremenile iz avtoritarne v demokratično socializacijsko okolje, ki vidi v otroku oziroma mladostniku enakopravnega člana pri odločanju v manj ali več bistvenih življenjskih zadevah.

Sodobna družina je postavljena pred velike izzive, predvsem v modernih družbah, kjer družino razumejo kot ustanovo s simetričnimi vlogami staršev in otrok. Razlogi za to so med ostalim izredno hitre spremembe v družbi, čedalje manj časa, ki ga

družina ima na razpolago za vzgojo svojih otrok, in tudi zahteve, ki jih ima družba do otroka oziroma mladostnika.

Lahko bi omenili tudi obdobje mladostništva, ki je za marsikatero družino zelo naporno in zahtevno obdobje, saj se od vseh članov družine pričakujejo velika mera strpnosti, vseskozi prisotna naveza, medsebojno dogovarjanje, pogajanje in predvsem razumevanje.

Mladostnik sodobnega časa jemlje počasi svoje življenje v lastne roke in sam odloča o mnogih stvareh, ki so do včeraj bile skupna odločitev vse družine.⁸⁶ Srečuje se z novimi pravili, z vrednotami, z življenjsko prakso, kar je predvsem v zgodnjem mladostniškem obdobju begajoče.

Družina je za mladostnika več kot kadarkoli prej opora in zatočišče pred vihnimi dogodki, ki se skoraj vsak dan vrstijo v njegovem življenju, ko ne vidi izhoda iz namišljenih ali stvarnih problemov, ki stvarno gledano niso nerešljivi. Ti problemi se rešujejo bolje pri družinah, ki so bolj dojemljive in odprte za skupno reševanje problemov, kjer vlada medsebojno zaupanje in ljubezen, kar posledično povzroča tudi večji občutek zaščitenosti pri mladostniku (Ule, 1996).

Privrženost družini in zaupanje v starše sta večja pri tistih družinah, ki spodbujajo samostojnost mladostnika in mu pomagajo pri osamosvojitvi, ko ne gledajo z ljubosumjem na vzpostavljanje tesnih vezi z vrstniki, ki delno prevzemajo tudi tradicionalne naloge družine.

To ne pomeni, da je družina odrinjena na rob, pa čeprav mladostnik vrstnikom/prijateljem zaupa tisto, česar ne zaupa niti staršem, in čeprav z njimi preživlja prosti čas, ki ga je nekoč v družini (na primer skupno gledanje televizije, skupinske igre, skupni izleti in podobno). Prijatelji so pomembni v odraščanju mladostnika, vendar so za mladostnika starši še vedno najboljši prijatelji in zaupniki (Ule, 1996).

Za mladostnika je družina ne samo vzor, od nje išče tudi nasvete in odgovore na bistvena življenjska vprašanja, kot so na primer religiozna, politična, etničnostna in nacionalnostna, ali stvari, ki so povezane z nadaljnjim študijem, izbiro šole in podobno (Epperson, 1964; Meissner, 1965; Offer, 1969; Rutter, 1979).

⁸⁶ O takšnih razmerah odraščanja mladostnika se lahko pogovarjamo samo v primeru družb, ki imajo moderno ureditev, kjer ni asimetričnih odnosov med starši ter med starši in otrokom, kot je to v družbah, ki so bolj tradicionalne in kjer družina temelji na patriarhalni ureditvi (op.avtorja).

Ne glede na razhajanja med družino in mladostniki ostaja družina za mladostnika še vedno primarna enota v njegovem razvoju. Je njegov model za identifikacijo, ko prevzema njihovo znanje in vrednote, in hkrati emocionalna opora, ko se mladostnik istoveti z zunajdružinskimi socialnimi odnosi.

Tisto, kar se resnično spreminja, so ubogljivost mladostnika, ki ni več avtomatična, ampak voljna, in odnosi s starši, ki bolj spominjajo na odnose z njegovimi vrstniki v času otroštva, ter selektivni odnos pri pogovorih o določenih temah. Mladostnik vidi v svojih starših osebnosti, s katerimi se lahko pogovarja na podlagi medsebojnega spoštovanja (Neyrand, 2003).

3.1.1. Ohranjanje ljudskega izročila kot etnične/nacionalne vrednote v družini⁸⁷

Družina je primarna ustanova, ki otroku/mladostniku ne prenaša samo svojih stališč, prepričanj, pogleda na svet, pravil obnašanja, ampak tudi vrednote, med katerimi je tudi ljudsko izročilo.

Vprašanje, ki se zastavlja, je, pod katerimi pogoji in okoliščinah družina lahko vpliva na ohranjanje ljudskega izročila kot etnične in/ali nacionalne vrednote in na prevzemanje te vrednote kot sestavnega dela etnične in/ali nacionalne identitete mladostnika. Morebitni odgovor bi bil, da je družba tista, ki določa družino, tako kot določa vsakega posameznika.⁸⁸ Družina ni izvzeta iz družbe, ne deluje »mimo« družbe in ne glede na družbenopolitično ureditev družbe obstaja med družino in družbo, v kateri ta družina živi in deluje, nekakšen korelacijski odnos.

Koliko bo torej ljudsko izročilo pomembno v kaki družini, bo odvisno od družbe, konkretno od neke določene kulturne skupnosti, ki je posebna v odnosu na neko drugo kulturno skupnost. Tako se neka kulturna skupnost v Evropi lahko popolnoma

⁸⁷ V poglavju 3.2. in v podpoglavjih 3.2.1., 3.2.2. in 3.2.3. sem raje dala poudarek ljudskemu izročilu, ne pa samo glasbi, ker skorajda ni znanstvenih raziskav, ki bi eksplicitno obravnavale ljudsko glasbo in njeno ohranjanje v družini ter prenos na potomce. Ker pa je glasba sestavni del ljudskega izročila, je možno skozi ohranjanje ljudskega izročila na splošno razumeti tudi pomen, ki ga ima ljudska glasba v družini (opomba avtorja).

⁸⁸ Že Platon je govoril o tem, da je človek zunaj skupnosti in nadzora samo žival, Aristotel pa, da je človek »zoon politikon« (politična žival), ki bi brez zakona in pravičnosti bil najhujši od vseh živali ter da se kot človek lahko potrdi samo kot meščan. Voltaire pa je v opredelitvi odnosa posameznika in družbe bil še bolj natančen, ko je izjavil, da je človek bitje skupnosti in kot takšen kulturno pogojen. Kale, E. (1982). *Uvod u znanost o kulturi*. Zagreb: Školska knjiga, 8-13.

razlikuje od kulturne skupnosti na Arabskem polotoku ali v Afriki, ker obstajajo razlike v svetovnem nazoru, vrednotah, organizaciji dejavnosti, statusni ureditvi, spoznanjih in v odnosu do materialnih predmetov, tudi umetniških (Kale, 1982: 108).

Oglejmo si nekatere kulturne skupnosti in odnos do ljudskega izročila. Kulturna skupnost in njena družbena ureditev temeljita lahko na veri, ki določa vsakdanje življenje posameznika in celotne skupnosti, pomembna vprašanja glede odnosov v družini, šolanja potomcev, pravno ureditev ter zavrača vdor tuje miselnosti zaradi krepitve tradicionalnega.⁸⁹ V družini, ki živi v takšni skupnosti, bo negovanje ljudskega izročila samoumevno in se bo prenašalo potomcem, ki jo bodo tudi samoumevno sprejemali, jo gojili naprej in predali svojim potomcem.

Možno je, da kulturna skupnost temelji na močni politični ideologiji, ki določa državno ureditev in vse, kar je povezano z načinom življenja, vrednote, pravila obnašanja, stike s tujimi kulturnimi skupnostmi in tako dalje. Odvisno od stopnje omejevalnosti te politike se bo v nekaterih razmerah ljudsko izročilo krepilo, v drugih pa zavračalo kot prvina, ki zavira naprednost skupnosti; temu primerno bo delovala tudi družina, ki bo krepila ali pa zavračala ljudsko izročilo kot vrednoto.⁹⁰

Kulturna skupnost lahko živi v tesni plemenski povezanosti, kjer je posameznik nedeljivi del družbeno samozadostne enote. Zdi se, da v takšni ureditvi, kjer vsakdanje življenje prežema tradicija, nobeden od pripadnikov ne dvomi o običajih in odredbah, ampak jih skrbno neguje in predaja naprej.⁹¹

Kulturna skupnost je lahko izrazito moderna in sta v ospredju individualizacija posameznika in rahljanje tradicionalno močnih vezi med člani v družini in med posameznikom ter družbo. Skupnost, kjer prevladuje moderna tehnologija, teži k poenotenju delovnih in potrošniških navad ter ustvarja univerzalne vzorce obnašanja in mišljenja, pri tem pa se ljudsko izročilo počasi izgublja. V takšnih razmerah je zelo vprašljiv pomen, ki naj bi ga imelo ljudsko izročilo za družino. Po vsej verjetnosti ga

⁸⁹ Dober primer sta državi Islamska država Afganistan v času delovanja fundamentalističnih talibanov, ali Islamska republika Iran, ko je leta 1979 bila razglašena islamska republika in je šiitska islamska vera začela obvladovati življenje v državi (opomba avtorja).

⁹⁰ Npr. Ljudska republika Kitajska, ki je med tako imenovano "kulturno revolucijo" od leta 1966 do leta 1976 sistematično uničevala vse, kar je bilo tradicionalnega oziroma povezanega z ljudsko dediščino, ker je bilo to označeno kot nazadnjaško in nevarno za razvoj države in miselnost ljudstva. Rdeči gardisti so začeli z gonjo proti "štiri starinam" (stare ideje, stara kultura, stare šege, stare navade) 18. avgusta leta 1966, ki jo je sprožil Lin Biao (Courtois, S. et al., 1999: 652). V sodobni Kitajski, ki ima 56 etničnih skupin, si uradna vladna manjšinska politika prizadeva za ohranitev kulturnega izročila manjšin, da bi jih zaradi njihovih teženj po neodvisnosti tesneje povezala s Kitajsko (opomba avtorja).

⁹¹ Glej poglavje VIII o učenju v Merriam, A. P. (2000). *Antropologija glasbe*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 117-130.

družina ne bo poudarjeno gojila kot posebno etnično/nacionalno vrednoto, lahko pa je celo možno, da ga bo opustila.

Kulturna skupnost je lahko multikulturno urejena, kjer se spoštujejo različni kulturni vzorci kot enakopravni.⁹² Koliko bo družina prispevala k ohranjanju ljudskega izročila, je stvar odločitve družine, ne pa družbe. Vendar je v takšni skupnosti ohranjanje ljudskega izročila v neki družini v veliki meri odvisno od tega, kako se je v tej družini to izročilo ohranjalo v več rodovih in kakšen pomen je imelo za te rodove. Odvisno je tudi od tega, koliko se različni kulturni vzorci prepletajo v sami skupnosti, kar se seveda kaže tudi v pomenu, ki ga ima ljudsko izročilo v družini.

Družine iz različnih kulturnih skupnosti doživljajo torej iste vrednote različno in jim dajejo različne pomene, pojasnitve in smisel, kar je odvisno od tega, kako je kulturna skupnost organizirana in kateri dejavniki (na primer vera, politična ideologija, ekonomska stopnja razvoja ...) usmerjajo njeno življenje.

Družina, neločljivo povezana s kulturo svoje skupnosti, se samo odziva na kulturno skupnost, ki v manjši ali večji meri določa, v kaj naj ta družina verjame in v kaj ne, kaj je pomembno in kaj ne, in navsezadnje, kakšen pomen naj ima ljudsko izročilo v skupnosti. Tudi če ima družina pri tem popolno svobodo, je velika verjetnost, da se bo družina uklonila prevladujočemu mnenju večine, kar pomeni, da je skupnost spet tista, ki (tokrat posredno) vpliva na končno odločitev družine.

3.1.1.1. Ljudsko izročilo kot etnična/nacionalna vrednota pri priseljencih v Sloveniji

Čeprav statistični podatki kažejo na stalno povečevanje števila prebivalcev tujega rodu od popisa leta 1953 do zadnjega popisa leta 2002 v Republiki Sloveniji, od teh je 90 odstotkov prebivalcev iz nekdanjih republik nekdanje Jugoslavije,⁹³ se je pri

⁹² Npr. Avstralija (opomba avtorja).

⁹³ Glede na statistične podatke Statističnega urada Republike Slovenije je od popisa leta 1953 do zadnjega popisa leta 2002 število prebivalcev iz nekdanjih republik prejšnje države Jugoslavije naraščalo takole: Albanci, 36,60 %; Črnogorci, 1,97 %; Hrvati, 1,98 %; Makedonci, 6,20 %; Muslimani, 6,47 % (mislimo na prebivalce, ki so se za Muslimane opredlili po etnični in ne po verski pripadnosti); Srbi, 3,47 %. V zadnjem popisu leta 2002 so je za Bošnjake kot narod opredelilo 21.542 prebivalcev. V prejšnjih popisih te kategorije narodnosti ni bilo, ker je bila opredelitev za Bošnjaka kot narod v Ustavo Federacije Bosne in Hercegovine vpeljana šele leta 1994 (opomba avtorja).

popisu leta 2002 6,2 odstotka popisanih opredelilo za katero od drugih narodnosti nekdanje Jugoslavije.⁹⁴

To pomeni, da se je med pripadniki tujega rodu, ne glede na stvarne podatke priseljske in narodnostne statistike in nekaterih lokalnih raziskav, v popisu leta 2002 za slovensko narodnost opredelil pretežni del potomcev priseljencev.

Raziskava Žitnikove (2006) razkriva, da je morebitni razlog za to, da se priseljenci tujega rodu srečujejo z nevšečnostmi, ki so povezane z njihovo etnično/kulturno identiteto, zaradi česar so se jo odločili zatajiti, in hkrati opozarja, da obstaja problematika svobodnega izražanja etnične in kulturne identitete priseljencev v Sloveniji.

Ta ima deloma svoje korenine v mišljenju, ki so ga si Slovenci ustvarili o prejšnjih ekonomskih priseljencah, ki so ponavadi imeli nizki družbeni položaj, primanjkljaj v izobraževanju in opravljali dela, ki jih Slovenci niso hoteli.⁹⁵

Ostale so neutemeljene stereotipne predstave,⁹⁶ ki so se okrepile med vojno na območju nekdanje Jugoslavije,⁹⁷ ko je Slovenijo preplavilo zelo veliko število beguncev, po približnih ocenah iz leta 1992 45.000.⁹⁸

⁹⁴ Na dan 31. 12. 2008 se je opredelilo za tujo narodnost samo 3,47 % prebivalcev Republike Slovenije (opomba avtorja). Vir: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2319. Statistični urad Republike Slovenije.

⁹⁵ »Priseljevanje v Slovenijo je bilo stihijsko in neorganizirano, ker Slovenija ni imela določene migracijske politike. Od konca druge svetovne vojne do začetka šestdesetih let je bilo največ priseljencev iz Hrvaške, prav tako v šestdesetih letih, hkrati pa se je povečalo priseljevanje iz Vojvodine in Srbije. Od začetka sedemdesetih let se je občutno povečalo predvsem priseljevanje iz Bosne in Hercegovine, tako da je bila v prvi polovici sedemdesetih let iz Bosne in Hercegovine četrtnina vseh priseljencev v Sloveniji, v drugi polovici pa že skoraj polovica. Sprva se je priseljevala predvsem nekvalificirana in nizko kvalificirana delovna sila, po večini nepriučeni in priučeni delavci. Zaposlovali so se v gradbeništvu, premogovništvu in v industriji. Priseljenci, imenovani tudi »juznjaki«, »bosanci«, ker jih je večina prihajala iz Bosne in Hercegovine, so se zato naseljevali predvsem v krajih, v katerih so potrebovali veliko nekvalificirane delovne sile, npr. na Jesenicah v železarni, v Velenju v premogovniku, v revirjih in na območju obalnih občin.« Borak, N. et al in Fischer, J. et al. (2005). *Slovenska novejša zgodovina. Od programa Zedinjena Slovenija do mednarodnega priznanja Republike Slovenije 1848-1992*. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 1131.

⁹⁶ Te so lahko izražene v obliki etničnih šal (npr. o Muji, Hasu in Fatimi), ki naj bi »predstavile« tipičnega priseljenca, največkrat v zelo žaljivi luči. Včasih pa stereotipne predstave presežejo raven humorja, ko se uporabljajo slabšalni izrazi kot bosanc, čapac, čefur, opisujejo njihova tipična oblačila, pišejo grafiti (»Južno je kužno«, »Pobij vse cigane – Hrvatone, bosance, Srbe, Makedonce, Črnogorce, Šiptare, Dost je gnoja na íc«) itn. Šabec, K. (2006). *Homo europeus: nacionalni stereotipi in kulturna identiteta Evrope*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, str. 127.

⁹⁷ Vojna na Hrvaškem se je začela jeseni 1991, v Bosni in Hercegovini v prvi polovici leta 1992. Največ beguncev je prišlo iz ruralnih območjih Bosne in Hercegovine. Za Slovenijo so predstavljali grožnjo njeni srednjeevropski usmerjenosti, ker je bila med njimi velika večina muslimanov. Nekaj med njimi je bilo tudi t. i. kulturnih priseljencev, ki so prijateljevali z ostalimi kulturniki v Sloveniji že dolgo pred balkansko morijo (op. avtorja).

⁹⁸ Natalija, V. (2007). *Integracija kot človekova pravica (Prisilni priseljenci iz Bosne in Hercegovine v Sloveniji)*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 9.

Še bolj pa ti stereotipi prihajajo na površje v sedanjem času, ko gospodarska kriza pesti Slovenijo in ljudje iščejo »grešnega kozla« v priselitvi prevelikega števila tujcev in njihovem domnevnem prevzemanju dela Slovencev, ki so zaradi tega nezaposleni.

Kaj pomeni odraščati v okolju, ki je do priseljencev nezaupljivo, ga ves čas odrinja na rob in se posmehljivo obnaša do njegovega avtentičnega kulturnega izražanja, se najbolj zavedajo sami priseljenci, še posebej otroci in mladostniki priseljencev, ki omalovažujoč odnos in vsakdanje stigmatizacije s strani Slovencev najtežje prenašajo.

Potomci priseljencev, čeprav so večinoma rojeni v Republiki Sloveniji in imajo njeno državljanstvo, se še vedno težko uveljavljajo v slovenski družbi. Začne se s priimkom, ki jasno nakazuje njihov izvor (na primer končnica priimka na »ić«), nadaljuje z njihovim jezikovnim izražanjem, kjer se včasih čutijo vplivi njihovega maternega jezika, ki ga ponavadi govorijo doma s svojimi starši ali drugim ožjim sorodstvom, in se konča pri vsebinah, ki so povezane z njihovo kulturo (hrana, običaji, slavljenje praznikov, glasba njihove domovine in podobno).

V takšnih razmerah je zelo vprašljivo ohranjanje nacionalne identitete pri potomcih priseljencev, sedaj že tretji generaciji priseljencev, posebej s kulturnimi vsebinami, ki so lahko izpostavljene ali dostopne tudi drugim, saj so te očitno tako različne od kulturnih vsebin Slovencev, na primer poslušanje ljudske glasbe, udejstvovanje pri nekaterih kulturnih prireditvah za priseljence, plesanje folklornih plesov, uporaba naglavne rute in prepoved svinjskega mesa pri muslimanih in tako dalje (Razpotnik, 2004).

Kar je drugačno, na primer obleka, zvrst glasbe, obnašanje, način prehranjevanja in tako naprej, je tuje ter »neznano, nespoznano, nerazumljivo in nerazumljeno« in kot takšno »vir zavračanja in celo sovražnosti« (Južnič, 1993: 169).

Družina priseljencev si lahko še tako prizadeva, da privzgoji etnične/nacionalne vrednote pri otroku ali mladostniku in mu prikaže vso lepoto in bogastvo kulturnega izročila njegove izvirne domovine, vendar sta (ne)spoštljivost in (ne)odprtost okolja do drugačnega tisto, kar odloča o ohranjanju ali opuščanju etničnih/nacionalnih vrednot. Otroci/mladostniki, ki so izpostavljeni različnim kulturnim okoljem, čutijo to na čustveni ravni. To pogosto povzroča medgeneracijske napetosti, ki lahko zmanjšajo vpliv družinske in etnične skupnosti, kar oslabi etnične meje in poveča vpliv okolja na otroka/mladostnika (Razpotnik, 2004: 38).

Možno pa je na problematiko ohranjanja kulturnega izročila v družini priseljencev v Sloveniji gledati še z drugega vidika, ko mladostnik ni rojen v Sloveniji in ni preživel

svojega otroštvo v njej, ampak se je z družino priselil v Slovenijo zaradi drugačnih razlogov (na primer možnost zaposlitve, boljše plačana zaposlitev, večje izobrazbene možnosti za otroka in tako naprej).

V tem primeru govorimo o mladostniku priseljencu, o katerem obstaja kar nekaj raziskav, ki si pa vendar niso vse enotne v svojih ugotovitvah. Po Scottu & Scottu (1989) so mladostniki priseljenci sposobni premostiti kulturni šok,⁹⁹ so prožni in prilagodljivi in kot takšni odlični most med starši in novim družbenim okoljem. Po Redlu (1969) pa je priseljevanje za mladostnike izredno stresno, včasih celo tako stresno, da lahko povzroča delinkventnost (Shoham & Shoham in Abd-el-Razek, 1966) oziroma nesocialno obnašanje in sodelovanje v delinkventnih skupinah (Dinello, 1985; Mincses, 1986, povzeto po Markowitz), ali celo vpliva na odločitev za samomora, ko mladostnik ne more uresničiti prevelikih pričakovanj svojih staršev (Markowitz, 1994).

Pojavljanje psihopatoloških sprememb pri otroku, depresivnosti, konfuznosti in nezaupljivosti pa je mogoče pripisati določenemu anahronizmu, ki se lahko pojavi zaradi tega, ker organizacija in način življenja v družini v izvorni domovini ne ustrezata zahtevam novega okolja v tuji domovini (Hulewat, 1981; Galperin, 1988, povzeto po Markowitz).

Raziskava, ki jo je Markowitz opravil v letih od 1984 do 1986, v kateri je raziskoval židovske mladostnike priseljence in njihove družine iz nekdanje SSSR ter njihovo življenje v novem okolju, v Chicagu v Združenih državah Amerike, potrjuje, da je prav družina tista, ki pomaga mladostniku premostiti težave v tujem okolju, usvojiti tuje navade, jezik in način življenja. Člani družine so včasih njegovi edini in najboljši prijatelji, ki mu pomagajo v izredno težkih razmerah, ko ga okolje poskuša stigmatizirati zaradi njegovih vrednot, obnašanja, načina življenja in podobno.

Raziskava tudi ugotavlja, da zaupanje, ki ga ima mladostnik v svoje starše oziroma tudi širšo družino (babič, tet, stricev in drugih), in spoštovanje vrednot, ki mu jih posreduje njegova družina ob vključevanju vrednot iz novega okolja, potemtakem pozitivno vplivata na ohranjanje ljudskega izročila.

⁹⁹ »Teorije akulturacije govorijo o kulturnem šoku, do katerega pride ob zamenjavi kulturnega/družbenega okolja. Intenzivnost šoka je odvisna od kulturne sorodnosti oziroma distance. V intenzivnih razlikah lahko kulturni šok pripelje do tega, da se zruši posameznikov sistem vrednot. Temu sledijo počasni procesi vživljanja v novo okolje«. Lukšič - Hacin, M. (1999). *Multikulturalizem*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 146.

Položaj je za mladostnika lahko tudi zelo skrajšen, kot je na primer vojna, ko je mladostnik prisiljen čez noč zapustiti svojo domovino in se priseliti v novo varno okolje. Ljudsko izročilo mu pomaga preživeti težke čase in ne pozabiti, od kod je.

To potrjuje primer sevdalinke¹⁰⁰ in vojnih beguncev v Sloveniji leta 1992, ko je bila ta ljudska oblika, ne glede na okolje, ki je znalo do beguncev biti tudi neprijazno, in ne glede na starost posameznika močno nacionalno identifikacijsko sredstvo (Andrée-Zaimović, 2001).

3.1.1.2. Ljudsko izročilo kot etnična/nacionalna vrednota pri slovenskih izseljencih

Iz slovenskega etničnega območja se je v zadnjih dveh stoletjih izselilo približno 500.000 Slovencev. Pred prvo svetovno vojno se jih je večina izselila kot ekonomski izseljenci v Združene države Amerike, Argentino, Brazilijo, Egipt in nekatere druge razvite evropske države, od šestdesetih let do osemdesetih let prejšnjega stoletja pa zlasti v Evropo.

Ostali Slovenci so se izseljevali kot politični izseljenci pred fašističnim pritiskom v Argentino, po drugi svetovni vojni zaradi nasprotovanja centralističnim težnjam v prejšnji Jugoslaviji in zaradi prevlade komunizma in komunistične partijske elite v Argentino, Kanado, Združene države Amerike in Avstralijo.

Iz različnih raziskav o življenju slovenskih izseljencev in zdomcev ter njihovih potomcev (Čebulj Sajko, 1999; Ješterle, 1992; Lukšič Hacin, 1999, 2006 ...) je razvidno prizadevanje, da bi se ohranila slovenska identiteta, vendar kaže, da so na to vplivali (in še vplivajo) različni dejavniki, od katerih bomo omenili samo nekatere.

Dolžina bivanja v izseljenskem okolju bistveno vpliva na to, kako se bo ohranjala slovenska identiteta, in tudi na izbiro prvin, ki jo določajo. Že pri prvi generaciji slovenskih izseljencev, katerih identiteta sloni na pojavnih simbolih, kot so značilna hrana, folklor, slovenska ljudska in narodnozabavna glasba (Mikola, 2005), je mogoče zaslediti spremembe v kulturni dediščini, kar je značilno tudi za vse ostale izseljenske skupnosti.

¹⁰⁰ Sevdalinka je avtentična ljudska pesem iz Bosne in Hercegovine, ki ni značilna v ostalih nekdanjih republikah prejšnje Jugoslavije (opomba avtorja).

Pri prvi generaciji potomcev slovenskih izseljencev se slovenska identiteta še ohranja, čeprav se nekatere prvine etničnosti že zanemarjajo (na primer tradicionalna hrana, narodnozabavna glasba ...), delno zaradi asimilacije v okolje, delno pa zaradi naraščanja števila porok s tujci.

Pri naslednjih generacijah slovenskih izseljencev je to še bolj poudarjeno. Oprijemljivih slovenskih etničnih prvin je še manj, njihova identiteta je večinoma že vsaj dvonacionalna, kar pomeni, da pri njih prevladujejo kulturne prvine več kultur (Mikola, 2005).

Kako je potemtakem z ohranjanjem ljudskega izročila, na primer z ohranjanjem slovenske ljudske glasbe, pri potomcih slovenskih izseljencev? Dejstvo je, da se njihova (etnična) nacionalna identiteta še vedno oblikuje, na kar vsekakor vpliva etnična socializacija njihovih staršev, prve generacije potomcev izseljencev, katerih identiteta je zaradi poroke s tujci pogosto že večnacionalna.

V takšni družini, kjer je slovenska identiteta oslABLJENA že pri starših, pri čemer je treba upoštevati, da ima pri oblikovanju etnične/nacionalne identitete svojo vlogo še okolje (šola, vrstniki, alternativni socializatorji, kot so klubi, različne otroške ali mladinske športne, kulturne in glasbene organizacije in podobno), je zelo težko oceniti, kako uspešno bo ohranjanje slovenske ljudske kulture in kakšen vpliv ima na to družina.

Izbira ohranjanja slovenske identitete je prostovoljna, čedalje manj je odvisna od družine in čedalje bolj od lastne odločitve otroka/mladostnika. Avstralski primer potomcev slovenskih izseljencev kaže, da se nekateri med mladimi sicer na novo navdušujejo nad nekaterimi slovenskimi etničnimi prvinami, na primer slovensko narodnozabavno glasbo, v kateri vidijo pristno »slovensko tradicijo« in jo tudi zelo uspešno tržijo.

To mogoče potrjuje misel, da nekateri pripadniki slovenskih izseljencev in njihovi potomci poudarjajo svoje delno pripadanje slovenstvu zato, ker vidijo, da imajo »zaradi svojih osebnih izkušenj neke druge kulture prednosti v razumevanju razlike med ljudmi na splošno« (Mikola, 2005: 34),¹⁰¹ ali so preprosto ponosni, da lahko pokažejo nekaj, česar drugi pripadniki v družbi, v kateri živijo, nimajo.¹⁰²

¹⁰¹ Mikola je to misel vezala na prvo generacijo potomcev slovenskih izseljencev v Avstraliji, čeprav je po mojem mišljenju primerljiva tudi z ostalimi potomci slovenskih izseljencev (opomba avtorja).

¹⁰² V zvezi s tem je zelo lepo pojasnitev v svojem intervjuju podal Miha, ki se je rodil leta 1948 v Argentini in je bil leta 1989 prvič v Sloveniji: »Narodnostna identiteta je vrednota, zato pomeni imeti v sebi dve kulturi veliko bogastvo – kot argentinski Slovenec imam tako v sebi več kulturnih vrednot kot

Na ohranjanje slovenske ljudske kulture vplivata tudi zemljepisna lega države, kamor so se priselili, in njena oddaljenost od Slovenije. Razdalja med tujo in izvorno domovino bistveno vpliva na kakovost ohranjanja vezi med izseljenci in njihovo izvorno domovino, odloča pa tudi o tem, kolikokrat jo bo obiskal.

Seveda je razdalje mogoče premostiti z najbolj sodobnimi komunikacijskimi tehnologijami, kot so internet, televizija, radio, mobilna telefonija, videoposnetki in podobno. Vendar mediji, tako tisti, ki se lahko obračajo na posameznika bolj osebno (na primer internet), kot tisti bolj »skupinski« (na primer radio, televizija ...), ne glede na svojo zmožnost povezovanja zemljepisno razpršene etnične skupine in preseganja meja med državami ne morejo nadomestiti fizičnega stika¹⁰³ in pustiti takšno čustveno sled, kot jo puščata fizični stik mladostnika z domovino in njegovo seznanjanje »na licu mestu« o vsem, kar je značilno za slovensko kulturo.¹⁰⁴

Večja ali manjša gostota slovenskih izseljencev na določenem izseljenskem območju je lahko tudi eden od dejavnikov, ki vpliva na povezanost in kakovost stika med slovenskimi izseljenci v tujini ter na ohranjanje slovenske identitete in gojenje slovenske tradicije v družini (Lukšič Hacin, 1999).

Verjetnost ohranjanja slovenske identitete pri mladostniku bo večja v okolju, kjer je število slovenskih izseljencev večje, saj obstaja tudi večja verjetnost organizirane dejavnosti v slovenski skupnosti, na primer delovanje organiziranih ustanov, kot so društva ali združenja, ki nudijo pomoč izseljencu v stiski, organizacija življenja na začetku priselitve, druženje s slovenskimi vrstniki, komunikacija v maternem jeziku, organizirana šola v maternem jeziku, ohranjanje običajev, glasbe, hrane, uprizarjanje kulturnih dogodkov, povezanih z domovino in podobno.

Argentinec v Argentini ali Slovenec v Sloveniji – s tem je tako, kot če bi imel dve hiši. Lahko bi živel samo v eni, a bolj se počutiš, če imaš dve.” Žigon, Z. (1998). *Otroci dveh domovin. Slovenstvo v Južni Ameriki*. Ljubljana: ZRC, ZRC SAZU, str. 154.

¹⁰³ Da so mediji lahko omejeni v svojem delovanju in da (še) nimajo bistvenega vpliva na ohranjanje slovenske identitete pri slovenskih izseljencih in zlasti pri njihovih potomcih, potrjuje primer radia, ki s posredovanjem etničnih vsebin v maternem jeziku enkrat ali nekajkrat na teden ne more odločilno vplivati na ohranjanje slovenske identitete, zlasti pri tretji ali četrti generaciji, ki maternega jezika skorajda več ne obvlada ali se šele začenja učiti iz osebnega zanimanja. Primer radijskih postaj SBS in 3ZZZ v Melbournu, kjer imajo tudi Slovenci svoj program, kaže, da te programe večinoma usmerja in ureja prva generacija, ki hkrati tvori večino poslušalcev in je dokaj nenaklonjena do spreminjanj vsebin, ki se ne ujemajo z njihovim lastnim dojemanjem države, v kateri so bili rojeni (Mikola, 2005: 57). Internet, ki bi lahko imel odločilno vlogo pri krepitvi slovenske identitete, še vedno predvsem posreduje informacije o Sloveniji, ker internetnih strani, s katerimi bi se krepila slovenska identiteta, delujejo šele nekaj zadnjih desetletij in niso organizirane tako, da bi omogočale širše debate med slovenskimi izseljenci (opomba avtorja).

¹⁰⁴ O tem, da so osebni obiski domovine koristni in bistveni, pove v svojem intervjuju isti intervjuvanec Miha: “Slovenija je za nas kisik, zato so obiski v domovini in iz domovine koristni. Pomembne so konkretne stvari, izmenjava v obliki študija, dela, knjig.” Žigon, Z., ib., str. 154.

V okoljih, kjer je slovenskih izseljencev zelo malo, je asimilacijski proces pri mladostniku hitrejši in ohranjanje njegove slovenske identitete bolj vprašljivo. Pravzaprav so poleg družine kot osnovne enote v etnični socializaciji le še društva (ali združenja) tista, ki zavirajo proces asimilacije.¹⁰⁵

Društva so »najvidnejša manifestacija ohranjanja prvotne etnične značilnosti«. Brez njih je »skoraj nemogoče srečati Slovence iz prve generacije, še manj iz druge ali tretje, ki bi ohranil nedotaknjeno slovenstvo« (Sjekloča, 2004: 330-342) vendar, če ni potencialnih članov, ki naj bi s svojo prisotnostjo omogočali njihovo delovanje, potem tudi društva ne morejo bistveno vplivati na ohranjanje slovenske identitete pri izseljenskem mladostniku.

Mogoče bi kot dejavnik, ki vpliva na ohranjanje slovenske identitete pri potomcih slovenskih izseljencev, omenili še motiv izseljenca oziroma razlog njegove izselitve. Znano namreč je, da so se Slovenci izseljevali v tujino iz različnih razlogov, na primer zaradi čistiega avanturizem, nezakonskih otrok, poroke z že izseljenim partnerjem ali odhoda preostanka družine za svojim sorodnikom v tujino, izoginitve služenju vojaškega roka, alkoholizma in tako dalje (Čebulj Sajko, 1999: 96,97).

Vendar so na izselitev največ vplivali slab ekonomski položaj v Sloveniji, zaradi česar so se včasih izseljevale cele družine, povračila dolgov, nastalih na nedonosnih kmetijah, lakota, politični dogodki pred drugo svetovno vojno, sama druga svetovna vojna in prevlada komunizma po drugi svetovni vojni v nekdanji Jugoslaviji, zaradi česar so številni Slovenci čez noč postali politična tarča in resni ali namišljeni politični nasprotniki oblasti (Jenšterle, 1992; Zalokar, 1991).

Čeprav podatkov, ki bi nedoumno potrjevali, da je ohranjanje slovenske kulture pri potomcih povezano z razlogom izselitve njihovih staršev, ni, se zdi, da povezava kljub vsemu obstaja.

Pri političnih slovenskih izseljencih v Argentini na primer, ki živijo kot dokaj zaprta skupina in so si za glavno življenjsko nalogo zadali ohranjanje slovenstva kot edinega, kar jim je ostalo od domovine, je slovenska nacionalna zavest v visoki meri razvita tudi pri otrocih/mladostnikih, in to v bistveno večji meri kot pri potomcih ostalih slovenskih izseljencev, ki domovine niso zapustili v takšnih travmatičnih

¹⁰⁵ Za tiste izseljence, ki nimajo možnosti vzpostavljanja tesnejših stikov s sorojaki, zaradi tega, ker je njihovo število premajhno, da bi bilo mogoče organizirati ustanove za ohranjanje slovenske identitete, in ki se zavedajo, da ni upanja za vrnitev v domovino, je značilno, da se zavestno integrirajo in asimilirajo v tujo družbo in se niti ne trudijo, da bi slovensko identiteto prenesli na svoje potomce. Žigon, Z., ib. str. 102.

okolščinah kot slovenski politični emigranti. (Jenšterle, 1992; Zalokar, 1991; Sjekloča, 2004).

Na koncu bi lahko omenili vpliv družbenopolitičnih razmer v domovini na ohranjanje slovenske kulture v izseljenski družini. Veliko Slovencev se je po izselitvi asimiliralo s tujo kulturo prav zaradi neobveščenosti, kaj se v resnici dogaja na slovenskem prostoru, in zaradi tega, ker samostojne države Slovenije še ni bilo.

Šele po osamosvojitvi Slovenije leta 1991 je za marsikaterega slovenskega izseljenca in njegovega potomca Slovenija dobila podobo, s katero so se lahko poistovetili in začeli obujati ali krepiti slovensko tradicijo.

Na ohranjanje slovenske kulture v izseljenski družini in na prenos te kulture potomcem zato ne smemo ocenjevati samo po delovanju družbe, v kateri družina živi in deluje v izseljenstvu, ampak tudi širše, na podlagi družbenopolitičnega položaja v domovini, ki posredno vpliva na to družino, celo v izseljenstvu.

3.2. Osnovna šola ter njena vloga in pomen v življenju mladostnika

Z vključitvijo v osnovno šolo se za učenca začneja obdobje, ki bo bistveno poseglo na izoblikovanje njegove identitete.¹⁰⁶ Sodobna šola ni samo ustanova, ki ponuja in razširja znanje, ampak čedalje bolj kot ustanova, ki vpliva na socializacijo otroka in mladostnika in mu ponuja alternativne identitete, katere lahko privzame za svoje ali pa jih zavrne. Glavni razlog za to je dejstvo, da se čas bivanja v šoli nenehno podaljšuje, tako da je otrok/mladostnik večji del dneva v šoli in pod njenim vplivom, kar se posredno nadaljuje tudi doma, pri reševanju šolskih nalog, v pogovoru s starši, v druženju z vrstniki in podobno.

Nadalje je šola čedalje bolj vzgojno okolje, ki nadomešča tisto, kar je tradicionalno opravljala družina, to je vzgajanje otroka oziroma mladostnika. Starši so namreč preobremenjeni z delom, kar je posledica prehitrega tempa življenja, ki narekuje drugačno organizacijo življenja v sodobni družini.

¹⁰⁶ Zelo je vprašljivo zožiti pojem izobraževanja na kognitivno in praktično razsežnost, saj se zanemarija identitetni vidik: »Besedo izobraževanje lahko povežemo s tremi glagoli, namreč, nekaj imeti oziroma znati, nekaj moči oziroma početi, nekaj biti oziroma neke stvari se zavedati. Med njimi vlagamo še vedno največ prizadevanj v prvega in skoraj nič v zadnjega, ki pa je v današnjem času najpomembnejši.« (Hentig, 1991: 447, povzeto po Coelen, T. (2005.) »Celodnevno izobraževanje« – integracija izobraževanja in oblikovanja posameznikove identitete na podlagi sodelovanja med šolo in mladinskimi ustanovami. *Sodobna pedagogika*, 3, 71.

Z vstopom v osnovno šolo beležimo vsaj sedem načinov vplivanja na identiteto otroka in mladostnika. Nanjo vplivajo delovanje učiteljev, šolski predmet, šolska skupnost, ki je najbolj heterogena glede na starost, spol in narodnost, stališča in vrednote njenih članov, vrstnikov, posameznih prijateljev, družine in končno države, ki deluje v ozadju in usmerja delovanje osnovne šole kot državne ustanove (Neyrand, 2003).¹⁰⁷

Eden izmed ključnih dejavnikov v izoblikovanju identitete mladostnika v osnovni šoli so vsekakor učitelji, ki mu pomagajo ne samo pri pridobivanju in razširjanju znanja, pri odkrivanju njegovih zmožnosti oziroma pri izoblikovanju tako imenovane akademske identitete,¹⁰⁸ ampak tudi pri odkrivanju tega »kdo je« in »kaj je«.

S svojo pozitivno samopodobo učitelj vpliva na mladostnikovo pozitivno vrednotenje samega sebe in obratno (Juriševič, 1999: 32). Učitelj lahko prispeva k pozitivnemu ali odklonilnemu odnosu do šole, saj kot učitelj predstavlja šolo kot ustanovo, lahko pa tudi vpliva na usvajanje ali neusvajanje nekaterih vrednot (Zevin, 2003).

Šola lahko vpliva na mladostnikovo identiteto prav z delovanjem učitelja, ki izvaja nekakšen družbeni nadzor: pozitivno ali negativno ga ocenjuje, »etiketira« oziroma »tipizira« ga glede na (ne)uspešnost, ki jo včasih povsem neupravičeno razlaga z mladostnikovo (ne)nadarjenostjo ali z (ne)ustreznimi družinskimi razmerami (Kobal, 2000: 179).

Tipiziranje naj bi po mnenju Brumlika in Holtappelsa (1993, povzeto po Kobal, 2000: 180) vodilo v spreminjanje učenčeve identitete v dveh smereh. Tako se učenec zaradi pretirane konformnosti prilagodi institucionalnim normam in postane pretirano ustrežljiv in pohleven ali pa tvega, da ga v primeru nasprotovanja označijo za deviantnega, problematičnega, kar zaradi nenehnih pritiskov šolskega okolja sčasoma resnično lahko tudi postane.

¹⁰⁷ V Republiki Sloveniji delujejo največjim delom državne osnovne šole, čigar delo predpisuje Ministrstvo za šolstvo in šport. Izjema je Waldorfska osnovna šola v Ljubljani, ustanovljena leta 1992, ki deluje bolj avtonomno. Izvaja program osnovne šole po posebnih pedagoških načelih. S sklepom Stokovnega sveta Republike za splošno izobraževanje na 55. seji dne 30. 1. 2003 je ugotovljeno, da Waldorfska šola v Ljubljani zagotavlja minimalna znanja, ki omogočajo uspešen zaključek izobraževanja, s čem je ta program pridobil javno veljavnost (opomba avtorja).

¹⁰⁸ »Akademska samopodoba je organizirana celota lastnosti, potez, občutij, sposobnosti, predstav, stališč itd., ki jih mladostnik pripisuje sebi v vlogi učenca. Akademska samopodoba je pomembno povezana z učno uspešnostjo.« Kobal, D. (2000). *Temeljni vidiki samopodobe*. Ljubljana: Pedagoški inštitut, str. 116.

Glede na izsledke nekaterih raziskav (Heinze, 1976 in 1980, ter Zinnecke, 1978, povzeto po Brumlik & Holtappels, 1993) se zdi, da so učenci zmožni upreti se večini tipiziranj in posledično etiketiranjem s svojimi posebnimi taktikami,¹⁰⁹ s katerimi vsaj začasno preprečujejo učiteljem, da bi spremenili njihovo identiteto, saj navidez ne kažejo problematičnega obnašanja.

En vidik delovanja šole na identiteto mladostnika predstavljajo tudi šolski predmeti, ki ne ponujajo samo znanja, ampak vplivajo na posamezno in skupinsko identiteto učencev s svojimi učnimi načrti, za katerimi v končni fazi stoji država.

V kolikšni meri se kaže vpliv države na šolske predmete, je odvisno od družbenopolitične ureditve in uradne politike, ki v manjši ali večji meri usmerja znanje za svoje idejne in politične potrebe.¹¹⁰

Šolski predmeti lahko slonijo na ideologiji, ki je lahko v popolnem nasprotju s koristmi učenca in njegovimi vrednotami kot tudi z načeli njegovega svobodnega razvoja. Prevelika konformnost učenca dopušča indoktrinacijo skozi predmet in s tem tudi izoblikovanje učenčeve identitete po potrebah in merilih nekega »višjega cilja«.

¹⁰⁹ Brumlik in Holtappels (1993) jih razdelita v štiri področja: (1) prikrivanje in maskiranje nedovoljenega vedenja, (2) konformistično vedenje z lažmi, dobrikanjem učitelju itd., (3) uporabljanje nedovoljenih sredstev za izpolnjevanje učiteljevih zahtev, npr. prepisovanje domačih nalog, prepisovanje pri testih znanja itd., in (4) izkoriščanje priložnosti in prostorov, kjer učenci niso pod neposrednim učiteljevim nadzorom za delovanje, s katerim kršijo šolske norme. Kopal, ib., str. 180-181.

¹¹⁰ Primer Slovenije v obdobju od konca druge svetovne vojne do njene osamosvojitve in po njej lepo kaže, kako šolstvo s svojimi šolskimi predmeti sledi smernicam uradne politike. Po drugi svetovni vojni je osnovno šolstvo v Sloveniji slonelo na vrednotam osvobodilnega gibanja in na šolskih izkušnjah v Sovjetski zvezi. Država je tako posegla v šolski kurikulum glede tujih jezikov, od katerih je ruščina bila obvezna ne glede na primanjkljaj kadra, ki naj bi jo poučeval. Država si je prilastila monopol nad šolskimi pripomočki, tiskanjem in distribucijo učbenikov, ki so temeljili na marksističnem svetovnem nazoru. V petdesetih letih je prišlo do šolske reforme (1958), kateri cilji so bili, da šolstvo mora izhajati iz stališč delavskega razreda in da je šolstvo jugoslovansko vprašanje, ne pa vprašanje vsake republike posebej, torej bi šolski sistem moral biti samo eden. Nadalje je država spet posegla v predmetnik: na primer pri književnosti so poučevali predvsem realiste, katoliški pisci in modernisti so bili zapostavljeni, politično nezaželene osebnosti pa izključene, pri zgodovini se je idejna zasnova učnega načrta ujemala s programom vladajoče stranke in tako naprej. V osemdesetih letih je prišlo do zadnjih unitarističnih pritiskov iz Beograda, kar se je še posebej čutilo v šolstvu in v poskusu poenotenja učnih programov v Jugoslaviji, ki sicer ni uspel. Slovenski pedagoški strokovnjaki so želeli decentralizacijo učnega načrta, vendar so njihove pripombe bile preslišane in je zaradi sprejetja skupnih programskih jeder, ki naj bi bili uporabljeni v šolskem letu 1984/85, v Sloveniji počilo. Na žalost zaradi preveč mlačnega odnosa SZDLS do te problematike javnost o tem ni bila obveščena, da se ne bi dražilo jugoslovanskih unitaristov. Konec osemdesetih let, pred osamosvojitvijo Slovenije, je Slovenska demokratična zveza predstavila prihodnjo usmeritev slovenske kulture, s katero naj bi na področju vzgoje in izobraževanja bil v ospredju interes posameznika za šolanje (in ne družbe). Republiški sekretariat za vzgojo in izobraževanje je začel uvajati spremembe v šolstvu v šolskem letu 1990/91, ne samo na finančnem področju ampak tudi na idejnem, kar se je kazalo na vseh stopnjah šolanja že s spremembo učnih načrtov družboslovnih predmetov. Gabrič, A. (2005). *Slovenska novejša zgodovina. Od programa Zedinjena Slovenija do mednarodnega priznanja Republike Slovenije 1848-1992*. Ljubljana: Mladinska knjiga, str. 907-908, 1035-1038, 1166-1168, 1306-1312.

Večja nasprotja kot so med učencem in tistim, kar se ponuja v šolskem predmetu, večje so možnosti, da bo prišlo do konfliktnega položaja in do učenčeve identitetne zmede (Brumlik in Holtappels, 1993).

Najbolj zanimivo vplivanje na identiteto mladostnika je vplivanje šolske skupnosti v osnovni šoli, in s tem ne mislimo na vrstniške sošolce, ampak na sošolce v celoti, kot skupnosti, ki je sestavljena iz vseh učencev na šoli, ki so različnih starosti, spola, vrednot, stališč, etnične pripadnosti, navad in tako naprej.

Že vsak vstop v šolo ob začetku šolskega leta predstavlja možnost za »osvežitev« mladostnikove identitete. Kar je bilo aktualno prejšnje šolsko leto, je mogoče že zastarelo in sprejemljive so nove sveže ideje, nove smernice, novi običaji, ki jih narekujejo ponavadi starejši sošolci, v resnici pa tako imenovana mladinska kultura, ki deluje v ozadju na vse učence in se kaže v vedno novih modnih usmeritvah, novi glasbi, novih potrošniških izdelkih in podobno.

Sošolci imajo razvito tudi bogato mrežo različnih odnosov, slogov, načinov življenja, kulturnih običajev, ki se jim mladostnik lahko ukloni prostovoljno ali pa pod pritiskom, da ne bi bil stigmatiziran. Če se ne ukloni, tvega izobčenost iz tega pisanega »kolektiva«. Ne glede za kaj se mladostnik odloči, ta skupinska identiteta njegovih sošolcev posredno ali neposredno vpliva tudi na njegovo osebnost in v manjši ali večji meri na izoblikovanje njegove identitete.

Pomembno skupino za mladostnika predstavljajo njegovi vrstniki sošolci, s katerimi se družijo v šoli in včasih tudi zunaj šole, predvsem če postanejo tudi ožji prijatelji. Vrstniki so tisti, ki so nekakšen vmesni prostor med družino in šolo in hkrati tudi most med otroštvom in mladostništvom (Neyrand, 2003: 38, 39).

Z vstopom v šolo se vpliv družine na mladostnika nadaljuje bolj ali manj intenzivno, vendar se mladostniku odpirajo možnosti, da se družini upre in da uveljavlja svojo identiteto tudi s pomočjo prijateljev, vrstnikov, šolske skupnosti ali na koncu s pomočjo učiteljev, šolskega programa in podobno.

Če je delovanje šole v skladu s pričakovanji staršev, se bodo razmerja med mladostnikom, družino in šolo uskladila, če pa se starši čutijo ogrožene zaradi (domnevnega ali resničnega) poseganja šole v identitetni razvoj mladostnika (kar je zlasti slučaj pri priseljenskih družinah), prihaja do neskladja in mladostnik bo razpet med družino in šolo, kar lahko negativno vpliva na izoblikovanje njegove identitete in lahko povzroča tudi identitetno zmedo (Brumlik in Holtappels, 1993).

V delovanju šole, njene programske zasnove in njenih izvajalcev stoji vedno v ozadju država. V zgodovini se je pokazalo, da je šola najpomembnejši ideološki aparat države (Južnič, 1993) in da so njena ideološka usmeritev ter znanje, ki naj bi ga podajala učencem, odvisni od družbenopolitične ureditve in oblasti.¹¹¹

Ni nepolitične šole in ni nepolitičnih profesorjev ali učiteljev (Šuštar, 1991),¹¹² pa četudi je družbenopolitična ureditev še tako demokratična in četudi je šoli priznana velika avtonomija v njenem delovanju. Vrednote v družbi in sama organizacija družbe se vedno zrcalijo v državnih ustanovah in zlasti v šolstvu, ki ne izobražuje samo, ampak tudi vzgaja otroke in mladostnike, ki so najbolj dovzetni za tovrstne vplive.

3.2.1. Osnovna šola v Sloveniji in vzgoja za nacionalnost

Osnovna šola vzgaja in izobražuje.¹¹³ Pri tem posreduje znanje o vrhunskih dosežkih s področja besedne, glasbene in likovne umetnosti, torej s področja tako imenovane »visoke« kulture (Barthorpe et al., 2000).¹¹⁴ Hkrati posreduje še drug sociološko-antropološki vidik kulture, učence namreč seznanjanja tudi z načinom življenja, sistemom vrednosti in navad v družbi (Čačić-Kumpes, 1999).¹¹⁵

Ker je družba ponavadi sestavljena iz različnih kultur, je kultura, ki jo šola posreduje, nacionalna kultura, na kateri gradi identiteto svojih učencev, pa bi šola morala biti prenašalec nevtralnega in univerzalnega znanja in/ali kulture.

¹¹¹ »Šola je v doktrinarnem pogledu stvar države vsaj že 200 let.« (Medveš, Z., 2004.) Aktualnost klasičnega razumevanja doktrine v sodobni šoli. V: *Kakšna bo šola prihodnosti?* (ur. Dušan Macura in Jana Babšek). Radovljica: Didakta, str. 34.

¹¹² V Sloveniji so v šolskem letu 1949/50 po rajonih potekale različne konference za učitelje in profesorje, ki so morali razčistiti vprašanje šole, njenih predmetov, vsebine predmetov, odnosa države do šole, ideološke usmeritve šole in podobno. Že takrat je bilo poudarjeno, »da ni šole brez politike, da ni in ne more biti apolitičnega profesorja ali učitelja« (Šuštar, Verouk v šoli 1945-1952. Odnos oblasti do pouka verouka na ljubljanskih šolah. (I in II). *Sodobna pedagogika*, 7-8, str. 403). Ta trditev velja tudi za današnji čas, ne glede na družbenopolitično ureditev držav in ne glede na politiko države do šolstva (opomba avtorja).

¹¹³ Polemike o tem, ali šola poleg svoje izobraževalne vloge tudi vzgaja, so zelo številne, ker ne obstaja nobena pravna podlaga za to. Šola nima primarne pravice da vzgaja otroke, to legitimiteto ji posredujejo šele starši (Jeznik, 2005: 111). Vendar ima že sama metoda izobraževanja, ki jo uporabljajo, vzgojne učinke, prav tako sam proces izobraževanja, v katerem je učitelj učencu vzgojni vzgled. Tudi »vzgojnih ciljev ni mogoče uresničevati ločeno od pouka...Nasprotno, pouk te naloge ne prepušča drugim dejavnikom, vzgojne učinke proizvaja prek svojih mehanizmov in z njimi, pri čemer je pomembno, da končni učinek delovanja ne more biti predviden vnaprej«. Šebart, M. (2000). Šola, vzgoja in vrednote. *Sodobna pedagogika*, 1, 65-67.

¹¹⁴ Visoko kulturo povezujemo s kulturnimi vzorci, ki so značilni za družbene elite. Visoko kulturo označujemo včasih kot »elitno kulturo«.

¹¹⁵ Pouk v šoli nikoli ni vrednostno nevtralen. Vsak kurikulum in njegovo uresničevanje sta izraz vrednot (opomba avtorja).

Šola je eden od bistvenih dejavnikov, ki lahko vpliva na etnično/nacionalno identiteto otroka in mladostnika in jo krepi že samo s tem, da je vključena v kulturni sistem skupnosti, ki ji pripada (Pertot, 1990: 14).

Koliko in kako vpliva šola na izoblikovanje tovrstne identitete, pa je močno odvisno od zgodovinskega obdobja, dominantne skupine, ki je na oblasti, politične usmeritve države in drugih zunanjih dejavnikov, ki vplivajo na (so)oblikovanje izobraževalnih vsebin in zasnove učnega programa in s tem tudi na etnično/nacionalno identiteto otrok oziroma mladostnikov.

Po Smithu (1988) in Gellnerju (1998, povzeto po Čačić-Kumpes, 1999) ima sodobna šola »nacionalnohomogenizacijsko vlogo«. Njena vloga namreč ni samo priskrbeti strokovnjake za potrebe družbe, ampak tudi razširiti prevladujočo nacionalno kulturo in zavest o nacionalni pripadnosti.

Glede oblikovanja nacionalne identitete oziroma nacionalne vzgoje v slovenskem šolstvu moramo dobro poznati razvoj slovenskega naroda do njegove osamosvojitve in oblikovanja samostojne države Slovencev in po osamosvojitvi leta 1991, saj so na oblikovanje nacionalne identitete v slovenskem šolstvu oziroma na nacionalno vzgojo v slovenskem šolstvu vplivali različne družbenopolitične razmere.

Tako lahko na oblikovanje nacionalne identitete v šolstvu gledamo skozi dogajanja na Slovenskem pred letom 1848, po letu 1848, nadalje v obdobju vpetosti Slovenije v prvo in drugo Jugoslavijo in po letu 1991, ko je Slovenija postala samostojna država.

Šola po osamosvojitvi Slovenije leta 1991 izvaja, kot je že bilo omenjeno, uradno politiko države ter vzgaja in izobražuje množico mladih v nacionalnem duhu prevladujoče večine prebivalcev in v večji ali manjši meri dopušča ohranjanje nacionalne oziroma etnične identitete učencem, ki so pripadniki etničnih manjšin.

Sodobna nacionalna vzgoja in ohranjanje slovenskih etničnih vrednot temeljita v učnem procesu in učnih predmetih, ki vsebujejo vsebine, s katerimi se slovenske etnične vrednote ohranjajo, poudarjajo, krepijo, širijo, utrjujejo in prenašajo naprej.¹¹⁶

V osnovnošolskem slovenskem kurikulumu so taki lahko prav vsi šolski predmeti (razen tujih jezikov), od maternega jezika do športne vzgoje. Pri njih je mogoče na primeren način predstaviti etnične/nacionalne vrednote, oblikovati pri učencu

¹¹⁶ V Zakonu o osnovni šoli (Zakon o OŠ, Uradni list RS št.12/1996) so med cilji osnovnošolskega izobraževanja navedeni tudi tile: razvijanje zavesti o državni pripadnosti in narodni identiteti in vedenja o zgodovini Slovenije in njeni kulturi ter razvijanje in ohranjanje svoje lastne kulturne tradicije (opomba avtorja).

pozitiven odnos do slovenske kulture in omogočati spoznavanje vrednot, ki so bistveni za slovensko samobitnost.

Po osamosvojitvi Slovenije je opazen večji ali manjši premik v tej smeri pri vseh predmetih, največji pa zlasti pri vzgojnih (na primer glasbeni vzgoji), kar je možno pripisati dolgoletni marginalizaciji teh predmetov v šolskem kurikulumu.

Z vstopom v Evropsko unijo 2004 pa je slovensko šolstvo začelo uvajati »multikulturalnost« in tako imenovano »interkulturalistično pedagogiko«, ki jo uvajajo intenzivno tudi v nacionalnih izobraževalnih sistemih zahodnoevropskih držav. Poudarek je na sožitju kultur, pri čemer kulture ne izgubijo svojih značilnosti, ampak ustvarjajo ob stiku novo kulturo. Vstop v Evropsko unijo je za slovensko šolstvo postal izziv, saj obstaja stvarna možnost, da bodo »spremenjene okoliščine in navade, da sedanji načini življenja in kulture, vključno z nacionalnimi vrednotami, kulturo, značajem, celo jezikom in komunikacijskimi navadami« vplivale na slovensko identiteto mladine (Ihan, 2004: 111).

3.2.2. Učni predmet glasbena vzgoja in nacionalna identiteta mladostnika

»Vsak narod ima svojo kulturo, skozi katero se njegovi pripadniki identificirajo in uresničujejo. Zato sta pomembni nalogi vzgoje in tudi glasbene vzgoje utrjevanje nacionalne identitete skozi spoznavanje svoje lastne kulturne dediščine in razvijanje sposobnosti za izražanje samega sebe z govornim in glasbenim jezikom te kulture.« (Pesek, 2004: 5.)

Če bi izhajali iz učnega načrta, ki ga je pripravila predmetna kurikularna komisija za glasbeno vzgojo in ki je bil sprejet na 20. seji Strokovnega sveta Republike Slovenije za splošno izobraževanje 29. oktobra leta 1998, bi ugotovili, da so v njem od prvega do devetega razreda predvidene vsebine, s katerimi naj bi se učenci seznanjali s slovensko glasbeno dediščino in kulturo.¹¹⁷

Pri zelo majhnem številu ur se otroci/mladostniki seznanjajo z izredno zahtevnim programom, ki vsebuje nekoliko bolj poudarjeno spoznavanje slovenske kulture in dediščine, glasbenih dosežkov, glasbenih del in ustvarjalcev ter poustvarjalcev,

¹¹⁷ Glej: Učni načrt glasbene vzgoje, sprejet na 20. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, dne 29. 10. 1998 (opomba avtorja).

glasbenorazvojna obdobja, podatke o glasbeni kulturi, njeni vlogi in značilnostih, manj poudarjeno pa še spoznavanje glasbe tujih kultur.

Raziskave potrjujejo, da se učitelji glasbene vzgoje zavedajo pomembnosti glasbene vzgoje pri ohranjanju slovenske glasbene dediščine, da si prizadevajo za seznanjanje učencev s slovensko glasbeno dediščino, da pa imajo (pre)skromno znanje o njej (Breznik, 2004; Črčinovič Rozman, 2004; Denac, 2004; Gaberščik, 2004).

Tako je posredovanje podatkov o slovenski ljudski glasbi v razredu omejeno na najbolj značilna dejstva, vse pa je ponazorjeno predvsem le s petjem. saj učitelji niso dovolj usposobljeni v igranju na ljudskih glasbilih ali izvajanju ljudskih plesov, premajhno pa je tudi njihovo znanje o ostalih vsebinah, ki so povezane z zgodovinskim ozadjem razvoja, širjenja in ohranjanja te vrednote na Slovenskem (Breznik, 2004; Črčinovič Rozman, 2004; Gaberščik, 2004).

Tovrstne pomanjkljivosti je možno zaslediti že na predšolski stopnji, kjer so dejavnosti, povezane s prenosom slovenske glasbene tradicije v vrtcu, kot so petje slovenskih ljudskih pesmi, igranje na ljudskih glasbilih in zvočilih, izdelava ljudskih zvočil in glasbil in podobno, zelo skromne.

To je toliko slabše, ker so te dejavnosti zanemarjene tudi v družini, kjer se sicer zavedajo pomembnosti slovenske glasbene dediščine, vendar pa se zaradi preobremenjenosti ne uspevajo na primeren način ukvarjati se z njo, tako da veliko število otrok, ki prihaja v vrtec, ne poje doma ljudskih pesmi, jih ne posluša in jih prav tako ne izvaja na ljudskih glasbilih (Denac, 2004).

Pomanjkljivosti se kažejo tudi pri bodočih učiteljih, ki naj bi poučevali glasbo na razredni stopnji v osnovni šoli. Ti slovensko ljudsko glasbo imajo za vrednoto, ki v sebi vsebuje »zgodovino naroda«, na žalost pa si jo v prostem času skoraj ne predvajajo in tudi ne obiskujejo prireditev ljudske glasbe (Črčinovič Rozman, 2004). To pomeni, da bodo znanje o slovenski ljudski glasbi težko prenašali naprej svojim učencem, če ne bodo skrbeli za pridobitev širšega vpogleda v to glasbo. Na to opozarjajo tudi odgovori, pridobljeni v raziskavi (Črčinovič Rozman, 2004): bodoči učitelji bi učencem posredovali slovensko ljudsko glasbo v največji meri s petjem ali s poslušanjem, najmanj pa s spoznavanjem običajev, plesom, igranjem na ljudska glasbila, ogledom prireditev ali pa snovanjem projektov z ljudsko tematiko.

Vendar pa ljudske glasbe ne moremo spoznavati samo s petjem ali poslušanjem, saj tovrstna glasba vsebuje tudi druge sestavine, kot so ljudski ples in igranje na ljudskih glasbilih. Prav tako si moramo širiti znanje s tega področja tudi z obiskovanjem

različnih prireditev z ljudsko glasbo, gledanjem različnih videoposnetkov z ljudsko glasbo, različnih šolskih projektov, ki vsebujejo tematsko področje raziskovanja slovenske tradicije, in tako imenovanimi medpredmetnimi povezavami.

Prav možnosti medpredmetne povezave so najmanj izkoriščene, ponujajo pa obravnavo iste snovi (na primer slovenska ljudska pesem) z različnih vidikov in pri različnih predmetih (na primer slovenski jezik, glasbena vzgoja, zgodovina), kar se na koncu sestavi v razumljivo celoto, ki daje učencu širši vpogled v snov. Na skoraj vseh stopnjah osnovne šole (prva, druga in tretja triada) in prav tako na predšolski stopnji sicer obstaja pripravljenost učiteljev za doizobraževanje na področju slovenske ljudske glasbe, vendar je tovrstna ponudba zelo skromna (Breznik, 2004).

Zelo dobri predlogi, kaj storiti v tej smeri, so bili podani že leta 2004 (Breznik), od organizacije seminarjev s tematskim področjem ljudskih glasbil, instrumentalne ljudske glasbe in ljudskega plesa na Slovenskem ter povezave šol s kulturnim društvom Folk Slovenije do prikaza slovenske ljudske glasbe »v živo« v šoli, kjer bi ljudski pevci in godci iz neposrednega okolja približali slovensko ljudsko glasbo učencem na bolj pristen in neposreden način.

Za zdaj so napor v tej smeri zelo individualni in v osnovnih šolah bolj manj ali uspešni, kar je odvisno od zavzetosti samega učitelja glasbene vzgoje, od denarnih sredstev, ki jih ima šola, od zavzetosti ravnatelja osnovne šole za izboljšanje razmer na tem področju in podobnega.

Učitelji glasbene vzgoje na osnovnih šolah se premalo zavedajo in premalo izkoriščajo dejstvo, da je glasba »represzentacija duha časa«, ki pri poslušalcu ustvarja občutek, da je možno z metaforično premestitvijo ustvariti intencionalni svet, ki ga lahko naseli in vzame za svojega (Kratsborn, 2007: 73).

V ljudski glasbi bi otroci/mladostniki lahko slišali slovensko preteklost in se z njo hkrati povezali s sedanostjo, kar je možno in izhaja iz delovanja glasbe, ki »lahko odpira, spodbuja in aktivira čute tako, da lahko zaslišimo tudi onkraj zvoka ..., ki lahko nekoga prenese stoletja nazaj« (Campenhout, 1999, povzeto po Kratsborn, 2007: 72).

Poleg tega »glasba ni le zvočna struktura, izraža tudi vrednote posamezne kulture« (Patricia Shehan Campbell, povzeto po Pesek, 2004). S tega vidika se z glasbeno vzgojo s predstavljanjem slovenske glasbene dediščine in slovenske kulture pri glasbeni vzgoji pri mladostniku razvija »nacionalna zavest in odnos do lastne kulturne dediščine«, kar je pomembno za njegovo samoaktualizacijo, »saj se posameznik po

pravilu najbolje uresničuje skozi svoj jezik in glasbo oziroma kulturo na splošno« (Pesek, 2004: 6).

V času, ko tudi šola ni izvzeta iz globalizacijskega procesa, kar pomeni, da njeni vzgojno-izobraževalni koncepti ne morejo biti načrtovani, ne da bi upoštevali izzivov, ki jih prinašajo sodobne družbene spremembe (Jeznik, 2005: 105), pomeni razvijanje nacionalne zavesti in ljubezni do lastnih glasbenih korenin hkrati tudi oblikovanje strpnih učencev, ki bodo sposobni kritično sprejemati tudi tujo glasbo in na podlagi sprejetega ceniti svojo nacionalno glasbo.

3.2.3. Interesne dejavnosti v osnovni šoli in ohranjanje slovenske nacionalne identitete

Zakon o osnovni šoli navaja, da program osnovnošolskega izobraževanja sestavljata obvezni in razširjeni program.¹¹⁸ Obvezni program sestavljajo obvezni predmeti,¹¹⁹ izbirni predmeti¹²⁰ in ure oddelčne skupnosti. Razširjeni program obsega podaljšano bivanje, jutranje varstvo, dopolnilni in dodatni pouk, interesne dejavnosti ter šolo v naravi.

¹¹⁸ Ur. L. RS, št. 12/1996, 33/1997, Odl. US: U-I-72/96, 59/2001, 71/2004, 53/2005, 60/2006 – popr. (opomba avtorja).

¹¹⁹ Angleščina, biologija, družba, državljanska vzgoja in etika, fizika, geografija, glasbena vzgoja, gospodinjstvo, kemija, likovna vzgoja, matematika, naravoslovje in tehnika, naravoslovje 6, naravoslovje 7, nemščina, slovenščina, spoznavanje okolja, športna vzgoja, tehnika in tehnologija, zgodovina (opomba avtorja).

¹²⁰ Izbirni predmeti v zadnjem triletju devetletne osnovne šole so: angleščina, ansambelska igra, čebelarstvo, daljnogledi in planeti, državljanska kultura, elektronika z robotiko, elektrotehnika, filozofija za otroke, francoščina, genetika, glasbena dela, glasbeni projekt, gledališki klub, hrvaščina, informacijsko opismenjevanje, italijanščina, izbrani šport, kaj nam govorijo umetnine, kemija v okolju, kemija v življenju, klaviatura in računalnik, klekljanje, kmetijska dela, kmetijsko gospodarstvo, latinščina, likovno snovanje I, likovno snovanje II, likovno snovanje III, literarni klub, ljudsmki plesi, logika, makedonščina, matematična delavnica 7, matematična delavnica 8, matematična delavnica 9, način prehranjevanja, nemščina, obdelava gradiv: kovine, obdelava gradiv: les, obdelava gradiv: umetne snovi, oblika in slog, odkrivajmo preteklost mojega kraja, okoljska vzgoja I, okoljska vzgoja II, okoljska vzgoja III, organizmi v naravi in umetnem okolju, ples, poskusi v kemiji, projekti iz fizike in ekologije, projekti iz fizike in tehnike, računalništvo, rastline in človek, raziskovanje domačega kraja in varstvo njegovega okolja, raziskovanje organizmov v domači okolici, retorika, risanje v geometriji in tehniki, robotika v tehniki, romska kultura, ruščina, sodobna priprava hrane, sodobno kmetijstvo, sodobnosti z razsežnostmi dediščine, sonce-luna- zemlja, srbsščina, srečanje s kulturami in načini življenja, starinski in družabni plesi, šah, šolsko novinarstvo, španščina, šport za sprostitev, šport za zdravje, turistična vzgoja, verstva in etika, vezenje, vzgoja za medije: radio, vzgoja za medije: televizija, vzgoja za medije: tisk, zvezde in vesolje, življenje človeka na Zemlji, življenje upodobljeno v umetnosti (opomba avtorja).

Šola organizira interesne dejavnosti, ki jih določi z letnim delovnim načrtom. Za posamezni razred sta za izvajanje interesnih dejavnosti v predmetniku določeni dve uri tedensko, njihovo financiranje pa je zagotovljeno iz državnega proračuna.

Interesne dejavnosti se ponujajo učencem po rednem šolskem pouku in so v osnovnih šolah lahko različne, kar je odvisno od zanimanja učencev, razpoložljivosti učiteljskega kadra in zanimanja osnovne šole.

Tako imajo osnovne šole (večinoma) kot interesno dejavnost na razpolago zborovsko petje, in sicer tam, kjer je to organizacijski možno (glede na učiteljski kader in prostor), v manjšem obsegu tudi folklorne skupine (za nižjo in višjo stopnjo osnovne šole), tamburaške orkestre, naravoslovne krožke, osnove računalništva, tehniški krožek, kinološki krožek, dramski krožek, likovni krožek, retoriko, digitalno fotografijo in tako naprej.

Cilj interesnih dejavnosti je omogočiti učencem uresničevanje njihovih osebnih interesov, ustvarjalnost in raziskovanje ter naučiti, da se bodo znali učinkovito odzivati v različnih življenjskih položajih. Poudarek je na razvoju produktivnega mišljenja pri učencu, medtem ko je vloga učitelja bolj svetovalna, naravnana na pomoč učencem pri skupnem ustvarjanju programa interesne dejavnosti.

Z interesnimi dejavnostmi učenci zadovoljujejo lastne potrebe, razvijajo miselne procese, komunicirajo med seboj in razvijajo socialno-komunikacijske spretnosti in veščine, povezujejo teorijo s prakso, presegajo meje med obveznim in razširjenim programom, spoznavajo poklicne interese ter potrebe po koristni in kulturni izrabi prostega časa in posledično možnosti zadovoljevanja interesov v kasnejših obdobjih znotraj in zunaj institucionalnih okvirjev v smislu vseživljenjskega učenja.¹²¹

Za interesne dejavnosti ni posebnega predpisanega učnega načrta, kar pomeni, da učitelji v osnovni šoli sami določajo vsebino svoje interesne dejavnosti, sami oblikujejo smernice, naloge in cilje ter organizirajo morebitno sodelovanje na prireditvah, tekmovanjih, nastopih in podobno.

Mentor interesnih dejavnosti je strokovno in pedagoško usposobljen učitelj, ki glede na svoje znanje samostojno načrtuje in vodi program interesnih dejavnosti. Delo svojih učencev (projekte, izdelke in podobno) ne ocenjuje, ampak ga analizira kot dobro in manj ustrezno ter glede na uspešnost doseženega cilja.

¹²¹ Koncept interesnih dejavnosti. Nosilka projekta: mag. Metoda Kolar, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2006. http://www2.pef.uni-lj.si/jj/DTSS2/P/interesne_dejavnosti_koncept.pdf. (z dne 20. 06. 2010)

V sklopu osnovnošolskih interesnih dejavnosti so z vidika ohranjanja slovenske nacionalne identitete z glasbo še posebej zanimivi zborovsko petje, folklorne skupine in tamburaški orkestri, saj se s temi dejavnostmi ohranja slovenska glasbena dediščina in omogoča učencem spoznavanje slovenske glasbene dediščine njegovega in drugih krajev (zlasti pri zborovskem petju) ter seznanjanje z ljudskimi navadami in običaji njegove ožje in širše okolice.

Na osnovnih šolah delujejo množično otroški pevski zbori, ki vključujejo učence od prvega do petega razreda devetletne osnovne šole. Mladinskih pevskih zborov, ki vključujejo učence ostalih višjih razredov devetletne osnovne šole, je manj, razlogi za to so večja obremenjenost učencev s šolskimi obveznostmi, manjše zanimanje za zborovsko petje, pa tudi fiziološko-biološke spremembe pri učencih (obdobje mutacije).

Namen zborovskega petja je razvijanje učenčevega veselja do glasbe in petja, razvijanje odgovornosti in smisla za skupno muziciranje, oblikovanje pevskega glasu in širjenje individualnega glasovnega obsega, razvijanje intonacije, glasbenega doživetja ob petju in občutljivosti za glasbene oblikovne celote, odkrivanje zakladnice otroških, umetnih in ljudskih pesmi na Slovenskem in na tujem in drugo.

Posebna vrednost zborovskega petja v osnovni šoli kot interesne dejavnosti je v tem, da ta dejavnost omogoča učencem osnovne šole širše spoznavanje slovenske glasbene dediščine in njeno ohranjanje s petjem slovenskih ljudskih pesmi.

Glede na to, da vsebino (zvrsti pesmi) oziroma letni program in potek tega programa določa učitelj sam, je možno, da bodo pri enem osnovnošolskem zboru peli več slovenskih ljudskih pesmi, pri drugem pa manj, kar ni zaželeno.

Osnovnošolski zbor je del življenja osnovne šole in njene nacionalne usmeritve, in za pričakovati je, da bo osnovnošolski zbor na svojih nastopih pel bogati nabor slovenskih ljudskih pesmi, predvsem na prireditvah, s katerimi se obeležujejo bistvene letnice, na primer dan državnosti v Republiki Sloveniji, Prešernov dan ali prazniki, ki so značilni za območje, kjer se nahaja šola, kot je na primer jurjevanje v Beli krajini, pustovanje na Cerkljanjskem in podobno.¹²²

¹²² V petindvajset letni delovni dobi z mladino sem bila tudi zborovodja več otroških pevskih zborov, nekaj po uradni dolžnosti, kot dopolnjevanje delovne obveznosti, nekaj pa po lastni želji v popoldanskem času. Tako sem spoznala delovanje in nabor pesmi pri različnih otroških pevskih zborov na drugih osnovnih šolah, ker smo s temi zbori zelo pogosto sodelovali na različnih nastopih in revijah za osnovnošolske pevske zборе.

Osnovnošolski zbori v kar velikemu številu sodelujejo na revijah za osnovnošolske pevske zборе, ki potekajo vsako šolsko leto in Organizacijski odbori revij na območni, regijski in državni ravni priporočajo osnovnošolskim zborom in njihovim mentorjem, da obvezno vključujejo v svoje nastope na revijah tudi slovenske ljudske pesmi.

Programi revij osnovnošolskih zborov potrjujejo, da obstaja želja in volja zborovodij, da bi učenci dobili vpogled v slovensko ljudsko izročilo, da pa vendarle niso popolnoma seznanjeni z lastnostmi slovenske ljudske pesmi, tako da je mogoče pogosto slišati neprimerne instrumentalne spremljave teh pesmi (na primer na električnih klaviaturah z uporabo avtomatične ritmične spremljave), uporabo dinamike, prehitrega tempa ali na primer samo enoglasno petje, kar ni značilno za slovensko ljudsko pesem.

Ne glede na večletno problematiko, ki spremlja zborstvo petje v osnovni šoli, a je vezana na pridobitev primerno usposobljenega kadra, ki naj bi vsaj nekaj let zaporedoma vodil isti zbor, nadalje, na jasno začrtan program z ustreznim in bogatim izborom slovenskih ljudskih pesmi in na ustrezno motiviranje učencev za to interesno dejavnost, je zborstvo petje kot interesna dejavnost v osnovni šoli nepogrešljiva prvina ohranjanja slovenske glasbene zapuščine. To pa zlasti zaradi počasnega, ampak zanesljivega prelaganja vzgojnih nalog družine na šolo. V marsikateri družini se slovenska ljudska pesem ne sliši več, tako da je zborstvo petje ena od možnosti za vsaj delno spoznavanje in ohranjanje te nacionalne vrednote.

Folklorna skupina je ena od interesnih dejavnosti na osnovni šoli, ki ponavadi poteka za dve starostni skupini (od prvega oziroma drugega do petega razreda in od šestega do devetega razreda) po eno uro tedensko. Ker je izvajanje te dejavnosti močno povezano z učiteljskim kadrom, ki mora imeti vsaj osnovno znanje s področja ljudskega plesa, so otroške folklorne skupine organizirane le na nekaterih osnovnih šolah, pa čeprav je zanimanje učencev za to dejavnost še tako veliko.

Programsko je delovanje folklorne skupine kot interesne dejavnosti povezano z učenjem in predstavitvijo zlasti tistih ljudskih plesov in običajev, ki so iz kraja, kjer je šola, kar je smiselno glede na razpoložljivo število ur, čeprav se na ta način spoznava samo delček slovenskega ljudskega plesnega izročila in se krepi samo tako imenovana slovenska pokrajinska nacionalna identiteta.

Spoznavanje slovenskega ljudskega plesa v osnovnošolski folklorni skupini pomeni za učence ne samo možnost druženja, prijateljevanja, gibanja in zabave, ampak tudi spoznavanja ljudskega plesnega in pevskega izročila na Slovenskem, oblačilnega

videza plesalcev, ljudskih šeg in navad ter različnih načinov glasbenega spremljanja s ljudskimi glasbili in tako imenovanimi priložnostnimi glasbili (na primer glavnik, bršljanov list, lesene žlice, strgalo, žaga in podobno).

Otroška folklorna skupina kot interesna dejavnost, ki se je ne ocenjuje, je za marsikaterega učenca čas, v katerem povsem neobremenjeno raziskuje neko zgodbo iz slovenske ljudske preteklosti, jo oživi s skupinskim delom in doživi ob tem vso lepoto izročila svojega kraja.

Na žalost nekateri učitelji v otroški folklorni skupini (pre)pogosto vidijo pomanjšano obliko odrasle folklorne skupine in jo obremenjujejo s pretežkimi plesi, namesto da bi pokazali poenostavljene različice odraslih ljudskih plesov¹²³ ali različne sicer maloštevilne otroške plese, ki so jih otroci nekdam plesali in bi jih bilo vredno spoznati.

3.2.4. Izbirni predmeti v osnovni šoli in ohranjanje slovenske nacionalne identitete

Zakon o osnovni šoli (ZOŠ) ureja izbirne predmete v zadnjem triletju devetletne osnovne šole: šola mora učencem ponuditi pouk najmanj treh izbirnih predmetov iz družboslovno-humanističnega in najmanj treh iz naravoslovno-tehničnega sklopa.

Izbirni predmeti so lahko triletni, enoletni, vezani na razred in enoletni. Predmeti se ločijo na družboslovno-humanistični in naravoslovno-tehnični sklop, obvezno pa se ponujajo trije izbirni predmeti: verstva in etika, retorika in tuji jezik.

Vsi izbirni predmeti imajo učni načrt, ki so lahko pripravljene kot triletni (to velja praviloma za tuje jezike), enoletni, ki so vezani na snov določenega razreda, in enoletni, ki jih lahko učenci izberejo v katerem koli razredu v zadnjem triletju. Vsi izbirni predmeti so ocenjeni s številčno oceno.

Z izbirnimi predmeti se osnovnošolski program izobraževanja prilagaja individualnim razlikam, sposobnostim, željam in zanimanjem učencev ter jim ponuja učinkovito poglobljanje in širitev znanja.

Kot obvezni del izobraževanja izbirni predmeti pomenijo nov predmet, pri katerem lahko učenci pridobijo znanje in veščine, ki do sedaj niso bili vključeni v predmetnik

¹²³ Npr. šamarjanka, mašarjanka, prekmurska zvezda (gospod-gospa), trojka, šostarska in podobno. Fuchs, B. (2007). Prirejanje plesov odraslih za otroke. *Folklornik*, 3, 44-48.

kot šolski predmet. Prav tako omogočajo interdisciplinarno povezovanje znanja in nadgradnjo določenega predmeta in/ali dodatno poglobljanje.

Izbirni predmeti, ki vsebinsko vključujejo slovensko ljudsko glasbeno zapuščino, so izbirni predmeti glasbena dela, glasbeni projekt in ljudski plesi.

Izbirni predmet glasbena dela je 35-urni enoletni program (oziroma 32-urni v devetem razredu osnovne šole), ki ponuja učencem spoznavanje tematskih sklopov iz različnih glasbenih slogov, zvrsti in žanrov, spoznavanje različnih zvrsteh umetniške komunikacije, razvijanje sposobnosti presojanja in vrednotenja glasbenih dosežkov, obiskovanje glasbenih prireditev, oblikovanje osebne zbirke zvočnih posnetkov in širši vpogled v glasbeno literaturo.¹²⁴

Čeprav je namen tega izbirnega predmeta dati širok vpogled v glasbeno umetnost, sta med operativnimi cilji tega predmeta tako poglobljanje odnosa do slovenske ljudske glasbene zapuščine z zvočnimi zapisi slovenskih ljudskih avtohtonih pesmi, in priredb in skladb ustvarjalcev s citati iz ljudske glasbe kot tudi spoznavanje ljudske glasbene zapuščine različnih narodov.

Vrednost tega izbirnega predmeta je, da omogoča učencem poslušanje zelo velikega števila glasbenih primerov, njihovo analizo in samostojno vrednotenje teh del ter obiskovanje različnih glasbenih prireditev, ki so vključene v neposredni program predmeta, kar je posebej nepogrešljivo pri spoznavanju slovenske ljudske glasbene zapuščine.

Tako kot izbirni predmet glasbena dela je predmet glasbeni projekt enoletni program v 35 urah (oziroma 32 ur v devetem razredu osnovne šole). Pri njem učenci uresničujejo različne projekte, ki so značilni za določen kulturni prostor in čas. S projekti učenci oblikujejo ali poustvarjajo glasbeno predstavo in jo posredujejo šolskemu in širšemu občinstvu, raziskujejo določeno glasbeno področje in ga predstavijo v zbirki, šolskem glasilu ali na razstavi, ozvočijo določeno vsebino s sodobnimi glasbenimi mediji oziroma oblikujejo svoje glasbene zamisli s pomočjo računalnika.¹²⁵

Izbirni predmet glasbeni projekt ima med svojimi operativnimi cilji raziskovanje glasbene zapuščine v svojem okolju in njeno predstavitev ali objavo, pri čemer je

¹²⁴ Glej učni načrt izbirnega predmeta Glasbena dela, sprejetega na 33. seji Področne kurikularne komisije za osnovno šolo z dne 3. 11. 1998 na 28. seji Nacionalnega kurikularnega sveta z dnem 27. 11. 1998 in na 22. seji Stokovnega sveta RS za splošno iobraževanje z dnem 3. 12. 1998.

¹²⁵ Glej učni načrt izbirnega predmeta Glasbeni projekt, sprejetega na 33. seji Področne kurikularne komisije za osnovno šolo z dne 3. 11. 1998 na 28. seji Nacionalnega kurikularnega sveta z dnem 27. 11. 1998 in na 22. seji Stokovnega sveta RS za splošno izobraževanje z dnem 3. 12. 1998.

poudarek na raziskovanju ljudskih glasbil in zvočil, ljudskih pesmi, posnetkov ljudskih pevcev in godcev ter ljudskih plesov in folklornih skupin.

Ljudski plesi je izbirni predmet, ki se ponuja kot enoletni program v tretjem triletju osnovne šole.¹²⁶

Izbirni predmet ljudski plesi obsega 35 ur ozirno 32 ur v devetem razredu osnovne šole in ponuja seznanjanje učencev s plesnimi značilnostmi različnih predelov Slovenije, učenje nekaterih lažjih slovenskih ljudskih plesov in plesne improvizacije z upodobitvijo osebe ali živali z uporabo ljudskega gibalnega gradiva.

Podatki o izbiri izbirnih predmetov na slovenskih osnovnih šolah od leta 2004 do leta 2008 kažejo, da so učenci izbirali najbolj pogosto naslednje izbirne predmete: nemščina 1 (342 šol), angleščina 2 (68 šol), francoščina 1 (60 šol), likovno snovanje (271 šol), gledališki klub (142 šol), obdelava gradiv - les (167 šol), kemija (125 šol), turistična vzgoja (213 šol), sodobna priprava hrane (226 šol), izbrani šport (376 šol).¹²⁷

Nadalje kažejo podatki, da so vsi trije izbirni predmeti (glasbena dela, glasbeni projekt, ljudski plesi), ki obravnavajo slovenske ljudske glasbene zapuščine, številčno zelo slabo prisotni na osnovnih šolah.¹²⁸

Tako so se učenci v šolskem letu 2005/2006 odločali za izbirni predmet glasbeni projekt na 31 šolah (665 učencev), za izbirni predmet glasbena dela 31 šol (619 učencev), za izbirni predmet ljudski plesi 17 šol (378 učencev).¹²⁹ V šolskem letu 2007/2008 so izbirni predmet glasbena dela izvedli na 34 šolah (562 učencev), izbirni predmet glasbeni projekt na 36 šolah (652 učencev) in izbirni predmet ljudski plesi na 25 šolah (448 učencev).¹³⁰

Če primerjamo število šol, na katerih se izvajajo drugi izbirni predmet, in sicer izbrani šport (376 šol), šport za sprostitev (366 šol), šport za zdravje (358 šol), nemščina (342 šol), multimedia (335 šol), računalniška omrežja (332 šol) ali urejanje besedila (343 šol) - v povprečju vsak izbirni predmet vključuje 9000 učencev -, se seveda zastavlja vprašanje, zakaj so potemtakem izbirni predmeti glasbeni projekt, glasbena dela in ljudski plesi tako slabo prisotni na osnovnih šolah.

¹²⁶ Učni načrt tega predmeta je bil sprejet na 37. seji področne kurikularne komisije za osnovno šole dne 5. 1. 1999 in na 25. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje z dnem 11. 2. 1999.

¹²⁷ Vir: Organizacijsko poročilo osnovnih šol iz leta 2005/2006. Ministrstvo za šolstvo in šport.

¹²⁸ Vir: ib.

¹²⁹ Vir, ib.

¹³⁰ Vir: Organizacijsko poročilo osnovnih šol iz leta 2005/2006 in iz leta 2007/2008. Ministrstvo za šolstvo in šport.

Razloge lahko iščemo v tem, da nekateri izbirni predmeti niso bili vključeni v predmetnik osnovne šole in ponujajo novo znanje in veščine (na primer nemščina, francoščina, računalniška omrežja), da nekateri izbirni predmeti pomenijo za učence razvijanje njihovih izobraževalnih in poklicnih zanimanj (npr. likovno snovanje, turistična vzgoja, vzgoja za medije - televizija, obdelava gradiv - les in podobno), da imajo nekateri izbirni predmeti značilnosti dejavnosti in so zaradi tega bolj priljubljeni pri učencih (na primer ansambelska igra, izbrani šport, sodobna priprava hrane, ples), da za določeni izbirni predmet ni ustrezno usposobljenega učiteljskega kadra, da ni zagotovljenega učiteljskega kadra, da ni zadostnega zanimanja s strani učencev in podobno.

Vsekakor so odločilni dejavniki pri izbiri izbirnih predmetov bili (in seveda so še) učenčevo zanimanje, sama vsebina in privlačnost izbirnega predmeta, v veliki meri tudi sama kakovost poučevanja nekaterih učiteljev, ki se velikokrat pojavljajo v dvojni vlogi, kot učitelji obveznega predmeta in izbirnega predmeta, njihova priljubljenost pri učencih, zlasti učiteljev odnos do predmeta, učenca in poučevanja, učenci pa se lahko odločajo za neki izbirni predmet tudi zato, ker so se tako odločili njihovi vrstniki..

3.3. Vrstniki in prijatelji kot socializatorji v življenju mladostnika

V odraščanju mladostnika je izredno pomemben čas, ki je namenjen samo njemu, ko odkriva sebe in svoje okolje ter išče odgovore na svoja številna vprašanja. Pri tem odkrivanju sebe ponavadi ni sam. Čas si deli z vrstniki oziroma prijatelji, ki so že v času otroštva imeli veliki vpliv na oblikovanje njegove identitete in so sedaj v obdobju mladostništva še pomembnejši, saj pridobiva z njimi prve in zelo nedvoumne povratne informacije o tem, kako ga doživlja okolje.

Raziskava Browna in njegovih sodelavcev (Brown, Eicher in Petrie, 1986, povzeto po Zupancič in Svetina, 2004: 602) odkriva, da si mladostnik želi vrstniške družbe zaradi:

- identifikacije (v skupini mladostnik spoznava svoje cilje, zanimanja, sposobnosti in osebnostne značilnosti),

- socialnega položaja in ugleda (s pripadnostjo skupini si posameznik ustvari socialni položaj),
- podobnosti (v skupini mladostnik najde vrstnike, ki imajo podobna zanimanja, želje in prepričanja),
- instrumentalne in čustvene opore (v skupini mladostnik pridobiva želene informacije in čustveno oporo),
- prijateljstva (v skupini si mladostnik najde prijatelje),
- prostočasne dejavnosti (v vrstniški skupini mladostnik preživlja prosti čas).

Narava prijateljstva z vrstniki je v primerjavi z otroštvom spremenjena. Je bolj kompleksna, bolj bogata in temelji na razumevanju in sprejemanju. Mladostnik je pripravljen razumeti različnost svojega vrstnika oziroma prijatelja, hkrati pa pričakuje, da ga bo vrstnik oziroma prijatelj tudi razumel.

Vrstniki so za mladostnika kot poligon za vajo – z njimi preizkuša vedno znova nove vloge, v katerih poskuša dojeti svet in zapleten sistem medsebojnih odnosov. Ti odnosi so neprecenljivi, ker omogočajo mladostniku pridobivanje idej in hkrati potrditev njegovih idej, razvijanje občutkov in mišljenja ter pridobivanje nasvetov in pripomb.

Z vrstniško skupino se lahko istoveti, ker so mu podobni, hkrati pa mu skupina potrjuje njegovo identiteto. Pripadnost vrstniški skupini mladostniku včasih nadomešča pomanjkljivo družinsko povezanost in mu daje možnost za samouveljavljanje, kar je lahko tudi v nasprotju z družinskimi ali družbenimi merili.

Pri identifikaciji z vrstniško skupino je za mladostnika odprto več poti, tako da lahko prevzame za določen čas eno identiteto, nekaj kasneje drugo, v nekem obdobju pa lahko tudi preklaplja med različnimi identitetami, kar pomeni, da svojo identiteto še vedno išče ali se zaradi prevelikega konformizma ujame samo v en slog.

Slednje je najbolj opazno v obdobju zgodnjega mladostništva, ko je potreba po pripadanju vrstniški skupini največja in je tudi nagnjenost h konformnemu vedenju najvišja (Zupančič in Svetina, 2004: 604).¹³¹

¹³¹ Visoka stopnja konformnosti traja do srednjega mladostništva in počasi upada v poznem mladostništvu vzporedno z povečevanjem samozavesti mladostnika. Bolj so konformni mladostniki, ki imajo nizko samospoštovanje, nizek socialni položaj v vrstniških skupinah in so nagnjeni k nesocialnemu vedenju, manj pa mladostniki, ki so pozitivno naravnani do odraslih in so prepričani v lastne zmožnosti. Zupančič, M., Svetina, I. (2004). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, str. 604.

Mladostnik lahko pripada vrstniški skupini in se počuti dobro v njej, predvsem zaščiten ter razumljen, vendar si bo med njimi izbral za prijatelje samo tiste, pri katerih čuti, da jim lahko popolnoma zaupa. Iskanje prijateljev, zlasti v obdobju zgodnjega mladostništva, bo usmerjeno v vrstnike istega spola, ki so nekakšne »sorodne duše« mladostnika, v njih namreč vidi svojo zrcalno sliko, pri njih si zato lahko poišče tolažbo, ker še vedno ni prepričan vase (Neyrand, 2003: 37).

Čeprav je druženje, posebej v obdobju zgodnjega mladostništva, usmerjeno samo v »druženje zaradi druženja« in čeprav so odnosi še dokaj neobremenjeni, je v prijateljevanju kljub vsemu mogoče zaslediti določene zakonitosti.

Mladostnik pričakuje od svojih vrstnikov medsebojno spoštovanje, zaupanje in skrb za vse, kar se njemu dogaja, ter nekakšen simetrični povratni odnos; mladostnik pričakuje, da bo, če bo naredil nekaj za vrstnika, to v enaki meri dobil povrnjeno (Youniss in Smollar, 1985, povzeto po Kapor-Stanulović, 1988: 78).

Mladostnik si za svoje prijatelje izbira ponavadi vrstnike, ki so mu podobni po osebnostnih značilnostih, stališčih, prepričanjih ali zanimanjih, lahko pa si izbere tudi vrstnike, ki mu niso podobni, ampak imajo določene lastnosti, ki jih sam nima, jih pa visoko ceni (Zupančič in Svetina, 2004: 605).

Prijateljevanje z vrstniki v obdobju mladostništva pomeni za marsikatero starše mladostnika problem. Težko sprejemajo dejstvo, da se mladostnik osamosvaja, da se čas druženja z vrstniki povečuje, da imajo vrstniki včasih odločujoč vpliv na uporabo prostega časa njihovega mladostnika, na način oblačenja, da mu usmerjajo obnašanje in mu pomagajo pri vsakodnevnih dilemah in opredelitvah, kar je nekdanje reševala družina skupaj.

Raziskave glede mladostnikovega obnašanja in vloge, ki jo ima družina v njegovem življenju (Demo, 1992; Meissner, 1965; Offer, 1969; Ule, 1995), pa kljub vsemu potrjujejo, da je mladostnik še vedno odvisen od mnenja staršev, predvsem v bistvenih življenjskih odločitvah, in da težje sprejme dejstvo, da se starši ne strinjajo z njegovimi odločitvami kot pa vrstniki.

Raziskave tudi potrjujejo, da so za psihično zdravje in za vzpostavljanje pozitivne samopodobe za mladostnika potrebni kakovostni odnosi tako z vrstniki kot z njegovo družino (Armsden and Greenberg, 1987).

Da so vrstniki za mladostnika bistveni socializatorji, je nedvomno. Vprašljiva pa je moč te socializacije, saj so mladostnik in njegovi vrstniki še nezreli in neizoblikovani. Nekatere novejšje raziskave (na primer Rutter, 1979) govorijo o tem, da bi bilo

mogoče napačno dati prevelik poudarek tovrstni socializaciji, čeprav obstaja visoka stopnja konformnosti, skladnosti s skupinskimi normami v mladostništvu.

Vendar temelji ta konformnost po pridobljenih podatkih pogosto bolj na usvajanju načela prijateljskih vezi, torej na potrjevanju načela lojalnosti, zaupanja in podpiranja, kar so osnovne vrednote, ki vzpostavljajo socialno kohezijo in zahtevajo spremembno osebne obnašanje vseh udeležencev v interakciji (Kapor-Stanulović, 1988: 79,80).

Druge raziskave (Berndt, 1979; Berndt and Keefe, 1995) pripisujejo bistveno večji pomen konformnosti in vplivu, ki ga nekdo od vrstnikov lahko ima na drugega ali vrstniška skupina na enega od vrstnikov. Vpliv je lahko zelo močan. Tako vrstnik lahko prepriča drugega vrstnika, da bo storil nekaj, za kar se sam sicer ne bi odločil, na primer da bi vzel drogo (Bahr et al., 1995), lahko pa vrstnik (vrstniška skupina) vpliva tudi nasprotno - da jo drugi vrstnik ne vzame, ker mu je to odsvetoval(-a) uporabo (Hemmelstein, N., 1995, povzeto po Wallace and Fisher, 2007).

Prav tako obstaja velika verjetnost, da vrstnik ali vrstniška skupina vpliva na mladostnikovo nesocialno obnašanje, v kolikor ima mladostnik zelo slabo samopodobo ali v kolikor je član vrstniške skupine, ki je delikventna (Gifford-Smith et al., 2005; Hartup, 2005). Lahko pa se bo mladostnik uprl delovanju tovrstne skupine, če je bolj navezan na družino ali če ima bolj pozitivno samopodobe (Bámaca, Umaña-Taylor, 2006).

Že sama želja mladostnika, da bi pripadal določeni skupini, lahko vpliva na njega in na njegovo obnašanje, in to še preden je postal sploh član te željene skupine, oziroma lahko vpliva na spremembo njegovega obnašanja zaradi tega, da bi bil sprejet s strani željene vrstniške skupine (Newman, 2007).

Raziskave tudi potrjujejo, da obstajajo razlike med fanti in dekleti glede povezanosti s vrstniško skupino. Tako dekleta bolj cenijo pripadnost svoji skupini kot fantje (Brown et al., 1986, Rown in Lohr, 1987, povzeto po Newmanu 2007), in se tudi bolj istovetijo s svojo skupino kot fantje (Kiesner et al., 2002).

3.3.1. Vpliv vrstnikov in prijateljev na ohranjanje nacionalne identitete mladostnika

Mladostništvo je razvojno obdobje, v katerem je za psihosocialni razvoj mladostnika izredno pomembno čim bolj ubrano razmerje med samozadovoljstvom, pozitivnim

vplivom družine in vrstniškimi izkušnjami (Bandura, Barbaranelli, Caprara in Pastorelli, 2001).

Mnenje vrstnika oziroma vrstniške skupine in njihova potrditev postajata poleg mnenja in podpore družine čedalje bolj pomembni za mladostnika. Vrstniška družba je sedaj okolje, kjer mladostnik doseže notranjo ubranost in se dobro počuti. Je okolje, kjer velikokrat rešuje svoje osebne konflikte in dobiva odgovore o svoji identitete, ki vključuje med ostalim tudi zelo občutljivo vprašanje glede njegove etnične/nacionalno identitete.

Zadnje ima še večji pomen, če vemo, da se druženje z vrstniki oziroma vrstniško skupino v prostem času nadaljuje tudi v šoli, kjer mladostnik prebiva veliki del svojega dneva in mu ni vseeno, če ga skupina glede na njegovo etnično/nacionalno pripadnost sprejema ali ne.

Mladostniki, posebej v obdobju zgodnjega mladostništva, imajo zelo veliko potrebo po navezovanju stikov z vrstniki, hkrati pa se tudi bolj kot kadarkoli prej zavedajo razlik v etničnosti, kulturi in manjšinskem položaju (Phinney and Chivara, 1995),¹³² ki jim včasih onemogočajo kakovostno komunikacijo in druženje z željeno vrstniško skupino.

Kako močno se teh razlik mladostniki zavedajo, pa je odvisno od zgodovinskih in vsebinskih okoliščinah (Phinney, 1993, povzeto po Hjort in Frisen, 2006). Bolj močno se medkulturnih/medetničnih razlik zavedajo mladostniki, pripadniki manjšinskih kultur, ki jim mediji, vsakodnevne osebne izkušnje in (so)bivanje v različnih ustanovah (na primer šoli) s skupino iz prevladujoče kulture zelo hitro dajo vedeti, koliko je družba, konkretno vrstniška skupina, pripravljena sprejemati različnost.

Dejstvo je, da se mladostniki družijo raje s tistimi, ki so iz iste etnične skupine, kot z tistimi, ki pripadajo drugi (Kao in Joyner, 2004), ker jim je napor v razumevanju razlik v kulturi s tem preprosto prihranjen.

Druženje neke vrstniške skupine z vrstnikom, ki ne pripada isti etnični skupini oziroma nacionalnosti, zahteva od te vrstniške skupine določeno razumevanje posebnih položajev, sprememb ali dejstev, na katere mogoče ni pripravljena in jih povsem ne razume (Bámaca et al., 2004).

Tako je bolj verjetno, da se bo mladostnik, pripadnik manjšinske kulture, priklonil vrstniški skupini, ki pripada prevladujoči kulturi, se sprijaznil z njenim načinom

¹³² Raziskava Ponterotta (1991) govori o tem, da naj bi bil že triletni otrok sposoben dojeti razlike med svojo etnično skupino in drugimi etničnimi skupinami.

delovanja in njenimi stališči do etničnosti in nacionalnosti, kot pa obratno. Posledično to lahko pomeni, da ne bo izpostavljajal svoje etničnosti/nacionalnosti ali jo bo celo zatajil ali vsaj vsaj delno prikri, kar pomeni pravzaprav poseganje vrstniške skupine prevladujoče kulture v etnično oziroma nacionalno identiteto pripadnika manjšinske kulture.

V kolikor se bo mladostnik, pripadnik manjšinske kulture, družil z vrstniško skupino, katere člani so tudi pripadniki manjšinske kulture, je pri mladostniku možno večje poudarjanje njegove etničnosti in/ali nacionalnosti, ker bo na to prisiljen, če bo želel biti in ostati član te vrstniške skupine in imeti možnost uspešno se upreti nenehnim pritiskom pripadnikov prevladujoče kulture na pripadnike manjšinskih kultur, ki so izrazitejši, če so ti šele začeli bivati v državi (Bamaca, 2006).

Prav tako je večje poudarjanje etničnosti/nacionalnosti pri mladostniku, ki je pripadnik manjšinske kulture, možno, če ima ta mladostnik utemeljeni ali pa samo namišljeni občutek izključenosti iz družbe pripadnikov prevladujoče kulture. Raziskave potrjujejo, da je ne glede na večje povezovanje in mešanje ras in etničnih skupin v zadnjih desetletjih izredno malo prijateljstev med mladostniki različnih etničnih skupin (Hallinan in Teixeira, 1987, povzeto po Branch) in da pripadniki prevladujoče kulture v pripadnikih manjšinskih kultur zunaj šole ne vidijo svojih tesnih prijateljev (DuBois in Hirsch, 1990).

To pomeni, da se bo mladostnik, pripadnik manjšinske kulture, obrnil na vrstniško skupino, katere člani pripadajo tudi manjšinski kulturi, in bo v okviru nje še bolj utrjeval in krepil svojo etničnost in/ali nacionalnost.

Položaj je lahko drugačen, ko so člani vrstniške skupine in mladostnik, ki se jim pridružuje, iz iste etnične skupine oziroma iste nacionalnosti ter pripadajo tako imenovani prevladujoči kulturi. Za razliko od vrstniških skupin, ki pripadajo manjšinski kulturi, pripadniki prevladujoče kulture niso deležni stalnih omemb, kdo so in kateri etnični skupini ali nacionalnosti pripadajo.

To pomeni, da se etničnost/nacionalnost v vrstniški skupini ne poudarja, ker za to ni potrebe ali se njeni člani svoje etnične/nacionalne pripadnosti pravzaprav niti dobro ne zavedajo, ker jim je ta identiteta preprosto na razpolago (Martinez in Dukes, 1997).

V določenih družbenopolitičnih položajih, tudi/predvsem ekstremnih (na primer povojno stanje v državi), pa lahko etničnost/nacionalnost članom vrstniške skupine iz prevladujoče kulture veliko pomeni. V takih položajih so člani lahko zelo ponosni na svojo etnično/nacionalno identiteto oziroma ze izredno močno poudarja v skupini

zaradi specifičnega političnega stanja v okolju, ki od pripadnikov prevladujoče kulture išče poudarjanje etničnosti/nacionalnosti (Hjort in Frisen, 2006).

Mladostnik glede na stališče vrstniške skupine do etničnosti/nacionalnosti in zaradi želje, da bi bil in ostal član vrstniške skupine, svoje etničnosti/nacionalnosti ne poudarja, jo poudarja, zelo poudarja in pa se priklanja mnenju svoje skupine.

Temu ni razlog samo konformnost, ki je izrazita v zgodnjem mladostniškem obdobju, ampak tudi pomanjkanje lastnih izkušenj (Branch, 2001), ki jih mladostnik v zgodnjem mladostniškem obdobju ni imel možnosti pridobiti.

3.3.2. Odnos mladostnikov Slovencev do Neslovencev

S prihodom v šolo se za vsakega otroka začne novo obdobje, ko se srečuje z drugimi otroci, ki niso samo različni po svojih sposobnostih, nagnjenjih, konjičkih, ampak tudi po svoji etničnosti/nacionalnosti. Srednje in pozno otroštvo tem razlikam, predvsem etničnosti/nacionalnosti, ne pripisuje kakšnega posebnega pomena, je pa že v zgodnjem mladostništvu zaslediti večje spremembe pri vprašanju »kdo komu pripada«.

V Republiki Sloveniji so tovrstna vprašanja prišla bolj v ospredje po njeni osamosvojitvi, ko so vojne v sosednjih republikah in številni valovi priseljencev v Slovenijo dokončno razblinili idejo skupne jugoslovanske identitete.

Stanje se je odrazilo tudi na področju osnovnega šolstva, kjer so se mladostniki začeli bolj kot prej zavedati, da pripadajo različnim etničnim skupinam, da imajo različna družbena ozadja, različne družinske izkušnje, ki se lahko zelo razlikujejo med pripadniki prevladujoče in manjšinske kulture.

Razlik so se mladostniki zavedali tudi pred osamosvojitvijo Slovenije, vendar je šele pridobitev lastne države nekaterim mladostnikom slovenskega rodu dala občutek posebnega položaja, katerega naj pripadniki manjšin ne bi bili deležni, pa tudi ne vsi tisti, pa čeprav slovenskega rodu, ki so zaradi različnih razlogov zapustili Slovenijo in se šele po osamosvojitvi vrnil v njo kot zdomci oziroma kot potomci slovenskih izseljencev.

Pravzaprav govorimo o pojavi neracionalnega nacionalizma na osnovnih šolah, ki ima med drugim svoje korenine tudi v družini slovenskega rodu, ki se je po več

stoletij znebila občutka negotovosti »komu pripada« in pridobila možnost istovetenja z državo in njeno skupnostjo - z eno besedo: domovino.

Pri nekaterih družinah je zaslediti bolj »skonstruiran« in včasih tudi neracionalen odnos do domovine in potencirano občutenje nacionalne pripadnosti, in sicer zaradi specifičnih zgodovinskih dogajanj v Sloveniji, nenehnega oporekanja slovenske nacionalnosti s strani nekdanje Jugoslavije in predvsem zaradi novega družbeno-političnega položaja po osamosvojitvi.

Sam pojav nacionalizma bi imel racionalno osnovo, če bi ostal omejen samo na varovanje načina življenja neke skupnosti (Razpotnik, 2004: 74), vendar je dokaj hitro pokazal svojo neracionalno podlago s tem, da se je izrazil kot prisvajanje slovenske identitete in občutka pripadnosti. To se je pokazalo na vseh ravneh v družbi, celo pri mladostnikih Slovencev v osnovni šoli, ki v veliki meri kažejo nestrpnost do svojih sošolcev Neslovencev.

Čeprav so ti bili rojeni v Sloveniji in se počutijo kot pripadniki svoje etnične skupine in kot Slovenci ter čeprav doživljajo Slovenijo kot svojo drugo ali celo kot edino domovino, so stigmatizirani, nenehno jih zbadajo, zmerjajo in jim celo v določeni meri grozijo: »Slovenijo Slovincem! Očistimo Slovenijo!«, »Bosanci, izginite v Bosno!« in podobno (Razpotnik, 2004: 40).

Dejstvo je, da se konflikti med etničnimi skupinami nekaj zadnjih desetletij krepijo tudi na šolah (Ponterotto, Lewis et al., 1990) in Slovenija v tem pogledu ni izjema. Mogoče so bolj izraženi pri tistih manjšinah, ki jih tradicionalno že desetletja minorizirajo na Slovenskem (Bošnjaki, Srbi, Hrvati ...), manj pa pri pripadnikih ostalih manjšin, ki prihajajo iz držav, ki jih v gospodarskem ali v kulturnem pogledu višje cenijo (Avstrija, Italija, Nemčija, Anglija ...) ali doživljajo kot nekaj eksotičnega (Kitajska, Japonska, Brazilija ...).

Podobna stališča je zaslediti tudi v Združenih državah Amerike, kjer se Američani drugače obnašajo do manjšin, ki se že tradicionalno zapostavljene v Ameriki (na primer prebivalci Latinske Amerike), kot pa do ostalih (Fernandez-Kelly in Schaffler, 1994, povzeto po Glick).

Raziskava Breznikove iz leta 2004/05, v njej so učenci zadnje triade v osnovni šoli na Slovenskem in v obmejnih območjih v sosednjih državah v Italiji, Avstriji in na Madžarskem predstavili svoja stališča do manjšinskih narodov in njihove glasbe, potrjuje, da se položaj od osamosvojitve ni spremenil na bolje.

Tako je zaslediti bolj pozitivna stališča mladostnikov, pripadnikov manjšinskih narodov, do mladostnikov slovenskega rodu kot obratno, okrnjeno druženje mladostnikov slovenskega rodu s pripadniki manjšinskih kultur, priljubljenost prevladujoče kulture pri pripadnikih prevladujoče kulture (v Sloveniji so najbolj priljubljeni pripadniki slovenskega rodu, v Italiji pa so priljubljeni pripadniki italijanskega rodu in tako naprej), ter občutek drugorazrednosti in zapostavljenosti pri mladostnikih manjšinskih kultur (Breznik, 2007).

V takšnih okoliščinah je seveda vprašljiv prispevek mladostnikov Neslovencev k slovenski družbi v smislu predstavljanja njihove etnične/nacionalne identitete, saj imajo za to zelo malo možnosti in se nenehno spoprijemajo s predsodki in razlikovanjem, na kar je opozorila že Evropska komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti (ECRI) v svojem tretjem poročilu o manjšinah v Sloveniji iz leta 2006.¹³³

3.4. (Dis)funkcijsko delovanje množičnih medijev na identiteto mladostnikov

Ko so se gibljive slike razširile leta 1920 in 1930 ter z obiskom kinotek postale sestavni del družinske zabave, so se hkrati pojavile tudi prve raziskave, podprte s strani Payne Fund,¹³⁴ ki naj bi odgovorile na vprašanje o vplivu tega medija na mladino. Po gibljivih slikah je prišel radio in spet je bila sestavljena raziskovalna skupina, ki naj bi odgovorila na vprašanja, kakšen vpliv ima radio na čustva, učenje in družbeno prilagoditev mladih. S pojavom televizije se je položaj v poznih 50. letih ponovil z zelo številnimi in obsežnimi raziskavami, ki naj bi odgovorile, kakšen in kolikšen je vpliv tega novega medija na mlade.

V sodobnem času pa je skrb usmerjena bolj v vpliv novejših medijev na mladostnike, kot so videoigrice, videospoti, mp3-ji, iPodi, mobilniki, revije, internet, kar ne pomeni, da ostali mediji, kot sta na primer radio ali televizija, niso deležni različnih in obsežnih raziskav še naprej.

Dejstvo je, da so množični mediji sestavni del sodobne družbe ter da se jim je pripisovalo in se jim še vedno vselej pripisuje (dis)funkcijski vpliv na družbo. Ta

¹³³ Vir: Evropska komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti.

¹³⁴ Med letoma 1929 in 1932 je bilo izvedenih 13 raziskav, ki jih je finančno podprla zasebna ustanova Payne Fund. Raziskave naj bi odgovorile na vprašanje, kako vplivajo filmi v kinotekah na mladino (opomba avtorja).

izvira iz spremenjenih kodiranih načinov posredovanja vsebin, ki naj bi spreminjali ideološke, vrednostne, družbene in politične standarde v družbi.

Pri tem je možno govoriti o večjem vplivu množičnih medijev pri mlajši populaciji (pri otrocih in mladostnikih), in to zato, ker ta populacija še ni sposobna kritično sprejemati informacije, ki jim jih posredujejo,¹³⁵ in zaradi tega, ker je bistveno drugače izpostavljena različnimi množičnimi mediji kot populacija na začetku 20. stoletja, ki jih je šele spoznavala.

Množičnim medijem pripisujejo ponavadi tri osnovne funkcije (informativna, povezovalna in izobraževalna funkcija), vendar je danes čedalje bolj jasno, da je njihovo učinkovanje na družbo in v ožjem smislu na mladostnike bistveno bolj kompleksno. Učinkujejo namreč širše, med ostalim v smeri prepričevanja (Areni in Kim, 1993; Graham, 1996), nadzorovanja (Luthar, 1992), vsiljevanja določenih stereotipih ali predsodkih (Šabec, 2006) ali posredovanja novih dvomljivih vrednot (Singer in Singer, 1999).

Ker živimo v svetu, ki so ga praktično zavzeli množični mediji, od katerih je odvisen skoraj vsak posameznik v družbi, in ker posameznika obkrožajo televizija, radio, tisk, filmi, glasba, glasbeni videospoti, reklame (tudi tiste na javnih straniščih, v videoigrah, na plakatih, prospektih, v spletnih vsebinah in mobilni komunikaciji) skoraj 24 ur na dan, je realno pričakovati, da bodo mediji vplivali na mladostnike tudi v smeri nadomeščanja resničnega življenja s fiksijskim, umetnim.

Sodobni mladostniki, predvsem v gospodarsko razvitih družbah, ne poznajo sveta, v katerem ne bi bilo množičnih medijev, saj so že od rojstva obkroženi z njimi in več kot kadar koli prej v zgodovini človeške družbe, imajo možnost spoznavati številne različne posameznike in njihove načine obnašanja v različnih življenjskih položajih oziroma raznovrstne identitetne sheme. So nekakšen aktualni smerokaz, kako se približati družbi, kako se obnašati v družbi, kako biti uspešen v družbi in tako naprej (Steel & Brown, 1995).

Ker je glavna naloga v obdobju mladostništva vzpostavitev identitete, so množični mediji toliko bolj pomembni v življenju mladostnikov, ker lahko lajšajo odraščanje mladostnikov v tem težavnem obdobju s tem, da ponujajo mladostnikom na splošno sprejete vrednote, življenjske sloge, nove identitete ali smernice za iskanje novih

¹³⁵ Imeti kritičen odnos do informacij pomeni ločiti med pozitivnimi in negativnimi informacijami in narediti izbiro med njimi, se pravi, katere informacije so koristne za njih same, katere za družbo, katere med informacijami pa so škodljive, zavajajoče ali celo neresnične (opomba avtorja).

identitet. Pri tem mladostnikom ni toliko pomembno, če so te posredovane informacije resnične ali neresnične, realne ali fiksijske (Hunteman in Morgan, 1999, povzeto po Grusec in Hastings, 2007).

Vsak sodobni množični medij ima potencialno možnost delovati in vplivati na obnašanje mladostnikov, na njihova stališča oziroma na njihovo identiteto. Bistveni dejavnik pri oblikovanju mladostnikove identitete postanejo takrat, ko je število posredovanih sporočil in intenzivnost sporočanja nekega množičnega medija doseglo tisto mejo, ko se mladostniki začnejo istovetiti s tistim kar vidijo, slišijo ali berejo v tem mediju.¹³⁶

V zvezi s tem je treba omeniti, da vpliv nekega množičnega medija ni stalen, ampak se lahko spreminja glede na starost mladostnika in glede na intenzivnost uporabe medija (Granello, 1997).

Množični mediji vplivajo na mladostnikovo identiteto tako, da posredujejo in povečujejo nekatere identitetne modele, vendar si mladostniki tudi sami želijo uporabljati množične medije, da bi v množici ponujenega našli tisto, s čimer se lahko istovetijo in tako osmislijo svoje življenje.

Za razliko od socializatorjev, kot so šola, starši, vrstniki ali druge formalne oziroma neformalne ustanove, imajo nad množičnimi mediji, katerim se pripisuje tudi socializacijska funkcija, mladostniki večji nadzor. To pomeni, da imajo množični mediji le delni vpliv na oblikovanje njihove mladostnikove identitete, saj so na koncu le mladostniki tisti, ki sami odločajo o tem, kaj jim najbolj ustreza in se ujema z njihovo osebnostjo (Arnett, 1995).

Množični mediji omogočajo mladostnikom vključevanje v določeno subkulturo, v katero se ne bi vključili, če ne bi imeli na razpolago medija, ki jim omogoča sodelovanje in izmenjavo idej (na primer na internetu, na forumih, na radiu in podobno).

Bistvo tovrstnega sodelovanja je v sooblikovanju identitete z ostalimi uporabniki na medijih in v potrjevanju nekakšne kolektivne (skupinske) identitete, ki temelji na normah in prepričanjih, ki so bistveni tako za posameznika za skupino (Kollok and Smith, 1999).

¹³⁶ Huntemann in Morgan, ib.

3.4.1. Množični mediji in nacionalna identiteta mladostnikov

Ker se v sodobnem času množični mediji čedalje bolj uporabljajo za »preživetje« določene kulture (oziroma za preživetje določenih kulturno-etničnih simbolov), njihov vpliv na družbo opazimo tudi pri konstrukciji in definiranju, oblikovanju in preoblikovanju nacionalnih, etničnih in drugih kulturnih identitet (Gillespie, 1995:11).

Tega se čedalje bolj zavedajo vse tiste strukture v družbi, ki poskušajo imeti vpliv nad množičnimi mediji, da bi z njimi vplivali na lojalnost državljanov do vladajoče strukture in do nacionalne države, v končni fazi tudi na oblikovanje, utrjevanje in krepitev nacionalne identitete posameznika (Price, 1995).¹³⁷

Da bi te naloge bile izpolnjene, posegajo strukture, ki imajo v lasti množične medije ali kakršen koli vpliv nad njimi, po določenih postopkih, ki lahko sežejo od cenzuriranja pri posredovanju vsebin do njihovih strukturnih sprememb (Gunther in Mughan, 2000).

Če je delovanje množičnih medijev izjemno poudarjeno in usmerjeno na oblikovanje nacionalne identitete državljanov ter pod popolnim nadzorom vladajoče strukture v državah, ki imajo diktaturno družbeno-politično ureditev, je v državah z demokratično ureditvijo delovanje množičnih medijev bistveno bolj svobodno, kar pa še ne pomeni, da nad njimi ne bedi država.

Ponavadi je nadzor nad delovanjem množičnih medijev v demokratičnih družbah prezrt, prav tako dejstvo, da potencirajo nacionalno identiteto vsakega posameznika z zelo subtilnimi in posrednimi vsakdanjimi vsebinami, ki vsebujejo kulturno-etnične simbole (Petty et al., 2002), kar pomeni, da so mediji tudi v demokratično urejenih družbah izredno pomembni »konstruktorji nacionalnih identitet« (Pušnik, 1999).

Vpliv množičnih medijev na oblikovanje nacionalne identitete se po mnenju nekaterih znanstvenikov kaže v nenehnem poudarjanju nacionalnih vsebin in v zaščiti nacionalnih interesov države. Množični mediji zato neprestano ponujajo na tisoče podatkov, ki naj bi oblikovali mišljenje posameznika, od tega, kakšen je pomen družine, družbe ali države v življenju nekega posameznika, do tega, kakšno mesto ima posameznik v neki nacionalni družbi in kaj pričakuje država (skupnost) od posameznika pri izpolnjevanju njegovih obveznosti do nacionalne skupnosti.

¹³⁷ Pri množičnih medijih je zelo pomembno, kdo ureja podatke in kdo dovoli njihovo distribucijo. Od tega, kdo stoji za temi podatki, je tudi odvisno, kateri podatki bodo prišli do gledalca/poslušalca, in od tega pa je tudi odvisno, kakšen vpliv bodo imeli na posameznika. Price, M. E: *Television, the Public Sphere, and National Identity: the public sphere, and national identity*. Oxford University Press, 1995.

Če poskušamo dojeti, kakšen vpliv naj bi množični mediji imeli na mladostnike pri oblikovanju njihove nacionalne identitete, je treba upoštevati nekaj dejavnikov, na primer koliko so mladostniki pasivni oziroma aktivni pri sprejemanju vsebin z nacionalno/etnično/kulturno prvino, kakšna stališča imajo do etničnih/nacionalnih vsebin (simbolov), koliko časa dnevno uporabljajo določeni množični medij, s katerimi vsebinami množični mediji vplivajo na oblikovanje njihove nacionalne identitete in koliko je določeni medij intenziven pri posredovanju nacionalno obarvanih vsebin.

Veliko znanstvenikov teoretikov vidi v mladostnikih samo pasivne uporabnike množičnih medijev (Gerbner et al., 2002), ki uporabljajo množične medije zaradi pridobitve stališč, vrednot in informacij, ne da bi se pretirano poglobljali v ponujene vsebine.

Nekatere sodobne teoretične (Arnett, 1995; Bronfenbrenner, 1989; Arnett et al., 1995) in maloštevilne empirične raziskave (Gillespie, 2000; Leeuw in Rydin, 2007) vendarle vidijo v mladostnikih tudi aktivne uporabnike množičnih medijev s selektivnim odnosom do ponujenih vsebin, ki so sposobni (so)oblikovati svoje okolje in svojo osebno identiteto.

To pomeni, da obstaja pri mladostnikih možnost selektivnega sprejema etničnih/nacionalnih vsebin, ki so posredovane z množičnimi mediji. Ta selektivni odnos do etničnih/nacionalnih vsebin lahko izvira tudi iz dejstva, da imajo otroci/mladostniki drugačen odnos do nacionalnih simbolov (na primer himne, zastave ...) in da jih tudi drugače vrednotijo kot odrasli člani družbe (Buchanan-Barow, 1995).¹³⁸

Kolikšen in kakšen vpliv ima neki medij na nacionalno identiteto mladostnika, je odvisno od časa, ki mu ga mladostnik namenja. Dejstvo je, da se uporaba in priljubljenost nekega medija pri mladostnikih spreminjata skozi čas in da mladostniki čedalje večjo pozornost namenjajo medijem, ki jim omogočajo zasebnost, aktivno udejstvovanje v neki zamišljeni skupnosti in razumevanje njihovega izvora (Mayer, 2003) jim ponujajo možnost raziskovanja njihove etnične/nacionalne pripadnosti in oblikovanja soglasja z okoljem, na primer z blogi, klepetalnicami na internetu in podobno (Durham, 2004).

¹³⁸ Po eni večnacionalni raziskavi se je pokazalo, da argentinski otroci bolj cenijo posedovanje zemlje, njihovi angleški vrstniki pa svobodo, demokracijo in svojo kraljico. Buchanan-Barow, E. (2005). *Children`s understanding of society*. Psychology Press.

Da je z nenehnim oglaševanjem določenih vsebin možno vplivati na spremembo osebnosti otrok/mladostnikov in na sprejemanje novih življenjskih vrednot, potrjujejo izsledki oglaševalskih kampanj za zdrav način življenja z veliko športnih dejavnosti brez kajenja, droge, alkohola in podobno (Romer, 1994; Siegel, 1998).

Vendar se z množičnimi mediji nenehno oglašujejo tudi takšne vsebine, s katerimi je mogoče tudi oblikovati, utrjevati oziroma krepiti nacionalno identiteto družbe in v ožjem smislu nacionalno identiteto mladostnikov.

Ulice v mestih in celo v vaseh so polne oglaševalskih plakatov, s katerimi občinstvo obveščajo o kakšnem narodno-zabavnem ansamblu, o reviji ljudskih običajev, o folklorni reviji in podobnem. Televizija nenehno oglašuje večje dogodke v državi, kot so tekme košarkaških ali nogometaških moštev, tekmovanje izjemnih športnikov ali umetnikov, ki predstavljajo svojo državo v svetu in s katerimi se mladostniki lahko istovetijo ter čutijo nacionalni ponos ob tem, da so njihovi junaki uspešni in priznani v svetu.

Mogoče bi lahko na koncu omenili še možnost oblikovanja nacionalne identitete z branjem časopisov oziroma romanov, s katerimi se posamezniki čutijo povezani s ostalimi posamezniki oziroma z namišljeno nacionalno skupnostjo, ki bere iste časopise oziroma romane (Anderson, 1991).

Da je možno razmišljati tudi širše, z uporabo drugih medijev, kot je na primer televizija (Pušnik, 1999), nas navaja na misel, da se podoben položaj (vsaj teoretično) lahko dogaja pri mladostnikih, ki se z gledanjem, branjem ali poslušanjem določenih oddaj/informacij in podobno, ki so nacionalno obarvane, in uporabo množičnih medijev čutijo povezani z ostalimi pripadniki oziroma »namišljeno« skupnostjo njihove nacionalne države.

3.4.2. Množični mediji in nacionalna identifikacija mladostnikov z glasbo: od avtohtone ljudske glasbe do komercializirane nacionalne glasbe

Množični mediji in umetnost imajo vsaj eno skupno prvino: svobodo v delovanju, ki jo imajo na razpolago v nekem družbeno-političnem sistemu.

Dejstvo je, da vsak družbeno-politični sistem ne omogoča svobodnega umetniškega ustvarjanja in poustvarjanja vseh zvrsti glasb, prav tako kot ne omogoča množičnim medijem svobodne distribucije vsake zvrsti glasbe.

Odvisno od liberalnosti družbeno-političnega sistema se predvajajo: a) različne zvrsti glasbe in se posamezniku daje svoboda pri odločitvi o (ne)identifikaciji z določeno zvrstjo glasbe ali b) samo določene zvrsti glasbe, katerih namen je na primer povečevati vladarja oziroma družbeno-politični sistem, oblikovati, utrjevati in krepiti občutek posameznika do konstruirane nacionalne identitete ter zanemariti vse ostale zvrsti glasbe, ki bi lahko bile nevarne za družbeno-politični sistem zaradi poudarjanja nacionalne identitete, ki v tem sistemu ni zaželeno (Gabrič, 1995).

Da lahko intenzivno predvajanje ene zvrsti glasbe, ki jo določa družbeno-politični sistem, vpliva na občutenje te glasbe in v končni fazi tudi na nacionalno identifikacijo posameznika (skupnosti) z njo, kaže primer Slovenije po letu 1945 in predvajanje narodno-zabavne glasbe po množičnih medijih.

Ta zvrst glasbe se je razmahnila prav zaradi intenzivnega predvajanja po radiu in zaradi poseganja jugoslovanske oblasti, ki je zavestno poskušala s to glasbo in njeno družbeno-politično neaktualno vsebino vzeti prostor pristni slovenski ljudski glasbi (Knific, 2005).

V slovenski ljudski glasbi, ki je močno povezana s šegami in navadami slovenskega človeka, kjer so pripovedne in lirske pesmi pogosto povezane s cerkvenimi prazniki in cerkvijo kot ustanovo, je povojna jugoslovanska oblast videla možnost poudarjanja slovenske nacionalne identitete, ki v sistemu, ki je ves čas poudarjal »jugoslovansko« identiteto, ni bila najbolj zaželena (Knific, 2005; Torkar, 2008).

Posledica tega povojnega intenzivnega predvajanja narodno-zabavne glasbe sta bila občutek pri slovenskem ljudstvu, da poslušajo »pristno« slovensko nacionalno (ljudsko) glasbo (Muršič, 2000), in nacionalno identifikacijo z njo, kar je pustilo nepopravljivo škodo pri sodobnih generacijah mladostnikov, ki slovensko nacionalno glasbo večinoma doživljajo prav skozi narodno-zabavno glasbo (Pesek, 2004b).

Na oblikovanje (utrjevanje, krepitev) nacionalne identitete nekega posameznika vpliva tudi čas, ki ga posameznik namenja poslušanje nacionalne glasbe, vendar se kaže, da je ta čas pri mladostnikih v povezavi s privlačnostjo določenega medija.

Mladostniki v velikim delu dneva poslušajo glasbo (Mastronardi, 2003; Roberts, 2000), ker pa ne uporabljajo vseh medijev enako intenzivno (North in Hartgreaves, 2007; Vandewater in Lee, 2009), to lahko pomeni le, da (teoretično) največ poslušajo glasbo, ki je bila že posneta in je mladostnikom najbolj všeč (na čedalje bolj popularnih iPodih, mp3-ju, mp4-ju in podobno), in ne glasbe, ki jo predvajajo mediji

(televizija, radio ...) in ki so so jo izbrali uredniki ali je bila izbrana v skladu z uradno politiko države.

Nadalje to pomeni tudi, da je v tem primeru, vsaj v gospodarski razvitih državah, za pričakovati manjši vpliv množičnih medijev pri oblikovanju, utrjevanju oziroma krepitvi nacionalne identitete z (nacionalno) glasbo pri mladostnikih kot pa v gospodarsko slabo razvitih državah, kjer imajo mladostniki na razpolago le tiste medije in zvrsti glasbe, ki jih uradna politika neke države dovoli (Skuse, 2005).

Nekaj raziskav potrjuje, da otroci/mladostniki poslušajo glasbo in se istovetijo z glasbo, ki je aktualna, torej priljubljena danes, in z glasbo, ki je bila priljubljena pred 20 ali 30 leti, in to iz preprostega razloga - obe zvrsti glasbe ves čas predvajajo po medijih (Campbell, 1998a, 1998b, Crafts, Cavicchi in Keil, 1993). Vendar na sprejemanje in identifikacija z določeno zvrst glasbe ne vpliva samo velika izpostavljenost množičnim medijem, ampak tudi to, katero zvrst glasbe predvsem poslušajo v domačem okolju.

Predvsem v družinah priseljencev vpliva na identifikacijo otroka/mladostnika z nacionalno glasbo njihove izvorne države to, da jo lahko s pomočjo različnih medijev (Lum, 2008) poslušajo vsak dan,¹³⁹ kar jim daje tudi občutek varnosti in povezanosti z glasbo z ostalimi pripadniki (mladostniki) priseljencev v državi gostiteljici (Dietrich, 2004, povzeto po Lum).

Da se mladostniki nacionalno identificirajo z različnimi zvrstmi glasbe, ki sežejo lahko od avtohtone ljudske glasbe do komercializirane glasbe, potrjujejo različne raziskave (Frith, 2004; Marchi, 2005, povzeto po Regev; Regev, 2007; Semán in Vila, 2002), vendar so za priljubljenost določene zvrsti glasbe in za njeno nacionalno identificiranje izredno pomembni množični mediji (Bitar, 1993, povzeto po Regev; Regev, 2007), ki lahko s primerno in privlačno distribucijo poskrbijo za njeno priljubljenost.

¹³⁹ Kot ljudske pesmi, otroške pesmi ali kot popularno glasbo, ki vsebuje prvine ljudske glasbe njihove izvorne države (opomba avtorja).

4. EMPIRIČNI DEL

Leta 2009 sem od začetka meseca marca do konca meseca junija na celotnem območju Republike Slovenije izvedla empirično raziskavo z naslovom »Nacionalna identiteta in glasba pri šoloobveznih mladostnikih«.

Z anketnim vprašalnikom je bilo zajetih 31 osnovnih šol, ki so bile izbrane po naključnem vzorcu iz različnih krajev v Sloveniji. Nekatere šole iz naključnega vzorca se raziskave niso udeležile iz različnih razlogov, med katerimi kot najbolj pomembne lahko navedemo nestrinjanje šole in njenega vodstva z vsebino anketnega vprašalnika, prevelika obremenjenost šole s podobnimi anketnimi vprašalniki in različne okoliščine v določeni šoli, zaradi katerih ni bilo možno izvesti raziskavo, čeprav je šola pokazala željo po sodelovanju.

4.1. Cilji raziskave in raziskovalna hipoteza

4.1.1. Cilji

Osnovni cilj raziskovalne naloge je bilo odgovoriti na vprašanje, ali ima glasba v življenju mladostnika v zgodnji mladostni dobi vlogo nacionalne identifikacije oziroma vlogo pri ohranjanju njegove nacionalne identitete, in v kolikor jo ima: a) pod katerimi pogoji, b) s katero zvrstjo glasbe in c) kateri dejavniki v družbi pogojujejo omenjeno vlogo.

V ta namen so zaradi pridobitve podatkov bila obdelana naslednja področja:

- *družina* kot primarna socializacijska enota ter njena vloga in pomen v življenju mladostnika pri ohranjanju nacionalne identitete s pomočjo glasbe,
- *osnovna šola* kot sekundarna socializacijska ustanova ter vloga in pomen, ki ga ima v življenju mladostnika pri ohranjanju njegove nacionalne identitete,
- učni predmet *glasbena vzgoja* in njegov prispevek pri ohranjanju nacionalne identitete mladostnika s pomočjo glasbe,
- *prijatelji in vrstniki* ter njihov pomen v življenju mladostnika v zgodnji mladostni dobi (zgodnji adolescenci) in vloga, ki jo imajo pri izbiri glasbe,

- *množični mediji* in distribucija glasbe ter njihov vpliv na ohranjanje nacionalne identitete mladostnika.

4.1.2. Raziskovalna hipoteza

Različne raziskave so pokazale, da ima glasba bistveno vlogo pri oblikovanju identitete pri mladostnikih,¹⁴⁰ vendar te raziskave niso dale bolj podrobnih odgovorov o tem, ali ima glasba vlogo tudi pri oblikovanju nacionalne identitete pri mladostnikih. Zato je bil glavni cilj doktorske disertacije, pridobiti odgovore, ali ima glasba bistveno vlogo tudi s tega vidika. V tem smislu je bila postavljena tudi glavna hipoteza:

»Glasba je pomemben dejavnik nacionalne identifikacije pri mladostniku.«

Glavna hipoteza predpostavlja vsaj dvoje: prvič, da obstaja potreba pri mladostnikih za nacionalnim identificiranjem, in drugič, da ima glasba pri nacionalni identifikaciji mladostnikov pomembno vlogo. Iz teh razlogov so glavni hipotezi bili dodani še dve domnevi:

domneva 1:

»Nacionalna identiteta je pomembna sestavina mladostnikove osebnosti«,

in domneva 2:

»Glasba je pomemben dejavnik socializacije mladostnika.«

¹⁴⁰ Glej na primer raziskave: Boal-Palheiros, G.M., Hargreaves, D.J. (2001). Listening to music at home and at school. *British Journal of Music Education*, 18 (2), 103-118; Campbell, P. S., Conell, C., Beegle, A. (2007). Adolescents' Expressed Meanings of Music in and out of School. *Journal of Research in Music Education*, 55, 220-236; Denac, O. (2002). Glasba pri celostnem razvoju otrokove osebnosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo; Denac, O. (2007). Glasba in njena vzgojna vrednost. *Glasbena pedagogika, posebna izdaja*, str. 172 – 181; Motte Haber, H. (1990). *Psihologija glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije; Denac, O. (2007). Glasba in njena vzgojna vrednost. *Glasbena pedagogika, posebna izdaja*, str. 172 – 181 in dr. (opomba avtorja).

4.2. Metode dela

4.2.1. Izvedba empiričnega dela raziskave

Po pridobljenih soglasjih ravnateljev, učiteljev ter staršev učencev za sodelovanje v raziskavi so na naključno izbrane osnovne šole bili poslani vprašalniki za učence in učitelje. Priložena so bila navodila za učence in za učitelje za izpolnjevanje vprašalnikov. Učiteljem je bilo dovoljeno podati dodatne razlage, vendar ne kot pomoč pri izbiri odgovora. Tako je bila zagotovljena objektivnost odgovorov učencev.

4.2.2. Populacija zajeta v raziskavi

Z anketnim vprašalnikom je bilo zajeto 514 učencev iz 7., 8. in 9. razredov osnovne šole, starih od dvanajst do petnajst let. Sodelovalo je 31 osnovnih šol.

Z empirično raziskavo so bili zajeti tudi učitelji glasbe iz osnovnih šol, ki so bile izbrane po naključnem vzorcu, prav tako iz osnovnih šolah, ki niso bile sestavni del naključnega vzorca in kjer so učitelji pokazali pripravljenost, da sodelujejo pri raziskavi. Skupno število sodelujočih učiteljev je bilo 70.

4.2.3. Opis instrumentarija

V raziskavi so bili uporabljeni naslednji merski instrumenti:

- anketni vprašalnik za učence¹⁴¹ in
- anketni vprašalnik za učitelje.¹⁴²

Vprašalnik za učence sestavlja 56¹⁴³ spremenljivk, ki zajemajo naslednja področja:

- osnovne podatke o učencu,

¹⁴¹ Glej: anketni vprašalnik za učence v Prilogi (opomba avtorja).

¹⁴² Glej: anketni vprašalnik za učitelje v Prilogi (opomba avtorja).

¹⁴³ Predstavitev spremenljivk je v Prilogi od 353 do strani 360 (opomba avtorja).

- pogovorni jezik,
- poznavanje himne in odnos do himne,
- povezanost z domovino z etničnimi/nacionalnimi prvinami,
- ohranjanje etničnosti/nacionalnosti v krogu družine,
- druženje z vrstniki,
- zvrsti glasbe, ki se najbolj pogosto poslušajo,
- odnos do glasbe iz domovine,
- uporaba medijev,
- odnos do predmeta glasbena vzgoja,
- prosti čas in
- poznavanje domovine.

Vprašalnik za učitelje sestavlja 31 spremenljivk,¹⁴⁴ ki zajemajo naslednja področja:

- osnovne podatke o učitelju,
- poučevanje predmeta glasbena vzgoja,
- seznanjenost z multikulturno glasbeno vzgojo,
- ocena poudarjenosti predmeta glasbena vzgoja v osnovnošolskem kurikulumu,
- cilji predmeta glasbena vzgoja (osnovni, posebni),
- obravnavanje slovenske ljudske glasbe in ljudske glasbe tujih ljudstev pri predmetu glasbena vzgoja,
- dostop do gradiva (avdio, video, literatura ...), potrebnega za izvedbo pouka predmeta glasbena vzgoja,
- uporaba sredstev (avdio, video, literature, slikovni material ...) pri izvajanju predmeta glasbena vzgoja.

4.2.4. Statistične metode obdelave

Podatki, pridobljeni iz anketnih vprašalnikov za učence in učitelje, so bili obdelani s statističnim programom SPSS 16.0.¹⁴⁵ Pri vprašalniku za učence in učitelje so se s pomočjo hi-kvadrata ugotavljale statistične razlike med spremenljivkami. Opravljeni

¹⁴⁴ Predstavitev spremenljivk je v Prilogi od 361 do strani 366 (opomba avtorja).

¹⁴⁵ Osnovni statistični podatki so predstavljeni v Prilogi na strani 188 (opomba avtorja).

sta bili tudi faktorska analiza spremenljivk vprašalnika za učence in faktorska analiza spremenljivk vprašalnika za učitelje.

Primernost vzorca je bila preverjena s Kaiser-Meyer-Olkinovo mero, ki meri delež skupne variance v uporabljenem sistemu spremenljivk, in Bartlettovim testom homogenosti varianc, ki preverja, ali je korelacijska matrika identična matrika.

4.3. Rezultati empirične raziskave – interpretacija

4.3.1. Domneva 1: Nacionalna identiteta je pomembna sestavina mladostnikove osebnosti

Glavna hipoteza trdi, da je glasba bistvena za nacionalno identifikacijo mladostnika v zgodnjem mladostniškem obdobju. Izhajajoč iz te trditve lahko domnevamo, da ima tudi nacionalna identiteta bistveni pomen za mladostnika v tej starosti. Izsledki iz različnih raziskav iz teoretičnega dela disertacije sicer potrjujejo, da je nacionalna identiteta za mladostnike pomembna, vendar pa tudi, da je njeno dožemanje različno, kar je odvisno od starosti otroka/mladostnika, da se moč doživljanja nacionalne identitete spreminja od otroštva do mladostništva in ima značilnosti tako imenovanega »razvoja v stadijih« ter da na razvoj nacionalne identitete vpliva vrsta socializacijskih dejavnikov.

Glede na te izsledke je bilo zanimivo videti, kakšen pomen ima nacionalna identiteta za mladostnike, ki so sodelovali v anketi za učence v disertaciji. V ta namen so bile analizirane prvine, ki mladostnike povezujejo z njihovo domovino, vpliv socializacijskih dejavnikov na njihovo nacionalno identiteto ter ohranjanje etnične/nacionalne identitete v družini.

Pri mladostnikih iz priseljskih družin je bilo ugotovljeno, da ima družina bistveno vlogo pri oblikovanju in ohranjanju tako imenovane primarne kulture.¹⁴⁶ Faktorska analiza¹⁴⁷ je pokazala, da je ohranjanje narodnosti v družinah priseljencev pomembno in da se poudarja: narodnost (0,772), materni jezik (0,628), šege in navade (0,509) ter glasba (0,558). Tovrstni rezultati so bili pričakovani glede na to, da si priseljenci

¹⁴⁶ Primarna kultura vključuje materinščino, vrednote, običaje, navade, obnašanje, praznovanja, religijo, glasbo ... (opomba avtorja).

¹⁴⁷ V faktorski analizi »Družina priseljencev in nacionalna identiteta mladostnika« so bile vključene spremenljivke iz ankete za učence: 28, 30, 31, 32, 33, 47,49, 51, 53, 55 (opomba avtorja).

tujega rodu¹⁴⁸ ponavadi želijo ohraniti svoje posebnosti (materni jezik, kulturno izročilo ...) in jih posredovati tudi svojim potomcem, predvsem če jim to dovoljujejo razmere v novi domovini.

Tabela 1: Faktorska analiza »Nacionalna identiteta mladostnika iz skupine ‚tujci‘«

Faktorji	Faktorske uteži
1. faktor: Poznavanje izvirne domovine	
Ljudske plesne svoje domovine poznam dobro (vpr 49)	0,742
Ljudska glasbila svoje domovine poznam dobro (vpr 51)	0,722
Ljudske šege in navade svoje domovine poznam dobro (vpr 53)	0,700
Ljudske pesmi svoje domovine poznam dobro (vpr 47)	0,628
Svojo izvirno domovino poznam dobro (vpr 55)	0,338
2. faktor: Poudarjanje narodnosti v družini	
Poudarjanje narodnosti v družini (vpr 30)	0,772
Poudarjanje maternega jezika v družini (vpr 31)	0,628
Pomembnost ohranjanja narodnosti v družini (vpr 28)	0,595
Poudarjanje glasbe moje domovine v družini (vpr 32)	0,558
Poudarjanje šeg in navad v družini (vpr 33)	0,509

Opomba: Kaiser-Meyer-Olkin je 0,824 in Bartlettov test sferičnosti je 1418,6 s statistično značilnostjo $p < 0,001$. Pojasnjene je 43,82 % skupne variabilnosti.

O integriranosti mladostnikov anketirancev v slovensko družbo ni bilo možno podati natančnih podatkov, tako da lahko samo sklepamo o tem na podlagi splošnih podatkov o priseljencih v Sloveniji ali na podlagi nekaterih vprašanj iz ankete za učence.

Vprašanja iz ankete za učence o opredelitvi narodnosti (vprašanje 7), pogovornem jeziku v družini (vprašanje 17) in o državi rojstva (vprašanje 19) govorijo sicer o tem, da so se mladostniki tujega rodu, potomci priseljencev, integrirali v novo, sicer za njih domače kulturno in družbeno okolje in socializirali v njem. Večina od teh anketirancev živi od rojstva v Sloveniji, se celo opredeljuje po narodnosti kot Slovenec/Slovenka, se večinoma pogovarja po slovensko v svoji družini, kar je bilo za pričakovati, saj so že od otroštva v stiku s pripadniki slovenske družbe, s slovenskimi učnimi programi in so dobro seznanjeni s slovensko kulturo.¹⁴⁹

¹⁴⁸ V disertaciji se pripadniki manjšin, torej Neslovenci omenjajo kot priseljenci tujega rodu. V nekaterih raziskavah drugih avtorjev je zaslediti za isto kategorijo tudi druge označbe kot na primer »nove narodne skupnosti«, »novodobne narodne skupnosti«, »nove manjšine« in tako naprej (opomba avtorja).

¹⁴⁹ Če izhajamo iz drugih podatkov, pridobljenih v raziskavi PSIP (Percepcije slovenske integracijske politike, 2003), z namenom da bi ugotovili stopnjo integriranosti priseljske populacije v Sloveniji, je razvidno, da so priseljenci tujega rodu, ki so se preselili ali rodili v Sloveniji, dokaj dobro integrirani v

V priseljenskih družinah anketiranih mladostnikov glede na pridobljene rezultate faktorске analize¹⁵⁰ očitno vztrajajo pri prenašanju kulturnega izročila izvorne domovine, saj mladostniki dobro poznajo ljudske plese, ljudska glasbila, ljudske pesmi in prav tako šege in navade iz svoje izvorne domovine. Nekoliko manj poznajo na splošno svojo izvorno domovino, kar lahko razložimo s tem, da jo premalo obiskujejo, pa še to ponavadi samo med počitnicami, zato mladostnikom ne morejo dati celovite slike njihove izvorne domovine. Če povzamemo vse pridobljene podatke, se nacionalna identiteta v družinah priseljencev, v katerih živijo anketirani mladostniki, poudarja in je za te mladostnike pomembna.

V anketi sta sodelovala tudi dva mladostnika, ki sta se izjasnila kot potomca izseljencev. Število mladostnikov iz te kategorije je vsekakor bilo premajhno, da bi analizirali pomembnost, ki jo ima nacionalna identiteta za njih, tako da lahko o tem samo domnevamo.

V poglavju 3.1.1.2. smo videli, da na ohranjanje slovenskega kulturnega izročila vpliva več dejavnikov, eden od njih je dolžina bivanja slovenske družine v izseljenstvu (zdomstvu), kar se kaže pri vsaki nadaljnji generaciji potomcev drugače, in sicer v vedno šibkejšem iskanju identifikacije (Castelnuovo in Risso, 1981), čedalje večji asimilaciji potomcev, predvsem če je v družini samo eden od staršev slovenskega rodu,¹⁵¹ ter v odločitvi vsake nadaljnje generacije potomcev, kako se

kulturo svoje nove domovine, vsaj s pravno-formalnega vidika. Imajo državljanstvo, kar pomeni, da lahko uveljavljajo vse državljske pravice, ki sledijo iz tega. Podatki kažejo tudi, da je pri priseljencev tujega rodu mogoče zaslediti različne stopnje integracije, ki se začnejo z njihovo preselitvijo v novo državo in lahko poteka eno ali celo več generacij na različne načine. Najbolj problematična se med vsemi integracijami, kot so pravna integracija, poselitvena in bivanjska integracija, socialnoekonomska integracija, integracija na področju izobraževanja, politična integracija, družbena integracija in identifikacijska integracija, pravna (Bešter, 2007), še vedno zdi kulturna integracija. Slednja naj bi bila dvosmerni proces, njena cilja sta ohranjanje kulturne posebnosti priseljencev in hkrati integracija kulture večinske prevladujoče skupine v novi domovini. Kulturna integracija je namreč za mnoge (predvsem prevladujočo skupino v neki državi) še vedno tuja in nesprejemljiva, kar dokazujejo pojavi, kot so ksenofobija, nestrpnost in diskriminacija iz česa ni izvzeta tudi Slovenija (Bešter, 2007). Tako se velikokrat zastavlja vprašanje, kdaj in v katerem položaju je možno pokazati svojo pripadnost narodnostni skupini in do katere meje je smiselno vztrajati pri ohranjanju kulturnega izročila. Podatki iz raziskave PSIP kažejo tudi, da priseljenci tujega rodu v Sloveniji opuščajo nekatere prvine svojega kulturnega izročila ali jim vsaj ne pripisujejo takšen pomen, kot bi jim, če bi živeli v svoji izvorni domovini, in sicer zaradi lastne odločitve ali zaradi naraščajočih pritiskov in nestrpnosti s strani prevladujoče skupine. Podatki iz raziskave iz SJM (Slovensko javno mnenje) govorijo o tem, da celo 12 let po osamosvojitvi 38,1% anketirancev meni da je bolje za družbo, če se različne rasne in etnične skupine prilagodijo in zlijejo s širšo družbo.

¹⁵⁰ Glej faktorске uteži pri prvem faktorju "Poznavanje izvorne domovine" (opomba avtorja).

¹⁵¹ Pri tako imenovanih mešanih zakonih, kjer je samo eden od staršev slovenskega rodu, prideta neposredno v stik dve različni kulturi. Ena od teh kultur ponavadi po daljšem ali krajšem obdobju prevlada, in sicer tista, ki je močnejša, to pa je kultura prevladujoče skupine. Susič, E., Sedmak, D. (1983). *Tiha asimilacija*. Trst: Založništvo Tržaškega tiska, str. 71.

nacionalno opredeliti. V tem smislu je podoben položaj pri slovenskih izseljenskih (zdomskih) družinah ne glede na tujo državo, kjer prebivajo.

Kaj pa slovenske izseljenske (zdomske) družine ohranjajo od slovenskega izročila, je odvisno od politike, ki jo neka država ima do svojih narodnih manjšin, oziroma od tega, koliko svobode se dopušča posamezniku, da ohrani svojo izvorno nacionalno identiteto v svoji novi domovini.

Pri slovenskem izseljenstvu (zdomstvu) se ohranjanje nacionalne identitete po podatkih iz raziskav in podatkih, pridobljenih iz osebnih izpovedi slovenskih izseljencev (zdomcev), kaže največ v ohranjanju maternega jezika. To ne preseneča, saj je povezava med jezikom in nacionalno identifikacijo zelo tesna, za nekatere raziskovalce pa je jezik celo edini identifikacijski pokazatelj, ker se prav z jezikom »neka kultura prenaša in širi med pripadniki neke družbe ali skupnosti« (Susič in Sedmak, 1983: 78).

Ponekod pa se nacionalna identiteta kaže tudi v ohranjanju tako imenovane »simbolične etničnosti« (Mikola, 2005: 23), v ohranjanja samo določenih kulturno-etničnih simbolov (na primer folklore, kulinarike, nacionalne glasbe, himne, zastave, grba ...), katerih je iz generacije v generacijo čedalje manj zaradi dolgotrajnega bivanja v tujini, kar vpliva ne samo na opuščanje nekaterih prvin slovenske kulture iz generacije v generacijo, ampak tudi na čedalje močnejše prepletanje slovenske in tuje kulture.

Vsekakor je treba imeti v mislih tudi koncentracijo slovenske manjšine v neki tuji državi, kjer slovenska izseljenska (zdomska) družina prebiva. Verjetno se ohranjanje nacionalne identitete s kulturno-etničnimi simboli drugače kaže pri mladostnikih iz slovenskih izseljenskih (zdomskih) družin v tistih državah, kjer je slovensko izseljenstvo razpršeno, kot na primer na Švedskem, zaradi česar prihaja do hitrejšje integracije mladostnikov slovenskega rodu v tujo družbo in prevzemanja tuje kulture kot v tistih državah, kjer se je slovensko izseljenstvo zgostilo na enem mestu, na primer v Buenos Airesu v Argentini, kar lahko (hipotetično) bolj vpliva na ohranjanje nacionalne identitete nekega mladostnika.

Raziskave in osebne izpovedi slovenskih izseljencev govorijo o tem, da je veliko slovenskih izseljencev (zdomcev) v otroških letih, nekaj pa tudi v mladostniškem obdobju, bilo član različnih društev zaradi tegazato, ker so ta društva imela bolj rekreacijski in športni značaj oziroma je v nekaterih od teh društev delovala tudi slovenska šola. Ni mogoče tudi spregledati pomena društev kot enega od

socializacijskih dejavnikov pri ohranjanju nacionalne identitete, vendar je dejstvo, da slovenska društva za potomce slovenskih izseljencev (zdomcev) na žalost za sodobno generacijo izseljencev (zdomcev) nimajo več tistega pomena, kot so ga imela na samem začetku za prvo generacijo slovenskih izseljencev (zdomcev). Poleg tega se njihova pomembnost za potomce slovenskih izseljencev (zdomcev) razlikuje od države do države.

Morda je treba razloge iskati v tem, da so ta društva za prvo generacijo slovenskih izseljencev (zdomcev) predstavljal »zamrznjen« trenutek iz izvorne domovine, nekakšno nostalgичno povezavo s tistim, kar so pustili za seboj, medtem ko sedanje mladostnike, njihove potomce, ta zgodovinski ohranjeni čas ne zanima več. Bolj jih zanima aktualni čas, aktualna dogajanja in vse tiste aktualne vsebine, ki so značilne za Slovenijo danes in ki jih (mogoče) ne najdejo v teh društvih.

Večje upanje vzbujajo tako imenovane slovenske sobotne šole, ki so organizirane v tujih državah. Njihov namen je ohranjanje maternega jezika, spoznavanje izvorne domovine ter ohranjanje slovenskega kulturnega izročila pri potomcih slovenskih izseljencev in zdomcev. Ker so te sobotne šole dokaj dobro obiskovane in ker je posredovano znanje v teh šolah etnično obarvano kot sama vzgoja in socializacija potomcev slovenskih izseljencev (zdomcev), so te šole bistveni socializacijski dejavnik pri ohranjanju slovenske nacionalne identitete pri mladini. Ni treba pozabiti, da te »sobotne« šole (ne glede na to, da prenašajo manjšinsko kulturo) seznanjajo mladino - prav tako kot tiste šole, ki gojijo prevladujočo kulturo v neki državi - s simboli (zastavo, nacionalno himno, grbom in podobnim), ki so bistveni za nacionalno identifikacijo. Ti simboli so pomembni pri oblikovanju nacionalne identitete pri mladostnikih, saj nacionalna identiteta ne sloni samo na njenem racionalnem dojetju, ampak tudi na afektivnem dojetju. In prav pri tem ima simbolika veliko vlogo (Susič in Sedmak, 1983: 110).

Če so za marsikatero prvo (nekje tudi za drugo) generacijo slovenskih izseljencev (zdomcev) bila društva ali dokaj redka obvestila iz izvorne domovine (na primer pisma, časopisi in podobno) edina povezava s Slovenijo, imajo njihovi potomci danes edinstveno priložnost, da so s sodobnimi mediji ves čas povezani z matično domovino Slovenijo. Zemljepisna oddaljenost danes nima skoraj nobene pomembnejše vloge več pri ohranjanju nacionalne identitete pri teh mladostnikih. Sodobni mediji jim ponujajo informacije »iz prve roke«, pa čeprav to ni tisti pristni odnos, katerega je možno ustvariti samo v »živem« pogovoru oziroma osebnem stiku z drugo osebo.

Mogoče bi na koncu lahko poudarila še razloge, zaradi katerih so se Slovenci izseljevali iz Slovenije, in kako so se ti razlogi vplivali in še mogoče vplivajo na ohranjanje nacionalne identitete v neki slovenski izseljenski (zdomski) družini danes. Dejstvo je, da se je zelo veliko slovenskih družin izseljevalo predvsem zaradi gospodarskih razlogov, nekatere pa zaradi političnega položaja. Kot je že bilo omenjeno v poglavju 3.1.1.2., ni nobenih podatkov, ki bi lahko potrdili korelacijo med razlogom izseljevanja in ohranjanjem nacionalne identitete v neki družini oziroma pri posamezniku, tako da lahko izhajamo samo iz domnev. Mogoče lahko razumemo ohranjanje nacionalne identitete pri družinah, ki so se izseljevale (pred nekaj desetletji ali pred kratkim) zaradi gospodarskih razlogov, kot nekaj samoumevnega, kot nekaj, kar sobiva poleg nacionalne identitete iz nove domovine, ki jo te družine ali posamezniki prevzemajo za krajši ali daljši čas. Možno pa je tudi, da so ti »gospodarski« izseljenci/posamezniki manj obremenjeni z ohranjanjem nacionalne identitete in ji tudi ne pripisujejo prevelikega pomembnosti, saj se nameravajo vrniti v domovino, ko si bodo priskrbeli dovolj finančnih sredstev.

Pri slovenskih izseljencih/zdomcih, ki so se izseljevali iz Slovenije zaradi političnih razlogov, je (hipotetično) poudarek na ohranjanju nacionalne identitete lahko večji, saj je vprašanje, kdaj se bodo in če se bodo sploh lahko vrnili v domovino. Za njih je nacionalna identiteta edini «spomin», ki jih povezuje z domovino. V tem smislu je treba razumeti tudi prenašanje nacionalne identitete na potomce slovenskih izseljencev/zdomcev, kar je posredno/neposredno povezano z razlog izselitve. Vse to vpliva na večje ali manjše poudarjanje nacionalne identitete v krogu družine.

Analiza pridobljenih rezultatov iz anketnega vprašalnika za učence je glede poudarjanja nacionalne identitete v krogu družine pokazala pri mladostnikih iz slovenskih in mešanih družin dokaj podobne rezultate kot pri mladostnikih iz priseljenskih družin, čeprav so se ponekod pokazale tudi statistično značilne razlike, in sicer pri:

- poudarjanju pripadnosti narodnosti – nacionalna identiteta se v tako imenovano mešanih družinah ne poudarja tako močno kot v slovenskih ali tujih družinah,

- poudarjanju maternega jezika – materni jezik se v večjem delu mešanih družin manj poudarja kot v slovenskih ali tujih družinah,
- poudarjanju šeg in navad – največ se poudarjajo v tujih družinah in najmanj v mešanih družinah,
- poudarjanju glasbe iz domovine – najmanj se poudarja v mešanih družinah, v tujih družinah pa se poudarja ali celo zelo poudarja.¹⁵²

Glede prvin, ki so po mnenju mladostnikov bistveni za občutenje nacionalne identitete, so se pokazali podobni rezultati pri vseh mladostnikih ne glede na njihovo nacionalno pripadnost. Statistično značilne razlike so se pokazale edino pri dveh prvinah:

- »maternem jeziku« - mladostniki iz slovenskih družin so ocenjevali materni jezik glede na pomembnost z najvišjo oceno za razliko od mladostnikov iz mešanih družin ali tujih družin, ki so pomembnost maternega jezika ocenjevali z nižjo oceno;
- »noši« - mladostniki iz mešanih družin so pomembnost te prvine ocenjevali z občutno nižjimi ocenami kot mladostniki iz slovenskih ali priseljenjskih družin.¹⁵³

Pri analiziranju, kako se ohranja nacionalna identiteta v krogu družine, se je pokazala statistično značilna razlika samo pri mladostnikih iz mešanih družin: večji del mladostnikov je odgovorilo, da ohranjanje nacionalne identitete v njihovi družini ni niti pomembno niti nepomembno ali celo nepomembno oziroma sploh ni pomembno.¹⁵⁴

Analiza odgovorov na vprašanje o prvinah, ki mladostnike povezujejo z njihovo domovino (vprašanje 29 iz anketnega vprašalnika za učence), je pokazala statistično značilne razlike pri naslednjih prvinah:

¹⁵² Glej tabelo št. 94 v Prilogi (opomba avtorja).

¹⁵³ Glej tabelo št. 71 v Prilogi (opomba avtorja).

¹⁵⁴ Glej tabelo št. 74 v Prilogi (opomba avtorja).

- materni jezik – mladostniki iz slovenskih družin se čutijo z maternim jezikom nekoliko bolj povezani s svojo domovino kot mladostniki iz mešanih ali tujih družin,
- mesto rojstva – najmanj se z mestom rojstva čutijo povezani mladostniki iz mešanih družin,
- ljudska glasba – najmanj se z ljudsko glasbo čutijo povezani mladostniki iz mešanih družin,
- zabavna glasba v maternem jeziku – najmanj se s tovrstno glasbo čutijo povezani mladostniki iz mešanih družin,
- noša – najmanj se z nošo čutijo povezani mladostniki iz mešanih družin,
- izdelki iz domovine - najmanj se z izdelki iz domovine čutijo povezani mladostniki iz mešanih družin,
- jedi – mladostniki iz tujih družin se čutijo bolj povezani s svojo domovino z jedmi kot mladostniki iz slovenskih ali mešanih družin.¹⁵⁵

Če povzamemo vse pridobljene rezultate glede pomembnosti, ki jo ima nacionalna identiteta za mladostnike, ki so bili zajeti z anketnim vprašalnikom, vidimo, da je nacionalna identiteta bistvena za vse mladostnike, predvsem za mladostnike iz slovenskih in tujih družin. Pri mladostnikih iz mešanih družin se je nacionalna identiteta pokazala kot manj pomembno.

Ena razlaga je, da si anketirani mladostniki še vedno niso na jasnem, kdo so in kaj so po nacionalnosti, kar nakazujejo njihovi odgovori glede nacionalne pripadnosti.¹⁵⁶ Možna razlaga je tudi, da v njihovi družini starši nacionalne identitete ne poudarjajo preprosto zato, ker (zaenkrat) ne želijo vplivati na mladostnikovo izbiro nacionalne identitete. V kolikor se pa nacionalna identiteta že poudarja, predvsem v tistih družinah, kjer je eden od staršev Slovenec/Slovenka, potem pa se večinoma poudarja slovenska nacionalna identiteta.¹⁵⁷

¹⁵⁵ Glej tabelo št. 85 v Prilogi (opomba avtorja).

¹⁵⁶ Glej tabelo št. 9 v Prilogi (opomba avtorja).

¹⁵⁷ Dejstvo je, da je v Sloveniji še vedno mogoče čutiti nihanje med interkulturnim stališčem, ki priznava otrokom iz mešanih zakonov dvojno nacionalno identiteto in etnocentričnim stališčem, ki je dokaj bolj razširjeno in ukoreninjeno in po katerem je vse otroke iz mešanih zakonov treba posloveniti. Glej tabelo št. 9 v Prilogi in izjasnjevanje glede nacionalnosti v družinah, ki so mešane in je eden od staršev Slovenec/Slovenka (opomba avtorja).

4.3.2. Domneva 2: Glasba je pomemben dejavnik identifikacije in socializacije mladostnika

Če glavna hipoteza trdi, da je glasba bistvena za nacionalno identifikacijo mladostnika v zgodnjem mladostniškem obdobju, zaradi česar smo domnevali, da je tudi nacionalna identiteta bistvena, potem lahko domnevamo, da je tudi glasba bistveni dejavnik identifikacije in socializacije mladostnika v zgodnjem mladostniškem obdobju.

Rezultati ankete za učence kažejo, da se učenci ukvarjajo z glasbo na različne načine. Večinoma poslušajo glasbo, se udeležujejo pouka na glasbeni šoli, se udeležujejo zasebnega glasbenega pouka, plešejo v folklorni skupini, obiskujejo glasbene koncerte in drugo. V tem pogledu se ne razlikujejo od mladostnikov zunaj Slovenije. Prav tako poslušajo ne glede na pripadnost narodnostni skupini v glavnem tiste popularne zvrsti zabavne glasbe (rok, pop, rejev, tehno ...), ki so priljubljene med mladimi zunaj Slovenije,¹⁵⁸ kar pove, da se globalizacija širi tudi na področju glasbe v Sloveniji oziroma da so si mladostniki v odnosu do glasbe podobni in etničnost ne vpliva na njihov izbor v glasbi.

Da učenci, zajeti z anketo, poslušajo v glavnem popularno glasbo, ne preseneča. Izbira glasbe je glede na izsledke iz nekaterih raziskav povezana s starostjo (LeBlanc et al., 1998) in zrelostjo (LeBlanc et al., 1996). Popularna glasba mladostnikom pomeni nekakšen sinonim za prosti čas, prijatelje in popularne medije, ki so so v obdobju mladostništva visoko motivirajoči dejavniki (Woody, 2004). Popularno glasbo mladostniki ponavadi poslušajo doma, v svojem intimnem prostoru, kjer jo lahko poslušajo neovirano, jo doživljajo, se z njo identificirajo in si z njo ustvarjajo svoj posebni čustveni svet, v katerega so povabljeni samo tisti, s katerimi si lahko delijo podobne izkušnje, ideje, vrednote in stališča.

Izbiro popularne glasbe mladostnikov, zajetih v anketi, je možno pojasniti tudi s tem, da na izbiro neke zvrsti glasbe vpliva način življenja (North in Hargreaves, 1999). Sodobna popularna glasba namreč podpira določene življenjske sloge, ki so za

¹⁵⁸ Glej na primer raziskave: Boal-Palheiros, G.M., Hargreaves, D.J. (2001). Listening to music at home and at school. *British Journal of Music Education*, 18 (2), 103-118; Shah, S. M. (2006). Popular music in Malaysia: education from the outside. *International Journal of Music Education*, 24, 132-139; North, A. C., Hargreaves, D. J. (2007). Lifestyle correlates of musical preference: 2. Media, leisure time and music. *Psychology of Music*, 35(2), 179-200. (opomba avtorja).

mladostnike v Sloveniji očitno zanimivi in najbolj sprejemljivi pri njihovi identifikaciji.

Določene zvrsti glasbe, kot so na primer jazz, klasična glasba, avtohtona ljudska glasba in tako dalje, se izbirajo in bolj pogosto poslušajo v starejšem življenjskem obdobju, ko so ljudje že bolj zreli in seznanjeni z določenimi zvrstmi glasbe. Tisto, kar ljudje slabo poznajo, tudi manj pogosto izbirajo (Demorest in Schultz, 2004; Siebenaler, 1999).

Učenci se v anketi niso odločali za klasično glasbo, ne glede na to, da določene raziskave govorijo v prid temu, da obstaja pozitivna korelacija med poučevanjem določenih zvrsti glasbe in izbiro teh zvrsti glasbe pri učencih, in to predvsem pri skladbah, ki so se jih učili in spoznali (Campbell Shehan, 1985). Zavrnitev klasične glasbe pri anketirancih lako razumemo tako, da je to zvrst glasbe, ki si jo ponavadi mladostniki sami ne izbirajo. Ta zvrst glasbe je namreč najpomembnejši sestavni del osnovnošolskega učnega programa pri predmetu glasbene vzgoje.

Možna razlaga je lahko tudi, da klasična glasba (zaenkrat) ne more izpolniti tiste vloge, ki jo nekatere popularne zvrsti glasbe lahko, predvsem na področju identifikacije. Določena zvrst glasbe je lahko še tako zanimiva in sprejemljiva, ker vsebuje določene značilnosti, vendar jo bo neki posameznik sprejel šele tedaj, če bo izpolnjevala določene cilje in služila njegovim potrebam (Arnett, 1995).

V poglavju 2.3. smo v različnih raziskavah videli, da je glasba pomemben dejavnik identifikacije in socializacije mladostnika, kar se je pokazalo tudi pri naših anketiranih mladostnikih. Z glasbo mladostniki odraščajo, odkrivajo kdo so, pridobivajo celo tudi povratno informacijo o tem, kaj si drugi mislijo o njih - glede na glasbo, ki jo poslušajo.

V anketnem vprašalniku za učence je 35. vprašanje bilo namenjeno pridobivanju odgovorov, katere medije poslušajo mladostniki najbolj pogosto. Namen tega vprašanja je bil odkriti, če mediji s tem, ko posredujejo glasbo, vplivajo na socializacijo in identifikacijo mladostnikov, zajetih z anketo.

Podatki iz anketnega vprašalnika za učence¹⁵⁹ kažejo, da učenci poslušajo glasbo največ na cedejih, po radiu, na iPodu, nekoliko manj na televiziji in na koncertih, najmanj pa na gasilskih veselicah.

¹⁵⁹ Glej tabelo št. 100 v Prilogi (opomba avtorja).

Pogosta uporaba cedejev pri mladostnikih, zajetih z anketo, ne preseneča, saj je njihova uporaba tehnično nezahtevna. Ta medij mladim tudi dovoljuje zasebno doživljanje glasbe, saj je cedeje možno poslušati v majhnih prenosnih cedevedvjalnikih, te naprave pa so tudi čedalje manjše in tehnično izpopolnjene. Pogostost uporabe tega medija je podobna rezultatom, pridobljenih v drugih raziskavah.¹⁶⁰

Glede samega vplivanja na identiteto učencev je za cedeje značilno, da mladostniki poslušajo največ tiste cedeje, ki so jih sami kupili oziroma na katere so prenesli svojo najljubšo glasbo. V kolikor jih sami poslušajo, pomeni, da imajo možnost pogosto poslušati glasbo, s katero se v določenem življenjskem obdobju lahko istovetijo, pri tem pa so cedeji in seveda tudi cedevedvjalnik samo sredstva, ki posredno vplivajo na identiteto učenca že s tem, da omogočata distribucijo glasbe.

Položaj je nekoliko drugačen, če cedeje poslušajo v paru ali v skupini, saj je tukaj v ospredju en učenec, čigar cede je tisti, s katerim se pri poslušanju vpliva na sošolca ali sošolce. Moč tega vpliva je sorazmerna pogostosti poslušanja istega cedeja, pri tem pa so cedeji oziroma cedevedvjalnik samo sredstva, ki posredno vplivajo na identiteto poslušalcev, kar je odvisno od tega, katera zvrst glasbe je predvajana.

Poslušanje glasbe na cedeju v paru ali v skupini pomeni tudi, da se s pomočjo cedejev in cedevedvjalnika posredno vpliva na socializacijo vseh poslušalcev. Glasba je tisti razlog, zaradi katerega je na enem mestu in v določenem času navzočih več udeležencev, ki se družijo, si delijo skupno (glasbeno) izkušnjo in se navajajo biti pripadniki določene skupine ter delovati znotraj nje.

Po podatkih iz različnih raziskav¹⁶¹ poslušajo mladostniki v zgodnjem mladostniškem obdobju dokaj pogosto radio. Podobni rezultati so se pokazali tudi v anketi za učence. Radio kot medij vplivanja na identiteto mladostnikov - za razliko od cedeja - bolj neposredno z vsebinami, pri čemer vedno ne vemo, katere bodo na sporedu (prav nasprotno, kot je to s cedejem). Te vsebine so ponavadi tudi tako oblikovane, da poskušajo čim bolj pritegniti poslušalca. Moč vplivanja tega medija na identiteto mladostnikov je sorazmerna pogostemu oddajanju določenih vsebin (oddaj) in privlačnosti ponujenih vsebin (oddaj). Ker anketirani mladostniki pogosto

¹⁶⁰ Vir: Media Use Statistics.

Podatki dostopni na internetu: <http://www.frankwbaker.com/mediause.htm> (z dne 18. 5. 2010).

¹⁶¹ Glej: "Hours Spent Listening to the Radio Per Week", dostopno na internetu: http://www.mediainfocenter.org/music/radio_audience/hours_perweek.asp (z dne 20.5.2010).

poslušajo radio, to tudi pomeni, da je radio zelo primerno sredstvo vplivanja na identiteto mladostnikov. Podatkov o tem, s kom poslušajo anketirani mladostniki glasbo po radiu, nimamo. Lahko samo hipotetično sklepamo, da jo poslušajo sami ali v skupini, ki je lahko tudi zelo velika. Radio se namreč izredno pogosto uporablja na javnih mestih (v trgovinah, gostilnah, na javnih prevoznih sredstvih, na avtobusnih in železniških postajah), tako da postane posameznik-mladostnik s poslušanjem glasbe po radiu namenoma ali nenamenoma del neke skupine, si deli isto glasbo z njo, jo komentira, sprejema ali zavrača in se hkrati socializira s pomočjo glasbe.

Podatki iz anketnega vprašalnika za učence so pokazali tudi visoko vrednost poslušanja iPoda. Rezultati ne presenečajo, saj je ta medij izredno priljubljen med mladostniki, saj jim omogoča zasebnost. Pogosta uporaba tega medija pomeni, da so ustvarjeni dobri pogoji za vplivanje glasbe na identiteto mladostnika, vsekakor manj pa za socializacijo, saj se iPod posluša največkrat individualno.

Nižje vrednosti pri uporabi televizije kot medija za poslušanje glasbe govorijo o tem, da se tudi pri učencih, zajetih z anketo, kaže zmanjševanje gledanosti tega medija, kar kažejo tudi raziskave o uporabi tega medija pri mladostnikih v tem starostnem obdobju v drugih državah.¹⁶² Televizija je medij, ki ga v družinah ponavadi gledajo skupaj, kar pomeni, da mladostnikom ne omogoča tiste zasebnosti, kot jo omogoča uporaba na primer radia, cedejev in iPoda, ter da tudi ne omogoča poslušanja v krogu tistih, s katerimi bi mogoče radi delili isto glasbeno izkušnjo, na primer s sošolci ali vrstniki. S tega vidika lahko gledamo na televizijo kot na medij, ki manj vpliva na identiteto naših anketirancev in na njihovo socializacijo.

Odgovori anketiranih mladostnikov tudi kažejo (sicer v nižjem odstotku), da se mladostniki udeležujejo tudi takšnih glasbenih dogodkov, kot so koncerti. Nižja

¹⁶² Glej raziskave: Gerbner, G., Gross, L., et al. (2002). Growing Up with Television: Cultivation Processes. V: Bryant, J., Zillmann, D. (ur). *Media Effects: Advances in Theory and Research*. 2nd edition. New Jersey: Lawrence Erlbaum, Mahwah; Larson, R., Kubey, R. (1983). Television and Music: Contrasting Media in Adolescent Life. *Youth and Society*, (spring), 13-33; Larson, R., Kubey, R., Colletti, J. (1989). Changing channels: Early adolescent media choices and shifting investments in family and friends. *Journal of Youth and Adolescence*, 24 (5), 535-550; Larson, R. (1995). Secrets in the bedroom: Adolescents' private use of media. *Journal of Youth and Adolescence*, 24(5), 535-550.

udeležba na koncertih pri naših anketiranih mladostnikih je po vsej verjetnosti pogojena z njihovo mladostjo, ko marsikateremu med njimi ni dovoljeno udeleževati se takšnih glasbenih dogodkov brez ustreznega spremstva v poznih večernih urah. Sicer udeležba anketiranih mladostnikov na koncertih ne preseneča, saj so koncerti, na katerih se predvaja glasba katerekoli zvrsti, družbeni dogodek, kjer imajo mladostniki predvsem možnost za druženje s svojimi sovrstniki ali prijatelji.

Na koncertih je doživljanje neke zvrsti glasbe ponavadi drugačno, kot da bi jo poslušali sami, saj so čustva, ki se sprožajo ob poslušanju glasbe, ponavadi pri skupinskem poslušanju nekega glasbenega dogodka bistveno bolj poudarjena. Kot posamezniki smo lahko navdušeni nad tisto glasbo, ki jo poslušamo sami, vendar lahko (hipotetično) postanemo še bolj dovzetni za glasbeno vsebino, ko vidimo navdušen odziv svojih sopollušalcev pri poslušanju iste glasbe. Na takšnih dogodkih, kjer je glasba tisti osnovni razlog, zaradi česar je zbranih na enem mestu več mladostnikov, so torej ustvarjene zelo dobre razmere za socializacijo, hkrati pa tudi za identifikacijo, predvsem če glasbo izvajajo solisti ali skupine, s katerimi se mladostniki istovetijo.

Povzetek vseh podatkov torej pove, da je glasba, tako kot nacionalna identiteta, za mladostnike, ki so sodelovali v anketnem vprašalniku za učence, pomemben dejavnik za njihovo identifikacijo in socializacijo.

4.3.3. Glavna hipoteza: Glasba je pomemben dejavnik nacionalne identifikacije pri mladostniku

V poglavju 4.3.1. se je pokazalo, da je nacionalna identiteta pomembna za mladostnike, ki so bili anketirani z anketnim vprašalnikom za učence. Prav tako se je v poglavju 4.3.2. pokazalo, da je glasba pomemben dejavnik socializacije in identifikacije pri anketiranih mladostnikih. Glede na to, da sta bili potrjeni ti dve domnevi, nas zdaj zanima, ali je glasba pomemben dejavnik nacionalne identifikacije mladostnikov.

Različne raziskave so potrdile, da ima glasba bistveno vlogo pri oblikovanju identitete pri mladostnikih.¹⁶³ Vendar te raziskave niso dale bolj podrobnih odgovorov

¹⁶³ Glej npr. raziskave: Boal-Palheiros, G.M., Hargreaves, D.J. (2001). Listening to music at home and at school. *British Journal of Music Education*, 18 (2), 103-118; Campbell, P. S., Conell, C., Beegle, A. (2007). Adolescents' Expressed Meanings of Music in and out of School. *Journal of Research in Music Education*, 55, 220-236; Denac, O. (2002). Glasba pri celostnem razvoju

o tem, ali ima glasba vlogo tudi pri oblikovanju nacionalne identitete pri mladostnikih, in tudi nobenih odgovorov o tem, katera naj bi bila ta glasba, ki vpliva na nacionalno istovetenje mladostnika.

Ker je ljudska glasba »nacionalni identifikacijski faktor, ki ima vsebinske in oblikovne sestavine, s katerimi je možno vzpostaviti posebno vez med pripadniki neke narodnostne skupine« (Strajnar, 1990: 100), lahko sklepamo, da bi ljudska glasba lahko bila tista zvrst glasbe, s katero je možno vplivati na nacionalno istovetenje tudi pri mladostnikih. Zaradi tega je v anketnem vprašalniku za učence bila posebna pozornost usmerjena prav na ljudsko glasbo, in sicer:

- a) na ljudsko glasbo in na vse tiste zvrsti glasbe, ki na kakršen koli način vsebujejo prvine ljudske glasbe,
- b) na odnos mladostnikov do teh zvrsti glasbe,
- c) na iskanje odgovorov, zakaj je ljudska glasba priljubljena oziroma nepriljubljena pri mladostnikih,
- d) v katerih primerih se mladostniki nacionalno istovetijo s to zvrstjo glasbe in v kolikor se ne, kaj je temu razlog, ter
- e) katera je ta glasba, s katero se mladostniki nacionalno istovetijo, če to ni ljudska glasba oziroma glasba, ki vsebuje ljudske prvine.

V anketi za učence je bila ljudska glasba v različnih vprašanjih omenjena z različnimi izrazi. V vprašanjih 29, 36 in 38 je bil uporabljen pojem »ljudska glasba«, vendar je bil v vprašanjih 27, 32, 36, 39, 40, 41, 42, 43 in 44 uporabljen pojem »glasba iz domovine«. Odločitev o uporabi slednjega temelji na prepričanju:

- a) da si nekateri učenci še vedno niso na jasnem, kaj naj bi pravzaprav pomenila in vključevala ljudska glasba - ne glede na pridobljene informacije o tej zvrsti glasbe v učnem načrtu v osnovnošolskem programu,
- b) da obstaja možnost, zlasti pri anketiranih učencev, ki sodijo v narodnostno skupino »tujci«, da enačijo »ljudsko glasbo« s »slovensko ljudsko glasbo« oziroma s tisto

otrokove osebnosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo; Denac, O. (2007). Glasba in njena vzgojna vrednost. *Glasbena pedagogika, posebna izdaja*, str. 172 – 181; Motte Haber, H. (1990). *Psihologija glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije; Denac, O. (2007). Glasba in njena vzgojna vrednost. *Glasbena pedagogika, posebna izdaja*, str. 172 – 181 in dr. (opomba avtorja).

ljudsko glasbo, s katero jih seznanjajo učitelji pri urah glasbene vzgoje, to pa je v glavnem »slovenska ljudska glasba«.

Pojem »glasba iz domovine« dopušča učencem, da razmišljajo o tej zvrsti glasbe najprej kot o glasbi, ki jo pojejo v njihovem maternem jeziku in ki vključuje prvine, ki so značilni za njihovo narodnostno skupino oziroma za izvorno državo, ki ji pripadajo. Seveda so pri tem možne tudi zelo široke predstave o tem, kaj vse naj bi »glasba iz domovine« zajemala. Navsezadnje je to lahko katera koli glasba, ki jo pojejo v maternem jeziku, torej zabavna glasba v maternem jeziku, klasična glasba v maternem jeziku, ljudska glasba v maternem jeziku, zabavna glasba, ki vsebuje nekatere prvine ljudske glasbe, avtohtona ljudska glasba, lahko pa je to tudi himna, ki predstavlja domovino in jo pojejo v maternem jeziku.

Po pridobljenih rezultatih iz ankete za učence se je pokazalo, da odločitev o uporabi pojma »glasba iz domovine« ni bila zgrešena. Pri slovenskih mladostnikih se je pokazalo, da ljudsko glasbo razumejo pogosto kot narodnozabavno glasbo. To so pokazali njihovi odgovori na koncu ankete. Ko so bili zaproseni, naj napišejo eno ljudsko pesem iz svoje domovine, so v odgovorih naštevili skladbe narodnozabavnih ansamblov ali posameznikov, ki igrajo narodnozabavno glasbo. Tudi mladostniki, ki pripadajo skupini »tujci«, očitno niso popolnoma razumeli pojma »ljudska glasba« in so dajali zelo nasprotujoče odgovore: da ne poslušajo »ljudske glasbe«, da bi v nekem naslednjem vprašanju »želeli zvedeti več o glasbi iz svoje domovine« oziroma da se počutijo povezani s svojo domovino z »glasbo svoje domovine«.

Pridobljeni rezultati iz ankete za učence kažejo, da za učence ljudska glasba ni tako priljubljena kot zabavne zvrsti glasbe.¹⁶⁴ Določene zvrsti ljudske glasbe (turbofolk glasba, avtohtona ljudska glasba, kot jo igrajo na vaseh, zabavna glasba v duhu ljudske glasbe, ljudska glasba v modernih ritmih) mladostniki ne poslušajo tako pogosto kod zabavno glasbo in pri tem ni bilo ugotoviti bistvenih statističnih razlik med učenci glede na pripadnost narodnostni skupini. Enako velja za narodnozabavno glasbo, katero večji del mladostnikov iz mešanih družin ter priseljenjskih družin ne

¹⁶⁴ Podobni rezultati se kažejo v sodobnih raziskavah znotraj in zunaj Slovenije. Glej na primer raziskave: Breznik, I. (2007). Elementi večkulturne vzgoje in izobraževanja v vzgojnem konceptu. *Sodobna pedagogika, posebna izdaja*, str. 210 – 225; Motte Haber, H. (1990). *Psihologija glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije; North, A. C., Hargreaves, D. J. (2007). Lifestyle correlates of musical preference: 2. Media, leisure time and music. *Psychology of Music*, 35(2), 179-200 in dr. (opomba avtorja).

poslušča tako pogosto kod slovenski učenci,¹⁶⁵ ker so po vsej verjetnosti pri kategoriji »narodno-zabavna glasba« mislili samo na slovensko narodnozabavno glasbo, s katero se očitno ne morejo istovetiti.

Pri 36. vprašanju v anketi za učence je namreč poleg vsake zvrsti glasbe bila podana krajša razlaga z navedbo avtorjev/izvajalcev, ki naj bi to zvrst glasbe predstavljali, kar velja tudi za narodnozabavno glasbo. Ker pa so bili pri tej zvrsti glasbe omenjeni samo slovenski narodnozabavni izvajalci Avsenik in Lojze Slak, so nekatere skupine učencev (predvsem iz skupine »tujci« in »Slovenci mešano«) poistovetili to glasbo s slovensko narodnozabavno glasbo, čeprav jo je kot zvrst glasbe vsekakor možno slišati zunaj meja Slovenije (na primer v državah prejšnje Jugoslavije) z drugimi (tujimi) izvajalci in značilnimi ljudskimi prvinami neke druge države.¹⁶⁶

Ker rezultati, pridobljeni z anketo, niso podali jasnih odgovorov o odnosu mladostnikov do ljudske glasbe in njeni vlogi pri nacionalni identifikaciji, je bila narejena še faktorska analiza,¹⁶⁷ ki je pokazala naslednje faktorje:

1. faktor: zvrst glasbe z ljudskimi prvinami,
2. faktor: etnične vsebine, ki se lahko ohranijo z ljudsko glasbo,
3. faktor: etnične vsebine, ki bi si jih učenci želeli spoznati pri uri glasbene vzgoje,
4. faktor: himna kot nacionalni identifikacijski dejavnik.

165 Statistično značilne razlike pri ljudski glasbi so se pokazale prav pri poslušanju narodnozabavne glasbe (tabela 107: hi-kvadrat = 26,27 in $p < 0,000$). Narodno-zabavno glasbo večji del mešanih Slovencev in tujcev ne poslušča, ker so po vsej verjetnosti pri kategoriji »narodnozabavna glasba« mislili samo na slovensko narodno-zabavno glasbo s katero se očitno ne morejo identificirati.

¹⁶⁶ Na primer Nedžad Salković in Predrag Čune Gojković iz Bosne in Hercegovine, Esma Redžepova iz Makedonije, Lepa Brena iz Srbije in drugi.

¹⁶⁷ V faktorsko analizo pri glavni hipotezi so bila vključena naslednja vprašanja (spremenljivke) iz ankete za učence: 23, 24, 25, 27 (III), 29 (III in IV), 36 (V, VII, VIII, X), 37, 39 (od II do V), 40, 41, ter 42 (opomba avtorja).

Tabela 2: Faktorska analiza glavne hipoteze

Faktorji	Faktorske uteži
1. faktor: Zvrst glasbe z ljudskimi elementi	
Poslušam narodno-zabavno glasbo (vpr 36 VII)	0,742
Poslušam turbofolk glasbo (vpr 36 VIII)	0,671
Poslušam ljudsko glasbo, ki jo pejejo in igrajo po vaseh (vpr 37 I)	0,640
Poslušam ljudsko zabavno glasbo v duhu ljudske glasbe (vpr 37 II)	0,625
Bistveno je poznati glasbo svoje domovine (vpr 27 III)	0,612
Poslušam ljudsko glasbo (vpr 36 V)	0,601
Poslušam ljudsko glasbo v modernih ritmih (vpr 37 III)	0,591
Povezanost z domovino z zabavno glasbo v maternem jeziku (vpr 29 IV)	0,510
Povezanost s svojo domovino z ljudsko glasbo (vpr 29 III)	0,491
Poslušam glasbo svoje domovine (vpr 36 X)	0,371
2. faktor: Etnične vsebine	
Ohranjanje ljudskih šeg in navad z glasbo pri GVZ (vpr 40 IV)	0,776
Ohranjanje ljudskih glasbil z glasbo pri GVZ (vpr 40 III)	0,767
Ohranjanje ljudskih pesmi z glasbo pri GVZ (vpr 40 II)	0,736
Ohranjanje narodnosti z glasbo pri GVZ (vpr 40 V)	0,681
Ohranjanje maternega jezika z glasbo pri GVZ (vpr 40 I)	0,672
Ob poslušanju glasbe svoje domovine sem povezan s svojo domovino (vpr 42 II)	0,504
Ob poslušanju glasbe svoje domovine sem ponosen (vpr 42 I)	0,471
Pri GVZ bi mi spoznavanje glasbe domovine pomenilo veliko (vpr 41)	0,407
3. faktor: Etnične vsebine, ki bi si jih želeli	
Pri GVZ bi želel izvedeti več o ljudskih pesmi svoje domovine (vpr 39 III)	0,788
Pri GVZ bi želel izvedeti več o ljudski glasbi svoje domovine (vpr 39 II)	0,768
Pri GVZ bi želel izvedeti več o ljudskih glasbilih svoje domovine (vpr 39 IV)	0,753
Pri GVZ bi želel izvedeti več o ljudskih plesih svoje domovine (vpr 39 V)	0,664
4. faktor: Himna kot nacionalni identifikacijski faktor	
Ob poslušanju svoje himne se počutim ponosno (vpr 25 I)	0,705
Ob poslušanju svoje himne nimam nobenih občutkov (vpr 25 V)	-0,573
Ne maram himne svoje države (vpr 25 VI)	-0,487
Ob poslušanju svoje himne se počutim nelagodno (vpr 25 IV)	-0,474
Poznavanje besedila svoje himne (vpr 24)	0,460
Poznavanje glasbe svoje himne (vpr 23)	0,434
Ob poslušanju glasbe svoje domovine brez občutkov do domovine (vpr 42 III)	-0,397
Ob poslušanju himne se začnem zavedati svoje narodnosti (vpr 25 III)	0,361
Ob poslušanju glasbe svoje domovine mi je nerodno zaradi sošolcev (vpr 42 IV)	-0,301

Opomba: Kaiser-Meyer-Olkin je 0,884 in Bartlettov test sferičnosti je 6641.3 s statistično značilnostjo $p < 0,001$. Pojasnjene je 42,28 % skupne variabilnosti.

V prvem faktorju so se pokazale vrednosti, ki so dokaj visoke in se nanašajo na vse tiste zvrsti glasbe, ki sodijo v skupino »ljudska glasba« oziroma vsebujejo prvine ljudske glasbe ter povezanost učenca z ljudsko glasbo/glasbo iz domovine oziroma dožemanje pomembnosti te glasbe. Ne preseneča dejstvo, da izstopajo vse tiste zvrsti ljudske glasbe, ki se ponavadi doživljajo bolj kot zabavna glasba (narodnozabavna

glasba, turbofolk glasba, zabavna glasba v duhu ljudske glasbe, ljudska glasba v modernih ritmih, zabavna glasba v maternem jeziku). Sodobni generaciji učencev so te zvrsti glasbe bolj razumljive, saj odraščajo obkroženi z moderno zabavno glasbo in se zato tudi lažje istovetijo z njo. Bolj preseneča visoka vrednost ljudske glasbe (0,640), ki jo pojejo in igrajo po vaseh, pri čemer so učenci verjetno imeli bolj v mislih avtohtono ljudsko glasbo. Izbira te zvrsti ljudske glasbe kaže, da se po vsej verjetnosti učenci zavedajo vrednosti avtohtone ljudske glasbe, kar potrjujejo tudi visoke vrednosti pri njihovi povezanosti z domovino z ljudsko glasbo (0,491) in pri tem, koliko je bistveno poznavati glasbo iz njihove domovine (0,612).

Drugi faktor pojasnjuje stališča učencev do tega, katere etnične vsebine je mogoče ohraniti z ljudsko glasbo, oziroma razlog, zakaj bi pri pouku glasbene vzgoje morali spoznavati glasbo iz domovine. Po mnenju učencev bi glasbo iz domovine/ljudsko glasbo morali spoznavati pri pouku glasbene vzgoje zato, ker je s to zvrstjo glasbe možno ohraniti ljudske šege in navade (0,776), ljudska glasbila (0,767), ljudske pesmi (0,736), narodnost (0,681) in materni jezik (0,672). S spoznavanjem glasbe iz domovine/ljudske glasbe bi se lahko čutili povezani z domovino (0,504) oziroma bi jim samo poslušanje tovrstne glasbe veliko pomenilo (0,407).

Tretji faktor kaže, da bi si učenci kljub vsemu želeli bolj pogoste obravnave tovrstne glasbe pri urah glasbene vzgoje, pa čeprav se ljudska glasba ne posluša tako pogosto kot ostale zvrsti glasb. Najbolj bi si želeli zvedeti kaj več o ljudskih pesmih iz svoje domovine (0,788), na splošno o ljudski glasbi iz domovine (0,768), o ljudskih glasbilih (0,753) in o ljudskih plesih (0,664).

Zanimive so tudi ugotovitve glede dožemanja himne pri četrtem faktorju. Učenci poznajo himno svoje domovine in se počutijo ponosni, ko jo poslušajo. Prav tako imajo svojo himno radi ter se zavedajo (mogoče nekoliko manj) svoje narodnosti, ko jo poslušajo (0,361).

Če se vrnemo na začetno misel, da sta za nacionalno identifikacijo mladostnika z glasbo potrebna vsaj dva pogoja, potreba oziroma želja po nacionalnem istovetenju in ljudska glasba kot nacionalni identifikacijski dejavnik, potem je glede na pridobljene rezultate s faktorsko analizo glavne hipoteze možno sklepati naslednje.

Pri mladostnikih, zajetih z raziskavo, se je pokazalo, da obstaja potreba po nacionalni identifikaciji, ki se je potrdila tudi pri tretjem faktorju, v njihovi želji, da bi pri uri glasbene vzgoje bolj intenzivno obravnavali ljudsko glasbo. Lahko bi omenili

tudi zavest anketirancev o pomenu nacionalne identitete, ki se kaže v njihovem mnenju o tem, katere etnične vsebine je možno ohraniti z ljudsko glasbo.

Da je ljudska glasba oziroma glasba, ki vsebuje prvine ljudske glasbe, lahko tudi nacionalno identifikacijski dejavnik, potrjujejo faktorske uteži:

- a) pri prvem faktorju - povezanost z domovino z zabavno glasbo v maternem jeziku (vpr 29 IV = 0,510) in povezanost s svojo domovino z ljudsko glasbo (vpr 29 III = 0,491),
- b) pri drugem faktorju - ob poslušanju glasbe svoje domovine sem povezan s svojo domovino (vpr 42 II = 0,504),
- c) pri četrtem faktorju - ob poslušanju himne se začnem zavedati svoje narodnosti (vpr 25 III = 0,361).

Kot kažejo rezultati, se mladostniki, zajeti z anketo, nacionalno istovetijo z ljudsko glasbo oziroma tudi z vsemi ostalimi zvrstmi glasbe, ki vsebujejo prvine ljudske glasbe in predstavljajo dokaj nekonvencionalni izraz ljudskega glasbenega ustvarjanja (turbofolk glasba, glasba v modernih ritmih v maternem jeziku in podobno). Ne glede na manjšo pogostnost poslušanja teh zvrsti glasbe in ne glede na globoko vpetost v mladinsko kulturo je razvidno, da so mladostniki zmožni poenotiti se z ljudsko glasbo kot posamezniki in hkrati kot del širše nacionalne skupnosti, ki ji pripadajo, saj ljudska glasba predstavlja tiste prvine ljudskega glasbenega ustvarjanja, ki so značilni za kulturno skupnost, ki ji pripadajo in je mladostnikom znan ter pristen.

Ker pri oblikovanju nacionalne identitete mladostnika sodelujejo različni socializacijski dejavniki, nas je zanimalo tudi, kakšno vlogo imajo pri nacionalni identifikaciji mladostnika z ljudsko glasbo družina, osnovna šola, predmet glasbena vzgoja, vrstniki/sošolci ter mediji.

4.3.3.1. Ljudska glasba, družina, mladostnik in nacionalna identifikacija

V poglavju 4.3.1. se je pokazalo, da je družina pomemben dejavnik pri vzpostavljanju nacionalne identitete mladostnika. Pokazalo se je tudi, da se nekatere

prvine, s katerimi naj bi se izoblikovala nacionalna identiteta, bolj ali manj poudarjajo. Z vidika ljudske glasbe¹⁶⁸ je bilo že iz factorske analize »Nacionalna identiteta mladostnika iz skupine tujci«¹⁶⁹ razvidno, da se v družinah priseljencev močno poudarja prenos glasbenega izročila.¹⁷⁰ To pojasnjuje tudi statistično značilne razlike pri ljudski glasbi, ki so se pokazale pri poslušanju »glasbe iz domovine«. To bolj pogosto poslušajo mladostniki, ki pripadajo skupini »tujci«.¹⁷¹

Nekoliko manj se poudarja ljudsko glasbeno izročilo v slovenskih družinah,¹⁷² najmanj pa v mešanih družinah,¹⁷³ kar se kaže tudi v njihovi zelo nizki povezanosti z domovino z ljudsko glasbo.¹⁷⁴

O pomembnosti, ki jo ima ljudska glasba pri slovenskem izseljenstvu (predvsem pri mladostnikih), lahko sklepamo, tako kot o pomembnosti nacionalne identitete, samo hipotetično. Primer mladostnikov iz Združenih držav Amerike in avstralskih mladostnikov slovenskega rodu kaže, da se ti znova navdušujejo nad svojo kulturo, in to s tistimi etničnimi prvinami, za katere bi pričakovali, da jim niso tako blizu, kot je na primer narodnozabavna glasba (Mikola, 2005: 82).

To pomeni, da v tem nekonvencionalnem izražanju ljudske glasbe ne vidijo samo možnosti za uspešno trženje ali prednosti pred drugimi v družbi (ker obvladajo nekaj, kar drugi ne obvladajo), ampak da vidijo v tej glasbi del svojega slovenstva oziroma možnost nacionalne identifikacije. Podobno je s potomci izseljencev v drugih delih sveta, kjer živijo slovenski izseljenci, tako da lahko sklepamo, da ljudska glasba, bodisi v avtohtoni obliki ali v obliki sodobnih ritmih (na primer Laibach ...), pomeni za potomce izseljencev in zdomcev eno od vsebin, s katero so se zmožni nacionalno istovetiti.

Očitno je, da je družina pomemben socializacijski dejavnik tudi z vidika vplivanja na prevzemanje določenih etničnih/nacionalnih prvin pri mladostnikih, v tem primeru ljudske glasbe. Večji je poudarek na ljudski glasbi v družini, večja je tudi verjetnost, da se bodo mladostniki nacionalno identificirali s to zvrstjo glasbe.

¹⁶⁸ V nadaljevanju bo »ljudska glasba« imela pomen vsake zvrsti glasbe, ki vsebuje vsaj nekaj prvin ljudskega izročila in je zmožna vplivati na nacionalno identifikacijo mladostnika (opomba avtorja).

¹⁶⁹ Glej tabelo št. 1 na str. 109 (opomba avtorja).

¹⁷⁰ Glej prvi faktor »Poznavanje izvirne domovine« ter drugi faktor »Poudarjanje glasbe moje domovine« (opomba avtorja).

¹⁷¹ Glej tabelo št. 107 v Prilogi (opomba avtorja).

¹⁷² Glej tabelo št. 91 v Prilogi (opomba avtorja).

¹⁷³ Glej tabelo št. 94 v Prilogi (opomba avtorja).

¹⁷⁴ Glej tabelo št. 85 v Prilogi (opomba avtorja).

4.3.3.2. Ljudska glasba, šola, mladostnik in nacionalna identifikacija

Šola v Sloveniji izvaja vse od osamosvojitve Slovenije leta 1991 uradno politiko države. Ideološka prepričanja v osnovnih šolah so največkrat posredovana z:

- vidnim kurikulumom,
- nevidnim kurikulumom,
- državnimi simboli,
- interesnimi dejavnostmi.

V osnovnih šolah se največ vpliva na sisteme vrednotenja oziroma na vrednote in stališča učencev, med ostalim tudi na njihovo nacionalno identiteto, s tako imenovanim vidnim kurikulumom, pri čemer mislimo na osnovnošolske predmete, učne načrte za te predmete in učbenike kot nekakšne »ideološke konstrukte« (Sturken in Cartwright 2001: 21).

Vidni kurikulum v osnovni šoli je tisti del kurikuluma, s katerim se najbolj posreduje politika uradnega znanja.¹⁷⁵ Najmanj se poudarja tako imenovani nevidni kurikulum oziroma vse tiste dejavnosti, ki niso del uradnega šolskega kurikuluma, so pa vsebinsko kljub vsemu povezani z vidnim kurikulumom.

To so lahko različni projekti (raziskovalne naloge, seminarske naloge in podobno), ki so posredovani s strani Ministrstva za šolstvo, Zavoda za šolstvo, s strani drugih organizacij (na primer »Evropa v šoli« ...), ali avtonomni projekti šole, s katerimi se šola predstavlja na primer na »Dnevu odprtih vrat šole«, oziroma projekti, s katerimi se želi dvigniti zanimanje učencev za določene šolske predmete (na primer spoznavanje zgodovine in ozemlja svoje domovine oziroma zakladnice ljudskega izročila ...). Lahko pa so to tudi kakšna sodelovanja z okoljem v obliki povabil različnim izvajalcem, da bi v šoli učencem predstavili slovensko ljudsko izročilo.

Najmanj se s področja nevidnega kurikuluma poudarjajo nastopi učencev ob koncu ocenjevalnega obdobja, koncu šolskega leta, kakšnem prazniku in podobno, na katerih se učenci predstavljajo z različnimi prispevki. Prav ti nastopi kot del nevidnega kurikuluma so izredno zanimivi, ker na zelo posredni način vplivajo na občutenje

¹⁷⁵ Pri tem mislimo na tisto legitimno znanje, ki je tesno povezano s skupinami, ki imajo gospodarsko, politično in kulturno oblast (opomba avtorja).

nacionalne identitete poslušalcev.¹⁷⁶ To je lahko igranje na kakšno ljudsko glasbilo (diatonično harmoniko, nastop tamburaškega orkestra ...), petje ljudskih pesmi (solistično ali zborovsko petje), deklamacija poezije kakšnega znanega slovenskega pesnika ali tudi skeč, ki prikazuje življenje slovenskega človeka.

Osnovne šole v Slovenije so večinoma državne ustanove, kar pomeni, da imajo stalno izobešeno zastavo Republike Slovenije,¹⁷⁷ s katero se učenci srečujejo vsak dan ob svojem prihodu v šolo in iz nje. Ob vseh večjih državnih praznikih, proslavah, na začetku šolskega leta in ob koncu šolskega leta pogosto predvajajo himno Republike Slovenije in prav tako se pri različnih šolskih predmetih obravnava grb Republike Slovenije. Dejstvo, da se učenci vsak dan (ali zelo pogosto) srečujejo s temi državnimi simboli, pomeni, da so pravzaprav izpostavljeni vsakdanjemu nacionalizmu, saj jih ti državni simboli, tako imenovani »pomniki narodnjaštva« (Billig 1995: 43), vsak dan opominjajo na nacionalnost.

Z vidika širjenja, razvijanja oziroma utrjevanja nacionalne identitete pri učencih v osnovnih šolah z glasbo je vsekakor najbolj zanimiva himna, o kateri je bil govor že pri faktorski analizi glavne hipoteze. Ta državni simbol naj bi bil odraz kolektivne identitete, kar postane lahko problematična trditev, če vemo, da je kolektivna identiteta ponavadi fluidna.

Pripadniki neke države (vsaj v demokratičnih družbah) namreč: a) lahko prevzamejo to kolektivno identiteto prostovoljno, kar pomeni, da jo lahko imajo kot del svoje identitete, ali se je odrečejo, kadar koli želijo, oziroma b) je ne prevzamejo zaradi njene vsebine ali pomena. Raziskave kažejo tudi, da vsi pripadniki ene države nimajo enak pozitivni odnos do himne, predvsem tisti ne, ki pripadajo tako imenovanim marginalnim etničnim skupinam.

Iz faktorske analize glavne hipoteze se je že pokazalo pri četrtem faktorju ("himna kot nacionalno identifikacijski faktor"), da so učenci ponosni na svojo himno in da se do neke mere zavedajo svoje narodnosti, ko jo poslušajo. Rezultati ne presenečajo, saj so mladostniki v tem zgodnjem mladostniškem obdobju že člani politične kulture ter imajo razvite koncepte družbene in gospodarske odgovornosti vlade, ki v grobem ustrezajo konceptom odraslih v njihovih družbah. Imajo pozitivni odnos do nacionalne identitete, čutijo pripadnost državi in so ponosni na svoje državne simbole, med katerimi je torej tudi himna.

¹⁷⁶ V tem primeru so to v največjem številu sami učenci (opomba avtorja).

¹⁷⁷ Glej Odredbo o izobešanju zastave, Uradni list RS, št. 47/2008 z dne 16. 5. 2008 (opomba avtorja).

Dejstvo, da vsi učenci ne čutijo enako povezanost s tem državnim simbolom, tudi ne preseneča, saj nacionalna identifikacija lahko poteka tudi v bolj nekonvencionalnih oblikah, kot so hrana, pokrajina, tradicionalna obleka in podobno. Različne raziskave tudi poudarjajo, da predvsem pripadniki obrobnih (etničnih) skupin ne doživljajo in ne cenijo himne na enak način kot pripadniki prevladujočih (etničnih) skupin (McDonald, 2006), kar kažejo tudi rezultati v anketnem vprašalniku pri občutkih učencev do himne.¹⁷⁸ Navsezadnje se v slovenskih osnovnih šolah¹⁷⁹ predvaja samo slovenska himna, ki za učence, pripadnike tujih etničnih skupin oziroma za učence iz mešanih družin, nima istega pomena kot za učence slovenskega rodu, ki skozi ta državni simbol doživljajo svojo državo.

Tamburaški orkester, folklorna skupina in zbor so tiste interesne dejavnosti, ki delujejo kot nekakšni posredniki pri širjenju, razvijanju in utrjevanju slovenske nacionalne identitete, ker so vsebinsko povezani s slovenskim kulturnim izročilom. Iz ankete za učence se je pri 45. in 46. vprašanju sicer pokazalo,¹⁸⁰ da se od 514 učencev, koliko jih je sodelovalo pri anketi za učence, razmeroma zelo malo ukvarja v svojem prostem času z navedenimi dejavnostmi, kar pomeni, da šola s tovrstnimi glasbenimi dejavnostmi ne vpliva bistveno na nacionalno identiteto učencev.

Vendar je te rezultate treba vzeti s pridržkom, saj bi v anketi morale sodelovati bistveno večje število šol, da bi lahko dobili bolj realno sliko o teh interesnih dejavnostih in njihovem vplivanju na nacionalno identiteto učencev.

Pri faktorski analizi osnovne šole in njene vloge pri vzpostavljanju nacionalne identitete pri mladostnikih z ljudsko glasbo¹⁸¹ se je pokazal faktor »Multikulturalna usmerjenost šole«, ki govori o tem, s kom učenci poslušajo v svojem prostem času »glasbo iz svoje domovine«. Učenci jo najmanj poslušajo v šoli (0,371), največ pa zunaj šole s sošolci različnih narodnosti (0,862) in s sošolci iste narodnosti (0,758). Dejstvo, da učenci »glasbo iz domovine« največkrat poslušajo zunaj šole, je možno pojasniti s tem, da jim je očitno nerodno jo poslušati s sošolci v šoli, saj bi se lahko norčevali iz njih zaradi poslušanja tovrstne glasbe, po vsej verjetnosti pa tudi še niso prišli do tiste stopnje, ko so zmožni popolnoma zrelo zagovarjati svoja stališča in izbiro določenih (nacionalnih) vrednot pred drugimi. Učenci se ne glede na to

¹⁷⁸ Glej tabelo št. 54 v Prilogi (opomba avtorja).

¹⁷⁹ Razen v dvojezičnih šolah, ki so organizirane na območjih kjer živita italijanska oziroma madžarska narodna skupnost (opomba avtorja).

¹⁸⁰ Glej tabele od št. 155 do št. 195 v Prilogi za 45. vprašanje in tabelo št. 196 v Prilogi za 46. vprašanje (opomba avtorja).

¹⁸¹ Glej tabelo 3 na strani 132.

zavedajo pomena »glasbe iz domovine« in kaj ta glasba pomeni za posameznike iz različnih etničnih skupin, jo tudi sprejemajo in poslušajo, kar je razvidno v visokih vrednostih faktorskih uteži pri »poslušanju glasbe iz domovine zunaj šole s sošolci različne narodnosti oziroma iste narodnosti«. Te vrednosti faktorskih uteži pomenijo tudi, da je v šolah prisotna multikulturalna usmerjenost. Ta se kaže v izobraževanju in vzgajanju osnovnošolske populacije v internacionalnem duhu, kjer naj bi prevladoval spoštljiv odnos do kulture tujih ljudstev in razumevanje drugačnosti. To pomeni, da si osnovna šola prizadeva ohraniti kulturno identiteto vseh svojih varovancev.

Faktorska analiza je pokazala še tretji faktor »Poudarjenost ljudske glasbe pri predmetu glasbena vzgoja«, ki potrjuje, da se pri predmetu glasbena vzgoja ljudska glasba veliko posluša ter da je velik poudarek tudi na seznanjanju tovrstne glasbe. S stališča ohranjanja nacionalne identitete z glasbo to pomeni, da ta predmet z vsemi ostalimi osnovnošolskimi predmeti vpliva na ohranjanje, širjenje oziroma krepitev nacionalne identitete pri svojih učencih ne glede na njihovo nacionalni izvor.

To potrjujejo tudi odgovori anketiranih mladostnikov glede tega, katere etnične vsebine je možno ohraniti s tem predmetom, in visoke vrednosti faktorskih uteži (ljudska glasbila= 0,837, ljudske pesmi= 0,837, ljudske šege in navade= 0,832, narodnost= 0,700 in materni jezik= 0,679).

Vpliv šole pri krepitvi, ohranjanju oziroma širjenju nacionalne identitete pri učencih je očitno prisoten pri predmetu glasbena vzgoja, ki se več desetletij tradicionalno dojema kot nekakšen stranski predmet v osnovnošolskem predmetniku. Na žalost pa se ta vpliv šole na ohranjanje nacionalne identitete z ljudsko glasbo ne kaže pri izbirnih osnovnošolskih predmetih (glasbena dela, glasbeni projekt in ljudski plesi).¹⁸²

¹⁸² Glej poglavje 3.2.4. o izbirnih predmetih (opomba avtorja).

Tabela 3: Faktorska analiza »Osnovna šola, mladostnik in nacionalna identifikacija z ljudsko glasbo«

Faktorji	Faktorske uteži
1. faktor: Ohranjanje etničnih vsebin	
Ohranjanje ljudskih glasbil z glasbo pri GVZ (vpr 40 III)	0,837
Ohranjanje ljudskih pesmi z glasbo pri GVZ (vpr 40 II)	0,837
Ohranjanje ljudskih šeg in navad z glasbo pri GVZ (vpr 40 IV)	0,832
Ohranjanje narodnosti z glasbo pri GVZ (vpr 40 V)	0,700
Ohranjanje maternega jezika glasbe pri GVZ (vpr 40 I)	0,679
Spoznavanje glasbe domovine pri GVZ pomeni veliko (vpr 41)	0,433
2. faktor: Multikulturalna usmerjenost šole	
Glasbo svoje domovine poslušam največkrat s sošolci različne narodnosti v prostem času (vpr 43 IV)	0,862
Glasbo svoje domovine poslušam največkrat s sošolci iste narodnosti v prostem času (vpr 43 III)	0,758
Glasbo svoje domovine poslušam največkrat v šoli (vpr 43 II)	0,371
3. faktor: Poudarjenost ljudske glasbe pri GVZ	
Veliko poslušamo ljudsko glasbo (vpr 38 VI)	0,876
Veliko se učimo o ljudski glasbi (vpr 38 V)	0,689
Veliko poslušamo zabavno glasbo (vpr 38 VIII)	0,378

Opomba: Kaiser-Meyer-Olkin je 0,817 in Bartlettov test sferičnosti je 2380,9 s statistično značilnostjo $p < 0,001$. Pojasnjene je 54,16 % skupne variabilnosti.

Rezultati, pridobljeni iz anketnega vprašalnika za učence in iz faktorske analize osnovne šole, torej potrjujejo, da ima osnovna šola bistveno vlogo kot socializacijski dejavnik pri vzpostavljanju nacionalne identitete pri mladostnikih preko ljudske glasbe.

4.3.3.3. Ljudska glasba, učni predmet glasbena vzgoja, mladostnik in nacionalna identifikacija

Analiza učnega načrta predmeta glasbena vzgoja od 1. do 9. razreda v osnovni šoli kaže, da se v prvem triletnem obdobju nacionalna identiteta ohranja, krepi, utrjuje in poudarja predvsem s spoznavanjem slovenskih ljudskih in umetnih pesmi oziroma s spoznavanjem slovenske ljudske glasbene zapuščine na splošno.

V drugem triletnem obdobju, konkretno v 5. razredu osnovne šole, naj bi bili učenci poleg slovenskega ljudskega glasbenega izročila in slovenskega sodobnega glasbenega ustvarjanja/poustvarjanja seznanjeni tudi z nekaterimi pesmimi tujih narodov oziroma naj bi razvili odnos do tuje glasbene kulture.

V zadnjem triletnem obdobju je poudarek na glasbeni zgodovini, na ozaveščanju o vlogi in pomenu slovenske pevske tradicije za slovensko samobitnost, v zelo skopem obsegu pa je prisotno tudi spoznavanje pesmi iz drugih evropskih dežel (himne).

Faktorska analiza učnega predmeta glasbena vzgoja in analiza njenega vpliva na oblikovanje nacionalne identitete mladostnika z ljudsko glasbo je pokazala dva faktorja:¹⁸³

- faktor »Poudarjanje etničnih vsebin pri glasbeni vzgoji« in
- faktor »Poudarjenost multikulturalnosti pri glasbeni vzgoji«.

Tabela 4: Faktorska analiza učnega predmeta »Glasbena vzgoja«

Faktorji	Faktorske uteži
1. faktor: Poudarjanje etničnih vsebin pri GVZ	
Slovenski ljudski plesi (vpr 20 II)	0,771
Ljudski plesi tujih narodov (vpr 20 IV)	0,753
Slovenska ljudska glasbila (vpr 20 IV)	0,744
Slovenske ljudske šege in navade (vpr 20 I)	0,742
Ljudske pesmi tujih narodov (vpr 20 VII)	0,732
Ljudske šege in navade tujih narodov (vpr 20 V)	0,732
Slovenske ljudske pesmi (vpr 20 III)	0,692
Ljudska glasbila tujih narodov (vpr 20 VIII)	0,572
Spoznavanje slovenske glasbene kulture	0,525
Spoznavanje glasbene kulture tujih ljudstev	0,433
Pogostost obravnavanja ljudske glasbe tujih ljudstev (vpr 27)	0,406
2. faktor: Poudarjenost multikulturalnosti GVZ	
Spoznavanje vrednot tujih ljudstev (vpr 15 VI)	0,821
Vzpostavljanje medkulturnega dialoga (vpr 15 IV)	0,755
Spoznavanje glasbe tujega ljudstva (vpr 15 V)	0,715
Pomembnost seznanjanja učencev s tujo glasbeno kulturo (vpr 14)	0,646
Razumevanje drugačnosti (vpr 15 II)	0,607
Spoštljiv odnos do tujca (vpr 15 I)	0,455
Splošna razgledanost (vpr 15 III)	0,451
Učiteljeva seznanjenost z multikulturalno glasbeno vzgojo (vpr 13)	0,334

Opomba: Kaiser-Meyer-Olkin je 0,809 in Bartlettov test sferičnosti je 752,9 s statistično značilnostjo $p < 0,001$. Pojasnjene je 44,47 % skupne variabilnosti.

Prvi faktor »Poudarjanje etničnih vsebin pri glasbeni vzgoji« pojasnjuje stališča učiteljev glasbene vzgoje o tem, kaj je po njihovem mnenju pomembno obravnavati pri predmetu glasbena vzgoja oziroma kaj so poleg osnovnih ciljev tega predmeta še

¹⁸³ Pri analizi so bila uporabljena vprašanja (spremenljivke) iz ankete za učitelje, in sicer vprašanja 13, 14, 15, 18 (XV in XVI), 20, 22 in 27 (opomba avtorja).

posebni cilji. Učitelji postavljajo bolj v ospredje slovensko glasbeno kulturo (izročilo) kot tujo glasbeno kulturo, kar je povsem razumljivo, saj je v naših slovenskih državnih šolah, pri vsakem osnovnošolskem predmetu in prav tako pri predmetu glasbeno vzgoja največji poudarek na posredovanju slovenske kulture in v manjši meri tudi na posredovanju kulture tujih ljudstev.

Visoke vrednosti faktorskih uteži pri spoznavanju slovenskih ljudskih plesov (0,771), slovenskih ljudskih glasbil (0,744), slovenskih ljudskih šeg in navad (0,742), slovenskih ljudskih pesmi (0,692) in pri spoznavanju slovenske glasbene kulture na splošno (0,433) pomenijo, da ima slovenska ljudska glasba za učitelje glasbene vzgoje velik pomen. Učitelji si jemljejo dokaj veliko časa za pridobitev osebnega gradiva o slovenski ljudski glasbi¹⁸⁴ in tudi same šole so dobro opremljene s tovrstnim materialom.¹⁸⁵ Učitelji glasbene vzgoje so prepričani, da je z (nacionalno) glasbo mogoče razviti nacionalno identiteto pri svojih učencih in prav tako občutek nacionalne identitete, da je z glasbo mogoče okrepiti nacionalno identiteto ter jo tudi izraziti. Nekoliko so si manj enotni v mnenju, da je z (nacionalno) glasbo mogoče ohraniti nacionalno identiteto.¹⁸⁶

Za učitelje glasbene vzgoje je pomembna tudi obravnava ljudskih plesov tujih narodov (0,753), ljudskih pesmi tujih narodov (0,732), ljudskih glasbil tujih narodov (0,572), spoznavanje glasbene kulture tujih ljudstev (0,433) ter na splošno pogosta obravnava ljudske glasbe tujih ljudstev (0,406). Za pridobitev gradiva o glasbi tujih ljudstev si ne jemljejo toliko časa kot za slovensko ljudsko glasbo,¹⁸⁷ vendar so šole po njihovem mnenju približno enako opremljene z gradivom o glasbi tujih ljudstev kot o slovenski ljudski glasbi.¹⁸⁸ Pomembnost, ki jo učitelji pripisujejo glasbeni kulturi tujih ljudstev, in dokaj pogosta obravnava glasbene kulture tujih ljudstev pri urah glasbene vzgoje pomenita, da je pri tem predmetu prisotna multikulturalna usmerjenost, ki omogoča učencem tuje narodnosti ohraniti svojo nacionalno identiteto z glasbo.

Drugi faktor »Poudarjenost multikulturalnosti na glasbeni vzgoji« to še bolj potrjuje, pa čeprav učitelji glasbene vzgoje o sami vsebini multikulturalne glasbene vzgoje niso preveč dobro seznanjeni (0,344). Učitelji glasbene vzgoje se očitno zavedajo

¹⁸⁴ Glej tabelo št. 232 in sliko št. 38 v Prilogi (opomba avtorja).

¹⁸⁵ Glej tabelo št. 233 in sliko št. 39 v Prilogi (opomba avtorja).

¹⁸⁶ Glej tabelo št. 227 in sliko št. 33 v Prilogi (opomba avtorja).

¹⁸⁷ Glej tabelo št. 237 in sliko št. 43 v Prilogi (opomba avtorja).

¹⁸⁸ Glej tabelo št. 238 in sliko št. 44 v Prilogi (opomba avtorja).

pomembnosti multikulturene usmeritve svojega predmeta, ker so mnenja, da učenci pri predmetu glasbena vzgoja morajo spoznavati glasbeno kulturo tujih ljudstev (0,646),¹⁸⁹ ker na ta način spoznavajo vrednote tujih ljudstev (0,821), vzpostavljajo medkulturni dialog (0,755), spoznavajo glasbo tujega ljudstva (0,715), razumejo drugačnost (0,607), imajo spoštljiv odnos do tujca (0,455) in so na splošno bolj razgledani (0,451).

Njihova stališča glede spoznavanja vrednot tujih ljudstev po vsej verjetnosti izvirajo tudi iz dejstva, da je veliko od teh anketiranih učiteljev poučevalo ali še poučuje učence tuje narodnosti,¹⁹⁰ od tega največ iz republik prejšnje države Jugoslavije.¹⁹¹

Iz pridobljenih rezultatov sledi, da je učni predmet glasbena vzgoja na osnovni šoli bistven dejavnik, ki vpliva na nacionalno identiteto mladostnika z vidika (nacionalne) glasbe.

4.3.3.4. Ljudska glasba, vrstniki in prijatelji, mladostnik in nacionalna identifikacija

Raziskave kažejo, da mladostniki v zgodnjem mladostniškem obdobju sprejemajo in ne sprejemajo pripadnikov druge nacionalnosti, kar je odvisno od tega, kakšno vlogo so imeli in imajo v njihovem življenju različni socializacijski dejavniki. Vsekakor ima družina bistveno vlogo pri oblikovanju mladostnikovega koncepta lastne nacionalnosti in tuje nacionalnosti. Vendar ob vstopu v šolo postane šola tista ustanova, ki izvaja uradno politiko države glede razumevanja, dojetanja, oblikovanja in utrjevanja njihove nacionalne identitete in nacionalne identitete pripadnikov tujih narodov, to pa je lahko tudi v popolnem nasprotju z informacijami o nacionalni identiteti, ki jih mladostnik prejme v krogu družine.

Šola ima na razpolago zelo različne vsebine ali izvajalce, s katerimi je mogoče načrtno ali nenačrtno vplivati na mladostnikovo dojetanje pripadnika druge nacionalnosti. To so navsezadnje lahko dokaj enostranske informacije v kakšnih revijah za mladostnike (Zirkelbach, 2006), to so lahko učbeniki, ki včasih zelo

¹⁸⁹ Čeprav učni načrt glasbene vzgoje in izredno malo število ur, ki je na razpolago za ta predmet, ne dopuščajo umestitev velikega števila ur in vsebin o glasbeni kulturi tujih narodov, se učitelji glasbene vzgoje kljub vsemu trudijo, da bi te vsebine bile vključene v njihove ure. Glej tabelo št. 228 in sliko št. 33 v Prilogi (opomba avtorja).

¹⁹⁰ Glej sliko št. 23 oziroma tabelo 218 v Prilogi (opomba avtorja).

¹⁹¹ Glej tabelo št. 218 in sliko št. 24 v Prilogi (opomba avtorja).

stereotipno, poenostavljeno ali s predsodki podajajo »naše« in »tuje« vrednote (Pajnik, 2002: 7,8), to so lahko slike, ki prikazujejo pripadnika nekega tujega naroda v minoriziranem položaju (Zavelcina, 2007), ali učitelji, ki nevede podajajo svojim učencem dokaj subjektivne ter posplošene informacije o pripadnikih tujih narodov (Ule, 2000: 157,158). Lahko pa je to tudi pomanjkljivi vzgojni vidik šole, kjer je premalo poudarjeno vzgajanje učencev za bodoče člane skupnosti, ki naj bi se učili, kako dejavno sodelovati v demokratični družbi in sprejemati ter spoštovati drugačnost (Hjerm, 2005).

Omenimo lahko tudi medije in njihov vpliv na oblikovanje mladostnikovega mnenja o pripadniku tujega naroda, saj mediji pravzaprav »učijo«, kako biti pripadnik neke nacionalne skupnosti in kaj je to tisto, ki lahko ogrozi bit te nacionalne skupnosti (Pušnik, 2003).

Vsi naštetih socializacijski dejavniki torej na svoj poseben način vplivajo (posamezno ali celo kombinirano) na mladostnike in na njihovo pripravljenost sprejeti nekega mladostnika tuje nacionalnosti, ki se odvisno od te pripravljenosti odloča o (ne)ohranjanju svoje nacionalne identitete s kulturno-etničnimi prvinami, med katerimi je lahko tudi (nacionalna) glasba.

Pri mladostnikih, ki so bili zajeti z anketnim vprašalnikom za učence, je v faktorski analizi osnovne šole pri drugem faktorju »Multikulturna usmerjenost šole« bilo razvidno, da učenci poslušajo glasbo v prostem času s pripadniki tuje narodnosti in prav tako s pripadniki iste narodnosti. To bi lahko pomenilo, da ti mladostniki ne samo da sprejemajo pripadnike druge narodnosti, ampak da tudi ohranjajo nacionalno identiteto teh pripadnikov že s tem, da so pripravljene poslušati glasbo, ki je za te pripadnike tuje narodnosti sestavni del njihove nacionalne identitete. Vendar ti podatki niso dovolj, da bi popolnoma razumeli odnos učencev slovenskega porekla do ohranjanja kulturno-etničnih prvin iz neke tuje kulture.

Prav tako so vprašljivi pridobljeni podatki v 39. vprašanju,¹⁹² kjer je veliko število učencev odgovorilo, da jih dodatni podatki o glasbi tujih ljudstev ne zanimajo preveč. Če izhajamo iz Smernic vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj od predšolske vzgoje do douniverzitetnega izobraževanja iz leta 2007, ki imajo kot podlago dokument Strategijo vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj (UNECE, 2005), ki »poudarja pomen in poznavanja in spoštovanja lastne in tuje kulture ter kulturne

¹⁹² Glej tabelo št. 116 in sliko št. 15 v Prilogi (opomba avtorja).

raznolikosti za trajnostni razvoj«,¹⁹³ potem bi glede na pridobljene rezultate pri faktorski analizi učnega predmeta glasbena vzgoja pri prvem in drugem faktorju,¹⁹⁴ lahko pritrdili, da so te smernice prisotne v osnovni šoli vsaj pri predmetu glasbena vzgoja.

Res je, da učitelji glasbene vzgoje nekoliko več poudarjajo slovensko glasbeno kulturo, vendar se zavedajo, da je za celoviti razvoj učencev potrebno ne samo spoštovati svojo lastno kulturo, ampak tudi tujo. Ker je učitelj za učenca pomembni Drugi (za staršem), je za pričakovati glede na pozitivno usmerjenost učiteljev glasbe do ohranjanja lastne in tuje kulture, da se bo takšna usmerjenost kazala tudi pri njihovih učencev, vendar so odgovori učencev v 39. vprašanju pokazali nasprotno, kar pomeni, da bi učitelji glasbe mogli v tem segmentu dati še večji poudarek.

Sicer pa je vzorec učencev, ki so bili zajeti z anketo premali, da bi dal bolj realne slike o tem, kaj se vse dogaja na osnovnih šolah glede odnosa učencev slovenskega rodu do učencev tuje narodnosti glede njihove pripravljenosti sprejemati drugačnost in s tem posredno vplivati na ohranjanje nacionalne identitete pripadnikov tuje narodnosti.

Osebne izpovedi posameznikov, pripadnikov tuje narodnosti iz različnih raziskav, člankov ipd., govorijo o dokaj drugačnih, slabih izkušnjah v otroštvu in mladostništvu, o nezmožnosti svobodnega izražanja nacionalne identitete in kulturno-etničnih elementov v slovenski družbi, predvsem po osamosvojitvi Slovenije 1991.

Rezultati iz ankete in prav tako rezultati iz raziskav drugih avtorjev o nacionalni identiteti mladostnikov so pokazali, da se mladostniki zavedajo svoje nacionalne identitete, in da ta zavest z leti narašča in se kaže kot njihova želja, da bi ohranili svojo nacionalno identiteto skozi kulturno-etnične elemente oziroma skozi pomembnost, ki jo imajo ti kulturno-etnični elementi za njih. Ni podatkov pa o tem, če se ti mladostniki zavedajo tudi tega, da ni samo pomembno ohraniti svojo lastno nacionalno identiteto, ampak da je pomembno dati te iste možnosti pripadniku tuje nacionalnosti, kar je temelj dobrega sožitja v neki etnično heterogeni družbi.

V tem smislu ni treba pozabiti, da je želja po ohranjanju nacionalne identitete ali pomembnost, ki jo ima nacionalna identiteta za mladostnike v tem zgodnjem mladostniškem obdobju odraz tistih odločitvah, stališč in vrednot, ki so jim

¹⁹³ Glej Državne smernice za kulturno-umetnostno vzgojo v vzgoji in izobraževanju iz leta 2009 (opomba avtorja).

¹⁹⁴ Glej poglavje 4.4.3. (opomba avtorja).

posredovane največ s strani družine (ali šole), ki imajo v tem obdobju (še vedno) veliki pomen, vse do tistega časa, ko lahko sami zrelo dojamejo vse razsežnosti nacionalne identitete. Pri tem tudi ni zanemarljiva situacija v družbi, kjer ti mladostniki živijo ter odnos med dominantno in manjšinsko kulturo, ki se potem odraža tudi na to, ali se bo neki mladostnik odločil ohraniti svojo nacionalno identiteto skozi kulturno-etnične elemente ne glede na zavest o njeni pomembnosti, katere poti bo izbral pri tem ohranjanju, in če bo s temi svojimi odločitvami vplival na svojega sovrstnika, iste ali tuje nacionalnosti.

4.3.3.5. Ljudska glasba, mediji, mladostnik in nacionalna identifikacija

V poglavju 4.3.2. je bilo ugotovljeno, da so mediji pomemben socializacijski dejavnik, ki lahko vpliva na splošno na identiteto nekega posameznika. Faktorska analiza medijev¹⁹⁵ in analiza njihovega vpliva na nacionalno identiteto mladostnika z ljudsko glasbo sta pokazali naslednje rezultate:

Tabela 5: Faktorska analiza »Mediji, mladostnik in nacionalna identifikacija z ljudsko glasbo«

Faktorji	Faktorske uteži
1. faktor: Kraj poslušanja ljudske glasbe	
S sošolci iste narodnosti v prostem času (vpr 43 III)	0,849
S sošolci različne narodnosti v prostem času (vpr 43 IV)	0,747
Sam (na i-podu, mp3, ...) (vpr 43 V)	0,618
Doma, ker jo poslušajo domači (vpr 43 I)	0,563
V šoli (vpr 43 II)	0,313
2. faktor: Množični mediji	
Glasbo poslušam na CD-ju (vpr 35 III)	0,553
Glasbo poslušam na radiu (vpr 35 II)	0,506
Glasbo poslušam na koncertu (vpr 35 V)	0,485
Glasbo poslušam na televiziji (vpr 35 I)	0,365
Glasbo poslušam na gasilski veselici (vpr 35 VI)	0,315
Glasbo poslušam na I-podu (vpr 35 IV)	0,304

Opomba: Kaiser-Meyer-Olkin je 0,734 in Bartlettov test sferičnosti je 1026,7 s statistično značilnostjo $p < 0,001$. Pojasnjene je 30,58 % skupne variabilnosti.

¹⁹⁵ Pri faktorski analizi medijev so bila uporabljena vprašanja (spremenljivke) 35 (od I do IV) ter 43 vprašanje (od I do VI).

Še enkrat so se potrdili podobni rezultati pri drugem faktorju »Množični mediji«: mladostniki poslušajo glasbo največ s pomočjo cedejev (0,553), na radiu (0,506), na koncertih (0,485), bistveno manj na televiziji (0,365), gasilski veselici (0,315) in tokrat najmanj na iPodu (0, 304).

O načinih, na katerih lahko cede, cede predvajalnik, radio, koncerti, televizija in iPod vplivajo na identiteto mladostnika, je bilo že govor v poglavju 4.3.2. Če ti mediji vplivajo na identiteto mladostnika/mladostnikov, lahko upravičeno domnevamo, da vplivajo tudi na njihovo nacionalno identiteto, ko posredujejo ljudsko glasbo.

Prvi faktor »Kraj poslušanja glasbe«, pridobljen pri faktorski analizi medijev, pojasnjuje, s kom poslušajo učenci ljudsko glasbo v svojem prostem času. Najbolj pogosto jo poslušajo s sošolci iste narodnosti (0,849), s sošolci različne narodnosti (0, 747), sami (0,618) in v krogu družine (0,563), najmanj pa v šoli (0,313).

Druženje s sošolci, ki je v tem zgodnjem mladostniškem obdobju poudarjeno, ne pojasnjuje sicer, po katerem mediju skupinsko poslušajo glasbo. To navsezadnje tudi niti ni tako bistveno, bolj je pomembno, da glasbo poslušajo v krogu prijateljev, torej skupinsko, in da jo tudi doživljajo skupinsko.

Vloga medijev je pri skupinskem doživljanju glasbe v posredovanju ljudske glasbe, s čimer so ustvarjene razmere za posredno vplivanje na nacionalno identiteto mladostnika, predvsem če to glasbo pogosto posluša. Neznana glasba, ki se pogosto posluša, postane polagoma znana, se lažje sprejema in ustvarja večji občutek domačnosti (Demorest in Schultz, 2004).

Lahko bi na koncu poudarili, da v anketo kot medij ni bil zajet internet oziroma uporaba osebnega računalnika pri poslušanju glasbe. Podatki iz različnih raziskav sicer govorijo o čedalje večjem naraščanju uporabe tega medija pri mladostnikih v zgodnjem mladostniškem obdobju,¹⁹⁶ vendar ta uporaba ni tako visoka kot pri starejših mladostnikih, kar je bil tudi glavni razlog neuvrščanja tega medija v anketo.

V tem primeru lahko izhajamo bolj iz domnev. Morda mladostniki v zgodnjem mladostniškem obdobju ta medij uprabljajo predvsem zaradi vzpostavljanja stikov z nekakšno virtualno skupnostjo (Rheingold, 1993), katere člani so si podobni v razmišljanju, ciljih, zanimanjih, idejah in podobno. Če razmišljamo o posrednem/neposrednem vplivanju tega medija na nacionalno identiteto

¹⁹⁶ Glej: Robson, M. (2009). How Teenagers consume Media. *Media & Internet*, 10, 1-7. Dostopno na internetu: <http://media.ft.com/cms/c3852b2e-6f9a-11de-bfc5-00144feabdc0.pdf>. Glej tudi članek o uporabi medijev pri otrocih, »Media Use Statistics«, dostopen na internetu: <http://www.frankwbaker.com/mediause.htm> (z dne 3. 6. 2010).

mladostnikov, potem je prav virtualna skupnost tista, ki lahko vpliva na njegovo (nacionalno) identiteto. Informacije ali vsebine se namreč včasih prilagajajo (tudi preurejajo) potrebam te skupnosti zato, da bi te virtualne skupnosti lahko delovale oziroma se obdržale skupaj.

Na te virtualne skupnosti lahko gledamo vsakič iz drugega zornega kota, predvsem če izhajamo iz tiste nacionalne identitete, za katero so se odločili mladostniki. Če je (hipotetično) namen vzpostavljanja povezave z neko virtualno skupnostjo za učence slovenskega rodu zabava, posredovanje informacij, ki so aktualne za mladostnike teh let, iskanje morebitnih prijateljev, poslušanje ljudske glasbe, ki jo sicer ne poslušajo zunaj te virtualne skupnosti, in podobno, potem ta ista virtualna skupnost za učence tujega rodu lahko pomeni vse tisto, kar predstavlja za učence slovenskega rodu.

Hkrati pa virtualna skupnost predstavlja tudi tisto skupnost, s katero se lahko učenci tujega rodu bistveno bolj odprto nacionalno istovetijo (na primer z ljudsko glasbo), kot pa je to v vsakdanjem (resničnem) življenju zunaj te skupnosti. Pri učencih, ki so iz etnično mešanih zakonov, predstavlja virtualna skupnost, katera koli že ta je, možnost tako imenovane tihe asimilacije, kjer bodo prevladale ideje, vrednote, stališča tiste nacionalne skupnosti, ki je bolj privlačna, bolj domiselna in bolj prepričljiva.

Mediji so se glede na pridobljene rezultate v anketnem vprašalniku in v faktorski analizi pokazali kot pomemben dejavnik ne samo pri socializaciji mladostnikov, ampak tudi pri njihovi nacionalni identifikaciji, in to takrat, ko posredujejo tisto zvrst glasbe, s katero so se mladostniki zmožni nacionalno identificirati..

4.4. Zaključek empiričnega dela

Glavni cilj doktorske disertacije je bil odgovoriti na vprašanje, ali ima glasba, med vsemi ostalimi vlogami, ki jih ima za mladostnike, tudi vlogo nacionalne identifikacije. Pri tem smo izhajali iz dveh domnev, in sicer iz prve, da je nacionalna identiteta bistvena za mladostnike tudi v zgodnjem mladostniškem obdobju, in iz druge, da je glasba pomemben dejavnik socializacije in identifikacije mladostnika.

Domneva o pomembnosti nacionalne identitete za mladostnike je temeljila na drugih teoretičnih in empiričnih raziskavah o pomembnosti nacionalne identitete pri mladostnikih, preverjena pa je bila tudi z anketnim vprašalnikom pri mladostnikih, ki

so sodelovali v empirični raziskavi te disertacije. Z analizo pridobljenih rezultatov iz anketnega vprašalnika za učence se je pokazalo, da je nacionalna identiteta pomembna tudi za naše anketirane mladostnike, pa čeprav so še vedno v tistem starostnem obdobju, ko se šele dobro začenjajo zavedati, kaj ta nacionalna identiteta pomeni za njih.

Ugotovljeno je bilo, da ima družina bistveno vlogo pri ohranjanju nacionalne identitete in da je nacionalna identiteta pomembna in se poudarja predvsem v družinah priseljencev in v slovenskih družinah, manj pa v mešanih družinah. Predvsem so se pokazale statistično značilne razlike pri tujih družinah glede močnega poudarjanja šeg in navad ter glasbe iz domovine in pri mešanih družinah glede zelo slabega poudarjanja nacionalne identitete, maternega jezika, šeg in navad ter glasbe iz domovine.

Statistično značilne razlike so se pokazale tudi pri prvinah, ki so po mnenju mladostnikov bistveni za občutenje nacionalne identitete, in sicer pri maternem jeziku, ki je po mnenju slovenskih mladostnikov najbolj bistven, in pri noši, ki je po mnenju mladostnikov iz mešanih družin najmanj bistvena.

Glede prvin, ki mladostnike povezujejo z njihovo domovino, so se statistično značilne razlike pokazale pri prvinah »materni jezik«, preko katerega se slovenski mladostniki čutijo bolj povezani s svojo domovino kot mladostniki iz mešanih ali tujih družin. Pri prvinah »mesto rojstva«, »ljudska glasba«, »zabavna glasba v maternem jeziku« ter »izdelki iz domovine« se je pokazalo, da se po teh prvinah najmanj čutijo povezani s svojo domovino mladostniki iz mešanih družin. Pri prvini »jedi« so se mladostniki iz tujih družin izjasnili, da se po tej prvini zelo čutijo povezani s svojo domovino.

Domneva o pomembnosti glasbe kot socializacijskega in identifikacijskega dejavnika pri mladostnikih je prav tako kot nacionalna identiteta pri mladostnikih temeljila na teoretičnih in empiričnih raziskavah, ki so bile narejene v drugih državah.

Rezultati anketnih vprašalnikov so pokazali, da je glasba pomemben identifikacijski in socializacijski dejavnik v njihovem življenju. Z glasbo se ukvarjajo na različne načine (poslušajo glasbo, se udeležujejo pouka na glasbeni šoli, se udeležujejo zasebnega glasbenega pouka, plešejo v folklorni skupini, obiskujejo glasbene koncerte in tako dalje), v čemer so si podobni mladostnikom zunaj meja Slovenije. Glede poslušanja zvrsti glasbe poslušajo vse tiste popularne zvrsti zabavne glasbe (rock, pop, rave, tehno ...), s katerimi so se očitno zmožni identificirati, ki podpirajo

njihov življenjski slog, ki jim omogočajo ohranjanje njihove identitete in ki so popularne med mladostniki v drugih državah. Prav tako kot mladostniki v drugih državah zelo malo poslušajo klasično glasbo in jazz glasbo, zvrsti, s katerima se očitno ne morejo identificirati, ker po vsej verjetnosti niso še v starostnem obdobju, ko ti zvrsti glasbe bolj pogosto sprejemajo.

Pri izbiri medijev za poslušanje glasbe so se pokazale pri anketiranih mladostnikih podobne navade kot pri mladostnikih iz tujih držav. Najbolj pogosto poslušajo glasbo s pomočjo cedejev, po radiu, na iPodu, televiziji ali koncertih, najmanj pa na gasilskih veselicah. Izbira medijev je pokazala tudi, da socializacija s pomočjo glasbe poteka približno na enak način kot pri mladostnikih v drugih državah.

Nadaljnja analiza pridobljenih rezultatov iz anketnega vprašalnika za učence in učitelje je pokazala, da ima glasba poleg vseh svojih vlog pri anketiranih mladostnikih tudi vlogo nacionalne identifikacije. Čeprav kažejo podobne rezultate tudi raziskave drugih avtorjev, so bili pridobljeni rezultati v anketnem vprašalniku za učence kljub vsemu presenetljivi, če upoštevamo, katero zvrst glasbe anketirani mladostniki najbolj pogosto poslušajo in kako nizko mesto zaseda prav ljudska glasba med vsemi ostalimi zvrstmi glasbe, ki jih poslušajo.

S podrobno analizo pa se je vendar pokazalo, da ima tudi ljudska glasba svoje mesto v življenju naših mladostnikov, da jim ta zvrst glasbe kljub vsemu ni tuja in da jo presenetljivo dobro poznajo. Anketirani mladostniki doživljajo ljudsko glasbo kot pomembno vez s svojo izvorno domovino, vendar samo takrat, ko je ljudska glasba vrednota v njihovi družini.

Ljudsko glasbo doživljajo kot eno od sredstev, s katereim lahko ohranijo svojo nacionalno identiteto in s pomočjo katerega lahko pokažejo tisto, česar pripadniki drugih nacionalnosti (mogoče) nimajo. Zavedajo se vrednosti avtohtone ljudske glasbe, pa čeprav najraje poslušajo ljudsko glasbo v takšni obliki (žanru), ki jim je najbližji, torej v popularni obliki, saj so v tistem starostnem obdobju, v katerem se (zaenkrat) s popularno glasbo najlažje identificirajo. S tem potrjujejo, da se posameznik lahko nacionalno identificira z vsako glasbo, v kolikor jo doživlja kot tisto glasbo, ki ga povezuje z njegovo izvorno domovino.

Mladostnikom, pa čeprav so šele v zgodnjem mladostniškem obdobju, ni nerodno poslušati ljudske glasbe s pripadniki iste nacionalnosti in prav tako s pripadniki različne nacionalnosti. Čutijo se celo ponosni, ko poslušajo ljudsko glasbo iz svoje domovine. Opaža se tudi, največkrat pri mladostnikih iz skupine »tujci«, da

prevzemajo kot »svojo« ljudsko glasbo tisto, ki pravzaprav ne izvira iz njihove izvorne domovine.

Čeprav bi si mladostniki želeli drugačnih, bolj zabavnih vsebin v učnem predmetu glasbena vzgoja, si kljub vsemu želijo več informacij o ljudski glasbi iz svoje izvorne domovine. Predvsem mladostnikom iz skupine »tujci« bi bolj pogosta obravnava glasbe ali vsaj poslušanje glasbe iz njihove izvorne domovine pomenilo zelo veliko.

Rezultati anketnega vprašalnika so pokazali, da so anketirani mladostniki že v tistem starostnem obdobju, ko se zavedajo, da spoštljivi odnos do ljudske glasbe pripadnika tujega naroda pomeni, da omogočajo temu pripadniku, da ohrani svojo nacionalno identiteto. Tudi se zavedajo, da je spoštljivi odnos do ljudske glasbe pripadnika tujega naroda ključnega pomena, v kolikor želijo, da se ti pripadniki obnašajo spoštljivo tudi do njihove ljudske glasbe.

Odgovori anketiranih mladostnikov glede tega, kaj je možno od etničnih prvin ohraniti v učnem predmetu glasbena vzgoja, govorijo o tem, da se mladostniki prav tako zavedajo pomembnosti učnih predmetov v šoli pri posredovanju nacionalnih vsebin.

Naši mladostniki so se pokazali kot pravi otroci informacijske družbe glede na pogosto uporabo medijev. Glede na pogostost uporabe in izbiro medijev se ne razlikujejo od mladostnikov iz drugih držav. Mediji imajo pomembno mesto v njihovem življenju že s tem, da jim omogočajo ne samo neskončno zabavo in stik s sovrstniki, ampak tudi glasbo, s katero si bogatijo svoje življenje, se družijo, odraščajo in se (nacionalno) identificirajo.

5. SKLEP

Pri izbiri teme, ki naj bi jo doktorska disertacija raziskovala, so bili odločilni trije cilji: a) raziskati nekaj, kar je v povezavi z glasbo, b) raziskati populacijo, o kateri ni veliko podatkov, in c) poglobiti se v nacionalno identiteto, ki je sicer raziskana, vendar omogoča raziskavo še z drugega vidika.

Glede izbire teme za raziskavo, nacionalne identitete, so bili odločilni osebna izkušnja avtorice in njeno življenje ter iskanje odgovorov na vprašanje, kaj nacionalna identiteta pomeni za nekega posameznika v sodobnem času. Izbira populacije na začetku ni bila vprašljiva zaradi več kot petindvajsetletnega dela avtorice z mladimi. Je pa postala vprašljiva takrat, ko so bili izbrani mladostniki v zgodnjem mladostniškem obdobju, za katere se je pokazalo, da ni samo malo podatkov o njihovem doživetju nacionalne identitete, ampak jih skoraj ni, zlasti v povezavi z glasbo.

Zaradi tega je po pregledovanju obstoječe literature ter empiričnih raziskav postalo jasno, da je treba izhajati iz domnev, ki naj bi vodili k postavitvi glavne hipoteze (hipotez), in sicer, iz domneve, da je nacionalna identiteta pomembna za mladostnike, in iz domneve, da je glasba pomemben socializacijski in identifikacijski dejavnik za mladostnike. Na podlagi teh dveh domnev je bila postavljena tudi glavna hipoteza, ki trdi, da je glasba pomemben dejavnik nacionalne identifikacije pri mladostniku.

Da bi dobili vsaj vpogled v razmišljanje te populacije, je bil narejen najprej pilotni anketni vprašalnik, ki je na začetku leta 2009 pokazal, da mladostniki razumejo temo raziskave - nacionalno identiteto - in da so vneti poslušalci glasbe, kar je bilo za pričakovati glede na njihovo starostno obdobje. Po pilotnem anketnem vprašalniku je sledila izdelava dveh končnih različic anketnih vprašalnikov, namenjenih učencem in tokrat tudi učiteljem. Z njima smo želeli pridobiti še ostale podatke, ki niso bili zajeti v anketnem vprašalniku za učence.

Empirična raziskava je potekala leta od marca do junija 2009 na celotnem območju Republike Slovenije pri čemer je bilo zajetih 31 osnovnih šol, ki so bile izbrane po naključnem vzorcu iz različnih krajev v Sloveniji. Skupno število sodelujočih učencev je bilo 514, skupno število učiteljev pa 70, med katerimi so sodelovali tudi tisti učitelji iz osnovnih šol, ki niso bile zajete z anketnim vprašalnikom.

Rezultati, pridobljeni v vprašalniku za učence glede pomembnosti glasbe kot socializacijskega in identifikacijskega dejavnika, niso bili presenetljivi, vsaj ne v

tistem delu, ki govori o izbiri popularne glasbe in o medijih, ki jih uporabljajo za poslušanje glasbe. Ti rezultati so pokazali, da so si mladostniki v odnosu do glasbe podobni, da etničnost ne vpliva na njihov izbor glasbe in da so podobni poslušalskim navadam mladostnikov zunaj meja Slovenija.

Presenetljivi pa so bili podatki, ki kažejo, da ta populacija posluša ljudsko glasbo in jo dobro pozna, čeprav med vsemi zvrstmi glasbe, ki jih poslušajo, ni ravno najbolj priljubljena.

Pokazalo pa se je, da je nacionalna identiteta za mladostnike prav tako pomembna, kar je presenetljivo edino z vidika njihove mladosti, pa čeprav različne empirične raziskave kažejo na vztrajno zniževanje starostne meje pri dojemanju zelo abstraktnih pojmov, med katerimi je vsekakor tudi nacionalna identiteta.

Ker so pridobljeni podatki iz anketnega vprašalnika za učence potrdili obe domnevi, je sledilo iskanje povezav med nacionalno identiteto in glasbo oziroma iskanje odgovorov, ali je glasba pomemben dejavnik nacionalne identifikacije pri mladostnikih v zgodnjem mladostniškem obdobju.

Pri tem iskanju odgovorov je bil poudarek na raziskovanju tistih socializacijskih dejavnikov, za katere se je na samem začetku raziskave domnevalo, da imajo največji vpliv na socializacijo mladostnikov kot so družina, osnovna šola, učni predmet glasbene vzgoje, množični mediji, ter vrstniki in prijatelji.

Pri domnevi o pomembnosti družine in njenem vplivu na izbiro glasbe kot nacionalno identifikacijskega dejavnika pri mladostniku se je pokazalo, da je družina pomembna za mladostnika in da lahko vpliva na ohranjanje njegove nacionalne identitete z glasbo.

Ugotovljeno je bilo tudi, da se mladostniki čutijo povezani s svojo domovino in da se lahko nacionalno identificirajo z glasbo iz svoje domovine samo v primeru, če se v družini močno poudarjajo šege in navade ter ljudska glasba/glasba iz domovine. To se je potrdilo zlasti pri mladostnikih iz družin tujega izvora, kjer ne čas bivanja in ne stopnja integriranosti v slovensko družbo nista vplivali na opuščanje njihove nacionalne identitete ali na doživljanje nacionalne identitete z glasbo.

Pri mladostnikih slovenskega rodu, ki živijo v tujini kot izseljenci ali zdomci v Sloveniji, ni bilo možno podati konkretnih podatkov o pomembnosti družine pri ohranjanju nacionalne identitete z glasbo, saj ni bilo mogoče anketirati zadostnega števila takih učencev, tako da je doktorska disertacija podala samo hipotetično videnje.

Da je osnovna šola bistvena za ohranjanje nacionalne identitete mladostnikov se je potrdilo tudi pri tej doktorski disertaciji. Njena multikulturalna usmeritev in odprtost do verske, jezikovne in kulturne socializacije mladostnikov sta se pokazali pri poslušanju glasbe v prostem času, ko mladostniki slovenskega rodu poslušajo glasbo svoje domovine s pripadnikom tuje narodnosti oziroma poslušajo glasbo pripadnika tuje narodnosti in so jo tudi pripravljene sprejeti. Prav tako se je vpliv osnovne šole na nacionalno identiteto učencev pokazal v primeru učnega predmeta glasbene vzgoje, kjer se s pogostim obravnavanjem slovenske in tuje ljudske glasbe omogoča učencem, ne glede na njihov nacionalni izvor, da se čutijo povezani s svojo domovino.

Poudarek v doktorski disertaciji je bil tudi na iskanju odgovorov, ali učni predmet glasbene vzgoje lahko prispeva k ohranjanju nacionalne identitete z glasbo. Domneva je bila, da je multikulturalna usmerjenost predmeta in učiteljev eden od pogojev za ohranjanje nacionalne identitete z glasbo pri mladostniku, prav tako pa tudi pomen, ki ga ljudska glasba ima za učitelje tega predmeta. Ugotovljeno je bilo, da je predmet multikulturalno usmerjen, da sicer obravnava glasbo tujih ljudstev vendar ne tako pogosto kot bi si mladostniki iz skupine »tujci« želeli, saj bi jim bolj pogosta obravnava glasbe ali vsaj poslušanje glasbe iz njihove izvorne domovine pomenila zelo veliko. Multikulturalna usmerjenost predmeta se je pri tem predmetu pokazala tudi v spoštljivem odnosu do ljudske glasbe pripadnika tujega naroda, kar kažejo odgovori na vprašanje 43 v anketnem vprašalniku, učenci so namreč zatrjevali, da poslušajo glasbo svoje domovine tudi s pripadniki tuje narodnosti.

Domneva je bila, da množični mediji pomembno vplivajo na nacionalno identiteto mladostnikov predvsem pri njenem ohranjanju z glasbo. Ta je bila potrjena z rezultati anketnega vprašalnika za učence, ki so pokazali, da so naši mladostniki redni uporabniki novih tehnologij in da poslušajo glasbo preko množičnih medijev.

Doktorska disertacija je obravnavala tudi vpliv, ki jih imajo vrstniki in prijatelji na nacionalno identiteto mladostnika v zgodnjem mladostniškem obdobju in kako se ta vpliv kaže pri ohranjanju nacionalne identitete z glasbo. Ker ni bilo dovolj podatkov za preverjanje tega vpliva, je bila razlaga bolj hipotetične narave. Izpostavljeni so bili primarni in sekundarni socializacijski dejavniki, ki imajo posredni vpliv na druženje med vrstniki/prijatelji, kot so družina, osnovna šola, učni predmeti, učbeniki/revije, učitelji in mediji, ki praktično »učijo«, kako sprejemati svojo ali tujo nacionalno identiteto.

5.1. »Ubi bene ibi patria«

»Ubi bene ibi patria.«

»Kjer se dobro počutim, je moja domovina.« (Latinski pregovor.)

Sem ena od tistih posameznikov, ki je »multinacionalna skupnost v eni osebi«. Svoje nacionalne identitete se nisem zavedala vse do petega leta, ko smo se kot ena od družin iz prejšnje države Jugoslavije preselili na Nizozemsko. Radovedna, kot sem bila, mi ta preselitev vsaj na začetku ni ničesar pomenila, razen možnosti, da bom videla tujo državo in tuje ljudi, pridobila tuje sladkarije in seveda igrače. To je bil moj svet, viden z nedolžnimi otroškimi očmi, ki se je sesul nekega lepega dne z vpisom v nizozemski vrtec.

Izkušnja nizozemskega vrtca je bila travmatična, ker nisem poznala ne otrok ne nizozemskih običajev ne nizozemskega jezika, skratka, nisem se imela česa oprijeti v tej ustanovi. Samo zaradi vzgojiteljice, ki se je neverjetno trudila, da bi me v tako imenovanem »ekspres tečaju« naučila nizozemskega jezika, sem se dokaj hitro navadila na ta vrtec, njihovo hrano, njihove običaje, najmanj na otroke.

Slednji so mi na žalost dokaj hitro dali vedeti, kaj pomeni razmerje »mi« in »vi«. Za mene je to bila prva izkušnja z mojo nacionalno identiteto, ki je v tem času bila jugoslovanska da ne bo pomote, ne hrvaška, srbska, slovenska ..., -, ker so na Nizozemskem v tem času vse pripadnike republik prejšnje države Jugoslavije tlačili kar v isto neobstoječo nacionalno identiteto, »jugoslovansko«.

Vstop v osnovno šolo je pomenil samo stopnjevanje razlik med nizozemskimi otroki in menoj. Drobnja, otročja podtikanja, manjše pripombe glede na moj fizični videz (imela sem temnejše lase kot večina nizozemskih otrok) so dosegle vrhunec s čisto rasističnimi pripombami (»vrni se v svoj jugoslovanski svinjak«, »smrdiš, ker si pač smrdljiva Jugoslovanka,« ...). Ne vem, kako bi se celotna zadeva končala, da ni prišel čas za vpis v srednjo šolo. Vodstvo srednje šole se je zelo modro odzvalo na izredno napeti položaj, ki ga ni povzročila samo nacionalna nestrpnost nizozemskih otrok do mene, ampak tudi do vseh ostalih otrok, ki so prav tako kot jaz bili tujega izvora.

V tem celotnem obdobju, ko sem živela z družino na Nizozemskem, se spomnim, da sem poskušala biti pripadnik prevladujoče nizozemske kulture. Poskušala sem se

obnašati kot nizozemski otroci, govoriti kot nizozemski otroci, se igrati podobnih iger kot nizozemski otroci ..., skratka, želela sem biti »bolj« Nizozemka, kot vsi tisti otroci, ki so to resnično bili, »po krvi« in po svojem rojstvu. Razlog za to mogoče niso bile samo nenehne opazke o moji »manjvredni nacionalni identiteti« s strani nizozemskih otrok, ampak tudi dejstvo, da se v moji družini v tistem času ni pretirano poudarjala nobena od etničnih/nacionalnih identitet. Bili smo »multinacionalna družina«, ki ima nemške, italijanske, hrvaške, srbske, slovenske in madžarske korenine ...

Če je kdo poudarjal nacionalno identiteto, so to poudarjala društva v našem kraju bivanja.¹⁹⁷ Društva so delovala po načelu »bratstva in enotstva« z močno poudarjeno »jugoslovansko nacionalno identiteto«, tudi tako imenovane sobotne šole,¹⁹⁸ ki so bile organizirane za otroke delavcev iz prejšnje države Jugoslavije. Ker so to bili večinoma delavci iz prejšnje države Jugoslavije, zaposleni po pogodbah s hrvaškimi podjetji, je bilo samo po sebi umevno, da bo pouk v teh šolah potekal v hrvaškem jeziku. O tem, da so med temi zaposlenimi delavci tudi takšni, ki bi radi videli, da se njihovi otroci kot drugi jezik učijo hrvaški (slovenski, makedonski ...) jezik,¹⁹⁹ se ni razmišljalo ali se mogoče tudi ni želelo razmišljati.

V raziskavah o nacionalni identiteti se ves čas poudarja pomen jezika, ki naj bi bil ključen pri nacionalni identifikaciji. Ker sem se od samega zgodnjega otroštva sporazumevala tako v slovenskem kot hrvaškem jeziku, bi težko rekla, da sem se lahko nacionalno identificirala z jezikom, vsaj na začetku ne. Doma, v krogu družine, sem se pogovarjala v obeh jezikih (slovenskem in hrvaškem), v nizozemski šoli v nizozemskem jeziku in v sobotni šoli za delavce nekdanje Jugoslavije v hrvaškem jeziku (ne v srbohrvaškem), glede na to, da je učiteljica, ki je predavala v tej šoli, bila nacionalno izredno zavedna Hrvatica.

Višji razredi v nizozemski osnovni šoli, prehod v nizozemsko srednjo šolo ter vsakdanje večurno bivanje na teh ustanovah²⁰⁰ so postavili na stranski tir slovenski in hrvaški jezik, v ospredje pa nizozemskega. Če bi izhajali iz domneve, da je jezik glavna kulturno-etnična prvina pri nacionalni identifikaciji nekega posameznika, bi lahko temu pritrdila, vsaj v tem času svojega bivanja na Nizozemskem. Z učenjem

¹⁹⁷ Govorimo o društvi, ki so bila organizirana v Rotterdamu in v njegovi bližnji okolici (opomba avtorja).

¹⁹⁸ Sobotno šolo za delavce iz nekdanje Jugoslavije sem obiskovala v Rotterdamu (opomba avtorja).

¹⁹⁹ Moji starši so želeli, da bi obiskovala pouk v slovenskem in hrvaškem jeziku (opomba avtorja).

²⁰⁰ Na teh šolah sem bivala ponavadi od 9. ure zjutraj do 16. ure popoldne (opomba avtorja).

tega jezika in poglobljanjem znanja o njem sem se postopoma začela čutiti Nizozemko. Moj vsakdan se je začel in končal v nizozemščini (risanke v nizozemskem jeziku, različne oddaje v nizozemskem jeziku ...). Tudi druženje z otroki v mojem kraju bivanja je potekalo izključno v nizozemskem jeziku, šolske naloge so bile v nizozemskem jeziku, celo sanjala sem v nizozemskem jeziku ... Te vplive niso mogli omiliti niti družinski večeri z uporabo slovenskega/hrvaškega jezika, niti redki obiski iz nekdanje Jugoslavije, predvsem takrat, ko so me sprejeli pripadniki nizozemske prevladujoče kulture. Tisto, kar sem si želela po prihodu na Nizozemsko in v težkih začetnih časih svojega prilagajanja na novo kulturo, se je uresničilo. Postala sem s celo svojo dušo, razmišljanjem in običaji nacionalno zavedna Nizozemka, svoje izvirne nacionalne identitete (»po krvi« in po rojstvu) pa sem zatrela.

Verjetno bi se bila popolnoma asimilirala z nizozemsko kulturo, če bi ostala na Nizozemskem, vendar je moje bivanje tam prekinila vrnitev v nekdanjo Jugoslavijo, in sicer na Hrvaško. V času svoje vrnitve sem bila mladostnik v zgodnjem mladostniškem obdobju²⁰¹ in se nisem mogla sprijazniti s preselitvijo. Nizozemska je bila moja domovina, v njej sem pustila svoje otroštvo in del svojega zgodnjega mladostništva, vse ostalo mi je bilo tuje. Nisem mogla razumeti kulture, v katero sem prišla, ki je bila v tistem času popolnoma prežeta z jugoslovanskim duhom, nisem dobro razumela družbeno-političnega položaja na Hrvaškem in tudi nisem razumela niti slovenskega niti hrvaškega jezika. Bila sem tujka na hrvaških tleh, pa čeprav je ta država (deloma) domovina mojega očeta.

Od tiste nepoudarjene nacionalne identitete v svojem otroštvu pred prihodom na Nizozemsko do počasne, ampak precej temeljite preobrazbe svoje nekdanje identitete v nizozemsko nacionalno identiteto sem prišla do stopnje, ko sem se mogla z vrnitvijo na Hrvaško poenotiti z »jugoslovansko« identiteto. To pa preprosto ni bilo mogoče, ker sem se čutila Nizozemko, ne glede na to, da sem po rodu »multinacionalna osebnost«; in ta moja nacionalna občutenja se niso spremenila med dolgoletnim bivanjem na Hrvaškem vse do razpada nekdanje Jugoslavije, ki se je sicer na Hrvaškem začel čutiti že leta 1980, po smrti nekdanjega predsednika Jugoslavije Josipa Broza Tita.

²⁰¹ V času vrnitve sem imela skoraj 14 let (opomba avtorja).

Čedalje bolj pogosti anketni vprašalniki, ki so prihajali na moje delovno mesto od leta 1985 do leta 1991²⁰² - v njih so vprašanja o izobrazbi ali delovnih izkušnjah bila očitno samo slabi poskus prikrivanja resničnega namena, in sicer poizvedovanja, kaj sem po nacionalnosti (po rodu oziroma po mestu rojstva) oziroma kako jaz osebno čutim glede svoje nacionalnosti - so mi po dolgem času dali misliti, *kdo sem jaz in kaj sem jaz.*²⁰³

Vojne razmere so mene in mojo družino prisilile k vnovični preselitvi, tokrat v domovino moje matere, v Slovenijo, leta 1992. Šestnajstletno bivanje na Hrvaškem, vsakdanja uporaba hrvaškega jezika,²⁰⁴ na začetku poudarjena »jugoslovanska« identiteta in v zadnjih nekaj letih bivanja na Hrvaškem čedalje bolj hrvaška nacionalna identiteta ter moje občutenje nizozemske identitete kot nekakšne »krovne« nacionalne identitete so naredili iz mene popolnoma konfuzno osebo z vidika nacionalnega občutenja.

Ob svoji vrnitvi v Slovenijo resnično nisem vedela več, kakšne nacionalnosti sem. Bila sem hkrati vse: Nizozemka, Slovenka, Hrvatica, Nemka, Italijanka, Srbkinja, Madžarka ..., in bila sem hkrati tudi nič: oseba brez nacionalnosti ...

Leta 1992 se je čutilo izredno močno poudarjanje slovenske nacionalne identitete, kar je bilo razumljivo glede na pretekle dogodke v republikah nekdanje Jugoslavije. Osebno nisem bila pripravljena na tedanji slovenski družbeno-politični položaj in tudi ne na dokaj izključevalno dojemanje slovenske nacionalne identitete. Nisem se mogla sprijazniti z ozkim razumevanjem slovenske nacionalne identitete pri nekaterih posameznikih, po katerem naj bi bilo merilo slovenske nacionalne identitete moje poznavanje slovenskega jezika ali stoddotno »čisto« slovensko krvno sorodstvo oziroma kraj mojega rojstva.

²⁰² V tem času sem bila zaposlena na Fakulteti za šport v Zagrebu kot bodoči asistent na katedri za Kineziološko intonacijo (opomba avtorja).

²⁰³ Čeprav ni dokazil, so po vsej verjetnosti ti anketni vprašalniki bili narejeni z namenom, da bi hrvaško Ministrstvo za šolstvo/visoko šolstvo ugotovilo, kakšna je nacionalna struktura zaposlenih v teh državnih ustanovah, tako da bi v usodnem trenutku lahko umaknili z delovnih mest tiste pripadnike, ki po svoji nacionalni strukturi ne ustrezajo merilam nacionalno »čiste« hrvaške države (opomba avtorja).

²⁰⁴ V tem času se v moji družini nismo veliko pogovarjali v slovenskem jeziku, čeprav so se ostale slovenske kulturno-etnične prvine poudarjale, na primer šege, navade, hrana, slovenski prazniki in podobno. Predvsem je veliko vlogo imela glasba, in sicer slovenska ljudska glasba in narodnozabavna glasba oziroma vsa glasba, ki je na neki način predstavljala Slovenijo. Spomnim se, da sem si v tistem času zelo pogosto iz svoje žepnine kupovala kasete in plošče s slovenskimi izvajalci in ansambli ter si vestno zapisovala vsa besedila meni najbljuših slovenskih pesmi, in to iz preprostega razloga, da ne bi slovenskega jezika popolnoma pozabila. Glasba je v tem času resnično bila tista kulturno-etnična prvina, s katero sem se lahko nacionalno identificirala s Slovenijo in slovenskim narodom (opomba avtorja).

Danes, po devetnajstih letih svojega bivanja v Sloveniji, sem še vedno globoko v svoji duši Nizozemka, čeprav to ne morem biti, ne po krvnem sorodstvu (»jus sanguinis«) ne po kraju rojstva (»jus soli«). Tega se šele zdaj, po tolikih letih bivanja v različnih državah, zavedam. Če nisem Nizozemka, ne po rodu ne po kraju rojstva, ampak le po svojem občutenju, kaj sem potemtakem? Slovenka, Italijanka ali Nemkinja po materi? Hrvatica, Srbkinja ali Madžarica po očetu?

Vsakdo od nas se lahko opiše z multiidentitetami, ki so lahko kulturne, etnične, verske, spolne, ideološke ..., različne so toliko, kolikor so različne naše predstave o sebi. A je v tej množici sploh še prostora za nacionalno identiteto? Mogoče bi se bilo bolj pravilno vprašati, ali je mogoče, da se nacionalno *ne* istovetimo glede na to, da doživljamo nacionalnost vsak dan: v medijih, igranju himne, izobešanju zastave, pri uporabi jezika in tako naprej.

Nacionalna identiteta je v sodobnem času nedvomno močno sredstvo za marsikaterega posameznika pri njegovi umestitvi v neki določeni nacionalni skupnosti, v kateri odkriva, kdo je in kaj je. S pomočjo nacionalne identitete posameznik ustvarja z nacionalno skupnostjo nevidne vezi, ki se krepijo s skupnim doživljanjem vrednot, simbolov in tradicije.

Lahko se to zdi arhaično, saj so narodne (in nacionalne) identitete navsezadnje zgodovinski konstrukti. Toda ti konstrukti so v sodobnem času, ko smo priče izredno močnih globalizacijskih procesov, zaradi katerih govorimo celo o »identitetni paniki« (Rizman, 2000: 182), realna družbena sila (Muršič, 1997: 232). Nacionalna identiteta je za nekoga orodje za doseganje političnih ciljev, vendar je lahko za nekoga drugega sredstvo za obujanje spominov in kulture, sredstvo za upor proti prevladujoči kulturi ali preprosto sredstvo za reševanje osebne identitetne krize.

V mojem primeru sem se po vseh izkušnjah, ki sem jih imela v različnih državah, in po vseh letih svojega življenja *zavestno* odločila, da ne bom dala prednosti nobeni nacionalni identiteti, ker preprosto ne vem, *katera* je to tista nacionalna identiteta, s katero naj bi se jaz poenotila. Mislim, da se moji odločitvi lahko marsikdo pridruži in da v njej ni ničesar napačnega; navsezadnje mi je lahko v tolažbo primer Avstralije. Ta država, ki je multinacionalna skupnost, nima enotne državne nacionalne identitete, ker so vse kulture v tej državi enake. Pravzaprav je čutiti odsotnost ene močne nacionalne identitete, za katero se na primer države zahodnega dela Evrope borijo s

vsemi sredstvi,²⁰⁵ med drugim zlasti zaradi velikega števila migrantov, ki postavljajo nacionalno identiteto teh držav pod vprašaj. Toda medtem ko se te države na zahodu Evrope in predvsem tiste, ki so šele postale članice Evropske unije, borijo, da se ne bi izgubila nacionalna identiteta, se pri Avstralcih različne ideje, kulture in subkulture združujejo v eno specifično identiteto, ki je daleč od tega, da bi bila nacionalna in s katero so se avstralski državljani očitno zmožni poenotiti.

Sem torej »multinacionalna osebnost« in hkrati otrok postmodernega časa, z vsemi dobrimi in slabimi stranmi. Sem kot (skoraj) vsak pripadnik na tem svetu vpeta v globalizacijo, ki se kaže v brisanju tradicionalnih (ozemeljskih) meja in prostem pretoku kapitala, znanja, komunikacije, orožja, umetnosti, mode, socialnih gibanj in podobnega. Kot pripadnik sodobne družbe uporabljam globalizacijske komunikacijske sisteme (računalniške mreže, video, film, mobilnike ...). S tem sem utrla, poleg svojega občutenja različnih nacionalnosti, ki so se dokončno asimilirale v neko posebno multinacionalno identiteto, nove poti še svojim drugim identitetam. Te delim v virtualnih skupnostih z ostalimi pripadniki, ki so mi podobni po prepričanjih ali po zanimanjih. Seveda se zavedam, da so te identitete umetno ustvarjene v različnih virtualnih skupnostih in da so te moje identitete samo en vidik »civilne družbe« (Galić, 2001).

Kot državljanka Slovenije sem hkrati pripadnica Evropske unije in se ob tem sprašujem, če svoji multinacionalni identiteti lahko pridružim še evropsko identiteto kot nadnacionalno identiteto. Moje vprašanje je za marsikoga problematično, ker ni enotnega stališča glede obstoja te identitete. Po Smithu (1995: 139) Evropa za razliko od naroda in nacije nima skupnih spominov, simbolov in mitov, običajev ... Zanimivo je, da tudi Evropska komisija še vedno ni uradno opredelila pojma Evropa, saj meni, »da ni ne možno ne posrečeno na ta način oblikovati novih meja Evropske unije, ki se bo v letih, ki prihajajo, še preoblikovala« (Evropska komisija, 1992, v Mikkeli 1998: 214).

Čeprav nadnacionalne identitete obravnavajo kot rezultat družbenih strukturnih sprememb in ekonomskih preoblikovanj, je v razmerju nacionalna identiteta – nadnacionalna identiteta čutiti, da se bodo nacionalne identitete morale boriti za svoj obstoj v takšnih skupnostih, kjer je poudarek na nadnacionalni identiteti. Razlog je

²⁰⁵ Francija svojo nacionalno identiteto ohranja z asimilacijsko politiko. Dober primer je prepoved burk ter naglavnih rut na javnih mestih pri muslimanski populaciji, čeprav se v tej državi zatrjujejo, da so vsi državljani, ne glede na raso ali etnično pripadnost, Francozi (opomba avtorja).

čedalje večje prepletanje nacionalnih držav v takšni skupnosti, kar je čutiti tudi na vseh področjih posameznikovega življenja in kar bi lahko (hipotetično) vodilo k slabljenju njegove nacionalne identitete zaradi oslabitve kulturne enotnosti in povezave z državnim ozemljem. Po vsej verjetnosti se bo nacionalna identiteta poskušala obdržati v takšni skupnosti, kot je Evropska unija, in se bo vzpostavilo razmerje med nadnacionalno in nacionalno identiteto z ubiranjem ene srednje poti, ko posameznik obdrži svojo nacionalno identiteto in hkrati goji občutek nadnacionalne pripadnosti.

S stališča svoje multinacionalne identitete gledano razmerje med multinacionalno in nadnacionalno identiteto ni (tako) problematično, kot je lahko problematično razmerje med nacionalno in nadnacionalno identiteto. Občutek pripadanja več nacionalnostim hkrati mi že samo po sebi daje tisto prepotrebno svobodo, da ves čas preklapljam med eno, drugo, tretjo ... n-to nacionalno identiteto. Evropska identiteta kot nadnacionalna identiteta ne more biti moji multinacionalni identiteti grožnja, kvečjemu je zame samo še ena identiteta več med mnogimi, ki jih imam, in mi lahko pomaga razložiti, »kdo sem in kaj sem«.

Peto in hkrati zadnje poglavje moje disertacije sem začela z latinskim pregovorom »Ubi bene ibi patria« zaradi tega, ker je Nizozemska ne glede na mesto mojega rojstva in krvnega sorodstva bila in ostala moja (druga) domovina. Tam sem se dobro počutila in se še vedno dobro počutim vsakič, ko jo obiščem. Počutim se tudi dobro v Sloveniji, na Hrvaškem, v Srbiji, Bosni in Hercegovini, Italiji, Nemčiji, na Madžarskem - ker so vse te države hkrati moja (prva) domovina. Mogoče je in bo to moje videnje nacionalne identitete odgovor vsem tistim, ki (večno) iščejo svojo nacionalno identiteto, in hkrati opomin tistim, ki (še vedno) razumejo nacionalno identiteto kot izključevalno pravico samo enega dela družbe v neki državi.

6. VIRI IN LITERATURA

1. Adelson, J. in O'Neil, R. (1996). Growth of political ideas in adolescence: the sense of community. *Journal of personality and social psychology*, 4 (3), 295-306.
2. Adler, M (1985). Stardom and talent. *American Economic Review*, 75, 208-212.
3. Adlešič, I. (1999). Poveznost samopodobe in razredne klime učencev osnovne šole. *Sodobna pedagogika*, 1, 226-249.
4. Adlešič, M. (1964). *Svet zvoka in glasbe*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
5. Adorno, T. W. (1986). *Uvod v sociologijo glasbe*. Ljubljana: DZS.
6. Ajtnik, M. (2007). Marta Pelko. *Glasba v šoli in vrtcu*, 2, str.64-66.
7. Alba, R. (2005). Bright vs. blurred boundaries: Second-generation assimilation and exclusion in France, Germany, and the United States. *Ethnic and Racial Studies*, 28(1), 20-49.
8. Alpert, J. I., Alpert, M. I. (1990). Music Influences on Mood and Purchase Intentions. *Psychology&Marketing (1986-1998)*, 7(2), 109-133.
9. Anagnostopoulos, D.C., Vlassopoulos, M., Lazaratou, H. (2006). Forced migration, adolescence, and identity formation. *The American Journal of Psychoanalysis*, 66(3), 225-237.
10. Anatrella, T. (1993a). *Non à la société dépressive*. Paris: Flammarion.
11. Anatrella, T. (1993b). *Interminables adolescences: Les 12-30 ans, puberté, adolescence, postadolescence. »Une société adolescentique«*. Paris: Ethique et Société.
12. Andersen, N. (1996). Adolescent culture and music. *Emergency Librarian*, 24 (2), 30,31.
13. Anderson, B. (1998). *Zamišljene skupnosti; O izvoru in širjenju nacionalizma*, Studia humanitatis, Ljubljana.
14. André-Zaimović (2001). Bosnian traditional urban song »on the sunny side of the alps«: from the expression of nostalgia to a new ethnic music in slovene culture. *Glasba in manjšine*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 11 – 120.

15. Areni, C.S., Kim, D. (1993). The influence of background music on shopping behavior: Classical versus top-forty music in a wine store. *Advances in Consumer Research*, 20, 336-340.
16. Armsden, G. C., Greenberg, M. T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16(5), 427-454.
17. Armstrong, J. (1982). *Nations before Nationalism*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
18. Arnett, J.J. (1995). Adolescents' use of media for self-socialization. *Journal of Youth and Adolescence*, 24(5), 519-533.
19. Arnet, J., J., Larson, R., Offer, D. (1995). Adolescents as active media users. *Journal of youth and Adolescence*, 24(5), 511-518.
20. Aslama, M., Panti, M. (2007). Flagging Finnishness. Reproducing National Identity in Reality Television. *Television & New Media*, 8(1), 49-67.
21. Atali, Ž. (1983). *Buka*. Beograd: Vuk Karadžić.
22. Bahr, S. J., Marcos, A. C., Maughan, S. L. (1995). Family, educational and peer influences on the alcohol use of female and male adolescents. *Journal of Studies on Alcohol*, 56(4), 457-469.
23. Bámaca, M. Y., Umaña-Taylor, A. J. (2004). Testing a Model of Resistance to Peer Pressure Among Mexican-Origin Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 35 (4), 631-645.
24. Bajzek, J. et al. (2003). *Zrcalo odraščanja*. Radovljica: Didakta.
25. Bámaca, M. Y., Umaña-Taylor, A. J. (2006). Testing a Model of Resistance to Peer Pressure Among Mexican-Origin Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 35(4), 626-640.
26. Bandura, A. (1994). Social cognitive theory of mass communication. V: Bryant, J in Zillman, D. (ur.). *Media effects: advances in theory and research* (pp. 61-90). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
27. Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G. V., Pastorelli, C. (2001). Self-efficacy beliefs as shapers of children's aspirations and career trajectories. *Child Development*, 72, 187-206.
28. Barrett, M. (2000). The development of national identity in childhood and adolescence. *Conference papers from the Department of Psychology*. Paper 5. <http://epubs.surrey.ac.uk/psyconferencepapers/5>

29. Barth, F. (1996). Enduring and emerging issues in the analysis of ethnicity V: Vermeulen, H., Govers, C(ur.): *The Anthropology of Ethnicity. Beyond »Ethnic Groups and Boundaries«*. Amsterdam: het Spinhuis, str.11-32.
30. Barthorpe, S., Duncan, R., Miller, C. (2000). The pluralistic facets of culture and its impact on construction. *Property Management*, 18, 5, 335-351.
31. Bässler, H. (1998). Die Musik in der Schule und die Toleranz. *Musik und Bildung*, 2, 2-7.
32. Bee, H. L. in Roberts Boyd, D. (2009). *The developing child*. Boston: Allyn & Bacon.
33. Bergant, M. (1970). *Teme iz pedagoške sociologije*. Ljubljana: Cankarjeva založba. h
34. Bergant, M. (1993). Odraščanje – novi vzgon in hrepenenje po vzornikih in po novih možnostih identifikacije. *Sodobna pedagogika*, 1-2, 13-20.
35. Bergant, M. (1994). »Samoupravljalna pedagogika« kot kritika etatizma ter ideološkega in političnega podrejanja pedagogike in šole v socializmu. *Sodobna pedagogika*, 1-2, 51-58.
36. Berger, Peter; Luckmann, T. (1988). *Družbena konstrukcija realnosti*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
37. Berndt, T.J. (1979). Developmental changes in conformity to peers and parents. *Developmental Psychology*, 88, 608-616.
38. Berndt, T. J., and Keefe, K. (1995). Friends' influence on adolescents' adjustment to school. *Child Development*, 66, 1312-1329.
39. Bešter, R. (2007). Integracija in model integracijske politike. V: *Priseljenci (ur. Miran Komac)*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 105-134.
40. Beuermann, D. (2006). Prepoznavanje glasbenih sporočil. *Glasba v šoli*, 3 (4), 2-8.
41. Blaukopf, K. (1993). *Glasba v družbenih spremembah*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
42. BMJ Specialty Journals (2005). Musical Training Might Be Good For The Heart. *ScienceDaily*.
43. Bloom, William. (1990). *Personal Identity, National Identity and International Relations*. Cambridge: University Press.
44. Boal-Palheiros, G.M., Hargreaves, D.J. (2001). Listening to music at home and at school. *British Journal of Music Education*, 18 (2), 103-118.

45. Boettcher, W. S., Hahn, S.S., Shaw, G. L. (1994). Mathematics and Music: A search for insight into Higher Brain Function. *Leonardo Music journal*, 4, 53-58.
46. Bond, R. (2006). Belonging and Becoming: National Identity and Exclusion. *Sociology*, 40(4), 609-626.
47. Borak, N. (et al) in Fischer, J. (e tal). (2005). *Slovenska novejša zgodovina. Od programa Zedinjena Slovenija do mednarodnega priznanja Republike Slovenije 1848-1992*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
48. Borzekowski, D. L. G., Rickert, V. I. (2001). Adolescent Cybersurfing for Health Information. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 155 (7), 813-817.
49. Božič, A, Habe, K. (2006). Povezanost glasbenih sposobnosti in fonološkega zavedanja pri predšolskih otrocih. *Glasba v šoli*, 1, 19-24.
50. Bradt J., Dileo, C. (2009). Music for stress and anxiety reduction in coronary heart disease patients. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2, No.: CD006577. DOI: 10.1002/14651858.CD006577.pub2.
51. Branch, C., Tayal, P., Triplett, C. (2000). The relationships of ethnic identity and ego identity status among adolescents and young adults. *International Journal of Intercultural Relations*, 24, 777-790.
52. Branch, C. W. (2001). The many faces of self: Ego and ethnic identities. *The Journal of Genetic Psychology*, 162(4), 412-429..
53. Brennan, F. X., Charnetski, C.J. (2000). Stress and immune system function in a newspaper's newsroom. *Psychological Reports*, 87, 218-222.
54. Breznik, I. (2007). Elementi večkulturne vzgoje in izobraževanja v vzgojnem konceptu. *Sodobna pedagogika, posebna izdaja*, str. 210 - 225.
55. Breznik, I . (2004). Učitelji glasbene vzgoje o ljudski glasbi v tretjem triletju osnovne šole v Sloveniji. *Glasba v šoli*, 2/3, str. 39 – 43.
56. Breznik, M. (2205). Umazano delo, umazano ljudstvo. V: *Mi in oni. Nestrpnost na slovenskem (ur. Vesna Leskošek)*. Ljubljana: Mirovni inštitut., 131-148.
57. Brinks, J., Rock, S. and Timms, E. (ur.) (2006) *Nationalist Myths and Modern Media: Contested Identities in the Age of Globalization*. New York: Tauris Academic studies.

58. Bronfenbrenner, U. (1989). Ecology of the family as a context for human development: research perspectives. *Developmental Psychology*, 22, 723-742.
59. Brown, J.D., Witherspoon, E.M. (2002). The mass media and American adolescents' health. *Journal of Adolescent Health*, 31, 153-170.
60. Bryant, J., Zillmann, D. (2002). *Media effects: advances in theory and research*. Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey.
61. Buchanan-Barrow, E. (2005). *Children`s understanding of society*. Psychology Press.
62. Campbell, D. (2004). *Mozart za otroke: prebujanje otrokove ustvarjalnosti in misljenja s pomočjo glasbe*. Ljubljana: Tangram.
63. Campbell, P. S. (1998a). *Songs in their heads: Music and its meaning in children`s lives*. New York: Oxford University Press.
64. Campbell, P. S. (1998b). The musical cultures of children. *Research Studies in Music Education*, 11, 42-51.
65. Campbell, P. S., Conell, C., Beegle, A. (2007). Adolescents' Expressed Meanings of Music in and out of School. *Journal of Research in Music Education*, 55, 220-236.
66. Carlo, G., Koller, S. H., Eisenberg, N., Da Silva, M., & Frohlich, C. (1996). A cross-national study on the relations among prosocial moral reasoning, gender role orientations, and prosocial behaviors. *Developmental Psychology*, 32, 231-240.
67. Cencič, M. (1992). Nacionalni osnutki in osnovnošolska zakonodaja na Slovenskem skozi zgodovinski čas. *Sodobna pedagogika*, 5-6, 293-310.
68. Chandler, D. (1998). *Personal Home Pages and the Construction of Identities*. <http://www.aber.ac.uk/media/Documents/short/webident.html>.
69. Choi, J. H. (2006). Classical Music and Intelligence: Does Listening to Classical Music Make our Children Smarter? *South Central Music Bulletin*, 5 (1), 4-6.
70. Coelen, T. (2005). "Celodnevno izobraževanje" – integracija izobraževanja in oblikovanja posameznikove identitete na podlagi sodelovanja med šolo in mladinskimi ustanovami. *Sodobna pedagogika*, 3, 60-79.
71. Cohen, Anthony P. (1996). Boundaries of consciousness, consciousness of boundaries. Critical questions for anthropology. V: Vermeulen, H., Govers,

- C(ur.): *The Anthropology of Ethnicity. Beyond »Ethnic Groups and Boundaries«*. Amsterdam: het Spinhuis, str. 59-80.
72. Cook, D. (1982). *Jezik muzike*. Beograd: Nolit.
73. Cottorel, J.L. (1992). The relation of attachments and supports to adolescent well-being and school adjustment. *Journal of Adolescent Research*, 7 (1), 28-42.
74. Courtois, S. , Werth, N., Panné, J., Paczkowski, A., nartosek, K., Margolin, J. (1999). *Črna knjiga komunizma: zločin, teror in zatiranje*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
75. Coward, R.; Ellis, J. (1985). *Jezik in materijalizam*, Suvremena misao, Školska knjiga, Zagreb.
76. Crafts, S. D., Cavicchi, D, Keil, C. (1993). *My music*. NH: Wesleyan University Press.
77. Crozier, W.R. (1997). Music and social influence. V: D.J.Hargreaves in A. C. north (ur.). *The social psychology of music*. Oxford, New York: Oxford University Press, 67-83.
78. Cutts Dougherty, K., Eisenhart, M., Webley, P. (1992). The role of social representations and national identities in the development of territorial knowledge: a study of political socialization in Argentina and England. *American Educational Research Journal*, 29, 809-835.
79. Cvetko, D. (1991). *Slovenska glasba v evropskem prostoru*. Ljubljana: Slovenska matica.
80. Čačić-Kumpes, J. (1999). »Kultura, etničnost i obrazovanje: naznake o interakciji i perspektivi«. *Kultura, etničnost, identitet*. Zagreb: Institut za migracije i narodnosti:Naklada Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo, str. 139-152.
81. Čebulj Sajko, B. (1999). *Etnologija in izseljenstvo. Slovenci po svetu kot predmet etnoloških raziskav v letih 1926-1993*. Ljubljana: Slovensko etnološko društvo.
82. Črčinovič Rozman, J. (2004). Prisotnost ljudskih pesmi med bodočimi učiteljicami razrednega pouka. *Glasba v soli*, 2/3, str 25-31.
83. Damon, W. (1988). Socialization and individuation. V: *Childhood socialization*, ur. Gerald Handel, 3-10. New York: Aldine de Gruyter.

84. Davey, M., Eaker, D.G., Fish, L.S., Klock, K. (2003). Ethnic identity in an American White minority group. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 3 (2), 143-158.
85. Davies, A.F. (1968). The Child's Discovery of Nationality. *Journal of Sociology*, 4, 107-125.
86. Davis, K (1998). »To never surrender«: Music therapy in the fight against multiple sclerosis. *Canadian Journal of Music Therapy*, 6 (1), 20-34.
87. Davis, S. C., Leman, P. J., Barrett, m. (2007). Children`s implicit and explicit ethnic group attitudes, ethnic group identification, and self-esteem. *International journal of Behavioral Development*, 31 (5), 514-525.
88. Debeljak, A., Krpič, T., Arsenjuk, L. (2008). Nacionalna identiteta in kultura. Dostopno na: <http://www.slovenijajutri.gov.si/fileadmin/urednik/dokumenti/nacik1.pdf> (10.2.2011)
89. Demo, D. H. (1992). Parent-child relations:Assessing recent changes. *Journal of Marriage and Family Therapy*, 54, str. 104-117.
90. Demorest, S. M., Schultz, S. J. M. (2004). Children`s Preference for Authentic versus Arranged Versions of World Music Recordings. *Journal of Research in Music Education*, 52, 300-313.
91. Denac, O. (2002). Glasba pri celostnem razvoju otrokove osebnosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
92. Denac, O. (2004). Predšolski otrok in ljudska glasba. *Glasba v soli*, 2-3, 51-55.
93. Denac, O. (2007). Glasba in njena vzgojna vrednost. *Glasbena pedagogika, posebna izdaja*, str. 172 – 181.
94. Dolenc, D. (2007). Priseljevanje v Slovenijo z območja nekdanje Jugoslavije po drugi svetovni vojni. V: *Priseljenci (urednik Miran Komac)*. Ljubljana Inštitut za narodnostna vprašanja ,69-104.
95. Dolenc, E., Godeša, B., Gabrič, A. (1999). Slovenska kultura in politika v Jugoslaviji. Ljubljana: Založba Modrijan.
96. Dragastin, S.E., Elder, G.H., Jr. (ur). *Adolescenc in the life cycle: Psychological Change and Social Context*.
97. Drotner, K. (2000). Difference and diversity: trends in young Danes` media uses. *Media Culture Society*, 22, 149-166.

98. DuBois, D., & Hirsch, B. (1990). School and neighborhood friendship patterns of Blacks and Whites in early adolescence. *Child Development*, 61, 524-536.
99. Durham, M. G. (2004). Constructing the »New Ethnicities«: Media, Sexuality and Diaspora Identity in the Lives of South Aisan Immigrant girls. *Critical Studies in Media Communication*, 21:2, str. 140-161.
100. Durkin, K. (1996). *Developmental social psychology, from infancy to old age*. Oxford: Blackwell Publishers.
101. Edgerton, C. L. (1994). The Effect of Improvisational Music Therapy on the Communicative Behaviors of Autistic Children. *Journal of Music Therapy*, 31-62, navedeno v *MuSICA Research Notes 1(2)*, 10.
102. Eisenberg, N., Carlo, G., Murphy, B., & Van Court, P. (1995). Prosocial development in late adolescence: A longitudinal study. *Child Development*, 66, 1179-1197.
103. Eriksen, T. H. (1993). *Ethnicity and nationalism. Anthropolological perspectives*. London in Boulder. Pluto Press.
104. Epperson, D. C. (1964). A re-assessment of indices of parental influence. *The Adolescent Society, American Sociological Review*, 29, 93-96.
105. Epstein, A. L. (1978). *Ethos and identity: three studies in ethnicity*. London: Tavistock Publications.
106. Eterović, A. (2007). Folklorne skupine in narodno-zabavni ansambli: o neposrečnosti kombinacije. *Folklornik*, 3, 53.
107. Ethier, K., & Deaux, K. (1994). Negotiating social identity when contexts change: Maintaining identification and responding to threat. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67, 243-251.
108. Fabes, R. A., Carlo, G., Kupanoff, K. in Laible, D. (1999). Early Adolescence and Prosocial/Moral Behavior I: The Role of Individual Processes. *The Journal of Early Adolescence*, 19 (1), 5-16.
109. Finnas, L. (1989). A Comparison between Young People`s Privately and Publicly Expressed Musical Preferences. *Psychology of Music*, 17, 132-145.
110. Fock, E. (1999). With the background in the foreground – Music among young Danes with immigrant backgrounds. *Young*, 7 (2), 62-77.

111. Freed, E. N. (1990). *An exploratory study of the meaning of music to adolescents*. Dissertation Abstracts. University Microfilms Internationl, No. A15046-414783.
112. Frith, S. (1998). Retuning Culture. Musical Changes in Central and Eastern Europe. *Europe – Asia Studies*, 50 (4), 728-729.
113. Frith, S. (2004). `Does British Music Still Matter?`. *European Journal of Cultural Studies*, 7 (1), 43-58.
114. Fromm, E. (1970). *Zdrava družba*. Ljubljana: DZS.
115. Fuchs, B. (2007). Prirejanje plesov odraslih za otroke. *Folklornik*, 3, 44-48.
116. Furnham. A., Stacey, B. (1991). *Young people's understanding of society*. London, NY: Routledge.
117. Gaberščik, A. (2004). Kako približati ljudsko glasbo učencem v prvem triletju osnovne šole. *Glasba v šoli*, 2/3, str. 32-38.
118. Gabrič, Aleš (1995). *Socialistična kulturna revolucija:slovenska kulturna politika (1953-1962)*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
119. Galić, B. (2001). Globalizacija, okoliš i novi idenititeti u postmodernoj kulturi. *Politička misao*, XXXVIII (3), 176-185.
120. Gardner, H. (1995). *Razsežnosti uma: Teorija o več inteligencah*. Ljubljana: Tangram.
121. Gawne, K. (2007). How Music Facilitated Nationalism in the past and How Music Can Facilitate Nationalism Today. Seminar Paper ond the Seminar: Law of Nationbuilding, Spring 2007.
122. Gee, J. (2004). *What video games have to teach us about learning and literacy*. New York: Palgrave St. Martins Press.
123. Gellner, E. (1998). *Nacija i nacionalizam*. Zagreb: Politička kultura.
124. Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., & Signorielli, N. (1980). Some additional comments on cultivation and analysis. *Public Opinion Quarterly*, 44, 408-410.
125. Gerbner, G., Gross, L., et al. (2002). Growing Up with Television: Cultivation Processes. V: Bryant, J., Zillmann, D. (ur). *Media Effects: Advances in Theory and Research. 2`nd edition*. New Jersey: Lawrence Erlbaum, Mahwah.

126. Gerjol, S. (2004). Vzgoja in izobraževanje pred nekaterimi izzivi globalizacije. V: *Kakšna bo šola prihodnosti?* (ur. Dušan Macura in Jana Babšek). Radovljica: Didakta, 98-99.
127. Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press, str. 64-65.
128. Gifford-Smith, M., Dodge, K. A., Dishion, T. J in McCord, J. (2005). Peer Influence in Children and Adolescents: Crossing the Bridge from Developmental to Intervention Science. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 33 (3), 255-265.
129. Gillespie, M. (1995). *Television, Ethnicity and Cultural Change*. London- New York: Routledge.
130. Glevarec, H. (2005). Youth radio as 'social object': the social meaning of 'free radio' shows for young people in France. *Media, Culture & Society*, 27(3), 333-351.
131. Glick, J. E. in Hohmann-Marriott, B. (2007). Academic Performance of Young Children in Immigrant Families: The Significance of Race, Ethnicity and National Origin. *The International Migration Review*, 41 (2), 371-402.
132. Godina, V. (1983). *Bipolarnost socializacijskega procesa*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
133. Golež Kaučič, M. (2003). *Ljudsko in umetno – dva obraza ustvarjalnosti*. Založba ZRC, ZRC SAZU.
134. González, A. G., Umaña-Taylor, A. J., Báamac, M. Y. (2006). Familial Ethnic Socialization Among Adolescents of Latino and European Descent: Do Latina Mothers Exert the Most Influence? *Journal of Family Issues*, 27 (2), 184-207.
135. Govekar, M. (1995). Srednje šole na Slovenskem pri oblikovanju nacionalne identitete Slovencev v drugi polovici 19. stoletja. *Sodobna pedagogika*, 1-2, 35-42.
136. Grafenauer, I. (1952). *Narodno pesništvo*. Ljubljana: Narodopisje Slovencev 2.
137. Graham, M. (1996). The influence of television suicide in a normal adolescent population. *Archives of Suicide Research*, 2(2), 103-117.

138. Granello, D. H. (1997). Using Beverly Hills, 90210 to explore developmental issues in female adolescents. *Youth & Society*, 29(1), 24-54.
139. Graziano, A.B., Peterson, M., in Shaw, G.L. (1999). Enhanced learning of proportional math through music training and spatial/temporal reasoning. *Neurological Research*, 1, str. 139-521.
140. Gril, A. (2007). *Družbene predstave organizirane mladine*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
141. Grodin, D., Lindlof, T. R. (1996). (ur.). *Constructing the Self in a Mediated World*. Thousand Oaks, CA: Sage.
142. Gruden, Josip (1993). *Zgodovina slovenskega naroda I del*. Celje: Mohorjeva družba.
143. Grusec, J. E., Hastings, P. D. (2007). *Handbook of Socialization. Theory and Research*. New York: Guilford Press.
144. Gunther, R., Mughan, A. (2000). *Democracy and the Media: A Comparative Perspective*. Cambridge University Press.
145. Habe, K. (2006). Nevrofiziološka in vedenjska raziskava o Mozartovem učinku pri slovenskih študentih. *Glasba v šoli*, 1, str. 2-10.
146. Hakanen, E. A. (1995). Emotional use of music by African American adolescents. *The Howard Journal of Communications*, 5(3), 214-222.
147. Hansen, C.H., Hansen, R.D. (1990). Rock music videos and antisocial behavior. *Basic and Applied Social Psychology*, 11, 357-369.
148. Haralambos, M. in Holborn, M. (1999). *Socioloija. Teme in pogledi*. Ljubljana: NUK.
149. Hargreaves, D. J., Comber, C. (1995). Effects of Age, Gender, and Training on Musical Preferences of British Secondary School Students. *Journal of Research in Music Education*, 43 (3), 242-250.
150. Harter, S. (1999). *The construction of the self*. New York: Guilford.
151. Hartup, W. W. (2005). Peer Interaction: What Causes What? *Journal of Abnormal Child Psychology*, 33 (3), 387-394.
152. Hess, R. D., Torney, J. V. (2006). *The Development of Political Attitudes in Children*. Aldine Transaction.
153. Hjerm, M. (2005). What the Future May Bring. *Acta Sociologica*, 48 (4), 292-307.

154. Hjort, H., Frisé, A. (2006). Ethnic identity and reconciliation: two main tasks for the young in Bosnia-Herzegovina. *Adolescence*, 41, 141-163.
155. Hobsbawm, E. J. (1993). *Nacije i nacionalizam*. Zagreb: Novi Liber.
156. Holbrook, M. B., Schindler, R. M. (1989). Some exploratory findings on the development of musical tastes. *Journal of Consumer Research*, 16, 119-124.
157. Horvat, L., Magajna L., (1987). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: DZS.
158. Hoskins, C. (1988). Use of Music to Increase Verbal Response and Improve Expressive Language Abilities of Preschool Language-Delayed Children. *Journal of Music Therapy*, 25, 73-84.
159. Hrabalova, O. (1989). Gegenwärtige verwandlungen der Volksmusik. *Ljudska in umetna glasba v 20. stoletju v Evropi*. Ljubljana: Festival Ljubljana, str. 54-60.
160. Hroch, M. (1996). Nationalism and national movements: comparing the past and the present of Central and Eastern Europe. *Nations and Nationalism*, 2(1), 35-44.
161. Hudson, R. (2006). Regions and place: music, identity and place. *Progress in Human Geography*, 30 (5), 626-634.
162. Hughes, J.R., Daaboul, Y., Fino, J.J., in Shaw, G.L. (1998). The »Mozart effect« on epilepticform activity. *Clinical Electroencephalography*, 29, 109-119.
163. Hulewat, P. (1981). Dynamics of the Soviet Jewish family: Its impact on clinical practice for Jewish family agency. *Journal of Jewish Communal Service*, 58, 53-60.
164. Igličar, Albin. (2002). Slovenska nacionalna država in identiteta v evropskih integracijah. *Slovenska nacionalna država in identiteta v evropskih integracijah. – nekateri pravni vidiki*. Ljubljana: Inštitut za primerjalno pravo.
165. Ihan, A. (2004). Šola prihodnosti – šola orientacije in smisla. V: *Kakšna bo šola prihodnosti? (ur. Dušan Macura in Jana Babšek)*. Radovljica: Didakta, 107-123.
166. Ilustrirana zgodovina Slovencev (1999). Ljubljana: Mladinska knjiga.
167. Isbell, D. (2007). Popular Music and the Public School Music Curriculum. *Applications of Research in Music Education*, 26, 53-63.

168. Ivančević, R. (1999). »Ruralna i urbana komponenta kulturnog identiteta«. *Kultura, etničnost, identitet*. Zagreb: Institut za migracije i narodnosti: Naklada Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo, str. 225-232.
169. Ivanuš Grmek, M. (1999). Učni načrti obveznega šolanja po letu 1944 v Sloveniji. *Sodobna pedagogika*, 4, 154-169.
170. Jagodič, G. (2006). Državljanjska vzgoja ter vloga glasbe in simbolov v šoli. V: *Državljanjska in domovinska vzgoja (ur. Barle Lakota, A. in Rustja, E.)*. Slovenska Bistrica: Beja, 182-186.
171. Jahoda, G. (1962). Development of Scottish Children's ideas and attitudes about other countries. *Journal of Social Psychology*, 58, 91-108.
172. Jahoda, G. (1963). The development of children's ideas about country and nationality, Part II: National symbols and themes. *British Journal of Educational Psychology*, 33, 143-153.
173. Jančar, D. (1998). *Temna stran meseca: kratka zgodovina totalitarizma v Sloveniji 1945 – 1990*. Ljubljana: Nova revija.
174. Janžič, M. (2007). Ljudski ples: šport ali umetnost? *Folklornik*, 3, 11-13.
175. Ješterle, M. (1992). *Z argentinskimi Slovenci*. Ljubljana: Karantanija.
176. Jezernik, B. (2008). »Svoji k svojim!«. Politične in družbene dimenzije slovenskega narodnega vprašanja. *Etnolog*, 18, 65-74.
177. Jeznik, K. (2005). Vpliv sprememb identitete mladih na vzgojo v javni šoli. *Sodobna pedagogika*, 4, 104-119.
178. Johnson, J.K., Cotman, C.W., Tasaki, C.S. in Shaw, G.L. (1998). Enhancement in spatial-temporal reasoning after a Mozart listening condition in Alzheimer's disease: A case study. *Neurological Research*, 20, 1998, str. 666-672.
179. Jones, P. M. (2007). Music Education for Society's Sake: Music Education in an Era of global Neo-Imperial/Neo-Medieval market-Driven Paradigms and Structures. *Action, Criticism, and Theory for Music Education. Electronic Article*, 6(1), 2-28.
180. Jud, A. (2001). Družba nas zaničuje, zakaj bi se ji prilagajali. *Mladina*, 8. Dostopno na: <http://www.mladina.si/tednik/200108/clanek/slovenscina2> (z dne 5.6.2010).

181. Juriševič, M. (1999). *Samopodoba šolskega otroka*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
182. Južnič, S. (1993). *Identiteta*, Knjižna zbirka teorija in praksa, Ljubljana.
183. Kale, E. (1982). *Uvod u znanost o kulturi*. Zagreb: Školska knjiga.
184. Kao, G., Joyner, K. (2004). Do race and ethnicity matter among friends? Activities among interracial, interethnic, and intraethnic adolescent friends. *The Sociological Quarterly*, 45 (3), 557-573.
185. Kapor-Stanulović, N. (1988). *Na putu ka odraslosti: psihički razvoj i psihosocijalni aspekti zdravlja mladih*. Beograd: Zavod za udžbenike in nastavna sredstva.
186. Katz, I. (1983). *The Construction of Racial Identity in Children of Mixed Parentage*. London: Jessica Kingsley Publishers.
187. Kavaliauskas, T. (2008). Neučinkoviti državljan: identiteta in potrošniška morala. *Revija sodobnost*, 9.
188. Kiang, L., Harter, S., Whitesell, N. R. (2007). Relational expression of ethnic identity in Chinese Americans. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24, 277-296.
189. Kiesner, J., Cadinu, M., Poulin, F., Bucci, M. (2002). Group Identification in Early Adolescence: Its Relation with Peer Adjustment and Its Moderator Effect on Peer Influence. *Child Development*, 73(1), 196-208.
190. King, C. (1997). Policing language: linguistic security and the sources of ethnic conflict. *Security Dialogue* 28(4), 493-496.
191. King, P. (1988). Heavy metal music and drug abuse in adolescents. *Postgraduate Medicine*, 83, 295-304.
192. Kistner, J., Metzler, A., Gatlin, D, Risi, S. (1993). Classroom racial proportions and children`s peer relations: Race and gender effects. *Journal of Educational Psychology*, 85, 446-452.
193. Klein, J. D., Brown, J. D., Childers, K.W., Oliveri, J., Porter, C., & Dykers, C. (1993). Adolescents' risky behavior and mass media use. *Pediatrics*, 92, 24-31.
194. Klemenc Arko, M. K. (2004). *Arranging the nation: Slovenian choral singing and folk song arrangements*. California: University of Berkeley, povzetek disertacije, AAT 3146923.

195. Kmecl, M (1992). Kratek uvodni pogled na kulturno zgodovino Slovencev. *Slovenska glasba v preteklosti in sedanjosti*. Ljubljana: Založba KRES, str. 25-34.
196. Knific, B. (2005). Slovenija, od kod lepote tvoje: narodno-zabavna glasba kot sooblikovalka sodobne slovenske popularne kulture. *Glasnik Slovenskega etnološkega društva 45 (1/2): 73-77*.
197. Knight, G. P., Bernal, M. E., Garza, C. A., Cota, M. K., in Ocampo, K. A. (1993). Family socialization and the ethnic identity of Mexican-American children. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 24*, 99-114.
198. Kobal, D. (2000). *Temeljni vidiki samopodobe*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
199. Koban Dobnik, M. (2000). *Slovenska ljudska glasba v vzgojno-izobraževalnem procesu* (diplomska naloga). Maribor: pedagoška fakulteta, Oddelek za glasbeno pedagogiko.
200. Kolenko, M. (2007). Vrednote – sestavni element vzgojnega koncepta osnovne šole. *Sodobna pedagogika, posebna izdaja*, 226-235.
201. Kollock, P., Smith, M. (1996). Managing the virtual commons: Cooperation and conflict in computer communities. V: Herring, S. C. (ur.). *Computer mediated communication: Linguistic, social, and cross cultural perspectives*. Amsterdam: John Benjamins, 109-128.
202. Kollock, P., Smith, M. (1999). Communities in cyberspace. V: Smith, M. i Kollock, P. (ur.). *Communities in cyberspace*. London: Routledge.
203. Korb, C. (1997). The influence of music therapy on patients with diagnosed dementia. *Canadian Journal of Music Therapy, 5 (1)*, 26-54.
204. Kovačič Peršin, P. (1993). *Zaveza slovenstvu*. Ljubljana: Znanstveno publicistično središče.
205. Kozinc, N. (2005). Nekateri elementi strukturne nestrpnosti v Sloveniji. V: *Mi in oni. Nestrpnost na slovenskem* (ur. Vesna Leskošek). Ljubljana: Mirovni inštitut, 97-110.
206. Kratsborn, W. (2007). Pomen mnogoterih inteligenc in glasbe za oblikovanje identitete mnogoterih izbir v hibridni družbi. *Sodobna pedagogika, 3*, str. 66-85.
207. Kreft, L. (2002). *Nikogaršnja zemlja in svet za nič. Prostor umetnosti*. Ljubljana: Društvo inovatorjev.

208. Kroger, J. (1986). *Identity in Adolescence*. London: Routledge.
209. Kumer, Z. (1978). Ljudska pesem v sodobnosti. *Pogledi na etnologijo*. Ljubljana: Partizanska knjiga, str. 335-364.
210. Kumer, Zmaga (1988). *Etnomuzikologija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
211. Kumer, Zmaga (2002). *Slovenska ljudska pesem*. Ljubljana: Slovenska matica
212. Kumer, Zmaga (1974). *Pesem Slovenske dežele*. Maribor: Založba obzorja.
213. Kuret, P. (1992). Pogled na slovensko glasbo. *Slovenska glasba v preteklosti in sedanjosti*. Ljubljana: Založba KRES, str. 45-54.
214. Kus, P. (2004). Omizje: slovenski prerod folka na razpotju. *Glasba v šoli*, 2/3, str. 86-91.
215. Laclau, E. »Subjects of Politics, Politics of the Subject«. *Filozofski vestnik/Acta Philosophica*, XV (2/1994), Ljubljana.
216. Larson, R., Kubey, R. (1983). Television and Music: Contrasting Media in Adolescent Life. *Youth and Society*, (spring), 13-33.
217. Larson, R., Kubey, R., Colletti, J. (1989). Changing channels: Early adolescent media choices and shifting investments in family and friends. *Journal of Youth and Adolescence*, 24 (5), 535-550.
218. Larson, R. (1995). Secrets in the bedroom: Adolescents` private use of media. *Journal of Youth and Adolescence*, 24(5), 535-550.
219. Larson, R.& Verma, S. (1999). How adolescents around the world spend time: Work, play and developmental opportunities. *Psychological Bulletin*, 125(6), 701-736.
220. LeBlanc, A., Sims, W., Siivola, C, Obert, M. (1996). Music style prefernces of different age listeners. *Journal of Research in Music Education*, 44, 49-59.
221. LeBlanc, A., Jin, Y. C., Stamou, L., McCrary, J. (1998). Effect of age, country and gender on music listnening preferences. *Paper accepted for presentation at the 17th International Research Seminar, Johannesburg, South Africa*.

222. Leeuw, S., Rydin, I. (2007). Migrant children`s digital storie: Identity formation and self-representation trthrough media production. *European Journal of Cultural Studies*, 10, 447-464.
223. Leming, J. S. (1987). Rock music and the socialization of moral values in early adolescence. *Youth and Society* 18, 363-383.
224. Lerner, R. M., Easterbrooks, M.A., Mistry, J., Winer, I. B (2003). *Handbook of Psychology, Volume 6, Developmental Psychology*. Indianapolis: Wiley.
225. Lewis, G. H. (1987). Patterns of meaning and choice: Taste cultures in popular Music. V: J. Lull (ur.). *Popular music and communication*. Newbury Parkc, CA: Sage publications, 198-212.
226. Lévi-Strauss, C. (1996). »Uvod v delo Marcela Maussa«, v: M. Mauss, *Esej o daru in drugi spisi*.
227. Livingstone, S. (1998). Mediated childhoods-A comparative approach to young people`s changing media environment in Europe. *European Journal of Communication*, 13, 435-456.
228. Ljudstva sveta (1979). Prvi in drugi del. Ljubljana: Mladinska knjiga.
229. Ljudstva sveta (1980). Tretji, četrti, peti in šesti del. Ljubljana: Mladinska knjiga.
230. Lončarič, B. (2005). Domoznanstvo kot odsev kulture naroda v šolskem življenju in delu v obdobju med obema vojnama. *Sodobna pedagogika*, 3, 142-159.
231. Lukšič, I. (2004). Vzgoja za gibljivost indentitet. V: *Kakšna bo šola prihodnosti?* (ur.Dušan Macura in Jana Babšek). Radovljica: Didakta, 121-123.
232. Lukšič-Hacin, M. (1999). *Multikulturalizem*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
233. Lukšič-Hacin, M. (2006). *Spet doma? – Povratne migracije, med politiko, prakso in teorijo*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
234. Luthar, B. (1992). *Čas televizije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
235. Lum, C. H. (2008). Home Musical Environment of Children in Singapore: On Globalization, Technology, and Media. *Journal of Research in Music Education*, 56, 101-117.

236. Mal, Josip (1993). *Zgodovina slovenskega naroda II del*. Celje: Mohorjeva družba.
237. Malina, R.M. (1990). Growth, exercise, fitness and later outcomes. V: Bouchard, C., Shephard, R.J., Stephens, T., Sutton, J.R. in McPherson, B.D. (ur.). *Exercise, fitness and health: A consensus of current knowledge* (pp. 637–653). Champaign, IL: Human Kinetics Publishers.
238. Marentič Požarnik, B. (2000). Vzgoja v javni šoli: ali je vsako širjenje vrednostnih vsebin in vzgojnih metod indoktrinacija? *Sodobna pedagogika, 1*, 8-27.
239. Marjanovič Umek, L., Zupančič, M. (ur.). (2004). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
240. Markowitz, F. (1994). Family dynamics and the teenage immigrant: Creating the self through the parents' image. *Adolescence, 29, 113*, 151-161.
241. Marsh, H. W. (1985). Age and sex effects in multiple dimensions of preadolescent self-concept: A replication and extension. *Australian Journal of Psychology, 37(2)*, 197-204.
242. Marsh, K. (1999). Mediated orality: The Role of Popular Music in the Changing Tradition of Children's Musical Play. *Research Studies in Musical Studies, 13*, 2-12.
243. Martinez, R. O. in Dukes, R. L. (1997). The effects of ethnic identity, ethnicity, and gender on adolescent well-being. *Journal of Youth and Adolescence, 26 (5)*, 503-516.
244. Mastronardi, M. (2003). Adolescence and Media. *Journal of Language and Social Psychology, 22*, 83-93.
245. Mayer, V. (2003). Living telenovelas/telenovelizing life: Mexican American girls' identities and transnational telenovelas. *Journal of Communication, 53:3*, str479-495.
246. McBride Murry, V., Phillips Smith, E. in Hill, N.E. (2001). Introduction to the Special Section: Race, Ethnicity, and Culture in Studies of Families in Context. *Journal of Marriage and Family, 63*, 911-914.
247. McClary, S. (1991). *Feminine endings: Music, gender & sexuality*. University of Minnesota Press.

248. McCrary, J. (2000). Ethnic Majority/Minority Status: Children's Interactions and Affective Responses to Music. *Journal Of Research in Music Education*, 48, 249-261.
249. McCrone, D., R. Stewart, R. Kiely and F. Bechhofer (1998) 'Who Are We? Problematising National Identity'. *The Sociological Review* 46(4), 629–52.
250. McDonald, D. A. (2006). *My voice is my weapon: Music, nationalism, and the poetics of Palestinian resistance*. Illinois: University of Illinois at Urbana-Champaign. Povzetek disertacije, AAT 3242934.
251. McNamara, L, Ballard, M. E. (1999). Resting arousal, sensation seeking, and music preference. *Genetic, Social&General Psychology Monographs*, 125(3), 229-250.
252. Mende, A. (1991). Musik und Alter. Ergebnisse zum Stellenwert von Musik im biographischen lebensverlauf (Music and age Results on the significance of music throughout biography). *Rundfunk und Fernsehen*, 39, 381-392.
253. Medveš, Z. (2004). Aktualnost klasičnega razumevanja doktrine v sodobni šoli. V: *Kakšna bo šola prihodnosti?* (ur.Dušan Macura in Jana Babšek). Radovljica: Didakta, 25-41.
254. Medveš, Z. (2008). Globalizacija in slovensko šolstvo. *Sodobna pedagogika*, 1, 6-25.
255. Medveš, Z., Muršak, J. (1993). *Poklicno izobraževanje. Problemi in perspektive*. Ljubljana: SDP.
256. Medvešek, M. (2007). Razmišljanja o pojavih nestrpnosti in etnične distance v slovenski družbi. V: *Priseljenci* (urednik Miran Komac). Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 187-218.
257. Merriam, A. P. (2000). *Antropologija glasbe*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
258. Meissner, W. W. (1965). Parental Interaction of the Adolescent Boy. *Journal of genetic Psychology*, 107, 225-233.
259. Michels, U. (2002). *Glasbeni atlas*. Ljubljana: DZS, d.d.
260. Mihelač, L. (2007). Glasbena društva in ustanove na Slovenskem od 1701 do danes: zgodovinski, politični, družbeni in umetniški vidiki.

261. Mihelač, L. (2007). The requests of the multicultural society on transformation of a contemporary music teacher. *Problems of Education*,
262. Mihelač, L. (2006). Zmeraj na obrobju. *Šolski razgledi*, 18, 12.
263. Mihelač, L. (2008). The requests of the multicultural society on transformation of a contemporary music teacher. *Problems of Education*, 5 (4), 31-38.
264. Mikkeli, H. (1998). *Europe as an Idea and an Identity*. London: Macmillan Press.
265. Mikola, M. (2005). *Živeti med kulturami*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
266. Milekšič, V. (1995). Opredelitev in razvoj kurikuluma. *Sodobna pedagogika*, 1-2, 53-65.
267. Milner, D. (1983). *Children and Race*. Sussex: Ward Lock Limited.
268. Milliman, R.E. (1982). Using background music to affect the behavior of supermarket shoppers. *Journal of Marketing*, 46, 86-91.
269. Milliman, R.E. (1986). The influence of background music on the behavior of restaurant patrons. *Journal of Consumer Research*, 13, 286-289.
270. Mills, S. W. (2009). Bringing the Family Tradition in Bluegrass Music to the Music Classroom. *General Music Today*, 22, 12-18.
271. Montemayor, R., Gerald, a.R., Thomas, G. P. (1990). *From childhood to adolescence: A transitional period?* Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.
272. Moodie, M. A. (1980). The development of national identity in white South African schoolchildren. *Journal of Social Psychology*, 111, 169-180.
273. Motte Haber, H. (1990). *Psihologija glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
274. Muršič, Rajko. 2000. *Trate vaše in naše mladosti: zgodba o mladinskem in rock klubu*. Ceršak: Subkulturni azil.
275. Musek, J. (1990). *Simboli, kultura, ljudje*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
276. Musek, J. (1993). *Osebnost in vrednote*. Ljubljana: Educy d.o.o.
277. Musek, J. (2000). *Nova psihološka teorija vrednot*. Ljubljana: Educy d.o.o.
278. Muzička enciklopedija (1963). Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod.

279. Münkler, H. (1999). Nation as a Model of Political Order and the Growth of National Identity in Europe. *International Sociology*, 14, 283-299.
280. Nastran Ule, Mirjana (2000). *Sodobne identitete v vrtincu diskurzov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
281. Nastran Ule, M. (2000). *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
282. Nayak, S., Wheeler, B., Shiflett, S. in Agostinelli, S. (2000). Effect of music therapy on mood and social interaction among individuals with acute traumatic brain injury and stroke. *Rehabilitation Psychology*, 45 (3), 274-283.
283. Newman, b. M., Lohman, B. J. in Newman, P. R. (2007). Peer group membership and a sense of belonging: their relationship to adolescent behavior problems. *Adolescence*, 42 (166), 241-263.
284. Neyrand, G. (2003). *(Ne)moč adolescentov*. Ljubljana: OKA Otroška knjiga.
285. North, A.C., Hargreaves, D. J. (1998). The effect of music on atmosphere and purchase intentions in a cafeteria. *Journal of Applied Psychology*, 28, 2254-2273.
286. North, A.C., Hargreaves, D. J. (1999a). Music and on-hold waiting time. *British Journal of Psychology*, 90, 161-164.
287. North, A.C., Hargreaves, D. J., McKendrick, J. (1999b). The effect of music on in-store wine selections. *Journal of Applied Psychology*, 84, 271-276.
288. North, A.C., Hargreaves, D. J. (2003). Is music important? *The Psychologist*, 16 (8), 406-410.
289. North, A.C., Hargreaves, D.J., O'Neill, S. (2000). The importance of music to adolescents. *British Journal of Educational Psychology*, 70, 255-272.
290. North, A. C., Hargreaves, D. J. (2007). Lifestyle correlates of musical preference: 2. Media, leisure time and music. *Psychology of Music*, 35(2), 179-200.
291. Novak, B. (2002). Nacionalni cilji izobraževanja in vzgoje z vidika evropskega združevanja in temeljnih človekovih pravi. *Slovenska nacionalna država in identiteta v evropskih integracijah – nekateri pravni vidiki*. Ljubljana: Inštitut za primerjalno pravo.

292. Novak, H. (1993). Osnovnošolci o šolskih predmetih. *Sodobna pedagogika*, 3-4, 134-143.
293. Nzewi, M. (1999). Strategies for music education in Africa: towards a meaningful progression from tradition to modern. *International Journal of Music Education*, 33, 72-87.
294. Offer, D. (1969). *The Psychological World of the Teenager*. London: Basic Books.
295. Ogrinc, M. (2007). *Harmonika, rock and roll, country in klic srca. »Moram početi tisto, kar mi narekuje srce«*. Ljubljana: Delo, Sobotna priloga, 7. julij, 22,23.
296. Okagaki, L., Moore, D. K. (2000). Ethnic Identity Beliefs of Young Adults and Their Parents in Families of Mexican Descent. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 22 (2), 139-162.
297. O'Hagin, I. B., Hamish, D. (2006). Music as a cultural identity: a case study of Latino musicians negotiating tradition and innovation in northwest Ohio. *International Journal of Music Education*, 24 (1), 56-70.
298. Omerzel-Terlep, M. (1991). Zvočna identiteta slovenskih ljudskih glasbil/The sound identity of Slovene folk instruments. *Med godci in glasbili na slovenskem/Among folk musicinas and instruments in Slovenia*. Ljubljana:Slovenski etnografski muzej:ZRC, str. 7-26.
299. Omerzel Terlep, M. (1997). *Zgodovinski razvoj »predklasičnega« ljudskega inštrumentarija od paleolitika do našega časa na slovenskem etničnem ozemlju*. Ljubljana: doktorska naloga.
300. Omerzel Terlep, M. (1999a). Arheotnomuzikologija. Paleolitska umetnost in filozofija prvega zvoka. *Etnolog*, 2, 10-37.
301. Omerzel Terlep, M. (1999b). Zvočna identiteta slovenskih pokrajin. *Anthropos*, 4-6, 278-282.
302. Oyserman, D., Kemmelmeier, M., Fryberg, S., Brosh, H., Hart-Johnson, T. (2003). Racial-Ethnic Self-Schemas. *Social Psychology Quarterly*, 66 (4), 333-347.
303. Pacchetti, C., Mancini, F., Aglieri, R., Fundaro, C., Martignoni, E., in Nappi, G. (2000). Active music therapy in Parkinson's disease: An integrative method for motor and emotional rehabilitation. *Psychosomatic Medicine*, 62 (3), 386-393.

304. Pagon, N., Čepič, M. (Ur.) (2003). *Nacionalna identiteta*. Ljubljana: Inštitut za civilizacijo in kulturo – ICK.
305. Pajnik, M. (2002). Introduction: Towards the others and those different. V: Pajnik, M. (ur.). *Xenophobia and post-Socialism*, 7-16. Ljubljana: Mirovni inštitut.
306. Patton, J. E., Stinard, T. A., & Routh, D. K. (1983). Where do children study? *Journal of Educational Research*, 76, 280-286.
307. Peretz, I. (2002). Brain Specialization for Music. *The neuroscinetist*, 8(4), 374-382.
308. Peretz, I. (2005). The nature of music. *International Journal of Music Education*, 23 (2), 103-105.
309. Pertot, S. (1990). *Problemi identitete, razvoja identitete in identitetne vzgoje v življenju na narodnostno mešanem področju*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. Magistrska naloga.
310. Pesek, A. (2004a). Glasba ni le zvočna struktura, izraža tudi vrednote posamezne kulture. *Glasba v šoli, 1*, str. 35-37.
311. Pesek, A. (2004b). Odnos učencev zadnjih razredov osnovne šole do izvirnega in “predelanega” slovenskega izročila. *Glasba v šoli, 2/3*, str. 14 – 24.
312. Pesek, A. (2004c). Pomen glasbene vzgoje in izobraževanja pri utrjevanju nacionalne identitete ter razširjanju odprtosti za multikulturne vsebine. *Glasba v šoli, 1*, str.5 - 9.
313. Petty, R., priester, J. R., Briñol, P. (2002). Mass Media Attitude Change: Implications of the Elaboration likelihood Model of Persuasion. V: Bryant, J., Zilmann, D. (ur). *Media Effects: Advances in Theory and Research, 2`nd edition*. New Jersey: Lawrence erlbaum, Mahwah.
314. Phinney, J. (1992). The multigroup ethnic identity measure. A new scale for use with diverse groups. *Journal of Adolescent Research*, 7 (2), 156-176.
315. Phinney, J. (1993). A Three-stage model of ethnic identity development in adolescence. V: M. Bernal (ur.), *Ethnic identity: Formation and transmission among Hispanics and other minorities*. Albany: State of University of New York.

316. Phinney, J. S. (1996). Understanding ethnic diversity: The role of ethnic identity. *American Behavioral Scientist*, 40, 143-152.
317. Phinney, J., Horenczyk, G., Liebkind, K., Vedder, P. (2001). Ethnic identity, Immigration and well-being: An interactional perspective. *Journal of Social Issues*, 57 (3), 493-510.
318. Phinney, J., Chivara, V. (1995). Parental ethnic socialization and adolescent coping with problems related to ethnicity. *Journal of Res Adolescence*, 5, 31-53.
319. Piaget, J. in Weil, A. (1951). The development in children of idea of homeland and of relations with other countries. *International Social Science Bulletin*, 3, 561-578.
320. Pirjevec, J. (1995). *Jugoslavija 1918-1992. Nastanek, razvoj ter razpad Karadjordjevičeve in Titove Jugoslavije*. Koper: Lipa.
321. Plut-Pregelj, L. (1995). Kurikulum – ameriška perspektiva. *Sodobna pedagogika*, 9-10, 489-497.
322. Poljšak Škraban, O. (2004). *Obdobje adolescence in razvoj identitete*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
323. Pong, S. in Hao, L. (2007). Neighborhood and School Factors in the School Performance of Immigrants' Children. *The International Migration Rerview*, 41 (1), 206-241.
324. Ponterotto, J. (1991). The nature of prejudice revisited: implications fo counseling intervention. *Journal of Counseling and Development*, 70, 216-224.
325. Prevodnik, M.. (2007). Umetnostna vzgoja v luči Unescovih smernic. *Sodobna pedagogika*, 3, str. 165 – 187.
326. Price, M. E. (1995). *Television, the Public Sphere, and National Icidentity*. Oxford: Oxford University Press.
327. Pušnik, M. (1999). Konstrukcija slovenske nacije skozi medijsko naracijo. *Teorija in praksa*, 5, 796-808.
328. Pušnik, M. (2003). *Državotvorje, politike reprezentacij in nacionalne mitologije: mediji in iznajdba slovenskosti*. V: Klanjšek, M. (ur.). *Raziskovalno delo podiplomskih študentov v Sloveniji - ena znanost: e-zbornik*, 296-307. Ljubljana: Društvo mladih raziskovalcev Slovenije.

329. Ramos, L.V. (1993). The effects of on-hold telephone music on the number of premature disconnections to a statewide protective services abuse hot line. *Journal of Music Therapy*, 30, 119-129.
330. Ramsey, P. G. (1991). The salience of race in young children growing up in an all-White community. *Journal of Educational Psychology*, 83(1), 29-34.
331. Rauscher, F. H., Shaw, G. L., Ky, K. N. (1993). Music and spatial task performance. *Nature: International Weekly Journal of Science* 365/6447 , 611.
332. Razpotnik, Š. (2004). *Preseki odvečnosti: nevidne identitete mladih priseljenk v družbi tranzicijskih vic*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
333. Rebić, A. (2000). Glasba v stari zavezi. *Mednarodna katoliška revija, Communio*, 10 (3), 243-252.
334. Rees, M. A. (1988). An open letter to the parents of prospective music majors. *Instrumentalist*, 40.
335. Redl, F. (1969). Adolescents-Just how do they react? V G. Caplan, & S. Iebovici (ur.). *Adolescence: Psychosocial perspectives*. New York: Basic Books.
336. Regelski, T.A. (2007). »Music Teacher« - Meaning and Practice, identity and Position. *Action, Criticism, and Theory for Music Education. Electronic Article*, 6 (2), 2-35.
337. Regev, M. (2007). Ethno-National Pop-Rock Music: Aesthetic Compopolitanism Made from Within. *Cultural Sociology*, 1, 317-341.
338. Reichenberg, M. (2004). Narodno – ljudsko – domače. *Glasba v šoli*, 2/3, str. 92-94.
339. Reichenberg, M. (2007). Kdaj kdo komu kaj kje MTV ali naj_glasba. *Glasba v šoli in vrtcu*, 2, str.2-7.
340. Rentfrow, P. j., Gosling, S. D. (2003). The do re mi's of everyday life: The structure and personality correlates of music preferences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(6), 1236-1256.
341. Rentfrow, P. J., Gosling, S. D. (2006). Message in a ballad: The role of music preferences in interpersonal perception. *Psychological Science*, 17 (3), 236-242.
342. Resman, M. (1994). Ravnatelj in vizija šole. *Sodobna pedagogika*, 3-4, 122-132.

343. Reyes, A. (2001). Music, migration and minorities: reciprocal relations. *Glasba in manjšine*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 37 – 46.
344. Rheingold, H. (1993). *The Virtual Community*. Elektronska knjiga, dostopno na: <http://www.rheingold.com/vc/book/index.html> (z dne 5. 6. 2010).
345. Rizman, R. (1991). Teoretske strategije v študijah etnonacionalizma. V Rizman Rudi (ur.). *Študije o etnonacionalizmu*, 15-37. Ljubljana: Založba Krt.
346. Rizman, R. (1997). *Izzivi odprte družba, Sociološki komentarji (1989-1996)*. Ljubljana: Liberalna akademija.
347. Rizman, R. (2000). Nacionalna država, suverenost in identiteta v času globalizacije. *Revija*, 127/128.
348. Rizman, R. (2001). Nacionalna država v času globalizacije. *Slovenska država ob deseti obletnici*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
349. Roberts, D. F. (2000). Media and youth: Access, exposure, and privatization. *Journal of Adolescent Health*, 27, 8-14.
350. Roberts, D. F., Henriksen, L., Voelker, D. H., & van Vuuren, D. P. (1993). Television and schooling: Displacement and distraction hypothesis. *Australian Journal of Education*, 37, 98-211.
351. Roberts, R., Phinney, J., Masse, L., Chen, Y., Roberts, C., Romero, A. (1999). The structure of ethnic identity of young adolescents from diverse ethnocultural groups. *Journal of Early Adolescence*, 19 (3), 301-322.
352. Roe, K. (1999). Music and identity among European youth. Music as communication. *Journal on media culture*, 2, 1-17.
353. Romer, D. (1994). Using Mass Media to Reduce Adolescent Involvement in Drug Trafficking. *Pediatrics*, 6, 1073-1077.
354. Rosenbaum, J., Prinsky, L. (1978). Sex, Violence and Rock'n'Roll: Youth Perceptions of Popular Music. *Popular Music and Society*, 11 (2), 78-91.
355. Roter, P. (2007). Pojmovanje in opredeljevanje manjšin. V: *Priseljenci (urednik Miran Komac)*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 7-34.
356. Ruck, M. D., Keating, D. P., Abramovitch, R. in Koegl, C. J. (1998). Adolescents` and children`s knowledge about rights: some evidence for how young people view rights in their own lives. *Journal of Adolescence*, 21(3), 275-289.

357. Rutter, M. (1979). *Changing Youth in a Changing Society*. Nuffield: Provincila Hospital Trust.
358. Rutter, M. (2007). Psychopathological Development Across Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 36, 101-110.
359. Salganik, M. J., Dodds, P. S., Watts, D. J. (2006). Experimental study of inequality and unpredictability in an artificial cultural market. *Science*, 311, 854-856.
360. Schanz, C. (2006). Vizije potrebujejo poti – medkulturno odpiranje šole. *Sodobna pedagogika*, 2, str. 24 – 38.
361. Scott, W. A., & Scott, R. (1989). *Adaptation of immigrants: Individual differences and determinants*. Oxford: Pergamon
362. Sears, D.O., Fu, M., Henry, P.J., Bui, K. (2003). The Origins and Persistence of Ethnic Identity Among the »New Immigrant« Groups. *Social Psychology Quarterly*, 66 (4), 419-437.
363. Semán, P., Vila, P. (2002). `Rock Chabón: The Contemporary National Rock of Argentina` v W. A. Clark (ur.). *From Tejano to Tango: Latino American Popular Music*. New York: Routledge, 70-94.
364. Shah, S. M. (2006). Popular music in Malaysia: education from the outside. *International Journal of Music Education*, 24, 132-139.
365. Shehan, P. K. (1985). Transfer of preference from taught to untaught pieces of non-Western music genres. *Journal of Research in Music Education*, 33, 149-158.
366. Shoham, S., Shoham, N. & Abd-el-Razek, A. (1966). Immigration, ethnicity and ecology as related to juvenile delinquency in Israel. *British Journal of Criminology*, 6, 391-409.
367. Sicherl, K. (2000). Vpliv celostne glasbene vzgoje na področja afektivno-socialnega, psihomotoričnega in kognitivnega razvoja. *Glasbeno-pedagoški zbornik Akademije za glasbo*, 3, str. 20 -38.
368. Sichivitsa, V. (2007). The influences of parents, teachers, peers and other factors on students' motivation in music. *Research Studies in Music Education*, 29, 55-68.
369. Siebenaler, D. J. (1999). Student Song Preference in the Elementary Music Class. *Journal of Research in Music Education*, 47, 213-223.

370. Siegel, M. (1998). Mass Media Antismoking Campaigns: A powerful Tool for Health Promotion. *Annals of Internal Medicine*, 129 (2), 128-132.
371. Singer, D. G., Singer, J. L. (1999?). *Handbook of children and the media*. Thousand Oaks, London.
372. Sivec, I. (1998 in 2003). *Vsi najboljši muzikanti. (1). Razvoj narodnozabavne glasbe od začetkov do leta 1973, (2) v obdobju 1973-2003*. Knjigi I in II. Mengeš/Kamnik: ICO.
373. Sjekloča, M. (2004). *Čez morje v pozabo. Argentinci slovenskih korenin in rezultati argentinske asimilacijske politike*. Celje: Fit media.
374. Skledar, N. (1998). Etniost, nacija, identitet: Hrvatska i Europa. V: Čičak-Chand, R., Kumpes, J. (ur.). *Religija i etničnost*. Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, Naklada Jesenski i Turk, HSD, 113-119.
375. Skledar, N. (2002). *Čovjek in kultura, Societas*. Zagreb: Matica hrvatska.
376. Skoe, E., Lippe, von der A. (1998). *Personality Development in Adolescence: A Cross National and Lifespan Perspective*. Routledge.
377. Skuse, A. (2005). Enlivened Objects: The Social Life, Death and Rebirth of Radio as Commodity in Afghanistan. *Journal of Material Culture*, 10, 123-137.
378. Skyllstad, K. (2000). Creating a Culture of Peace. The performing Arts in Interethnic Negotiations. *Intercultural Communication*, 4. <http://www.immi.se/intercultural/>.
379. Slovenski nacionalni kulturni program (2000). Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. Založba Nova revija.
380. Smith, A. (1991). *National Identity*. London: Penguin Books.
381. Smith, A. (1995). *Nations and Nationalism in a Global Era*. Cambridge: Polity Press.
382. Sonderegger, R., Barrett, P.M. (2004). Patterns of Cultural Adjustment Among Young Migrants to Australia. *Journal of Child and Family Studies*, 13(3), 341-356.
383. Spahić, B. (2002). *Kulturni marketing*. Ljubljana: Študentska založba.
384. Stamtov, P. (2002). *Interpretive Activism and the Political Uses of Verdi's Operas in the 1840's*. American sociological review, str. 345 – 356.

385. Stankovic, P. (2001). Appropriating 'Balkan': Rock and Nationalism in Slovenia. *Critical Sociology*, 27(3), 98-115.
386. Statistični urad RS (2003). *Verska, jezikovna in narodna sestava prebivalstva Slovenije: Popisi 1921-2002*. Posebne publikacije, št. 2, Ljubljana, http://www.stat.si/doc/pub/sestava_preb_slo.pdf (3. 08. 2009).
387. Steel, J., Brown, J.D. (1995). Adolescent room culture: Studying media in the context of everyday life. *Journal of Youth and Adolescence*, 24(5), 551-565.
388. Strajnar, J (1989). Umetna in ljudska glasba – poskus opredelitve osnovnih pojmov. *Ljudska in umetna glasba v 20. stoletju v Evropi*. Ljubljana: Festival Ljubljana, str. 23-27.
389. Strajnar, J. (1990). Slovenska ljudska glasba. *Traditiones*, 19, 99-106.
390. Strajnar, J. (2001). Folk music and identity. *Music and minorities*. Ljubljana: ZRC, ZRC SAZU.
391. Strasburger, V., & Wilson, B. (2002). *Youth and media: Opportunities for development or lurking dangers? Children, Adolescents, and the Media*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
392. Sturken, M., Cartwright, L. (2001). *Practices of Looking: an Introduction to Visual Culture*. New York: Oxford University Press.
393. Sugar, M. (1993). *Female Adolescent Development*. New York: Brunner/Mazel .
394. Supičić, I. (1964). *Elementi sociologije muzike*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
395. Suzuki, A. (1998). The effects of music therapy on mood and congruent memory of elderly adults with depressive symptoms. *Music Therapy Perspectives*, 16 (2), 75-80.
396. Šabec, K. (2006). *Homo europeus: nacionalni stereotipi in kulturna identiteta Evrope*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
397. Šebart, M. (1990). Vzgoja, družba, posameznik. *Sodobna pedagogika*, 9-10, 487-498.
398. Šebart, M. (2000). Šola, vzgoja in vrednote. *Sodobna pedagogika*, 1, 64-81.

399. Šipek Vodnjov, I. (2002). *Vloga in položaj ljudske glasbe v tretjem triletnju osnovne šole* (magistrska naloga). Ljubljana: Akademija za glasbo, Oddelek za glasbeno pedagogiko.
400. Štirn, D., Štirn P., Jeznik K. (2007). Identiteta - stanje ali izbira. *Sodobna pedagogika*, 3, str. 144 – 163.
401. Šuštar, B. (1991). Verouk v šoli 1945-1952. Odnos oblasti do pouka verouka na ljubljanskih šolah. (I in II). *Sodobna pedagogika*, 7-8, 399-411.
402. Švab, A. (2001). *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
403. Tamir, Y. (2008). *Liberalni nacionalizem*. Ljubljana: Krtina.
404. Tan, A., Nelson. L., Dong, Q., & Tan, G. (1997). Value acceptance in adolescent socialization: A test of a cognitive-functional theory of television effects. *Communication Monographs*, 64(1), 82-97.
405. Tarrant, M., North, A.C., Hargreaves, D.J. (2001). Social Categorization, Self-Esteem, and the Estimated Musical Preferences of Male Adolescents. *The Journal of Social Psychology*, 141 (5), 565-581.
406. Terseglav, M. (1998). Sodobne popularizacije ljudske glasbe. *Razgledi* 24.
407. Tervo, J. (2001). Music therapy for adolescents. *Clinical Child Psychology&Psychiatry*, 6(1), 79-91.
408. The Effects of Globalisation on Music in Five Contrasting Countries: Australia, Germany, Nigeria, the Philippines and Uruguay. (2003). Report of a research project for the ManyMusics program of the international Music Council.
409. Torkar, K. (2008). *Reprezentacija narodno-zabavne glasbe v medijih v Sloveniji. Diplomsko delo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljana FDV.
410. Ule, M. in Mihelj, V. (1995). *Prihodnost mladine*. Ljubljana: DZS.
411. Ule, M. (2004). *Socialna psihologija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
412. Ule, M., Rener, T., Mencin Čeplak, M., Tivadar, B. (2000). *Socialna ranljivost mladih*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Založba Aristej.
413. Ule, M., Kuhar, M. (2003). *Mladi, družina, starševstvo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

414. Umaña-Taylor, A. J., Fine, M. A. (2004). Examining Ethnic Identity among Mexican-Origin Adolescents Living in the United States. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 26(1), 36-59.
415. Vandewater, E. A., Lee, S.-J. (2009). Measuring Children's Media Use in the Digital Age. *American Behavioral Scientist*, 52(8), 1152-1176.
416. Van Dijk, T. A. (1993). *Elite Discourse and Racism*. Newbury Park: SAGE Publications.
417. Vaughan, G. (1987). A Social Psychological Model of Ethnic Identity Development. V: Phinney, J. S. in Rotheram, M. J. (ur). *Children's Ethnic Socialization Pluralism and Development*. Newbury Park: Sage, 73-79.
418. Vezovnik, A. (2007). Diskurzivna konstrukcija slovenske nacionalne identitete. *Annales. Ser. hist. sociol.*, 17 (2), 469-484.
419. Vidmar Horvat, K. (2006). Strah pred multikulturalizmom: primer bršljinske zgodbe. *Teorija in praksa*, 3-4, 567-585.
420. Vidmar Horvat, K. (2006). *Globalna kultura*. Ljubljana: Študentska založba.
421. Vidmar Horvat, K. (2009). *Zemljevidi vmestnosti: Eseji o evropski kulturi in identiteti*. Ljubljana: Sophia.
422. Viladrich, A. in Loue, S. (2009). *Sexualities and Identities of Minority Women*. New York: Springer New York.
423. Vodusek, V. (2003). Ali in kako definiramo »ljudsko« kultura kot predmet etnologije. *Etnomuzikološki članki in razprave*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 21-22
424. Vodusek, V. (2003). O evropski etnomuzikologiji. *Etnomuzikološki članki in razprave*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 26-35.
425. Vodusek, V. (2003). Ljudska pesem – kažipot v prazgodovino glasbe. *Etnomuzikološki članki in razprave*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 252-255.
426. Vodusek, V. (2003). Značilnosti slovenske ljudske glasbe in njenega razvoja. *Etnomuzikološki članki in razprave*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, str. 78-87.
427. Vogt, J. (2005). »Ohne Musik wäre das Leben ein Irrtum« - Über einen Satz Nietzsches in musikpädagogischer Absicht. *Zeitschrift für Kritische*

- Musikpädagogik*. Elektronski članek. <http://home.arcor.de/zf/zfkm/05-vogt7.pdf>, 51-57.
428. Vogt, J. (2007). Nationalism and Internationalism in the Philosophy of Music Education. The German Example. *Action, Criticism, and Theory for Music Education Electronic Article*, 6 (1), 2.
429. Volk, N. (2006). Jasna Vidakovič o položaju slovenske ljudske glasbe pri nas. *Folklornik*, 2, 73-75.
430. Volk, N. (2008). Ljudska glasba v sodobnosti. Pogovor z dr. Uršo Šivic. *Folklornik*, 3, 67-69.
431. Vukičević, M.. (1990). Diple stare Crne Gore. *Etnoantropološki problem (15)*. Beograd: Stručna knjiga.
432. Vrcan, S.(1999). »Znakovita zbrka oko etničkog«. *Kultura, etničnost, identitet*. Zagreb: Institut za migracije i narodnosti:Naklada Jesenski i Turk:Hrvatsko sociološko društvo, str. 15-40.
433. Vrečer, N. (2007). *Integracija kot človekova pravica (Prisilni priseljenci iz Bosne in Hercegovine v Sloveniji)*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
434. Wade-Matthews, M., Thompson, W. (2006). *Glasba. Ilustrirana enciklopedija glasbil in velikih skladateljev*. Ljubljana: Založba Modrijan.
435. Wallace, S. A., Fisher, C. B. (2007). Substance Use Attitudes among Urban Black Adolescents: The Role of parent, Peer, and Cultural factors. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(4), 441-451.
436. Watchel, A. (1998). *Making a nation, breaking a nation: literature and cultural politics in Yugoslavia*. Stanford: Stanford University Press.
437. Waugh, A. (2000). Klasična glasba. Vodnik za poslušanje in spoznavanje. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
438. Weber, E.W. (1977). Schulversuche mit erweitertem Musikunterricht in der Schweiz. V: *Persönlichkeitsetnfaltung durch Musikerziehung*. Luzern.
439. Weinstein, E. A. (1957). Development of the concept of flag and the sense of national identity. *Child Development*, 28, 167-174.
440. Wells, A., Hakanen, E. A. (1991). The Emotional Use of Popular Music by Adolescents. *Journalism Quarterly*, 68 (3), 445-454.
441. Wells, A., Hakanen, E. A. (1997). *Mass media&society*. Greenwich, Conn.: Ablex. Corp.

442. Wieviorka, M. (2006). The Making of Differences. *International Sociology*, 19 (3), 281-297.
443. Wilkinson, R.B. (2004). The Role of Parental and Peer Attachment in the Psychological Health and Self-Esteem of Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 33 (6), 479-493.
444. Wolf, K. (1978). The Nonmusical outcomes of music education. Illinois.
445. Wolf, K. (1979). The Effects of General Music Education on the Academic Achievement, Perceptual-Motor Development, Creative Thinking, and School Attendance of First-Grade Children, neobjavljena doktorska disertacija, Michigenska univerza, 1979, *Dissertation Abstracts international*, 40, 5359A, navedeno v Robert.
446. Wong Yick-Ming, R. (2005). Music in education is education for life. *International Journal of Music Education*, 23, 107-109.
447. Woody, R. H. (2004). Reality-Based Music Listening in the Classroom: Considering Students` Natural Responses to Music. *General Music Today*, 17, 32-39.
448. Zakon o osnovni šoli, Uradni list 12/1996.
449. Zalokar, J. (1991). *Mavrična kača*. Radovljica: Didakta.
450. Zavelcina, I. (2007). *Pojmovanje nacionalne identitete pri zgodnjih mladostnikih: koncept nacionalnosti v šolskem diskurzu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
451. Zevin, J. (2003). Perceptions of National Identity: How Adolescents in the United States and Norway View Their Own and Other Countries. *The Social Studies*, 94/5, str.227-231.
452. Zhang, X., Cuie, K. (1997). Effect of music therapy on chronic schizophrenia. *Chinese Journal of Clinical Psychology*, 5(1), 48-49.
453. Zillmann, D., in Gan, S. (1997). Musical taste in adolescence. V: Hargreaves, D.J. in North, A. C. (ur). *The Social Psychology of Music*. Oxford, NY: Oxford University Press, 161-187.
454. Zimmerschied, D. (2007). V iskanju umetnosti za glasbeni pouk. *Glasba v šoli in vrtcu*, 3-4, .16-20.
455. Zirkelbach, J. (2006). *Pil Plus:revija za najstnike*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

456. Žagar, M. (2000). Ethnic relations in Slovenia: the protection and rights of national minorities. *Music and minorities*. Ljubljana: ZRC, ZRC SAZU.
457. Žigon, Z. (1998). *Otroci dveh domovin. Slovenstvo v Južni Ameriki*. Ljubljana: ZRC, ZRC SAZU.
458. Žigon, Z. (2005). Ohranjanje etnične identitete med slovenskimi izseljenci v dobi globalizacije. *Dve domovini*, 19.
459. Žitnik Serafin, J. (2006). Položaj priseljenjskih kultur v Sloveniji: identitetni vidiki. *Dve domovini*, 23, 107-139.

7. PRILOGE

7.1. Rezultati anketnega vprašalnika za učence

Sodelujoče šole v anketi za učence

Tabela 1: Sodelujoče šole in število učencev.

	Št. učencev	Odstotek
OŠ Benedikt	12	2,3
OŠ Bistrica pri Trziču	14	2,7
OŠ Borisa Kidriča Kidričevo	17	3,3
OŠ Boštanj	20	3,9
OŠ Bovec	19	3,7
OŠ Božidarja Jakca Ljubljana	16	3,1
OŠ Cvetka Golarja Škofja Loka	22	4,3
OŠ Domžale	21	4,1
OŠ Franca Lešnika - Vuka Slivnica pri MB	15	2,9
OŠ Gradec	18	3,5
OŠ II Murska Sobota	22	4,3
OŠ Janka Padežnika Maribor	9	1,8
OŠ Mirna Peč	1	0,2
OŠ Ob Rinži Kočevje	16	3,1
OŠ Podzemelj	9	1,8
OŠ Preska	2	0,4
OŠ Prežihovega Voranca Ljubljana	25	4,9
OŠ Radlje ob Dravi	18	3,5
OŠ Sava Kladnika Sevnica	19	3,7
OŠ Staneta Žagarja Kranj	22	4,3
OŠ Stražišče Kranj	40	7,8
OŠ Sveti Jurij Jurovski dol	21	4,1
OŠ Sveti Jurij Rogašovci	14	2,7
OŠ Škofja Loka - Mesto	22	4,3
OŠ Škofljica	25	4,9
OŠ Šmarjeta	7	1,4
OŠ Toneta Tomšiča Knežak	7	1,4
OŠ Trbovlje	23	4,5
OŠ Vodmat	4	0,8
OŠ Vojnik	20	3,9
OŠ XIV. divizije Senovo	14	2,7
Skupaj	514	100,0

Anketni vprašalnik je izpolnjevalo 514 učencev iz 31 osnovnih šol, ki so bile izbrane po naključnem vzorcu:

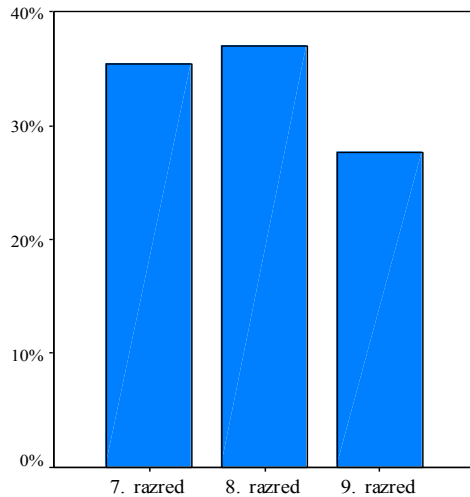
- iz osrednjeslovenske regije je sodelovalo 7 šol s skupnim številom učencev 111,
- iz podravske regije 5 šol s skupnim številom učencev 74,
- iz gorenjske regije 5 šol s skupnim številom učencev 120,
- iz savinjske regije 1 šola s skupnim številom učencev 20,
- iz koroške regije 1 šola s skupnim številom učencev 18,
- iz notranjsko-kraške regije ena šola s skupnim številom učencev 7,
- iz zasavske regije ena šola s skupnim številom učencev 23,
- iz pomurske regije 2 šoli s skupnim številom učencev 36,
- iz spodnjeposavske regije 4 šole s skupnim številom učencev 62,
- iz goriške regije ena šola s skupnim številom učencev 19,
- iz jugovzhodne regije 3 šole s skupnim številom učencev 24.

Število učencev po razredih

V raziskavi je sodelovalo 182 učencev iz 7. razredov ali 35,4 % od skupnega števila učencev, 190 učencev iz 8. razredov ali 37,0 % od skupnega števila učencev ter 142 učencev iz devetih razredov ali 27,6 % od skupnega števila učencev.

Tabela 2: Razred, ki ga obiskuje učenec.

Razred, ki ga obiskuje učenec	Št. učencev	Odstotek
7. razred	182	35,4 %
8. razred	190	37,0 %
9. razred	142	27,6 %
Skupaj	514	100,0 %

Slika 1: Razred, ki ga obiskuje učenec.

Spol učencev

Vprašanje spola sodelujočih učencev ni bilo zajeto v anketi, ker so dosedanje raziskave pokazale dokaj neenotne interpretacije²⁰⁶ glede razlik pri kognitivnem delovanju med spoloma v zgodnjem mladostništvu. Po teh interpretacijah naj razlike med spoloma ne bi bile bistvene ali malo bistvene oziroma naj bi bile zelo bistvene: kazale naj bi se v skoraj dveletnem razmiku glede zrelosti med spoloma v zgodnjem mladostništvu. Po teh trditvah naj bi bile deklice hitreje zrele kot fantje, kar naj bi imelo za posledico tudi razlike med spoloma glede kognitivnih sposobnosti (Sugar, 1993:34).

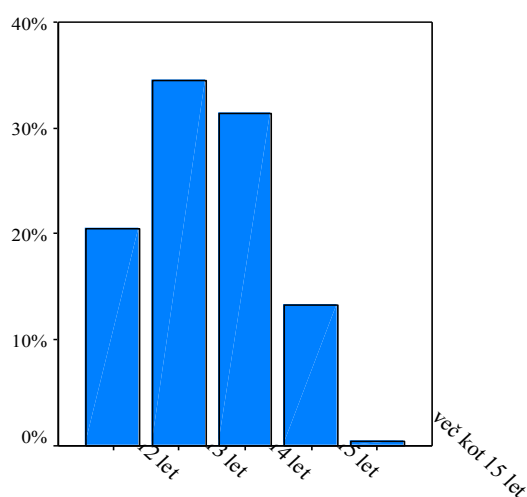
²⁰⁶ Glej: Benbow, C. P., Stanley, J. C. (1980). Sex differences in mathematical ability: Fact or artifact? *Science*, 210, 1262-1264; Benbow, C. P., Stanley, J. C. (1982). Consequences in high school and college of sex differences in mathematical reasoning ability: A longitudinal perspective. *American Educational Research Journal*, 19, 598-622; Benbow, C. P. (1988). Sex differences in mathematical reasoning ability among the intellectually talented: Their characterization, consequences, and possible explanations. *Behavioral and Brain Sciences*, 11, 169-183; Halpern, D. F., LaMay, M. L. (2000). The smarter sex: A critical review of sex differences in intelligence. *Educational Psychology Review*, 12(2), 229-246; Halpern, D. F. (2004). A cognitive-process taxonomy for sex differences in cognitive abilities. *Current Directions in Psychological Science*, 13 (4), 135-139; Leahey, E., Guo, G. (2001). Gender differences in mathematical trajectories. *Social Forces*, 80(2), 713-732; Lerner, R. M., Easterbrooks, M.A., Mistry, J., Winer, I. B (2003). *Handbook of Psychology, Volume 6, Developmental Psychology*. Indianapolis: Wiley; Maccoby, E. E., Jacklin, C. N. (1974). *The psychology of sex differences*. Stanford: Stanford University Press in dr.

Starost učencev

V anketnem vprašalniku so sodelovali učenci od 12. do 15. leta starosti. Največja skupina učencev je bila stara 13 oziroma 14 let, dokaj veliko število učencev je bilo starih 12 let, bistveno manj učencev je bilo starih 15 let. Samo dva učenca sta imela več kot 15 let in sta verjetno ponavljala katerega od razredov v osnovni šoli.

Tabela 3: Starost učencev.

Starost učencev	Št. učencev	Odstotek
12 let	105	20,4 %
13 let	177	34,4 %
14 let	162	31,5 %
15 let	68	13,2 %
Več kot 15 let	2	0,4 %
Skupaj	514	100,0 %

Slika 2: Starost učencev.

Starost učencev po narodnostnih skupinah

V spodnji tabeli je prikazana starost učencev po narodnostnih skupinah. Zaradi lažje obdelave podatkov so nekatere narodnostne skupine združene. Učenci, čigar starši so različne tuje narodnosti, in učenci čigar starši so tujci enake narodnosti so združeni v isto skupino kot »tujci«.

Tabela 4: Kategorizacija učencev po narodnostih.

Narodnost učenca	Narodnost očeta	Narodnost matere	Narodnost učenca				
			Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec		
Albanec	Albanec	Albanca			2		
Bošnjak	Bošnjak	Bošnjakinja			11		
		Slovenka		2			
		Srbkinja			1		
	Črnogorec	Slovenka		1			
	Hrvat	Bošnjakinja			1		
Črnogorec	Črnogorec	Bošnjakinja			2		
		Črnogorka			1		
Hrvat/Bošnjak	Bošnjak	Hrvatica			1		
Hrvat	Bošnjak	Bošnjakinja			1		
		Hrvatica			1		
	Hrvat	Hrvatica			2		
		Srbkinja			1		
Kitajec	Kitajec	Kitajka			1		
Kosovec	Kosovec	Kosovka			1		
Makedonec	Makedonec	Bošnjakinja			1		
		Makedonka			2		
Musliman	Musliman	Muslimanka			1		
Nizozemka	Slovenec	Slovenka		1			
Rom	Rom	Rominja			1		
Rus	Slovenec	Rusinja		1			
Slov./Američan	Američan	Slovenka		1			
Slov./Avstrijec	Slovenec	Avstrijka		1			
Slov./Bošnjak	Slovenec	Bošnjakinja		1			
Slov./Brazilc	Slov./Brazilc	Slovenka		1			
Slov./Makedonec	Slov./Bošnjak	Slov./Makedonka		1			
Slov./Srb	Srb	Slovenka		2			
Slovenec	Brez odg.	Brez odg.	2				
		Slovenka	1				
	Afričan	Brez odg.		1			
	Albanec	Albanca		1			
	Bošnjak	Bošnjakinja		1			
		Slovenka		1			
	Črnogorec	Slovenka		1			
	Hrvat	Brez odg.		1			
		Slovenka		4			
	Italijan	Slovenka		1			
	Makedonec	Slovenka		1			
	Slovenec	Brez odg.	Brez odg.	2			
			Bošnjakinja		3		
			Črnogorka		1		
			Hrvatica		15		
			Italijanka		1		
			Slovenka	421			
			Srb	Slovenka		4	
			Srb	Srb	Hrvatica		1
			Srbkinja		8		
Skupaj			426	48	40		

Tabela 5: Struktura učencev po starosti v narodnostnih skupinah.

Starost učenca	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
12 let	89 20,9 %	10 20,8 %	6 15,0 %	105 20,4 %
13 let	145 34,0 %	14 29,2 %	18 45,0 %	177 34,4 %
14 let	138 32,4 %	17 35,4 %	7 17,5 %	162 31,5 %
15 let al.i več	54 12,7 %	7 14,6 %	9 22,5 %	70 13,6 %
Skupaj	426 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	514 100,0 %

Komentar: 2 učenca sta starejša od 15 let.

V strukturi učencev po starosti med narodnostnimi skupinami ni statistično značilnih razlik (hi-kvadrat = 7,785 in $p = 0,254$).

Narodnost učencev

V anketi je bilo učencem zastavljeno vprašanje glede njihove nacionalne pripadnosti/narodnosti pri vprašanju 6 oziroma 7. Imeli so že napisane nacionalnosti/narodnosti (vprašanje 6), lahko pa so odgovorili tudi drugače, v kolikor med naštetimi nacionalnostmi/narodnosti niso našli svoje (vprašanje 7). Glede na njihove odgovore in izbiro nacionalnosti so bili razvrščeni v skupine »Slovenci«, kjer sta oba starša Slovenca, »Slovenci – mešano«, ker je samo eden od starš Slovenec, »tujci – mešano«, kjer imata starša tujo, vendar različno nacionalnost, in »tujci«, kjer imata oba starša isto tujo nacionalnost.

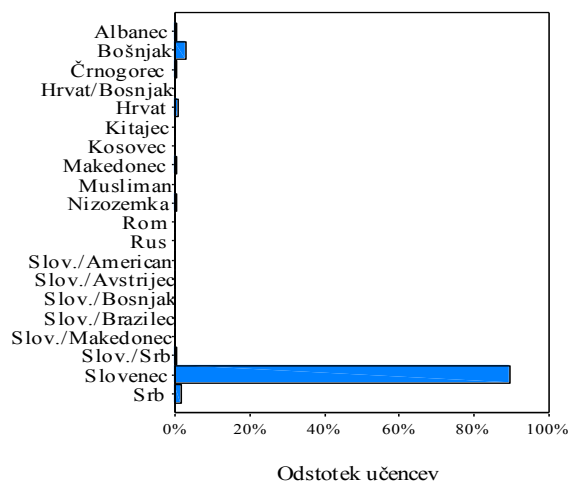
Ker so se nekateri med učenci iz 3. in 4. skupine opredili za slovensko nacionalnost, pa čeprav sta oba starša različne oziroma iste tuje nacionalnosti, so bile narejene še druge razvrstitve teh učencev po nacionalnosti, kjer je osnovno merilo bila nacionalnost staršev. Po teh razvrstitvah so bili tisti učenci, ki so se opredelili kot Slovenci, pa čeprav sta oba starša tujca (različne ali iste tuje nacionalnosti), razvrščeni v drugačne skupine. V kolikor sta oba starša bila različnih tujih nacionalnosti, so učenci bili razvrščeni v skupino »tujci – mešano«, v kolikor sta oba starša bila iste tuje nacionalnosti, so učenci bili razvrščeni v skupino »tujci«.

V statističnih analizah, predvsem pri preverjanju nekaterih domnev, se je pokazalo, da je treba nekatere skupine združevati, ker preprosto ni bilo dovolj učencev v določeni skupini, kar velja predvsem za skupine »tujci – mešano« in »tujci«. To pomeni, da so bili učenci po preverjanju vseh domnev razvrščeni v tri skupine, in sicer kot skupino »Slovenci« (oba starša Slovenca), skupino »Slovenci – mešano« (en starš Slovenec, drugi tujec) in skupino »tujci« (starša sta različnih tujih nacionalnosti ali iste tuje nacionalnosti).

Največ učencev, 462 oziroma 89,9 %, se je odločilo za slovensko narodnost, nekateri med njimi, 7 ali 1,3 %, se niso mogli odločiti, kaj so po narodnosti, ker sta starša različnih narodnosti. Ostali so se opredelili za tuje narodnosti, ki so podane v spodnji 4. tabeli:

Tabela 6: Narodnost učencev.

Narodnost učencev	Št. učencev	Odstotek
Albanec	2	0,4 %
Bošnjak	16	3,1 %
Črnogorec	3	0,6 %
Hrvat/Bošnjak	1	0,2 %
Hrvat	5	1,0 %
Kitajec	1	0,2 %
Kosovec	1	0,2 %
Makedonec	3	0,6 %
Musliman	1	0,2 %
Nizozemec	1	0,2 %
Rom	1	0,2 %
Rus	1	0,2 %
Slov./Američan	1	0,2 %
Slov./Avstrijec	1	0,2 %
Slov./Bošnjak	1	0,2 %
Slov./Brazilc	1	0,2 %
Slov./Makedonec	1	0,2 %
Slov./Srb	2	0,4 %
Slovenec	462	89,9 %
Srb	9	1,8 %
Skupaj	514	100,0 %

Slika 3: Narodnost učencev.

Narodnost očeta

Pri odgovorih v rubrikah »narodnost očeta« (4. tabela) pri 8. in 9. vprašanju samo trije učenci niso navedli podatka o narodnosti očeta. Razlogi za so morda bili, da so pozabili napisati narodnost očeta, da ne poznajo svojega očeta, da je mogoče oče mrtev ali da se mogoče sramujejo narodnosti očeta in ga iz teh razlogov nočejo napisati. Tako kot pri opredeljevanju o narodnosti učenca prevladuje tudi pri narodnosti očeta največ slovenska narodnost (447 očetov oziroma 87,0 %).

Tabela 7: Narodnost očeta.

Narodnost očeta	Št. učencev	Odstotek
Brez odgovora	3	0,6 %
Afričan	1	0,2 %
Albanec	3	0,6 %
Američan	1	0,2 %
Bošnjak	19	3,7 %
Črnogorec	5	1,0 %
Hrvat	9	1,8 %
Italijan	1	0,2 %
Kitajec	1	0,2 %
Kosovec	1	0,2 %
Makedonec	4	0,8 %
Musliman	1	0,2 %
Rom	1	0,2 %
Slovenec	447	87,0 %
Slov./Bošnjak	1	0,2 %
Slov./Brazilc	1	0,2 %
Srb	15	2,9 %
Skupaj	514	100,0 %

Narodnost matere

V rubrikah o »narodnosti matere« (4. tabela) v 10. in 11. vprašanju 6 učencev ni navedlo podatkov o narodnosti svoje matere. Razlogi so lahko podobni kot pri 8. in 9. vprašanju o narodnosti očeta. Tudi pri narodnosti matere prevladuje slovenska narodnost (442 mater oziroma 86 %).

Tabela 8: Narodnost matere.

Narodnost matere	Št. učencev	Odstotek
Brez odgovora	6	1,2 %
Alбанка	3	0,6 %
Avstrijka	1	0,2 %
Bošnjakinja	21	4,1 %
Črnogorka	2	0,4 %
Hrvatica	20	3,9 %
Italijanka	1	0,2 %
Kitajka	1	0,2 %
Kosovka	1	0,2 %
Makedonka	2	0,4 %
Muslimanka	1	0,2 %
Rominja	1	0,2 %
Rusinja	1	0,2 %
Slovenka	442	86,0 %
Slov./Makedonka	1	0,2 %
Srbkinja	10	1,9 %
Skupaj	514	100,0 %

Narodnost učenca, očeta in matere

V spodnjih tabelah so podani še bolj podrobni rezultati o narodnosti očeta, matere in učenca.

Tabela 9: Narodnost učencev, očetov in mater (tabela se nadaljuje na strani 198).

Narodnost očeta	Narodnost matere	Narodnost učenca																	Skupaj			
		Albanec	Bošnjak	Črnogorec	Hrvat/Bošnjak	Hrvat	Kitajec	Kosovec	Makedonec	Musliman	Nizozemka	Rom	Rus	Slov./Američan	Slov./Avstrijec	Slov./Bošnjak	Slov./Brazilec	Slov./Makedonec		Slov./Srb	Slovenec	Srb
Brez odg.	Brez odg.																			2		2
	%																			0,4		0,4
	Slovenka																			1		1
	%																			0,2		0,2
Afričan	Brez odg.																			1		1
	%																			0,2		0,2
Albanec	Albanca	2																		1		3
	%	0,4																		0,2		0,6
Američan	Slovenka												1									1
	%											0,2										0,2
Bošnjak	Bošnjakinja		11			1															1	13
	%		2,1			0,2															0,2	2,5
	Hrvatica				1	1																2
	%				0,2	0,2																0,4
	Slovenka		2																		1	3
	%		0,4																		0,2	0,6
	Srbkinja		1																			1
	%		0,2																			0,2
Črnogorec	Bošnjakinja			2																		2
	%			0,4																		0,4
	Črnogorka			1																		1
	%			0,2																		0,2
	Slovenka		1																		1	2
	%		0,2																		0,2	0,4
Hrvat	Brez odg.																				1	1
	%																				0,2	0,2
	Bošnjakinja		1																			1
	%		0,2																			0,2
	Hrvatica					2																2
	%					0,4																0,4
	Slovenka																				4	4
	%																				0,8	0,8
	Srbkinja					1																1
	%					0,2																0,2
Italijan	Slovenka																				1	1
	%																				0,2	0,2
Kitajec	Kitajka						1															1
	%						0,2															0,2
Kosovec	Kosovka									1												1
	%									0,2												0,2
Makedonec	Bošnjakinja										1											1
	%										0,2											0,2
	Makedonka										2											2
	%										0,4											0,4
	Slovenka																				1	1
	%																				0,2	0,2

Musliman	Muslimanka %									1 0,2											1 0,2			
Rom	Rominja %																					1 0,2		
Slovenec	Brez odg. %																				2 0,4	2 0,4		
	Avstrijka %													1 0,2								1 0,2		
	Bošnjakinja %														1 0,2						3 0,6	4 0,8		
	Črnogorka %																				1 0,2	1 0,2		
	Hrvatica %																				15 2,9	15 2,9		
	Italijanka %																				1 0,2	1 0,2		
	Rusinja %													1 0,2								1 0,2		
	Slovenka %																					421 81,9	422 82,1	
Slov./Bošnjak	Slov./Maked. %																				1 0,2	1 0,2		
Slov./Brazilec	Slovenka %																				1 0,2	1 0,2		
Srb	Hrvatica %																					1 0,2	1 0,2	
	Slovenka %																					2 0,4	4 0,8	6 1,2
	Srbkinja %																						8 1,6	8 1,6
Skupaj		2	16	3	1	5	1	1	3	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2	461	9	514		
	%	0,4	3,1	0,6	0,2	1,0	0,2	0,2	0,6	0,2	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,4	89,7	1,8	100		

Iz zgornje 9. tabele je razvidno, da so se za slovensko narodnost odločili učenci, ki imajo: a) oba starša Slovenca (421 učencev ali 81,9 %), b) ki je samo eden od staršev Slovenec/Slovenka in drugi tujec (32 učencev ali 6,2 %) in c) katerih starša sta oba tujca (dva učenca ali 0,4 %).

Za slovensko narodnost so se odločili tudi tisti učenci, ki niso navedli podatkov: a) ne o narodnosti očeta in prav tako ne o narodnosti matere (dva učenca ali 0,4 %), b) o narodnosti samo enega od staršev (5 učencev ali 1 %).

Dejstvo, da so se za slovensko narodnost odločili učenci, od katerih je eden od staršev slovenske narodnosti in drugi tuje narodnosti ali sta celo oba starša tujca, lahko razumemo kot prilaganje družbenim razmeram, kjer opredeljevanje o pripadnosti slovenske narodnosti, torej večinski, prevladujoči slovenski narodnostni

skupini, lahko prihrani marsikatero nevšečnost učencu, kot je nestrpnost do tujcev, neenako obravnavanje zaradi narodne pripadnosti in podobno (Medvešek, 2007).

Možna je tudi razlaga, da si ti učenci še vedno niso na jasnem glede svoje narodne pripadnosti oziroma nacionalne identitete, in sicer zato, ker so še vedno v obdobju zgodnjega mladostništva, ko se šele začenjajo zavedati svoje nacionalne identitete.

Zanimivo je, da se je en učenec od dveh, ki sta slovenska zdomca in imata oba starša slovenske narodnosti, odločil za tujo narodnost (nizozemsko) in ne za slovensko narodnost.²⁰⁷ Učenec, ki se je odločil za nizozemsko narodnost, je živel na Nizozemskem približno pet let in se je preselil s starši v Slovenijo, kjer sedaj živi osem let.

Opredeljevanje za nizozemsko narodnost je lahko: a) želja tega učenca, da bi pripadal narodu države, ki jo je očitno vzljubil (Nizozemska), ali b) želja da bi poskušal poudariti svojo drugačnost zaradi bivanja v tujini v skupini, kjer živi ali deluje, ali c) se resnično počuti po narodnosti bolj Nizozemec kot Slovenec. Stvarno sliko si je težko ustvariti, saj bi morali pridobiti bolj podrobne podatke o tem, ali ohranja tesne stike z Nizozemsko, ali jo pogosto obiskuje, ali pozna nizozemsko kulturo, in če da, kaj je od nizozemske kulture prevzel, in tako naprej.

V tabeli 10 je ena od možnih razvrstitev družin, kjer je merilo njihove razvrstitve narodnost očeta in matere. Pri »slovenski družini« imata oba starša slovensko narodnost, pri »slovenski mešani družini« je eden od staršev Slovenec/Slovenka, in drugi pa tujec, pri »tujji mešani družini« sta oba starša tujca, vendar pripadata različnimi narodnostmi, pri »tujji družini« pa sta oba starša tujca, vendar pripadata isti narodnosti.

²⁰⁷ Drugi učenec, slovenski zdomec ima oba starša, ki sta slovenske narodnosti in tudi sam se je opredelil za slovensko narodnost. Z družino se je preselil iz Nemčije, kjer je živel 6 let (opomba avtorja).

Tabela 10: Družina (slovenska mešana – en starš ni Slovenec, tuja mešana – starša različne narodnosti, vendar noben Slovenec, tuja – oba starša iste tuje narodnosti).

Družina	Število učencev	Odstotek
Slovenska	422	82,1 %
Slovenska - mešana	42	8,2 %
Tuja - mešana	10	1,9 %
Tuja	33	6,4 %
Brez opredelitve za starše	7	1,4 %
Skupaj	514	100,0 %

Še bolj podrobno je ista razvrstitev podana v tabeli 11:

Tabela 11: Opredelitev nacionalnosti družine glede na narodnost staršev (tabela se nadaljuje na strani 201).

Narodnost učenca	Narodnost očeta	Narodnost matere	Družina				
			Slovenska	Slov. mešana	Tuja mešana	Tuja	Brez odg.
Albanec	Albanec	Albanca				2	
Bošnjak	Bošnjak	Bošnjakinja				11	
		Slovenka		2			
		Srbkinja			1		
		Črnogorec	Slovenka		1		
Črnogorec	Črnogorec	Hrvat			1		
		Bošnjakinja			2		
		Črnogorka				1	
Hrvat/Bošnjak	Bošnjak	Hrvatica			1		
Hrvat	Bošnjak	Bošnjakinja				1	
		Hrvatica			1		
		Hrvat				2	
		Srbkinja			1		
Kitajec	Kitajec	Kitajka				1	
Kosovec	Kosovec	Kosovka				1	
Makedonec	Makedonec	Bošnjakinja			1		
		Makedonka				2	
Musliman	Musliman	Muslimanka				1	
Nizozemka	Slovenec	Hrvatica		1			
		Slovenka	1				
Rom	Rom	Rominja				1	
Rus	Slovenec	Rusinja		1			
Slov./Američan	Američan	Slovenka		1			
Slov./Avstrijec	Slovenec	Avstrijka		1			
Slov./Bošnjak	Slovenec	Bošnjakinja		1			
Slov./Brazilc	Slov./Brazilc	Slovenka		1			
Slov./Makedonec	Slov./Bošnjak	Slov./Makedonka			1		
Slov./Srb	Srb	Slovenka		2			
Slovenec	Brez odg.	Brez odg.					2
		Slovenka					1
		Afričan					1
		Albanec	Albanca				1

Bošnjak	Bošnjakinja				1		
	Slovenka		1				
Črnogorec	Slovenka		1				
Hrvat	Brez odg.					1	
	Slovenka		4				
Italijan	Slovenka		1				
Makedonec	Slovenka		1				
Slovenec	Brez odg.					2	
	Bošnjakinja		3				
	Črnogorka		1				
	Hrvatica		14				
	Italijanka		1				
	Slovenka		421				
Srb	Slovenka		4				
Srb	Srb	Hrvatica			1		
		Srbkinja				8	
Skupaj			422	42	10	33	7

V tabeli 12 je podana naslednja možna razvrstitev družin. Za »slovensko družino« in »slovensko mešano družino« velja razvrstitev kot v zgornjem primeru. Družine, ki so bile razvrščene kot tuje – mešane oziroma samo tuje, so v spodnjem primeru združene pod eno kategorijo »tuja družina«.

Tabela 12: Družina (slovenska mešana – eden od staršev ni Slovenec, tuja – oba starša iste ali različne tuje narodnosti).

Družina	Število učencev	Odstotek
Slovenska	422	82,1 %
Slovenska - mešana	42	8,2 %
Tuja	43	6,4 %
Brez opredelitve za starše	7	1,4 %
Skupaj	514	100,0 %

V tabeli 13 je še ena od možnih razvrstitev družin. Za »slovensko družino« in za »tujo družino« veljajo ista merila kot v prvi razvrstitvi. Slovenske mešane družine in tuje mešane družine so združene v eno kategorijo »mešana družina«.

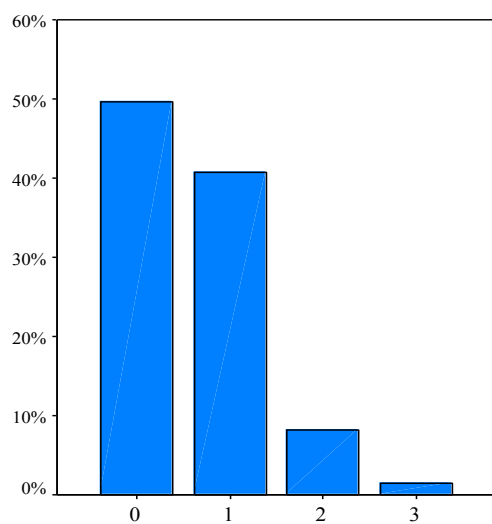
Tabela 13: Družina (mešana – starša različne narodnosti, tuja – oba starša iste tuje narodnosti).

Družina	Število učencev	Odstotek
Slovenska	422	82,1 %
Mešana	52	8,2 %
Tuja	33	6,4 %
Brez opredelitve za starše	7	1,4 %
Skupaj	514	100,0 %

Družinski člani – sestre in bratje

Tabela 14: Število sester.

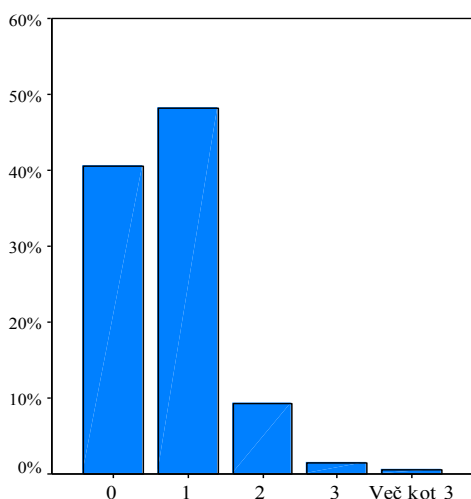
Število sester	Št. učencev	Odstotek
0	253	49,3 %
1	209	40,7 %
2	44	8,6 %
3	7	1,4 %
Skupaj	513	100,0 %

Slika 4: Število sester.

Tabela 15: Število bratov.

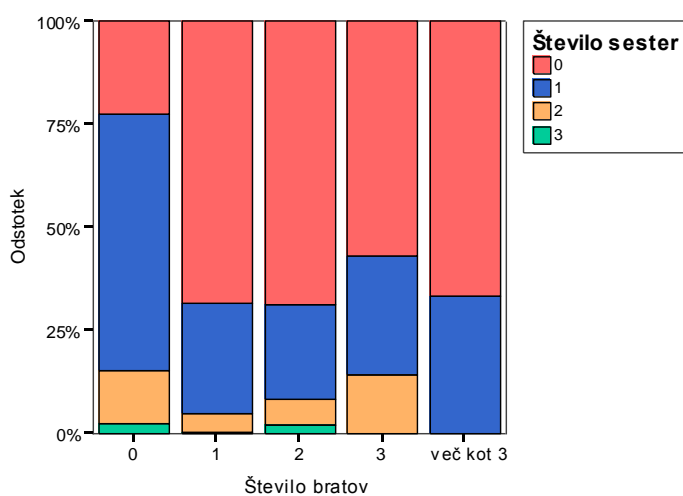
Število bratov	Št. učencev	Odstotek
0	208	40,5 %
1	247	48,1 %
2	48	9,4 %
3	7	1,4 %
Več kot 3	3	0,6 %
Skupaj	513	100,0 %

Slika 5: Število bratov.

Tabela 16: Število sester in število bratov.

Število sester	Število bratov					Skupaj
	0	1	2	3	Več kot 3	
0	46 9,0 %	168 32,7 %	33 6,4 %	4 0,8 %	2 0,4 %	253 49,3 %
1	129 25,1 %	66 12,9 %	11 2,1 %	2 0,4 %	1 0,2 %	209 40,7 %
2	28 5,5 %	12 2,3 %	3 0,6 %	1 0,2 %	0 0,0 %	44 8,6 %
3	5 1,0 %	1 0,2 %	1 0,2 %	0 0,0 %	0 0,0 %	7 1,4 %
Skupaj	208 40,5 %	247 48,1 %	48 9,4 %	7 1,4 %	3 0,6 %	513 100,0 %

Slika 6: Število sester in število bratov.

Bivanje

Tabela 17: Kje stanuješ?

Bivanje	Št. učencev	Odstotek
Hiša	400	79,7 %
Stanovanje	102	20,3 %
Skupaj	502	100,0 %

Struktura družine, v kateri učenec živi glede na družinske člane

Tabela 18: S kom živiš?

S kom živiš?	Št. učencev	Odstotek
Ostalo	108	21,2 %
Samo s sestro	4	0,8 %
Samo z mamo	21	4,1 %
Samo z očetom	2	0,4 %
Z obema staršema	72	14,1 %
Z obema staršema in sestro/brati	302	59,3 %
Skupaj	509	100,0 %

Večina učencev živi v družini z obema staršema in sestro/bratom. Učenci, ki so se opredelili za »ostalo«, živijo ponavadi v velikih (razširjenih) družinah, kjer je več sester/bratov, oziroma kjer živijo v skupnem gospodinjstvu še stari starši ali strici/tete.

Pogovarjanje v slovenskem jeziku doma

Tabela 19: Pogovarjanje v slovenskem jeziku doma.

Pogovarjanje v slovenskem jeziku doma	Št. učencev	Odstotek
Brez odg.	5	1,0 %
Nikoli	12	2,3 %
Samo občasno	13	2,5 %
Večino časa	39	7,6 %
Ves čas	445	86,6 %
Skupaj	514	100,0 %

Največ učencev, 445 oziroma 86,6 %, govori doma slovensko »ves čas«, »večino časa« pa bistveno manj, 39 učencev oziroma 7,6 %. Ostali učenci so se odločili za

rubriko »nikoli«, 13 učencev oziroma 2,3 %, in za »samo občasno« 13 učencev oziroma 2,5 %. Samo 5 učencev ni navedlo podatkov o tem, v kateremu jeziku se doma pogovarjajo.

V 20. tabeli so ti podatki podani bolj natančno. Kot je razvidno iz tabele, v slovenskem jeziku doma »ves čas« govorijo ne samo učenci, ki so se opredelili za slovensko narodnost, ampak tudi učenci, ki so se opredelili za tujo narodnost (8 učencev), oziroma za dvojno narodnost (na primer Slovenec/Bošnjak, Slovenec/Brazilec ipd.).

»Večino časa« se v slovenskem jeziku doma pogovarjajo prav tako učenci, ki so se opredelili za tujo narodnost (18 učencev).

Dejstvo, da se učenci, ki pripadajo tujim narodnostmi, pogovarjajo »ves čas« oziroma »večino časa« v slovenskem jeziku doma, lahko razlagamo s tem, da so družine, katerim ti učenci pripadajo, dokaj integrirane v slovensko družbo ali da v teh družinah velja prepričanje, da se z vsakodnevno rabo slovenskega jezika učencu zagotavlja boljši družbeni položaj. Učenci, ki pripadajo tuji narodnosti in se »večino časa« pogovarjajo v slovenskem jeziku doma, po vsej verjetnosti govorijo tudi jezik svojih staršev. Uporaba obeh jezikov doma oziroma trend dvojezičnosti je pojav, ki se kaže v Sloveniji nekaj zadnjih let in se širi (Statistični urad RS 2003: 103).²⁰⁸

Nekaj učencev tuje narodnosti je navedlo podatke o tem, da se »nikoli« (10 učencev) oziroma »samo občasno« (9 učencev) pogovarjajo doma v slovenskem jeziku, kar pomeni, da se doma večinoma ali ves čas pogovarjajo v tujem jeziku. Dejstvo, da je v družinah teh učencev najbolj pogost tuji jezik, kaže, da ima jezik ključno vlogo pri ohranjanju narodnosti te družine, kar potrjuje trditev Kinga, da je jezik »temeljni kazalnik etnične identitete, zelo vidna sestavina solidarnosti neke skupnosti« (King, 1997: 493,494).

Zanimivo je, da so se nekateri učenci slovenske narodnosti odločili za rubrike »nikoli« (2 učenca), »samo občasno« (2 učenca) in »večino časa«. V primeru odgovorov »nikoli« ali »samo občasno« je verjetno napaka pri samih učencev, ki mogoče vprašanja niso dobro razumeli, ali pa je njihov pogovorni jezik doma eno od slovenskih narečij. Tisti učenci slovenske narodnosti, ki so se opredelili za rubriko »večino časa« (19 učencev), so se za to rubriko po vsej verjetnosti odločili zato, ker se

²⁰⁸ Primerjava popisa prebivalstva Republike Slovenije leta 1991 in leta 2002 kaže, da se je delež prebivalcev, ki se doma pogovarja samo v enem jeziku, od 95 % zmanjšal na 92,6 % (Statistični urad RS 2003: 103).

doma ne pogovarjajo v slovenskem knjižnem jeziku, ampak v enem od slovenskih narečij.

Povezanost med narodnostjo učenca in pogovarjanjem v slovenskem jeziku doma

Tabela 20: Povezanost med narodnostjo učencev in pogovarjanjem v slovenskem jeziku doma (tabela se nadaljuje na strani 207).

Narodnost učenca	Pogovor v slovenskem jeziku s starši doma					Skupaj
	Brez odg.	Nikoli	Samo občasno	Večino časa	Ves čas	
Albanec	0 0,0 %	0 0,0 %	2 100,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	2 100,0 %
Bošnjak	0 0,0 %	2 12,5 %	1 6,3 %	9 56,3 %	4 25,0 %	16 100,0 %
Črnogorec	0 0,0 %	1 33,3 %	0 0,0 %	2 66,7 %	0 0,0 %	3 100,0 %
Hrvat/Bošnjak	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 100,0 %	0 0,0 %	1 100,0 %
Hrvat	0 0,0 %	3 60,0 %	1 20,0 %	1 20,0 %	0 0,0 %	5 100,0 %
Kitajec	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 100,0 %	0 0,0 %	1 100,0 %
Kosovec	0 0,0 %	1 100,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 100,0 %
Makedonec	0 0,0 %	1 33,3 %	1 33,3 %	0 0,0 %	1 33,3 %	3 100,0 %
Musliman	0 0,0 %	1 100,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 100,0 %
Nizozemka	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 100,0 %	0 0,0 %	2 100,0 %
Rom	0 0,0 %	1 100,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 100,0 %
Rus	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 100,0 %	1 100,0 %
Slov./Američan	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 100,0 %	0 0,0 %	1 100,0 %
Slov./Avstrijec	0 0,0 %	0 0,0 %	1 100,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 100,0 %
Slov./Bošnjak	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 100,0 %	1 100,0 %
Slov./Brazilec	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 100,0 %	1 100,0 %
Slov./Makedo.	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 100,0 %	1 100,0 %
Slov./Srb	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 50,0 %	1 50,0 %	2 100,0 %

Slovenec	5 1,1 %	2 0,4 %	2 0,4 %	19 4,1 %	433 93,9 %	461 100,0 %
Srb	0 0,0 %	0 0,0 %	4 44,4 %	3 33,3 %	2 22,2 %	9 100,0 %
Skupaj	5 1,0 %	12 2,3 %	13 2,5 %	39 7,6 %	445 86,6 %	514 100,0 %

Povezanost med narodnostjo učenca in njegovih staršev ter pogovarjanjem v slovenskem jeziku doma

V tabeli 21 so podatki o pogovarjanju v slovenskem jeziku doma in povezanosti med narodnostjo učenca in njegovih staršev.

Tabela 21: Povezanost med narodnostjo učenca in staršev ter pogovarjanjem v slovenskem jeziku doma (tabela se nadaljuje na strani 208 in 209).

Narodnost učenca	Narodnost očeta	Narodnost matere	Pogovor v slovenskem jeziku s starši doma					Skupaj %
			Brez odg.	Nikoli	Samo občasno	Večino časa	Ves čas	
Albanec	Albanec	Albanca			2 100,0			2 100,0
Bošnjak	Bošnjak	Bošnjakinja		2 18,2	1 9,1	7 63,6	1 9,1	11 100,0
		Slovenka					2 100,0	2 100,0
		Srbkinja				1 100,0		1 100,0
	Črnogorec	Slovenka					1 100,0	1 100,0
	Hrvat	Bošnjakinja				1 100,0		1 100,0
Črnogorec	Črnogorec	Bošnjakinja		1 50,0		1 50,0		2 100,0
		Črnogorka				1 100,0		1 100,0
Hrvat/Bošnjak	Bošnjak	Hrvatica				1 100,0		1 100,0
Hrvat	Bošnjak	Bošnjakinja		1 100,0				1 100,0
		Hrvatica		1 100,0				1 100,0
	Hrvat	Hrvatica			1 50,0	1 50,0		2 100,0
		Srbkinja		1 100,0				1 100,0

Kitajec	Kitajec	Kitajka				1 100,0		1 100,0
Kosovec	Kosovec	Kosovka		1 100,0				1 100,0
Makedonec	Makedonec	Bošnjakinja			1 100,0			1 100,0
		Makedonka		1 50,0			1 50,0	2 100,0
Musliman	Musliman	Muslimanka		1 100,0				1 100,0
Nizozemka	Slovenec	Slovenka			1 100,0			1 100,0
Rom	Rom	Rominja		1 100,0				1 100,0
Rus	Slovenec	Rusinja					1 100,0	1 100,0
Slov./Američan	Američan	Slovenka				1 100,0		1 100,0
Slov./Avstrijec	Slovenec	Avstrijka			1 100,0			1 100,0
Slov./Bošnjak	Slovenec	Bošnjakinja					1 100,0	1 100,0
Slov./Brazilec	Slov./Brazilec	Slovenka					1 100,0	1 100,0
Slov./Makedonec	Slov./Bošnjak	Slov./Maked.					1 100,0	1 100,0
Slov./Srb	Srb	Slovenka				1 50,0	1 50,0	2 100,0
Slovenec	Brez odg.	Brez odg.					2 100,0	2 100,0
		Slovenka					1 100,0	1 100,0
	Afričan	Brez odg.			1 100,0			1 100,0
	Albanec	Albanka				1 100,0		1 100,0
	Bošnjak	Bošnjakinja					1 100,0	1 100,0
		Slovenka					1 100,0	1 100,0
	Črnogorec	Slovenka				1 100,0		1 100,0
	Hrvat	Brez odg.					1 100,0	1 100,0
		Slovenka				1 25,0	3 75,0	4 100,0
	Italijan	Slovenka					1 100,0	1 100,0
	Makedonec	Slovenka					1 100,0	1 100,0
	Slovenec	Brez odg.					2 100,0	2 100,0
		Bošnjakinja				1	2	3

				33,3	66,7	100,0
	Črnogorka			1		1
				100,0		100,0
	Hrvatica			3	12	15
				20,0	80,0	100,0
	Italijanka			1		1
				100,0		100,0
	Slovenka	4	2	1	11	421
		1,0	0,5	0,2	2,6	95,7
	Srb	Slovenka				4
						100,0
						3
						75,0
Srb	Srb	Hrvatica		1		1
				100,0		100,0
		Srbkinja		3	3	8
				37,5	37,5	100,0
						2
						25,0
						100,0
	Skupaj	5	12	13	39	514
	%	1,0	2,3	2,5	7,6	86,6
						100,0

Povezanost med družino in slovenskim jezikom doma

V tabeli 22 so prikazani podatki o pogovarjanju v slovenskem jeziku doma glede na razvrstitev družine. Kot je razvidno, se v slovenskem jeziku »ves čas« pogovarjajo v »slovenskih družinah« in v »slovenskih mešanih družinah«, prav tako v »tujih mešanih« in »tujih družinah«. »Večino časa« se v slovenskem jeziku pogovarjajo doma samo nekatere »slovenske družine« (11 družin oziroma 2,6 %), nekatere »slovenske mešane družine« (10 družin oziroma 23,8 %), »tuje mešane družine« (4 družine oziroma 40,0 %) in »tuje družine« (14 družin oziroma 42,4 %).

Tabela 22: Povezanost med družino in slovenskim jezikom doma.

Slovensko doma	Družina					Skupaj
	Slovenska	Slovenska mešana	Tuja mešana	Tuja	Brez odg.	
Brez odgovora	4 0,9 %	1 2,4 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	5 1,0 %
Nikoli	2 0,5 %	0 0,0 %	3 30,0 %	7 21,2 %	0 0,0 %	12 2,3 %
Občasno	2 0,5 %	1 2,4 %	2 20,0 %	7 21,2 %	1 14,3 %	13 2,5 %
Večino časa	11 2,6 %	10 23,8 %	4 40,0 %	14 42,4 %	0 0,0 %	39 7,6 %
Ves čas	403 95,5 %	30 71,4 %	1 10,0 %	5 15,2 %	6 85,7 %	445 86,6 %
Skupaj	422 100,0 %	42 100,0 %	10 100,0 %	33 100,0 %	7 100,0 %	514 100,0 %

Pogovorni jezik v družini učenca

V tabeli 23 so navedeni podatki o pogovornem jeziku doma. Prevladuje slovenski jezik (456 učencev oziroma 88,7 %), ostali jeziki so tuji, večinoma iz držav prejšnje Jugoslavije (Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Srbija, Makedonija).

Kot je razvidno, so nekateri učenci napisali kot pogovorni jezik doma »narečno« oziroma »narečno/prekmurski«, kar pojasnjuje odločitev nekaterih učencev slovenske narodnosti, ki so se pri vprašanju 17 odločili pri »pogovarjanju v slovenskem jeziku doma« za rubrike »nikoli« oziroma »samo občasno«.

Tabela 23: Pogovorni jezik doma.

Pogovorni jezik doma	Št. učencev	Odstotek
Slovenski	456	88,7 %
Afriški	1	0,2 %
Albanski	3	0,6 %
Angleški	10	1,9 %
Bosanski	6	1,2 %
Hrvaški	13	2,5 %
Italijanski	1	0,2 %
Kitajski	1	0,2 %
Makedonski	2	0,4 %
Muslimanski	4	0,8 %
Narečno	1	0,2 %
Narečno/Prekmurski	2	0,4 %
Nemški	3	0,6 %
Nizozemski	1	0,2 %
Romski	1	0,2 %
Srbski	9	1,8 %
Skupaj	514	100,0 %

V tabeli 24 je skupni seštevek učencev, ki govorijo slovenski jezik doma ne glede na svojo narodnost ali narodnost staršev (459 učencev oziroma 89,3 %), in skupni seštevek učencev, ki govorijo tuji jezik doma (10,7 %). Pridobljene podatke lahko razlagamo s tem, da je jezik pomemben dejavnik za ohranjanje narodnosti/nacionalnosti, vendar se pomembnost jezika lahko razlikuje od narodnosti do narodnosti (Skoe, Lippe, 1998: 124).

Tabela 24: Pogovorni jezik doma.

Pogovorni jezik doma	Št. učencev	Odstotek
Slovenski	459	89,3 %
Tuji	55	10,7 %
Skupaj	514	100,0 %

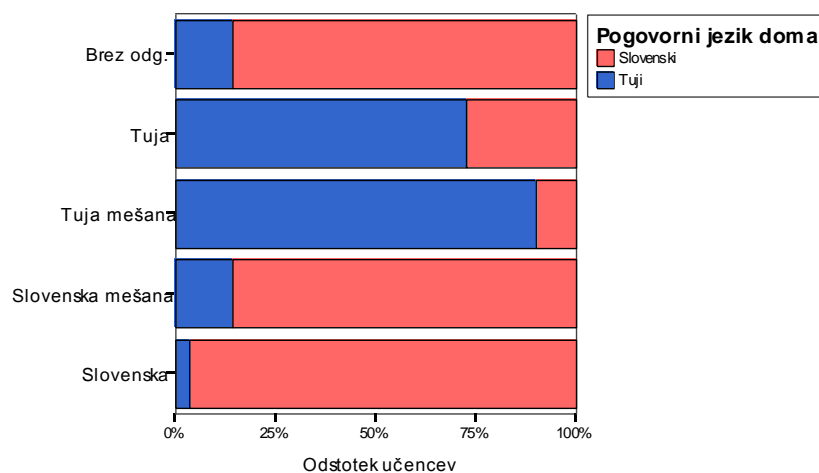
V tabelah 25, 26 in 27 so navedeni bolj podrobni podatki o pogovornem jeziku doma in povezanosti tega jezika s kategorijo družine (slovenska, slovenska mešana, tuja mešana in tuja družina).

Tabela 25: Povezanost med družino in pogovornim jezikom doma.

Pogovorni jezik doma	Družina					Skupaj
	Slovenska	Slovenska mešana	Tuja mešana	Tuja	Brez odg.	
Slovenski	405 78,8 %	35 6,8 %	1 0,2 %	9 1,8 %	6 1,2 %	456 88,7 %
Afriški	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 0,2 %	1 0,2 %
Albanski	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	3 0,6 %	0 0,0 %	3 0,6 %
Angleški	9 1,8 %	1 0,2 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	10 1,9 %
Bosanski	0 0,0 %	0 0,0 %	1 0,2 %	5 1,0 %	0 0,0 %	6 1,2 %
Hrvaški	1 0,2 %	1 0,2 %	5 1,0 %	6 1,2 %	0 0,0 %	13 2,5 %
Italijanski	0 0,0 %	1 0,2 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 0,2 %
Kitajski	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 0,2 %	0 0,0 %	1 0,2 %
Makedonski	0 0,0 %	0 0,0 %	1 0,2 %	1 0,2 %	0 0,0 %	2 0,4 %
Muslimanski	3 0,6 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 0,2 %	0 0,0 %	4 0,8 %
Narečno	1 0,2 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 0,2 %
Narečno/Prekmurski	1 0,2 %	1 0,2 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	2 0,4 %
Nemški	1 0,2 %	2 0,4 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	3 0,6 %
Nizozemski	1 0,2 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 0,2 %
Romski	0 0,0 %	0 0,0 %	0 0,0 %	1 0,2 %	0 0,0 %	1 0,2 %
Srbski	0 0,0 %	1 0,2 %	2 0,4 %	6 1,2 %	0 0,0 %	9 1,8 %
Skupaj	422 82,1 %	42 8,2 %	10 1,9 %	33 6,4 %	7 1,4 %	514 100,0 %

Tabela 26: Povezanost med jezikom in družino.

Jezik	Družina					Skupaj
	Slovenska	Slovenska mešana	Tuja mešana	Tuja	Brez odg.	
Slovenski	407 96,4 %	36 85,7 %	1 10,0 %	9 27,3 %	6 85,7 %	459 89,3 %
Tuji	15 3,6 %	6 14,3 %	9 90,0 %	24 72,7 %	1 14,3 %	55 10,7 %
Skupaj	422 100,0 %	42 100,0 %	10 100,0 %	33 100,0 %	7 100,0 %	514 100,0 %

Slika 7: Povezanost med jezikom in vrsto družine.

Tabela 27: Povezanost med jezikom in družino.

Jezik	Družina			Skupaj
	Slovenska	Slovenska mešana	Tuja	
Slovenski	407 96,4 %	36 85,7 %	10 23,3 %	453 89,3 %
Tuji	15 3,6 %	6 14,3 %	33 76,7 %	54 10,7 %
Skupaj	422 100,0 %	42 100,0 %	43 100,0 %	507 100,0 %

Glede povezanosti med jezikom in družino učenca so se pokazale statistično značilne razlike ($\chi^2 = 220,296$ in $p < 0,000$).

Tabela 28: Struktura učencev po pogovornem jeziku doma v narodnostnih skupinah.

Pogovorni jezik doma	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Slovenski	412 96,7 %	40 83,3 %	7 17,5 %	459 89,3 %
Tuji	14 3,3 %	8 16,7 %	33 82,5 %	55 10,7 %
Skupaj	426 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	514 100,0 %

V strukturi učencev po pogovornem jeziku doma so med narodnostnimi skupinami tudi prisotne statistično značilne razlike (hi-kvadrat = 242,1 in $p < 0,001$). V družinah učencev slovenske in mešane slovenske narodnosti govorijo slovensko pogosteje kot v tujih družinah.

Bivanje učenca in njegove družine v Sloveniji

Večina učencev živi od rojstva v Sloveniji (485 učencev oziroma 94,4 %), samo manjše število učencev ne živi od rojstva v Sloveniji (22 učencev oziroma 4,3 %). Sedem učencev ni odgovorilo na vprašanje.

Tabela 29: V Sloveniji živim od rojstva.

V Sloveniji živim od rojstva	Št. učencev	Odstotek
Brez odg.	7	1,4 %
DA	485	94,4 %
NE	22	4,3 %
Skupaj	514	100,0 %

V tabeli 30 je prikazano število let, ki jih učenci živijo v Sloveniji. Prevladujejo učenci, ki živijo v Sloveniji od rojstva (494 oziroma 96,1 %). Dejstvo, da se ta podatek razlikuje od podatka, ki so ga učenci navedli v vprašanju 19, je možno razlagati s tem, da so učenci, ki niso dali odgovora v vprašanju 19 navedli ta podatek v vprašanju 20.

Tabela 30: Število let v Sloveniji.

Število let v Sloveniji	Št. učencev	Odstotek
1	1	0,2 %
2	3	0,6 %
3	1	0,2 %
4	1	0,2 %
5	2	0,4 %
7	2	0,4 %
8	3	0,6 %
9	2	0,4 %
10	3	0,6 %
13	1	0,2 %
14	1	0,2 %
Od rojstva	494	96,1 %
Skupaj	514	100,0 %

Veliko število učencev se ni preselilo v Slovenijo (454 učencev oziroma 88,3 %). Samo 22 učencev oziroma 4,3 % se je preselilo v Slovenijo, 38 učencev pa ni navedlo podatka o tem.

Tabela 31: Preselili smo se v Slovenijo.

Preselili smo se v Slovenijo	Št. učencev	Odstotek
Brez odg.	38	7,4 %
DA	22	4,3 %
NE	454	88,3 %
Skupaj	514	100,0 %

Države, iz katerih so se preselili učenci in njihove družine v Slovenijo

Od držav iz katerih so se učenci preselili v Slovenijo, prevladujejo države (pokrajine) iz prejšnje Jugoslavije (Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Makedonija, Kosovo, Srbija). Ostali maloštevilni učenci so se preselili iz Avstrije (2), Nemčije (2), Italije (1), Madžarske (3), Malte (1), Nizozemske (1) in Rusije (1).

Tabela 32: Država, iz katere smo se preselili.

Država, iz katere smo se preselili	Št. učencev	Odstotek
Nismo se preselili	490	95,3 %
Avstrije	2	0,4 %
Bosne in Hercegovine	4	0,8 %
Hrvaške	1	0,2 %
Italije	1	0,2 %
Kosova	1	0,2 %
Madžarske	3	0,6 %
Makedonije	4	0,8 %
Malte	1	0,2 %
Nemčije	2	0,4 %
Nizozemske	1	0,2 %
Rusije	1	0,2 %
Srbije	3	0,6 %
Skupaj	514	100,0 %

Himna

Vprašanji 23 in 24 sta obravnavali poznavanje himne. Vprašanje 23 se je glasilo »Poznaš glasbo himne svoje domovine?«, pri čemer je učenec imel na voljo petstopenjsko lestvico »zelo dobro«, »dobro«, »niti dobro niti slabo«, »slabo« in »zelo slabo«. Podobno je bilo zastavljeno vprašanje 24 - »Poznaš besedilo himne svoje domovine?« - s petimi možnimi odgovori.

Pri vprašanjih 23 in 24 namenoma ni bila omenjena nobena določena himna (slovenska, hrvaška, makedonska, srbska in druge), ampak je bil poudarek na »svoji himni«, saj bi se s poudarjanjem določene himne lahko posegalo v zasebnost učenca.

Vendar se je ta odločitev kasneje pokazala kot ovira, saj so odgovori učencev v nadaljevanju razkrili, da ni povsem jasno, katero himno mislijo – slovensko ali himno svoje izvirne domovine, zlasti če izhajajo iz »slovenske mešane družine«, »tuje mešane družine« oziroma »tuje družine«.

Vprašanji glede poznavanja himne sta bili zastavljeni ločeno. Učenci so bili vprašani, koliko poznajo glasbo svoje himne in koliko besedilo svoje himne. Namen tovrstne ločitve je bilo ugotoviti, če pri poznavanju himne dajejo večji poudarek na glasbi ali besedilu himne.

Vprašanji 23 in 24 nakazujeta, da učenci poznajo glasbo svoje himne »zelo dobro« (298 učencev oziroma 58,0 %), in to v višjem odstotku kot njeno besedilo (209

učencev oziroma 40,7 %), oziroma je ta odstotek pri poznavanju glasbe himne nižji (182 učencev oziroma 35,4 %) kot pri besedilu himne (238 učencev oziroma 46,3 %), v kolikor so se odločili za možni odgovor »dobro«.

Tabela 33: Poznavanje glasbe svoje himne.

Poznavanje glasbe svoje himne	Št. učencev	Odstotek
Zelo dobro	298	58,0 %
Dobro	182	35,4 %
Niti dobro niti slabo	19	3,7 %
Slabo	5	1,0 %
Zelo slabo	7	1,4 %
Brez odg.	3	0,6 %
Skupaj	514	100,0 %

Tabela 34: Poznavanje besedila svoje himne.

Poznavanje besedila svoje himne	Št. učencev	Odstotek
Zelo dobro	209	40,7 %
Dobro	238	46,3 %
Niti dobro niti slabo	47	9,1 %
Slabo	9	1,8 %
Zelo slabo	6	1,2 %
Brez odg.	5	1,0 %
Skupaj	514	100,0 %

Če bi združevali odgovore »zelo dobro« in »dobro« glede poznavanja glasbe himne oziroma besedila himne, bi dobili naslednje podatke:

Tabela 35: Poznavanje besedila svoje himne (združeni odgovori »zelo dobro« in »dobro«).

Poznavanje glasbe svoje himne	Št. učencev	Odstotek
Zelo dobro in dobro	480	93,4 %
Niti dobro niti slabo	19	3,7 %
Slabo	5	1,0 %
Zelo slabo	7	1,4 %
Brez odg.	3	0,6 %
Skupaj	514	100,0 %

Tabela 36: Poznavanje besedila svoje himne (združeni odgovori »zelo dobro« in »dobro«).

Poznavanje besedila svoje himne	Št. učencev	Odstotek
Zelo dobro in dobro	447	87,0 %
Niti dobro niti slabo	47	9,1 %
Slabo	9	1,8 %
Zelo slabo	6	1,2 %
Brez odg.	5	1,0 %
Skupaj	514	100,0 %

Z združevanjem možnih odgovorov je dobljena bolj realna slika poznavanja glasbe himne oziroma besedila himne. Nekoliko višji odstotek pri poznavanju glasbe himne kot pri njenem besedilu je možno pripisati razlikam med učenci, ta razlika se kaže v večji razvitosti centrov za glasbo pri nekaterih učencih (Peretz, 2002). Vendar razlike v odstotkih glede poznavanja glasbe himne in besedila kljub vsemu niso velike, tako da se potrjujejo izsledki različnih raziskav, ki so obravnavali pomnenje besedila oziroma glasbe v neki pesmih, in se je pokazalo, da ljudje besedilo in glasbo pesmi pomnijo kot celoto.

Odgovori, navedeni v tabelah od 33 do 36, ne nakazujejo, kako so odgovarjali na to vprašanje učenci glede na svojo narodnost, in prav tako ne povedo, kakšno vlogo imajo čustva pri pomnenju glasbe oziroma besedila. V kolikor bi izhajali iz domneve, da so učenci slovenske narodnosti v večjem odstotku odgovarjali, da poznajo glasbo himne »zelo dobro«, in to bolj kot besedilo svoje himne (slovenske himne), potem bi ena od možnih razlag bila, da glasba sproža določena čustva pri učencih, celo več kot samo besedilo. Mogoče je nižji odstotek poznavanja besedila himna pri učencih slovenske narodnosti treba pripisati njihovemu podzavestnemu odrivanju besedila na stran, ker jo je napisal France Prešeren, ki se pri predmetu slovenski jezik in obravnavanju slovenske književnosti veliko poudarja.

Možna je tudi razlaga, da so se pri večjem poznavanju glasbe kot besedila slovenske himne pridružili v svojem mnenju učenci, ki so tuje narodnosti, vendar živijo od rojstva v Sloveniji in doživljajo Slovenijo kot svojo domovino. Ker slovenski jezik kljub vsemu ni njihov materni jezik, je možno, da so si zapomnili bolj glasbo kot besedilo slovenske himne.

Spodnje tabele kažejo poznavanje glasbe in besedila himne pri učencih, tokrat po narodnostnih skupinah, bolj podrobno. Učenci, katerih starši so različne tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so tujci enake narodnosti, so združeni v isto skupino kot »tujci«.

Tabela 37: Struktura učencev po poznavanju glasbe svoje himne v narodnostnih skupinah.

Poznavanje glasbe svoje himne	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Zelo dobro	258 61,0 %	26 54,2 %	14 35,0 %	298 58,3 %
Dobro	151 35,7 %	16 33,3 %	15 37,5 %	182 35,6 %
Niti dobro niti slabo	13 3,1 %	2 4,2 %	4 10,0 %	19 3,7 %
Slabo	1 0,2 %	1 2,1 %	3 7,5 %	5 1,0 %
Zelo slabo	0 0,0 %	3 6,3 %	4 10,0 %	7 1,4 %
Skupaj	423 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	511 100,0 %

Tabela 38: Struktura učencev po poznavanju besedila svoje himne v narodnostnih skupinah.

Poznavanje besedila svoje himne	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Zelo dobro	175 41,3 %	25 52,1 %	9 24,3 %	209 41,1 %
Dobro	207 48,8 %	14 29,2 %	17 45,9 %	238 46,8 %
Niti dobro niti slabo	35 8,3 %	5 10,4 %	7 18,9 %	47 9,2 %
Slabo	7 1,7 %	2 4,2 %	0 0,0 %	9 1,8 %
Zelo slabo	0 0,0 %	2 4,2 %	4 10,8 %	6 1,2 %
Skupaj	424 100,0 %	48 100,0 %	37 100,0 %	509 100,0 %

Tabela 39: Hi-kvadrat preizkus o strukturi učencev po poznavanju himne v narodnostnih skupinah.

Struktura učencev po	Združevanje kategorij	hi-kvadrat p-vrednost	Razlike v strukturi statistično značilne	Razlike se kažejo predvsem v
Poznavanju glasbe svoje himne	Slabo Zelo slabo	43,37 0,000	DA	Slovenci, Slovenci mešano – zelo dobro, dobro Tujci - slabo, slabše
Poznavanju besedila svoje himne	Slabo Zelo slabo	20,37 0,000	DA	Slovenci, Slovenci mešano – zelo dobro, dobro Tujci - slabo, slabše

Poznavanje himne v skupinah glede na pogovorni jezik doma.

Tabela 40: Struktura učencev po poznavanju glasbe svoje himne v skupinah glede na pogovorni jezik doma.

Poznavanje glasbe svoje himne	Pogovorni jezik doma		Skupaj
	Slovenski	Tuji	
Zelo dobro	271 59,4 %	27 49,1 %	298 58,3 %
Dobro	164 36,0 %	18 32,7 %	182 35,6 %
Niti dobro niti slabo	15 3,3 %	4 7,3 %	19 3,7 %
Slabo	4 0,9 %	1 1,8 %	5 1,0 %
Zelo slabo	2 0,4 %	5 9,1 %	7 1,4 %
Skupaj	456 100,0 %	55 100,0 %	511 100,0 %

Tabela 41: Struktura učencev po poznavanju besedila svoje himne v skupinah glede na pogovorni jezik doma.

Poznavanje besedila svoje himne	Pogovorni jezik doma		Skupaj
	Slovenski	Tuji	
Zelo dobro	188 41,1 %	21 40,4 %	209 41,1 %
Dobro	219 47,9 %	19 36,5 %	238 46,8 %
Niti dobro niti slabo	40 8,8 %	7 13,5 %	47 9,2 %
Slabo	7 1,5 %	2 3,8 %	9 1,8 %
Zelo slabo	3 0,7 %	3 5,8 %	6 1,2 %
Skupaj	457 100,0 %	52 100,0 %	509 100,0 %

Tabela 42: Hi-kvadrat preizkus o strukturi učencev po poznavanju himne v skupinah glede na pogovorni jezik doma.

Struktura učencev po	Združevanje kategorij	hi-kvadrat p-vrednost	Razlike v strukturi statistično značilne	Razlike se kažejo predvsem v
Poznavanju glasbe svoje himne	Slabo Zelo slabo	15,96 0,000	DA	Zelo dobro - slovenski Slabše, slabo - tuji
Poznavanju besedila svoje himne	Slabo Zelo slabo	6,95 0,031	DA	Dobro - slovenski Slabše, slabo - tuji

Občutki učenca ob poslušanju svoje himne

V vprašanju 25 je bilo zastavljeno vprašanje, kaj čutijo učenci ob poslušanju himne svoje domovine, pri čemer so imeli pri vsaki možni trditvi na voljo petstopenjsko lestvico od 1 do 5. Samo polovica učencev (256 učencev oziroma 50,1 %) je pri trditvi 25a (»se počutim ponosno«) obkrožilo najvišjo vrednost (5), oziroma da se ob poslušanju himne počutijo ponosne.

Pri trditvi 25b (»se počutim žalostno, ker nisem v svoji domovini) je zelo veliko število učencev odgovorilo (383 učencev oziroma 77,5 %), da se ne počuti žalostno,

kar je možno razlagati s tem, da je večina učencev, ki je sodelovala v raziskavi, slovenske narodnosti in živi v svoji domovini.

Zanimivo je, da je kar nekaj učencev pri tem odgovoru obkrožilo tudi višje vrednosti (od 3 do 5 je obkrožilo v skupnem seštevku 86 učencev 16,7 %). Razlog bi bil lahko, da so mogoče med temi učenci nekateri, ki izvirajo iz slovenskih mešanih družin, tujih mešanih oziroma tujih družin, ki so se morda (hipotetično) odločali za nizke vrednosti pri trditvi 25a (»se počutim ponosno«), ker so imeli v mislih slovensko himno, s katero se ne morejo nacionalno poistovetiti.

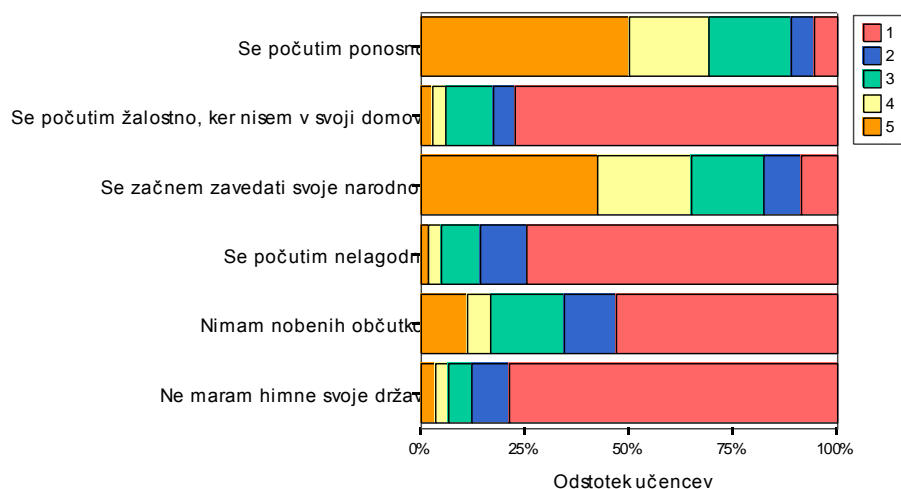
Dokaj veliko število učencev je obkrožalo višje vrednosti pri trditvi »se začnem zavedati svoje narodnosti«, kar pomeni, da naj bi himna bila eden od prvin, ki je bistvena pri občutenju narodnosti nekega posameznika (Gilboa in Bodner, 2009).

Tabela 43: Občutki učenca ob poslušanju himne svoje domovine
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam).

Ob poslušanju himne	1	2	3	4	5	Skupaj
Se počutim ponosno	28 5,5 %	28 5,5 %	101 19,8 %	98 19,2 %	256 50,1 %	511 100,0 %
Se počutim žalostno, ker nisem v svoji domovini	383 77,5 %	25 5,1 %	57 11,5 %	15 3,0 %	14 2,8 %	494 100,0 %
Se začnem zavedati svoje narodnosti	44 8,8 %	45 9,0 %	86 17,2 %	114 22,8 %	211 42,2 %	500 100,0 %
Se počutim nelagodno	368 74,8 %	53 10,8 %	47 9,6 %	15 3,0 %	9 1,8 %	492 100,0 %
Nimam nobenih občutkov	265 53,1 %	63 12,6 %	88 17,6 %	28 5,6 %	55 11,0 %	499 100,0 %
Ne maram himne svoje države	392 78,9 %	44 8,9 %	28 5,6 %	16 3,2 %	17 3,4 %	497 100,0 %

Pri trditvi 25d »se počutim nelagodno« jih je zelo veliki odstotek (368 učencev oziroma 74,8 %) obkrožil nizko vrednost, kar pomeni, da se ne počutijo nelagodno, ko poslušajo himno svoje domovine, prav tako pri trditvi 25e »nimam nobenih občutkov« (265 učencev oziroma 53,1 %).

Najvišje število učencev, 392 oziroma 78,9 %, je pri trditvi 25f »ne maram himne svoje države« obkrožilo nizko vrednost, kar lahko pomeni, da je himna za učence bistvena, oziroma tudi če ni, jo doživljajo zaradi svoje povezanosti z državo kot nedotakljivo državno prvino.

Slika 8: Občutki dijaka ob poslušanju himne svoje domovine (1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam).

V spodnjih tabelah so prikazane trditve glede občutenja do himne tokrat glede na narodnost učencev. Učenci, katerih starši so tuje mešane narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v isto skupino kot »tujci«.

Trditev »ob poslušanju himne se počutim ponosno«:

Tabela 44: Struktura učencev po ponosnosti ob poslušanju himne v narodnostnih skupinah.

Se počutim ponosno	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	18 4,2 %	5 10,4 %	5 12,8 %	28 5,5 %
2	17 4,0 %	4 8,3 %	7 17,9 %	28 5,5 %
3	83 19,6 %	9 18,8 %	9 23,1 %	101 19,8 %
4	85 20,0 %	8 16,7 %	5 12,8 %	98 19,2 %
5	221 52,1 %	22 45,8 %	13 33,3 %	256 50,1 %
Skupaj	424 100,0 %	48 100,0 %	39 100,0 %	511 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Tabela 45: Struktura učencev po ponosnosti ob poslušanju himne v skupinah glede na pogovorni jezik doma.

Se počutim ponosno	Pogovorni jezik doma		Skupaj
	Slovenski	Tuji	
1	21 4,6 %	7 13,0 %	28 5,5 %
2	24 5,3 %	4 7,4 %	28 5,5 %
3	89 19,5 %	12 22,2 %	101 19,8 %
4	92 20,1 %	6 11,1 %	98 19,2 %
5	231 50,5 %	25 46,3 %	256 50,1 %
Skupaj	457 100,0 %	54 100,0 %	511 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »ob poslušanju himne se počutim žalostno, ker nisem v svoji domovini«:

Tabela 46: Struktura učencev po občutenju žalosti ob poslušanju himne v narodnostnih skupinah.

Se počutim žalostno, ker nisem v svoji domovini	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	334 81,9 %	34 73,9 %	15 37,5 %	383 77,5 %
2	15 3,7 %	3 6,5 %	7 17,5 %	25 5,1 %
3	42 10,3 %	5 10,9 %	10 25,0 %	57 11,5 %
4	10 2,5 %	1 2,2 %	4 10,0 %	15 3,0 %
5	7 1,7 %	3 6,5 %	4 10,0 %	14 2,8 %
Skupaj	408 100,0 %	46 100,0 %	40 100,0 %	494 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Tabela 47: Struktura učencev po občutenju žalosti ob poslušanju himne v skupinah glede na pogovorni jezik doma.

Se počutim žalostno, ker nisem v svoji domovini	Pogovorni jezik doma		Skupaj
	Slovenski	Tuji	
1	356 81,1 %	27 49,1 %	383 77,5 %
2	18 4,1 %	7 12,7 %	25 5,1 %
3	45 10,3 %	12 21,8 %	57 11,5 %
4	13 3,0 %	2 3,6 %	15 3,0 %
5	7 1,6 %	7 12,7 %	14 2,8 %
Skupaj	439 100,0 %	55 100,0 %	494 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »ob poslušanju himne se začnem zavedati svoje narodnosti«:

Tabela 48: Struktura učencev po zavedanju svoje narodnosti ob poslušanju himne v narodnostnih skupinah.

Se začnem zavedati svoje narodnosti	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	29 7,0 %	9 19,6 %	6 15,8 %	44 8,8 %
2	37 8,9 %	1 2,2 %	7 18,4 %	45 9,0 %
3	73 17,5 %	6 13,0 %	7 18,4 %	86 17,2 %
4	93 22,4 %	14 30,4 %	7 18,4 %	114 22,8 %
5	184 44,2 %	16 34,8 %	11 28,9 %	211 42,2 %
Skupaj	416 100,0 %	46 100,0 %	38 100,0 %	500 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Tabela 49: Struktura učencev po zavedanju svoje narodnosti ob poslušanju himne v skupinah glede na pogovorni jezik doma.

Se začnem zavedati svoje narodnosti	Pogovorni jezik doma		Skupaj
	Slovenski	Tuji	
1	37 8,3 %	7 13,5 %	44 8,8 %
2	39 8,7 %	6 11,5 %	45 9,0 %
3	77 17,2 %	9 17,3 %	86 17,2 %
4	99 22,1 %	15 28,8 %	114 22,8 %
5	196 43,8 %	15 28,8 %	211 42,2 %
Skupaj	448 100,0 %	52 100,0 %	500 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »ob poslušanju himne se počutim nelagodno«:

Tabela 50: Struktura učencev po nelagodnem počutju ob poslušanju himne v narodnostnih skupinah.

Se počutim nelagodno	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	314 77,0 %	34 73,9 %	20 52,6 %	368 74,8 %
2	39 9,6 %	4 8,7 %	10 26,3 %	53 10,8 %
3	36 8,8 %	5 10,9 %	6 15,8 %	47 9,6 %
4	11 2,7 %	3 6,5 %	1 2,6 %	15 3,0 %
5	8 2,0 %	0 0,0 %	1 2,6 %	9 1,8 %
Skupaj	408 100,0 %	46 100,0 %	38 100,0 %	492 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Tabela 51: Struktura učencev po nelagodnem počutju ob poslušanju himne v skupinah glede na pogovorni jezik doma.

Se počutim nelagodno	Pogovorni jezik doma		Skupaj
	Slovenski	Tuji	
1	336 76,5 %	32 60,4 %	368 74,8 %
2	42 9,6 %	11 20,8 %	53 10,8 %
3	41 9,3 %	6 11,3 %	47 9,6 %
4	12 2,7 %	3 5,7 %	15 3,0 %
5	8 1,8 %	1 1,9 %	9 1,8 %
Skupaj	439 100,0 %	53 100,0 %	492 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »ob poslušanju himne nimam nobenih občutkov«:

Tabela 52: Struktura učencev po občutkih ob poslušanju himne v narodnostnih skupinah.

Nimam nobenih občutkov	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	225 54,3 %	24 51,1 %	16 42,1 %	265 53,1 %
2	49 11,8 %	7 14,9 %	7 18,4 %	63 12,6 %
3	74 17,9 %	10 21,3 %	4 10,5 %	88 17,6 %
4	23 5,6 %	1 2,1 %	4 10,5 %	28 5,6 %
5	43 10,4 %	5 10,6 %	7 18,4 %	55 11,0 %
Skupaj	414 100,0 %	47 100,0 %	38 100,0 %	499 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Tabela 53: Struktura učencev po občutkih ob poslušanju himne v skupinah glede na pogovorni jezik doma.

Nimam nobenih občutkov	Pogovorni jezik doma		Skupaj
	Slovenski	Tuji	
1	242 54,3 %	23 43,4 %	265 53,1 %
2	51 11,4 %	12 22,6 %	63 12,6 %
3	81 18,2 %	7 13,2 %	88 17,6 %
4	21 4,7 %	7 13,2 %	28 5,6 %
5	51 11,4 %	4 7,5 %	55 11,0 %
Skupaj	446 100,0 %	53 100,0 %	499 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »ne maram himne svoje države«:

Tabela 54: Struktura učencev po maranju svoje himne v narodnostnih skupinah.

Ne maram svoje himne	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	328 79,8 %	39 83,0 %	25 64,1 %	392 78,9 %
2	35 8,5 %	4 8,5 %	5 12,8 %	44 8,9 %
3	24 5,8 %	2 4,3 %	2 5,1 %	28 5,6 %
4	12 2,9 %	1 2,1 %	3 7,7 %	16 3,2 %
5	12 2,9 %	1 2,1 %	4 10,3 %	17 3,4 %
Skupaj	411 100,0 %	47 100,0 %	39 100,0 %	497 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Tabela 55: Struktura učencev po odnosu do svoje himne v skupinah glede na pogovorni jezik doma.

Ne maram svoje himne	Pogovorni jezik doma		Skupaj
	Slovenski	Tuji	
1	355 80,1 %	37 68,5 %	392 78,9 %
2	35 7,9 %	9 16,7 %	44 8,9 %
3	27 6,1 %	1 1,9 %	28 5,6 %
4	13 2,9 %	3 5,6 %	16 3,2 %
5	13 2,9 %	4 7,4 %	17 3,4 %
Skupaj	443 100,0 %	54 100,0 %	497 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Preverjanje domnev o strukturi učencev po občutkih ob poslušanju himne v narodnostnih skupinah in v skupinah glede na pogovorni jezik doma:

Tabela 56: Preizkus hi-kvadrat o strukturi učencev po občutkih ob poslušanju himne v narodnostnih skupinah.

Struktura učencev po	Združevanje kategorij	hi-kvadrat p-vrednost	Razlika v strukturi statistično značilna	Razlike se kažejo predvsem v
Se počutim ponosno	1,2	23,56 0,001	DA	Delež tujcev in mešanih Slovencev, ki so manj ponosni je večji
Se počutim žalostno	3,4,5	42,95 0,000	DA	Delež tujcev, ki so žalostni, je večji
Se zavedam svoje narodnosti	1,2	11,67 0,070	NE	
Se počutim nelagodno	3,4,5	13,71 0,008	DA	Delež tujcev, ki se počutijo bolj nelagodno, je večji
Nimam nobenih občutkov	3,4,5	2,756 0,599	NE	
Ne maram svoje himne	3,4,5	6,346 0,175	NE	

Tabela 57: Preizkus hi-kvadrat o strukturi učencev po občutkih ob poslušanju himne v skupinah glede na pogovorni jezik doma.

Struktura učencev po	Združevanje kategorij	hi-kvadrat p-vrednost	Razlika v strukturi statistično značilna	Razlike se kažejo predvsem v
Se počutim ponosno	1,2	11,66 0,070	NE	/
Se počutim žalostno	3,4,5	28,98 0,000	DA	Večji delež tistih, ki govorijo doma tuji jezik, se počuti žalostno
Se zavedam svoje narodnosti	1,2	5,07 0,166	NE	/
Se počutim nelagodno	3,4,5	7,956 0,019	DA	Večji delež tistih, ki govorijo doma tuji jezik, se počuti nelagodno
Nimam nobenih občutkov	3,4,5	5,766 0,056	na meji	/
Ne maram svoje himne	3,4,5	5,320 0,070	NE	/

Razlogi, da učenec ne mara himne svoje države

Pri vprašanju 26 so učenci mogli odgovoriti, zakaj ne marajo svoje himne, v kolikor so se strinjali s trditvijo v prejšnji trditvi 25f »ne maram himne svoje države«. Učencem je bila dana možnost prostega odgovora in glede na njihove odgovore so ti odgovori bili združeni v 7 kategorij: »brez odgovora«, »ker je ne poznam«, »ker ne predstavlja Slovenije (poje o vinu)«, »ker ni moja domovina«, »ne maram svoje izvirne domovine«, »ni moj stil glasbe«, »ni mi všeč besedilo«.

Iz tabele 58 je razvidno, da 496 učencev oziroma 96,5 % ni odgovorilo na to vprašanje, kar je bilo pričakovati glede na pridobljeni rezultat pri trditvi 25f. Tisti, ki so pritrdili trditvi 25f so odgovarjali, kot je razvidno, različno. Nekateri med njimi nakazujejo tujo narodnost učenca (»ker ni moja domovina«), nekateri odgovori so že značilni za mladostnika, ki se prvič v svojem življenju začne spraševati o nekaterih stvareh in dogajanjih kar velja tudi za himno (»ker ne predstavlja Slovenije – poje o vinu«, »ni moj stil glasbe«, »ni mi všeč besedilo« ...).

Tabela 58: Razlogi, da učenec ne mara svoje himne.

Razlogi, da učenec ne mara svoje himne	Št. učencev	Odstotek
Brez odgovora	496	96,5 %
Ker je ne poznam	1	0,2 %
Ker ne predstavlja Slovenije (poje o vinu)	3	0,6 %
Ker ni moja domovina	3	0,6 %
Ne maram svoje izvirne domovine	1	0,2 %
Ni moj stil glasbe	8	1,6 %
Ni mi všeč besedilo	2	0,4 %
Skupaj	514	100,0 %

V spodnjih tabelah so odgovori učencev glede odnosa do himne predstavljeni še bolj podrobno glede na njihovo narodnost. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v eno skupino kot »tujci«.

Tabela 59: Struktura učencev po razlogih, zaradi katerih ne marajo svoje himne v narodnostnih skupinah.

Ne maram svoje himne	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Brez odgovora	416 97,7 %	45 93,8 %	35 87,5 %	496 96,5 %
Ker je ne poznam	0 0,0 %	0 0,0 %	1 2,5 %	1 0,2 %
Ker ne predstavlja Slovenije (poje o vinu)	2 0,5 %	1 2,1 %	0 0,0 %	3 0,6 %
Ker ni moja domovina	1 0,2 %	0 0,0 %	2 5,0 %	3 0,6 %
Ne maram svoje izvirne domovine	0 0,0 %	1 2,1 %	0 0,0 %	1 0,2 %
Ni moj stil glasbe	6 1,4 %	1 2,1 %	1 2,5 %	8 1,6 %
Ni mi všeč besedilo	1 0,2 %	0 0,0 %	1 2,5 %	2 0,4 %
Skupaj	426 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	514 100,0 %

Tabela 60: Struktura učencev po razlogih, zaradi katerih ne marajo svoje himne v skupinah glede na pogovorni jezik doma.

Razlogi, da ne maram svoje himne	Pogovorni jezik doma		Skupaj
	Slovenski	Tuji	
Brez odgovora	444 96,7 %	52 94,5 %	496 96,5 %
Ker je ne poznam	0 0,0 %	1 1,8 %	1 0,2 %
Ker ne predstavlja Slovenije (poje o vinu)	3 0,7 %	0 0,0 %	3 0,6 %
Ker ni moja domovina	2 0,4 %	1 1,8 %	3 0,6 %
Ne maram svoje izvirne domovine	1 0,2 %	0 0,0 %	1 0,2 %
Ni moj stil glasbe	8 1,7 %	0 0,0 %	8 1,6 %
Ni mi všeč besedilo	1 0,2 %	1 1,8 %	2 0,4 %
Skupaj	459 100,0 %	55 100,0 %	514 100,0 %

Bistvene prvine za občutenje narodnosti po mnenju učencev

Pri vprašanju 27 so učenci odgovarjali na vprašanje, katere prvine so bistvene za občutenje narodnosti. Navedeno je bilo osem prvin (zgodovina domovine, materni jezik, glasba domovine, noša domovine, ljudske navade in šege v domovini, državni prazniki v domovini, pomembni predstavniki domovine in izdelki iz domovine). Za vsako prvino je bila na razpolago petstopenjska lestvica od 1 do 5. Med osmimi prvinami se je največ učencev odločilo, da je najbolj pomembna prvina za občutenje narodnosti jezik, sledijo državni prazniki, zgodovina domovine, pomembni predstavniki iz domovine, ljudske šege in navade iz domovine, glasba domovine, noša in na koncu izdelki iz domovine.

Tabela 61: Bistveni elementi za občutenje narodnosti.
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Bistveni elementi za občutenje narodnosti	1	2	3	4	5	Skupaj
Zgodovina	41 8,1 %	42 8,3 %	120 23,8 %	109 21,6 %	193 38,2 %	505 100,0 %
Jezik	12 2,4 %	5 1,0 %	22 4,4 %	48 9,5 %	417 82,7 %	504 100,0 %
Glasba	44 8,8 %	56 11,2 %	135 26,9 %	116 23,1 %	151 30,1 %	502 100,0 %
Noša	69 13,8 %	69 13,8 %	131 26,2 %	108 21,6 %	123 24,6 %	500 100,0 %
Ljudske navade in šege	38 7,6 %	51 10,2 %	123 24,6 %	134 26,8 %	154 30,8 %	500 100,0 %
Državni prazniki	20 4,0 %	13 2,6 %	71 14,2 %	122 24,4 %	275 54,9 %	501 100,0 %
Pomembni predstavniki	32 6,4 %	52 10,4 %	123 24,6 %	132 26,3 %	162 32,3 %	501 100,0 %
Izdelki	61 12,2 %	80 16,0 %	130 25,9 %	115 23,0 %	115 23,0 %	501 100,0 %

Slika 9: Bistveni elementi za občutenje narodnosti.
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Če bi združevali najvišje vrednosti (4 in 5), bi njihova odločitev bila bolj razvidna:

Tabela 62: Bistveni elementi za občutenje narodnosti (združene najvišje vrednosti 4 in 5).

Bistveni elementi za občutenje narodnosti	4	5	Skupaj
Zgodovina	109 21,6 %	193 38,2 %	302 58,8 %
Jezik	48 9,5 %	417 82,7 %	465 90,4 %
Glasba	116 23,1 %	151 30,1 %	267 52,0 %
Noša	108 21,6 %	123 24,6 %	231 45,0 %
Ljudske navade in šege	134 26,8 %	154 30,8 %	288 56,0 %
Državni prazniki	122 24,4 %	275 54,9 %	397 77,2 %
Pomembni predstavniki	132 26,3 %	162 32,3 %	294 57,2 %
Izdelki	115 23,0 %	115 23,0 %	230 44,7 %

Zanimivo je, da jeziku sledijo državni prazniki. Možni razlog je, da ima vse, kar je povezano neposredno z državo, za učence večji pomen, kar velja potemtakem tudi za državne praznike.

V spodnjih tabelah so iste prvine prikazane še enkrat glede na narodnost učencev. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v isto skupino kot »tujci«.

Pomen zgodovine:

Tabela 63: Struktura učencev po mnenju o nujnosti poznavanja zgodovine svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Zgodovina	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	32 7,6 %	6 13,3 %	3 7,5 %	41 8,1 %
2	32 7,6 %	3 6,7 %	7 17,5 %	42 8,3 %
3	97 23,1 %	14 31,1 %	9 22,5 %	120 23,8 %
4	94 22,4 %	9 20,0 %	6 15,0 %	109 21,6 %
5	165 39,3 %	13 28,9 %	15 37,5 %	193 38,2 %
Skupaj	420 100,0 %	45 100,0 %	40 100,0 %	505 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Pomen jezika:

Tabela 64: Struktura učencev po mnenju o nujnosti poznavanja jezika svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Jezik	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	9 2,1 %	2 4,4 %	1 2,5 %	12 2,4 %
2	4 1,0 %	1 2,2 %	0 0,0 %	5 1,0 %
3	18 4,3 %	2 4,4 %	2 5,0 %	22 4,4 %
4	33 7,9 %	9 20,0 %	6 15,0 %	48 9,5 %
5	355 84,7 %	31 68,9 %	31 77,5 %	417 82,7 %
Skupaj	419 100,0 %	45 100,0 %	40 100,0 %	504 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Pomen glasbe:

Tabela 65: Struktura učencev po mnenju o nujnosti poznavanja glasbe svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Glasba	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	30 7,2 %	10 22,2 %	4 10,0 %	44 8,8 %
2	41 9,8 %	9 20,0 %	6 15,0 %	56 11,2 %
3	119 28,5 %	9 20,0 %	7 17,5 %	135 26,9 %
4	99 23,7 %	10 22,2 %	7 17,5 %	116 23,1 %
5	128 30,7 %	7 15,6 %	16 40,0 %	151 30,1 %
Skupaj	417 100,0 %	45 100,0 %	40 100,0 %	502 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Pomen noše:

Tabela 66: Struktura učencev po mnenju o nujnosti poznavanja noše svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Noša	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	52 12,5 %	10 22,2 %	7 17,5 %	69 13,8 %
2	48 11,6 %	13 28,9 %	8 20,0 %	69 13,8 %
3	115 27,7 %	8 17,8 %	8 20,0 %	131 26,2 %
4	93 22,4 %	8 17,8 %	7 17,5 %	108 21,6 %
5	107 25,8 %	6 13,3 %	10 25,0 %	123 24,6 %
Skupaj	415 100,0 %	45 100,0 %	40 100,0 %	500 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Pomen ljudskih šeg in navad:

Tabela 67: Struktura učencev po mnenju o nujnosti poznavanja ljudskih šeg in navad svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Ljudske šege in navade	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	28 6,7 %	5 11,4 %	5 12,5 %	38 7,6 %
2	36 8,7 %	9 20,5 %	6 15,0 %	51 10,2 %
3	111 26,7 %	7 15,9 %	5 12,5 %	123 24,6 %
4	114 27,4 %	14 31,8 %	6 15,0 %	134 26,8 %
5	127 30,5 %	9 20,5 %	18 45,0 %	154 30,8 %
Skupaj	416 100,0 %	44 100,0 %	40 100,0 %	500 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Pomen državnih praznikov:

Tabela 68: Struktura učencev po mnenju o nujnosti poznavanja državnih praznikov svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Državni prazniki	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	15 3,6 %	3 6,8 %	2 5,0 %	20 4,0 %
2	7 1,7 %	4 9,1 %	2 5,0 %	13 2,6 %
3	58 13,9 %	6 13,6 %	7 17,5 %	71 14,2 %
4	107 25,7 %	9 20,5 %	6 15,0 %	122 24,4 %
5	230 55,2 %	22 50,0 %	23 57,5 %	275 54,9 %
Skupaj	417 100,0 %	44 100,0 %	40 100,0 %	501 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Pomen pomembnih predstavnikov:

Tabela 69: Struktura učencev po mnenju o nujnosti poznavanja pomembnih predstavnikov svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Pomembni predstavniki	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	25 6,0 %	4 8,9 %	3 7,5 %	32 6,4 %
2	39 9,4 %	8 17,8 %	5 12,5 %	52 10,4 %
3	98 23,6 %	11 24,4 %	14 35,0 %	123 24,6 %
4	120 28,8 %	6 13,3 %	6 15,0 %	132 26,3 %
5	134 32,2 %	16 35,6 %	12 30,0 %	162 32,3 %
Skupaj	416 100,0 %	45 100,0 %	40 100,0 %	501 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Pomen izdelkov iz domovine:

Tabela 70: Struktura učencev po mnenju o nujnosti poznavanja izdelkov svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Izdelki	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	48 11,5 %	7 15,6 %	6 15,4 %	61 12,2 %
2	63 15,1 %	8 17,8 %	9 23,1 %	80 16,0 %
3	112 26,9 %	8 17,8 %	10 25,6 %	130 25,9 %
4	96 23,0 %	12 26,7 %	7 17,9 %	115 23,0 %
5	98 23,5 %	10 22,2 %	7 17,9 %	115 23,0 %
Skupaj	417 100,0 %	45 100,0 %	39 100,0 %	501 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Preverjanje domnev o strukturi učencev po bistvenih prvinah za občutenje narodnosti v narodnostnih skupinah:

Tabela 71: Preizkus hi-kvadrat o strukturi učencev po bistvenih prvinah za občutenje narodnosti v narodnostnih skupinah.

Struktura učencev po	Združevanje kategorij	hi-kvadrat p-vrednost	Razlika v strukturi statistično značilna	Razlike se kažejo predvsem v
Zgodovina	1,2	0,28 0,964	NE	/
Jezik	1,2,3,4	7,97 0,019	DA	Slovenci – 5 Slovenci mešano, tujci – 1,2,3,4
Glasba	1,2,3	7,73 0,102	NE	/
Noša	/	18,70 0,017	DA	pri Slovencih mešano
Ljudske šege in navade	1,2	2,89 0,408	NE	/
Državni prazniki	1,2,3	5,26 0,262	NE	/
Pomembni predstavniki	1,2	4,17 0,244	NE	/
Izdelki	/	4,90 0,768	NE	/

Pomembnost ohranjanja narodnosti v družini učenca

Pri vprašanju 28 glede pomembnosti ohranjanja narodnosti v družini se je pokazalo, da je ohranjanje narodnosti v načelu sicer pomembno, vendar se je dokaj veliko učencev odločilo za rubriko »niti pomembno niti nepomembno« (150 učencev oziroma 29,6 %).

Tabela 72: Pomembnost ohranjanja narodnosti v družini.

Pomembnost ohranjanja narodnosti v družini	Št. učencev	Odstotek
Zelo pomembno	113	22,3 %
Pomembno	212	41,8 %
Niti pom. niti nepom.	150	29,6 %
Nepomembno	19	3,7 %
Sploh ni pomembno	13	2,6 %
Skupaj	507	100,0 %

V spodnji tabeli 73 so prikazani isti podatki glede na narodnost učencev. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v isto skupino kot »tujci«.

Tabela 73: Struktura učencev po mnenju o pomembnosti ohranjanja narodnosti v učenčevi družini v narodnostnih skupinah.

Ohranjanje narodnosti v moji družini	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Zelo pomembno	92 21,8 %	9 19,6 %	12 30,8 %	113 22,3 %
Pomembno	181 42,9 %	11 23,9 %	20 51,3 %	212 41,8 %
Niti pom. niti nepom.	126 29,9 %	17 37,0 %	7 17,9 %	150 29,6 %
Nepomembno	15 3,6 %	4 8,7 %	0 0,0 %	19 3,7 %
Sploh ni pomembno	8 1,9 %	5 10,9 %	0 0,0 %	13 2,6 %
Skupaj	422 100,0 %	46 100,0 %	39 100,0 %	507 100,0 %

Preverjanje domneve o strukturi učencev po ohranjanju narodnosti v družini v narodnostnih skupinah:

Tabela 74: Preizkus hi-kvadrat o strukturi učencev po ohranjanju narodnosti v družini v narodnostnih skupinah.

Struktura učencev po	Združevanje kategorij	hi-kvadrat p-vrednost	Razlika v strukturi statistično značilna	Razlike se kažejo predvsem v
Ohranjanje narodnosti v družini	Niti pom. niti nepom, nepomembno, sploh ni pomembno	14,92 0,005	DA	Večji del mešanih Slovencev je izbralo niti pomembno niti nepomembno ali nepomembno ali sploh ni pomembno

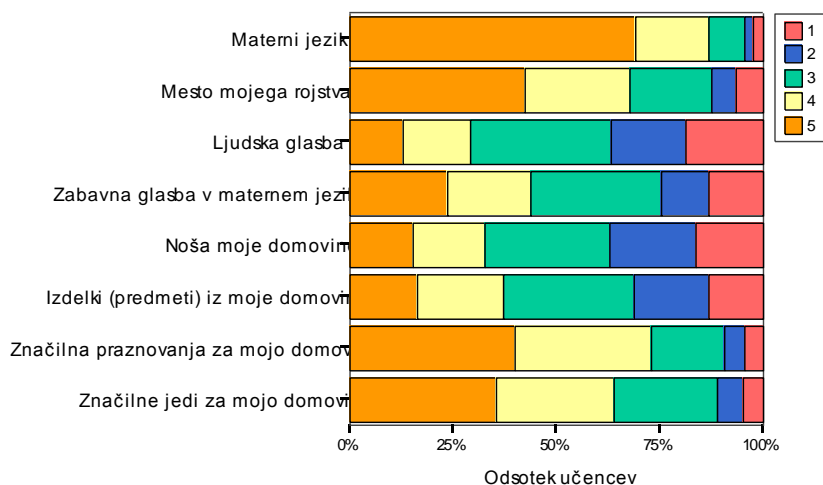
Prvine, ki povezujejo učenca z njegovo domovino

Učenci so pri vprašanju 29 imeli možnost odločiti se, katere prvine jih povezujejo z njihovo domovino. Od osmih prvin so imeli na razpolago materni jezik, mesto rojstva, ljudsko glasbo, zabavno glasbo v maternem jeziku, nošo iz domovine, izdelke (predmete) iz domovine, značilna praznovanja v domovini in značilne jedi iz domovine. Pri vsaki prvini je bila podana petstopenjska lestvica od 1 do 5.

Tako kot pri vprašanju 27 se je pri najvišji vrednosti (5) pokazalo, da se je največje število učencev odločilo dati na prvo mesto materni jezik, sledijo mesto rojstva, značilna praznovanja, značilne jedi, zabavna glasba v maternem jeziku, izdelki (predmeti) iz domovine, noša in na zadnjem mestu ljudska glasba.

Tabela 75: Prvine, ki povezujejo učence z njihovo domovino.
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Elementi	1	2	3	4	5	Skupaj
Materni jezik	12 2,3 %	11 2,2 %	43 8,4 %	92 18,0 %	353 69,1 %	511 100,0 %
Mesto mojega rojstva	32 6,3 %	30 5,9 %	101 20,0 %	127 25,1 %	216 42,7 %	506 100,0 %
Ljudska glasba	94 18,7 %	90 17,9 %	173 34,3 %	81 16,1 %	66 13,1 %	504 100,0 %
Zabavna glasba v maternem jeziku	65 12,9 %	59 11,7 %	159 31,6 %	100 19,9 %	120 23,9 %	503 100,0 %
Noša moje domovine	82 16,3 %	103 20,5 %	152 30,3 %	87 17,3 %	78 15,5 %	502 100,0 %
Izdelki (predmeti) iz moje domovine	65 12,9 %	92 18,3 %	159 31,5 %	105 20,8 %	83 16,5 %	504 100,0 %
Značilna praznovanja za mojo domovino	22 4,4 %	24 4,8 %	89 17,7 %	167 33,2 %	201 40,0 %	503 100,0 %
Značilne jedi za mojo domovino	24 4,8 %	31 6,2 %	126 25,0 %	144 28,6 %	179 35,5 %	504 100,0 %

Slika 10: Elementi, ki povezujejo učence z njihovo domovino.

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Če bi združevali najvišje vrednosti (4 in 5) pri posameznih prvinah, bi dobili bolj podrobno sliko in rahlo spremenjeni vrstni red, kjer je še vedno na prvem mestu materni jezik, sledijo pa tokrat značilna praznovanja, mesto rojstva, značilne jedi, zabavna glasba v maternem jeziku, izdelki (predmeti) iz domovine, noša, na zadnjem mestu pa je spet ljudska glasba:

Tabela 76: Prvine, ki povezujejo učence z njihovo domovino (združene vrednosti 4 in 5).

Elementi	4	5	Skupaj
Materni jezik	92 18,0 %	353 69,1 %	445 86,6 %
Mesto mojega rojstva	127 25,1 %	216 42,7 %	343 66,7 %
Ljudska glasba	81 16,1 %	66 13,1 %	147 28,6 %
Zabavna glasba v maternem jeziku	100 19,9 %	120 23,9 %	220 42,8 %
Noša moje domovine	87 17,3 %	78 15,5 %	159 30,9 %
Izdelki (predmeti) iz moje domovine	105 20,8 %	83 16,5 %	188 36,6 %
Značilna praznovanja za mojo domovino	167 33,2 %	201 40,0 %	368 71,6 %
Značilne jedi za mojo domovino	144 28,6 %	179 35,5 %	323 62,8 %

Isti podatki so navedeni v spodnjih tabelah, vendar glede na narodnost učencev. Učenci katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v isto skupino kot »tujci«.

Povezanost z domovino z maternim jezikom:

Tabela 77: Struktura učencev po povezanosti z domovino z maternim jezikom v narodnostnih skupinah.

Materni jezik	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	6 1,4 %	3 6,3 %	3 7,5 %	12 2,3 %
2	9 2,1 %	1 2,1 %	1 2,5 %	11 2,2 %
3	29 6,9 %	8 16,7 %	6 15,0 %	43 8,4 %
4	81 19,1 %	7 14,6 %	4 10,0 %	92 18,0 %
5	298 70,4 %	29 60,4 %	26 65,0 %	353 69,1 %
Skupaj	423 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	511 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Povezanost z domovino z mestom rojstva:

Tabela 78: Struktura učencev po povezanosti z domovino z mestom rojstva v narodnostnih skupinah.

Mesto rojstva	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	19 4,5 %	5 10,6 %	8 20,0 %	32 6,3 %
2	23 5,5 %	3 6,4 %	4 10,0 %	30 5,9 %
3	86 20,5 %	12 25,5 %	3 7,5 %	101 20,0 %
4	103 24,6 %	16 34,0 %	8 20,0 %	127 25,1 %
5	188 44,9 %	11 23,4 %	17 42,5 %	216 42,7 %
Skupaj	419 100,0 %	47 100,0 %	40 100,0 %	506 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Povezanost z domovino z ljudsko glasbo:

Tabela 79: Struktura učencev po povezanosti z domovino z ljudsko glasbo v narodnostnih skupinah.

Ljudska glasba	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	70 16,7 %	17 37,0 %	7 17,5 %	94 18,7 %
2	73 17,5 %	11 23,9 %	6 15,0 %	90 17,9 %
3	148 35,4 %	10 21,7 %	15 37,5 %	173 34,3 %
4	76 18,2 %	4 8,7 %	1 2,5 %	81 16,1 %
5	51 12,2 %	4 8,7 %	11 27,5 %	66 13,1 %
Skupaj	418 100,0 %	46 100,0 %	40 100,0 %	504 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Povezanost z domovino z zabavno glasbo v maternem jeziku:

Tabela 80: Struktura učencev po povezanosti z domovino z zabavno glasbo v maternem jeziku v narodnostnih skupinah.

Zabavna glasba v maternem jeziku	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	46 11,0 %	16 34,8 %	3 7,5 %	65 12,9 %
2	51 12,2 %	7 15,2 %	1 2,5 %	59 11,7 %
3	135 32,4 %	11 23,9 %	13 32,5 %	159 31,6 %
4	87 20,9 %	8 17,4 %	5 12,5 %	100 19,9 %
5	98 23,5 %	4 8,7 %	18 45,0 %	120 23,9 %
Skupaj	417 100,0 %	46 100,0 %	40 100,0 %	503 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Povezanost z domovino z nošo:

Tabela 81: Struktura učencev po povezanosti z domovino z nošo v narodnostnih skupinah.

Noša	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	57 13,7 %	16 34,8 %	9 22,5 %	82 16,3 %
2	88 21,2 %	10 21,7 %	5 12,5 %	103 20,5 %
3	125 30,0 %	13 28,3 %	14 35,0 %	152 30,3 %
4	78 18,8 %	5 10,9 %	4 10,0 %	87 17,3 %
5	68 16,3 %	2 4,3 %	8 20,0 %	78 15,5 %
Skupaj	416 100,0 %	46 100,0 %	40 100,0 %	502 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Povezanost z domovino z izdelki iz domovine:

Tabela 82: Struktura učencev po povezanosti z domovino z izdelki v narodnostnih skupinah.

Izdelki	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	44 10,5 %	12 26,1 %	9 22,5 %	65 12,9 %
2	78 18,7 %	9 19,6 %	5 12,5 %	92 18,3 %
3	134 32,1 %	15 32,6 %	10 25,0 %	159 31,5 %
4	91 21,8 %	5 10,9 %	9 22,5 %	105 20,8 %
5	71 17,0 %	5 10,9 %	7 17,5 %	83 16,5 %
Skupaj	418 100,0 %	46 100,0 %	40 100,0 %	504 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Povezanost z domovino s praznovanji značilnimi za izvorno domovino:

Tabela 83: Struktura učencev po povezanosti z domovino s praznovanji v narodnostnih skupinah.

Praznovanja	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	13 3,1 %	7 15,6 %	2 5,0 %	22 4,4 %
2	20 4,8 %	2 4,4 %	2 5,0 %	24 4,8 %
3	71 17,0 %	10 22,2 %	8 20,0 %	89 17,7 %
4	147 35,2 %	12 26,7 %	8 20,0 %	167 33,2 %
5	167 40,0 %	14 31,1 %	20 50,0 %	201 40,0 %
Skupaj	418 100,0 %	45 100,0 %	40 100,0 %	503 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Povezanost z domovino z jedmi značilnimi za izvorno domovino:

Tabela 84: Struktura učencev po povezanosti z domovino z jedmi v narodnostnih skupinah.

Jedi	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	14 3,3 %	6 13,0 %	4 10,0 %	24 4,8 %
2	25 6,0 %	2 4,3 %	4 10,0 %	31 6,2 %
3	105 25,1 %	15 32,6 %	6 15,0 %	126 25,0 %
4	132 31,6 %	6 13,0 %	6 15,0 %	144 28,6 %
5	142 34,0 %	17 37,0 %	20 50,0 %	179 35,5 %
Skupaj	418 100,0 %	46 100,0 %	40 100,0 %	504 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Preverjanje domnev o strukturi učencev po elementih povezanosti s svojo domovino v narodnostnih skupinah:

Tabela 85: Preizkus hi-kvadrat o strukturi učencev po prvinah povezanosti s svojo domovino v narodnostnih skupinah.

Struktura učencev po	Združevanje kategorij	hi-kvadrat p-vrednost	Razlika v strukturi statistično značilna	Razlike se kažejo predvsem v
Materni jezik	1,2,3	14,8 0,005	DA	Slovenci se čutijo nekoliko bolj povezani kot ostali
Mesto rojstva	1,2	23,28 0,001	DA	Pri mešanih Slovencih
Ljudska glasba	/	27,23 0,001	DA	Pri mešanih Slovencih
Zabavna glasba v mater. jeziku	/	36,89 0,000	DA	Pri mešanih Slovencih
Noša	/	21,24 0,007	DA	Pri mešanih Slovencih
Izdelki	/	15,68 0,047	DA	Pri mešanih Slovencih
Praznovanja	1,2	12,36 0,054	na meji	
Jedi	1,2	18,88 0,004	DA	Pri tujcih

Poudarjanje narodnosti v družini

Tabela 86: Poudarjanje narodnosti v družini.

Poudarjanje narodnosti v družini	Št. učencev	Odstotek
Zelo poudarja	72	14,1 %
Poudarja	211	41,5 %
Niti poudarja niti ne poudarja	181	35,6 %
Ne poudarja	28	5,5 %
Sploh ne poudarja	17	3,3 %
Skupaj	509	100,0 %

Vprašanje 30 je podobno vprašanju 28 (pomembnost ohranjanja narodnosti v družini). Pravzaprav to vprašanje preverja pomembnost, ki jo ima narodnost v neki družini, rezultati pri vprašanji 28 in 30 so podobni.

Podatki glede poudarjanja narodnosti v družini so podani tudi glede na narodnost učencev. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v eno skupino kot »tujci«:

Tabela 87: Struktura učencev po poudarjanju pripadnosti narodnosti v družini v narodnostnih skupinah.

Poudarjanje pripadnosti narodnosti	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Zelo poudarja	59 13,9 %	3 6,4 %	10 25,6 %	72 14,1 %
Poudarja	175 41,4 %	14 29,8 %	22 56,4 %	211 41,5 %
Niti poud. niti ne poud.	155 36,6 %	19 40,4 %	7 17,9 %	181 35,6 %
Ne poudarja	20 4,7 %	8 17,0 %	0 0,0 %	28 5,5 %
Sploh ne poudarja	14 3,3 %	3 6,4 %	0 0,0 %	17 3,3 %
Skupaj	423 100,0 %	47 100,0 %	39 100,0 %	509 100,0 %

Poudarjanje maternega jezika v družini učenca

Tabela 88: Poudarjanje maternega jezika v družini.

Poudarjanje maternega jezika v družini	Št. učencev	Odstotek
Zelo poudarja	175	34,2 %
Poudarja	210	41,0 %
Niti poudarja niti ne poudarja	107	20,9 %
Ne poudarja	14	2,7 %
Sploh ne poudarja	6	1,2 %
Skupaj	512	100,0 %

Vprašanja od 31 do 33 so bila namenjena pridobitvi podatkov o tem, koliko se določene prvine narodnosti poudarjajo v družini. Tudi pri teh vprašanjih so imeli

učenci na voljo petstopenjsko lestvico od »zelo poudarja«, »poudarja«, »niti poudarja niti ne poudarja«, »ne poudarja« do »sploh ne poudarja«.

Čeprav je veliko število učencev v vprašanju 27 odgovorilo, da je jezik bistvena prvina za občutenje narodnosti oziroma v vprašanju 29, da se z maternim jezikom najboljše čutijo povezani s svojo domovino je število učencev, ki menijo, da se materni jezik »zelo poudarja« oziroma »poudarja« v njihovih družinah, občutno nižji.

Mogoče je odstotek nižji zaradi učencev slovenske narodnosti, pri katerih se v njihovih družinah slovenski jezik doživlja kot nekaj samoumevnega, ali morda, ker ni nevarnosti za pozabljanje maternega jezika, saj družina živi v svoji domovini.

Podatki glede poudarjanja maternega jezika so podani tudi glede na narodnost učencev. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v eno skupino kot »tujci«.

Tabela 89: Struktura učencev po poudarjanju maternega jezika v družini v narodnostnih skupinah.

Poudarjanje maternega jezika	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Zelo poudarja	151 35,5 %	14 29,8 %	10 25,0 %	175 34,2 %
Poudarja	176 41,4 %	9 19,1 %	25 62,5 %	210 41,0 %
Niti poud. niti ne poud.	84 19,8 %	18 38,3 %	5 12,5 %	107 20,9 %
Ne poudarja	9 2,1 %	5 10,6 %	0 0,0 %	14 2,7 %
Sploh ne poudarja	5 1,2 %	1 2,1 %	0 0,0 %	6 1,2 %
Skupaj	425 100,0 %	47 100,0 %	40 100,0 %	512 100,0 %

Poudarjanje glasbe domovine v družini učenca

Pridobljeni rezultati glede poudarjanja glasbe domovine v vprašanju 32 kažejo na podobno razmišljanje učenca in njegove izbire v vprašanju 27 oziroma 29 ter njegove družine.

Tabela 90: Poudarjanje glasbe moje domovine v družini.

Poudarjanje glasbe moje domovine v družini	Št. učencev	Odstotek
Zelo poudarja	53	10,4 %
Poudarja	144	28,1 %
Niti poudarja niti ne poudarja	203	39,6 %
Ne poudarja	77	15,0 %
Sploh ne poudarja	35	6,8 %
Skupaj	512	100,0 %

Podatki glede poudarjanja glasbe domovine v družini so podani tudi glede na narodnost učencev. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v eno skupino kot »tujci«.

Tabela 91: Struktura učencev po poudarjanju glasbe učenčeve domovine v družini v narodnostnih skupinah.

Poudarjanje glasbe moje domovine	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Zelo poudarja	37 8,7 %	3 6,3 %	13 32,5 %	53 10,4 %
Poudarja	122 28,8 %	9 18,8 %	13 32,5 %	144 28,1 %
Niti poud. niti ne poud.	177 41,7 %	18 37,5 %	8 20,0 %	203 39,6 %
Ne poudarja	62 14,6 %	10 20,8 %	5 12,5 %	77 15,0 %
Sploh ne poudarja	26 6,1 %	8 16,7 %	1 2,5 %	35 6,8 %
Skupaj	424 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	512 100,0 %

Poudarjanje šeg in navad iz domovine v družini učenca

Zanimivo je, da so se učenci glede šeg in navad v vprašanjih 27 in 29²⁰⁹ odločili za višje vrednosti glede pomembnosti ljudskih šeg in navad. Razlog za to bi lahko bil vpliv osnovne šole in učne snovi, ki učenecem predstavlja ljudske šege in navade in poudarja njihov pomen v drugi in tretji triadi osnovne šole. Nižji odstotek glede

²⁰⁹ V vprašanju 29 je s prvino "značilna praznovanja v moji domovini" bile mišljene ljudske šege in navade (opomba avtorja).

poudarjanja ljudskih šeg in navad v družini, mogoče kaže tudi na opustitev šeg in navad v družinah, in sicer zaradi čedalje hitrejšega načina življenja in primanjčovanja časa za določene šege ali navade, ali morda tudi na globalizacijski vpliv, zaradi katerega se tradicionalne šege in navade umikajo novemu življenjskemu slogu v katerem očitno ni dovolj prostora za njihovo uprizarjanje.

Tabela 92: Poudarjanje šeg in navad v družini.

Poudarjanje šeg in navad v družini	Št. učencev	Odstotek
Zelo poudarja	44	8,6 %
Poudarja	147	28,7 %
Niti poudarja niti ne poudarja	208	40,5 %
Ne poudarja	73	14,2 %
Sploh ne poudarja	41	8,0 %
Skupaj	513	100,0 %

Podatki glede poudarjanja šeg in navad domovine v družini so podani tudi glede na narodnost učencev. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v eno skupino kot »tujci«.

Tabela 93: Struktura učencev po poudarjanju šeg in navad učenčeve domovine v družini v narodnostnih skupinah.

Poudarjanje šeg in navad moje domovine	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Zelo poudarja	34 8,0 %	2 4,3 %	8 20,0 %	44 8,6 %
Poudarja	127 29,8 %	5 10,6 %	15 37,5 %	147 28,7 %
Niti poud. niti ne poud.	170 39,9 %	23 48,9 %	15 37,5 %	208 40,5 %
Ne poudarja	62 14,6 %	9 19,1 %	2 5,0 %	73 14,2 %
Sploh ne poudarja	33 7,7 %	8 17,0 %	0 0,0 %	41 8,0 %
Skupaj	426 100,0 %	47 100,0 %	40 100,0 %	513 100,0 %

Preverjanje domnev o strukturi učencev po poudarjanju prvin narodnosti v narodnostnih skupinah:

Tabela 94: Preizkus hi-kvadrat o strukturi učencev po poudarjanju elementov narodnosti v narodnostnih skupinah.

Struktura učencev po	Združevanje kategorij	hi-kvadrat p-vrednost	Razlika v strukturi statistično značilna	Razlike se kažejo predvsem v
Poudarjanju pripadnosti narodnosti (vpr. 30)	Niti poudarja niti ne poud., ne poudarja, sploh ne poudarja	19,46 0,001	DA	Pri večjem delu mešanih Slovencev se ne poudarja toliko kot pri Slovencih in tujcih
Poudarjanju maternega jezika (vpr. 31)	Niti poudarja niti ne poud., ne poudarja, sploh ne poudarja	27,50 0,000	DA	Pri večjem delu mešanih Slovencev se ne poudarja toliko kot pri Slovencih in tujcih
Poudarjanju glasbe moje domovine (vpr. 32)	Zelo poudarja in poudarja; ne poudarja in sploh ne poudarja	20,57 0,000	DA	Pri večini tujcev se poudarja ali zelo poudarja, najmanj se poudarja pri mešanih Slovencih
Poudarjanju šeg in navad moje domovine (vpr. 33)	Zelo poudarja in poudarja; ne poudarja in sploh ne poudarja	21,15 0,000	DA	Pri večini tujcev se poudarja ali zelo poudarja, najmanj se poudarja pri mešanih Slovencih

Druženje učenca s sošolci glede na njihovo narodnost

V vprašanju 34 so predstavljeni odgovori učencev, s kom se največ družijo. Imeli so na voljo tri trditve »iste narodnosti kot jaz«, »različne narodnosti kot jaz« in »iste in različne narodnosti kot jaz« ter pri vsaki trditvi petstopenjsko lestvico.

Tabela 95: Družim se s sošolci.

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Družim se s sošolci	1	2	3	4	5	Skupaj
Iste narodnosti kot jaz	89 18,6 %	30 6,3 %	57 11,9 %	49 10,2 %	254 53,0 %	479 100,0 %
Različne narodnosti kot jaz	87 18,5 %	50 10,6 %	86 18,3 %	78 16,6 %	170 36,1 %	471 100,0 %
Iste in različne narodnosti kot jaz	28 5,6 %	18 3,6 %	49 9,8 %	59 11,8 %	345 69,1 %	499 100,0 %

V spodnjih tabelah so predstavljene bolj podrobno trditve in podatki o druženju učencev z ostalimi sošolci glede na njihovo narodnost. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v eno skupino kot »tujci«.

Trditev »iste narodnosti kot jaz«:

Tabela 96: Struktura učencev po druženju s sošolci iste narodnosti v narodnostnih skupinah.

Iste narodnosti kot jaz	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	58 14,5 %	12 27,9 %	19 51,4 %	89 18,6 %
2	23 5,8 %	4 9,3 %	3 8,1 %	30 6,3 %
3	46 11,5 %	9 20,9 %	2 5,4 %	57 11,9 %
4	41 10,3 %	3 7,0 %	5 13,5 %	49 10,2 %
5	231 57,9 %	15 34,9 %	8 21,6 %	254 53,0 %
Skupaj	399 100,0 %	43 100,0 %	37 100,0 %	479 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »različne narodnosti kot jaz«:

Tabela 97: Struktura učencev po druženju s sošolci različne narodnosti v narodnostnih skupinah.

Različne narodnosti kot jaz	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	71 18,1 %	10 23,8 %	6 16,2 %	87 18,5 %
2	44 11,2 %	5 11,9 %	1 2,7 %	50 10,6 %
3	76 19,4 %	7 16,7 %	3 8,1 %	86 18,3 %
4	66 16,8 %	7 16,7 %	5 13,5 %	78 16,6 %
5	135 34,4 %	13 31,0 %	22 59,5 %	170 36,1 %
Skupaj	392 100,0 %	42 100,0 %	37 100,0 %	471 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »iste in različne narodnosti kot jaz«:

Tabela 98: Struktura učencev po druženju s sošolci iste in različne narodnosti v narodnostnih skupinah.

Iste in različne narodnosti kot jaz	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	26 6,3 %	1 2,3 %	1 2,5 %	28 5,6 %
2	14 3,4 %	2 4,5 %	2 5,0 %	18 3,6 %
3	43 10,4 %	2 4,5 %	4 10,0 %	49 9,8 %
4	53 12,8 %	4 9,1 %	2 5,0 %	59 11,8 %
5	279 67,2 %	35 79,5 %	31 77,5 %	345 69,1 %
Skupaj	415 100,0 %	44 100,0 %	40 100,0 %	499 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Preverjanje domnev o strukturi učencev narodnosti po druženju s sošolci glede na narodnost v narodnostnih skupinah:

Tabela 99: Preizkus hi-kvadrat o strukturi učencev po druženju s sošolci glede na narodnost v narodnostnih skupinah

Struktura učencev po	Združevanje kategorij	hi-kvadrat p-vrednost	Razlika v strukturi statistično značilna	Razlike se kažejo predvsem v
Iste narodnosti kot jaz	1,2 in 4,5	37,37 0,000	DA	Pri tujcih, ki se manj družijo s sošolci iste narodnosti - morda zato, ker jih je manj, ali ker ne želijo, da bi imeli nevšečnosti s strani slovenskih učencev zaradi druženja s sošolci iste narodnosti
Različne narodnosti kot jaz	1,2	10,80 0,095	NE	
Iste in različne narodnosti kot jaz	1,2,3	5,09 0,278	NE	

Uporaba množičnih medijev pri učencih

Pri vprašanju 35 je bil cilj pridobiti podatke o tem, katere medije uporabljajo učenci pri poslušanju glasbe oziroma katerih glasbenih dogodkov se udeležujejo. Učenci so imeli na voljo štiri medije (televizija, radio, cede, iPod) in dva glasbena dogodka (koncert in gasilska veselica) ter na voljo petstopenjsko lestvico od 1 do 5.

Iz pridobljenih rezultatov so razvidni nižji odstotki pri televiziji in radiju ter višji odstotki pri cedeju oziroma iPodu. Rezultate bi lahko razlagali z dejstvom, da sta televizija in radio dokaj »skupinska medija«. Gledajo/poslušajo ga velikokrat v krogu družine, kjer se morda bolj poudarjeno poslušajo in gledajo tiste zvrsti glasbe, ki učencem niso všeč. Višji odstotek pri cedeju in iPodu lahko razlagamo s tem, da sta ta dva medija značilna »individualna medija«, ki omogočata učencem, da poslušajo tiste zvrsti glasbe, ki so jim všeč.

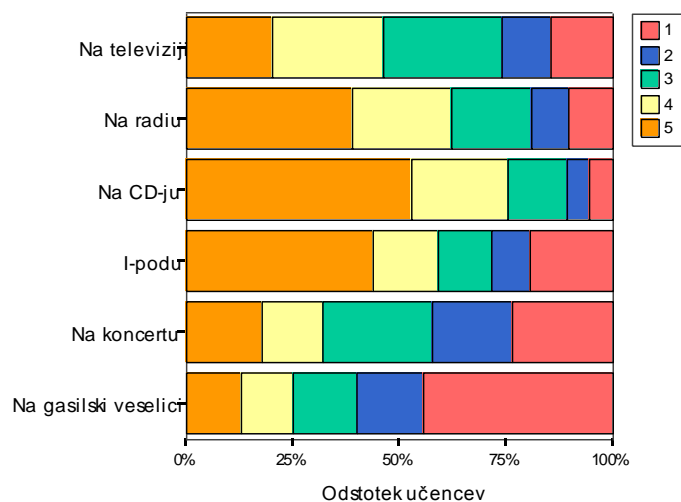
Dejstvo, da se je zelo malo učencev odločilo za koncert kot glasbeni dogodek, kjer naj bi poslušali glasbo, je možno razlagati s tem, da obiskovanje koncertov kot kulturna dejavnost v družinah ni pogosta, da se učenci udeležujejo največ koncertov v okviru šolskih kulturnih dnevorov oziroma, da se šele privajajo na obiskovanje koncertov z glasbo, ki jim je všeč; odraščanje jim namreč omogoča večjo svobodo in s tem samostojno udeleževanje takšnih glasbenih dogodkov.

Trditev »gasilska veselica« kot glasbeni dogodek, kjer naj bi učenci poslušali glasbo, je bilo po različnih pripombah v anketi²¹⁰ očitno za nekatere učence provokativna, tako da se je zelo malo število učencev odločilo za višje vrednosti, in še to po vsej verjetnosti le tisti, ki se ukvarjajo z igranjem ljudskega glasbila, ki plešejo ljudske plese, katerih starši se pogosteje udeležujejo tovrstnih zabav in podobno.

²¹⁰ Pripombe kot »goveja glasba, pa še kaj!«, »uaaa...« in podobno (opomba avtorja).

Tabela 100: Kje učenci poslušajo glasbo.
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Glasbo poslušam	1	2	3	4	5	Skupaj
Na televiziji	74 14,5 %	59 11,6 %	140 27,5 %	133 26,1 %	103 20,2 %	509 100,0 %
Na radiu	51 10,2 %	45 9,0 %	93 18,5 %	118 23,5 %	195 38,8 %	502 100,0 %
Na CD-ju	28 5,6 %	25 5,0 %	71 14,1 %	113 22,5 %	266 52,9 %	503 100,0 %
I-podu	97 19,2 %	46 9,1 %	63 12,5 %	77 15,3 %	221 43,8 %	504 100,0 %
Na koncertu	117 23,4 %	95 19,0 %	128 25,6 %	71 14,2 %	89 17,8 %	500 100,0 %
Na gasilski veselici	222 44,5 %	78 15,6 %	74 14,8 %	60 12,0 %	65 13,0 %	499 100,0 %

Slika 11: Kje učenci poslušajo glasbo.
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

V tabeli 101 je predstavljena uporaba medijev pri učencih glede na njihovo narodnost. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v eno skupino kot »tujci«.

Tabela 101: Kontingenčna tabela: narodnost učenca – glasba moje domovine.

Narodnost učenca	Na gasilski veselici	Glasba moje domovine			Skupaj
		1-2	3	4-5	
Slovenec	1-2	155 37,9 %	45 11,0 %	31 7,6 %	231 56,5 %
	3	30 7,3 %	19 4,6 %	15 3,7 %	64 15,6 %
	4-5	41 10,0 %	29 7,1 %	44 10,8 %	114 27,9 %
	Skupaj	226 55,3 %	93 22,7 %	90 22,0 %	409 100,0 %
Slovenec (mešano)	1-2	27 56,3 %	1 2,1 %	7 14,6 %	35 72,9 %
	3	3 6,3 %	1 2,1 %	1 2,1 %	5 10,4 %
	4-5	5 10,4 %	1 2,1 %	2 4,2 %	8 16,7 %
	Skupaj	35 72,9 %	3 6,3 %	10 20,8 %	48 100,0 %
Tujec	1-2	7 17,5 %	5 12,5 %	22 55,0 %	34 85,0 %
	3	1 2,5 %	1 2,5 %	2 5,0 %	4 10,0 %
	4-5	0 0,0 %	0 0,0 %	2 5,0 %	2 5,0 %
	Skupaj	8 20,0 %	6 15,0 %	26 65,0 %	40 100,0 %

Povezanost med ljubeznijo učenca do glasbe njegove domovine in poslušanjem glasbe na gasilski veselici je pri pri Slovencih statistično značilna (hi-kvadrat = 39, 22 in $p < 0,001$), pri ostalih pa ne.

Katero glasbo poslušajo učenci

Vprašanje 36 je bilo namenjeno pridobitvi podatkov o tem, katero zvrst glasbe poslušajo učenci. Pri izpolnjevanju so imeli na voljo 11 rubrik, v rubrikah od 1 do 10 je bilo v oklepaju pojasnjeno, kateri izvajalci/skupine so bile mišljene pri rock glasbi, rap glasbi in tako naprej. Enajsta rubrika ni vsebovala zvrsti glasbe, ampak trditev »ne poslušam glasbe«. Pri vsaki zvrsti glasbe in prav tako v rubriki 11 so imeli učenci na voljo petstopenjsko lestvico od 1do 5. Iz 43. tabele je razvidno, da mladostniki poslušajo oziroma ne poslušajo rock, rap, pop in tehno/rave glasbo. Pravzaprav so

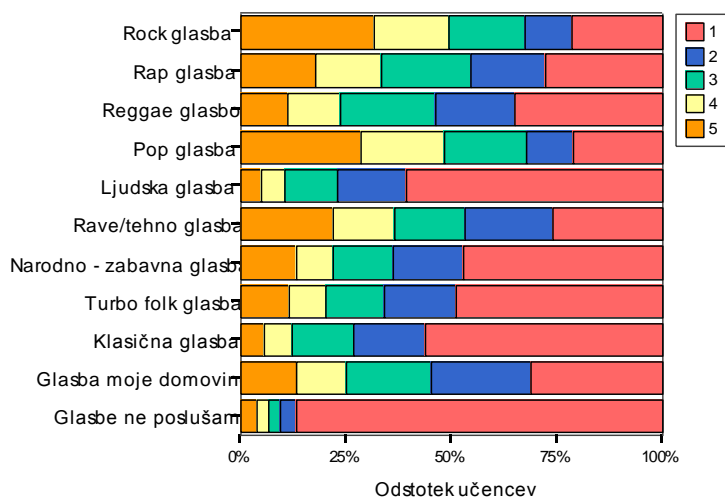
razlike v odstotkih med njihovimi trditvami »sploh se ne strinjam« in »popolnoma se strinjam« zelo majhne. Med zabavnimi zvrstmi glasbe je izjema le reggae glasba, kjer se kažejo večje razlike med omenjenimi trditvami (poslušam oziroma ne poslušam).

Glede na že pridobljene podatke o pomembnosti ljudske glasbe (glasbe domovine, zabavne glasbe v maternem jeziku ...) iz prejšnjih vprašanj se v vprašanju 36 še enkrat potrjuje, da je ljudska glasba v kateri koli obliki (narodno-zabavna, turbofolk glasba, glasba domovine v maternem jeziku ...), za učence nepriljubljena zvrst glasbe. Ljudski glasbi se pridružuje še klasična glasba, ki je neprikljubljena verjetno zato, ker se učenci ne morejo z njo identificirati, ne marajo pa je in jo doživljajo kot prisilo verjetno tudi zato, ker učitelji pri predmetu glasbene vzgoje namenjajo pozornost skoraj izključno le njej.

Kot je bilo za pričakovati, se je najvišji odstotek pokazal v zadnji rubriki in trditvi »glasbe ne poslušam«, kar je celo 439 učencev oziroma 86,9 % učencev se s to trditvijo sploh ni strinjalo.

Tabela 102: Katero glasbo poslušajo učenci.
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Glasba, ki jo poslušam	1	2	3	4	5	Skupaj
Rock glasba	109 21,3 %	58 11,3 %	92 18,0 %	91 17,8 %	162 31,6 %	512 100,0 %
Rap glasba	141 27,8 %	89 17,6 %	107 21,1 %	80 15,8 %	90 17,8 %	507 100,0 %
Reggae glasbo	177 34,8 %	96 18,9 %	116 22,8 %	63 12,4 %	57 11,2 %	509 100,0 %
Pop glasba	107 21,0 %	57 11,2 %	98 19,3 %	101 19,8 %	146 28,7 %	509 100,0 %
Ljudska glasba	307 60,4 %	84 16,5 %	63 12,4 %	28 5,5 %	26 5,1 %	508 100,0 %
Rave/težno glasba	132 26,0 %	105 20,7 %	84 16,6 %	74 14,6 %	112 22,1 %	507 100,0 %
Narodno-zabavna glasba	240 47,1 %	85 16,7 %	73 14,3 %	44 8,6 %	68 13,3 %	510 100,0 %
Turbofolk glasba	249 48,8 %	86 16,9 %	72 14,1 %	44 8,6 %	59 11,6 %	510 100,0 %
Klasična glasba	286 56,0 %	88 17,2 %	75 14,7 %	33 6,5 %	29 5,7 %	511 100,0 %
Glasba moje domovine	158 31,0 %	120 23,6 %	104 20,4 %	59 11,6 %	68 13,4 %	509 100,0 %
Glasbe ne poslušam	439 86,9 %	19 3,8 %	13 2,6 %	15 3,0 %	19 3,8 %	505 100,0 %

Slika 12: Katero glasbo poslušajo učenci.
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

V spodnjih tabelah je poslušanje glasbe predstavljeno še bolj podrobno glede na narodnost učencev. Poudarjene so tiste zvrsti, za katere se domneva, da naj bi bile bistvena prvina pri oblikovanju nacionalne identitete učencev. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v eno skupino kot »tujci«.

Poslušanje ljudske glasbe:

Tabela 103: Struktura učencev po poslušanju ljudske glasbe v narodnostnih skupinah.

Ljudska glasba	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	247 58,8 %	34 70,8 %	26 65,0 %	307 60,4 %
2	75 17,9 %	6 12,5 %	3 7,5 %	84 16,5 %
3	51 12,1 %	4 8,3 %	8 20,0 %	63 12,4 %
4	24 5,7 %	3 6,3 %	1 2,5 %	28 5,5 %
5	23 5,5 %	1 2,1 %	2 5,0 %	26 5,1 %
Skupaj	420 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	508 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Poslušanje narodno-zabavne glasbe:

Tabela 104: Struktura učencev po poslušanju narodno-zabavne glasbe v narodnostnih skupinah.

Narodno-zabavna glasba	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	178 42,2 %	34 70,8 %	28 70,0 %	240 47,1 %
2	81 19,2 %	1 2,1 %	3 7,5 %	85 16,7 %
3	63 14,9 %	6 12,5 %	4 10,0 %	73 14,3 %
4	39 9,2 %	3 6,3 %	2 5,0 %	44 8,6 %
5	61 14,5 %	4 8,3 %	3 7,5 %	68 13,3 %
Skupaj	422 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	510 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Poslušanje turbo folk glasbe:

Tabela 105: Struktura učencev po poslušanju turbofolk glasbe v narodnostnih skupinah.

Turbofolk glasba	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	195 46,2 %	30 62,5 %	24 60,0 %	249 48,8 %
2	76 18,0 %	5 10,4 %	5 12,5 %	86 16,9 %
3	60 14,2 %	5 10,4 %	7 17,5 %	72 14,1 %
4	39 9,2 %	4 8,3 %	1 2,5 %	44 8,6 %
5	52 12,3 %	4 8,3 %	3 7,5 %	59 11,6 %
Skupaj	422 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	510 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Poslušanje glasbe moje domovine:

Tabela 106: Struktura učencev po poslušanju glasbe učenčeve domovine v narodnostnih skupinah.

Glasba moje domovine	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	130 30,9 %	23 47,9 %	5 12,5 %	158 31,0 %
2	105 24,9 %	12 25,0 %	3 7,5 %	120 23,6 %
3	95 22,6 %	3 6,3 %	6 15,0 %	104 20,4 %
4	50 11,9 %	2 4,2 %	7 17,5 %	59 11,6 %
5	41 9,7 %	8 16,7 %	19 47,5 %	68 13,4 %
Skupaj	421 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	509 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Preverjanje domnev o strukturi učencev po vrsti glasbe, ki jo poslušajo, v narodnostnih skupinah:

Tabela 107: Preizkus hi-kvadrat o strukturi učencev po vrsti glasbe, ki jo poslušajo, v narodnostnih skupinah.

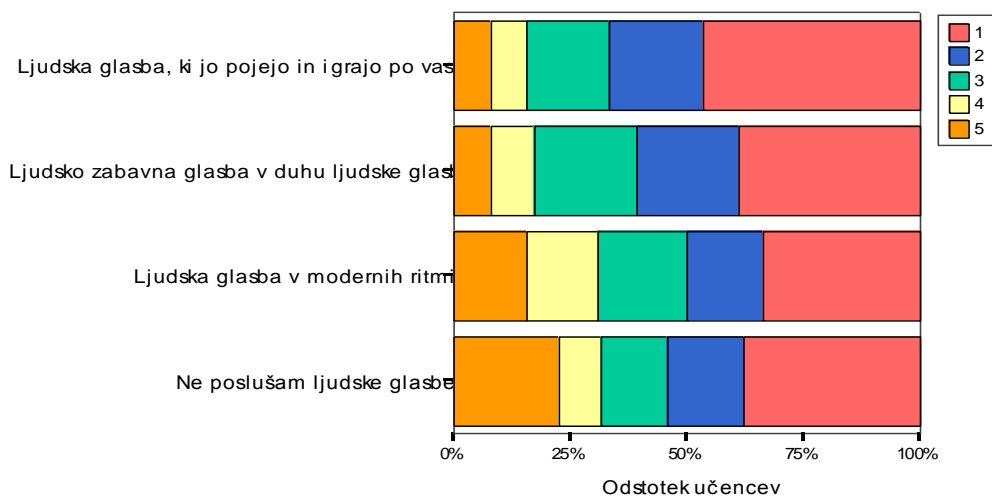
Struktura učencev po	Združevanje kategorij	hi-kvadrat p-vrednost	Razlika v strukturi statistično značilna	Razlike se kažejo predvsem v
Ljudska glasba	3,4,5	5,28 0,260	NE	
Narodno-zabavna glasba	4,5	26,27 0,000	DA	Večji del mešanih Slovencev in tujcev ne posluša
Turbofolk glasba	4,5	8,96 0,176	NE	
Glasba moje domovine	/	62,78 0,000	DA	Velik del tujcev posluša

Poslušanje ljudske glasbe pri učencih

Z vprašanjem 37 smo želeli pridobiti še eno potrditev o poslušanju ljudske glasbe pri učencih, želeli pa smo tudi ugotoviti, v kateri obliki jo učenci poslušajo. Učenci so imeli na voljo štiri možnosti, od tega tri oblike ljudske glasbe, ki jih najbolj pogosto poslušajo, in eno trditev »ne poslušam ljudske glasbe«. Dokaj visoko število učencev je odgovorilo, da ne glede na žanr oziroma obliko ljudske glasbe ne poslušajo. Preseneča pa, da je v zadnji rubriki in trditvi »ljudske glasbe ne poslušam« porazdeljeno število učencev, ki trdijo da se s trditvijo sploh ne strinjajo (185 učencev oziroma 37,8 %) oziroma popolnoma strinjajo (112 učencev oziroma 22,9 %). Podatek kaže, da ljudsko glasbo učenci po vsej verjetnosti poslušajo, mogoče zato, ker jo poslušajo doma v družini po televiziji ali radiu ali v šoli oziroma tudi po različnih drugih medijih, kar pa ne pomeni, da je ta glasba zato pri njih kaj bolj priljubljena.

Tabela 108: Ljudska glasba moje domovine, ki jo poslušam.
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Ljudska glasba moje domovine	1	2	3	4	5	Skupaj
Ljudska glasba, ki jo pojejo in igrajo po vaseh	228 46,2 %	99 20,1 %	88 17,8 %	38 7,7 %	40 8,1 %	493 100,0 %
Ljudsko zabavna glasba v duhu ljudske glasbe	190 38,8 %	107 21,8 %	107 21,8 %	47 9,6 %	39 8,0 %	490 100,0 %
Ljudska glasba v modernih ritmih	165 33,5 %	80 16,3 %	94 19,1 %	75 15,2 %	78 15,9 %	492 100,0 %
Ne poslušam ljudske glasbe	185 37,8 %	79 16,1 %	71 14,5 %	43 8,8 %	112 22,9 %	490 100,0 %

Slika 13: Ljudska glasba moje domovine, ki jo poslušam.
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

V spodnjih tabelah (od 109 do 112) so prikazani podatki po narodnosti učencev. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v eno skupino kot »tujci«.

Ljudska glasba, kot jo pejejo po vaseh

Tabela 109: Struktura učencev po poslušanju ljudske glasbe, kot jo pejejo po vaseh, v narodnostnih skupinah.

Ljudska glasba, kot jo pejejo po vaseh	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	181 44,5 %	32 66,7 %	15 39,5 %	228 46,2 %
2	84 20,6 %	6 12,5 %	9 23,7 %	99 20,1 %
3	73 17,9 %	5 10,4 %	10 26,3 %	88 17,8 %
4	32 7,9 %	3 6,3 %	3 7,9 %	38 7,7 %
5	37 9,1 %	2 4,2 %	1 2,6 %	40 8,1 %
Skupaj	407 100,0 %	48 100,0 %	38 100,0 %	493 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Ljudska – zabavna glasba v duhu ljudske glasbe

Tabela 110: Struktura učencev po poslušanju ljudsko-zabavne glasbe v duhu ljudske glasbe v narodnostnih skupinah.

Ljudska-zabavna glasba v duhu ljudske glasbe	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	150 37,1 %	27 56,3 %	13 34,2 %	190 38,8 %
2	90 22,3 %	7 14,6 %	10 26,3 %	107 21,8 %
3	97 24,0 %	6 12,5 %	4 10,5 %	107 21,8 %
4	37 9,2 %	4 8,3 %	6 15,8 %	47 9,6 %
5	30 7,4 %	4 8,3 %	5 13,2 %	39 8,0 %
Skupaj	404 100,0 %	48 100,0 %	38 100,0 %	490 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Ljudska glasba v modernih ritmih

Tabela 111: Struktura učencev po poslušanju ljudske glasbe v modernih ritmih v narodnostnih skupinah.

Ljudska glasba v modernih ritmih	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	132 32,5 %	23 47,9 %	10 26,3 %	165 33,5 %
2	64 15,8 %	7 14,6 %	9 23,7 %	80 16,3 %
3	83 20,4 %	3 6,3 %	8 21,1 %	94 19,1 %
4	66 16,3 %	6 12,5 %	3 7,9 %	75 15,2 %
5	61 15,0 %	9 18,8 %	8 21,1 %	78 15,9 %
Skupaj	406 100,0 %	48 100,0 %	38 100,0 %	492 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Ne poslušam ljudske glasbe

Tabela 112: Struktura učencev po poslušanju ljudske glasbe v narodnostnih skupinah.

Ne poslušam ljudske glasbe	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	154 37,9 %	20 42,6 %	11 29,7 %	185 37,8 %
2	61 15,0 %	10 21,3 %	8 21,6 %	79 16,1 %
3	65 16,0 %	1 2,1 %	5 13,5 %	71 14,5 %
4	39 9,6 %	0 ,0 %	4 10,8 %	43 8,8 %
5	87 21,4 %	16 34,0 %	9 24,3 %	112 22,9 %
Skupaj	406 100,0 %	47 100,0 %	37 100,0 %	490 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Preverjanje domneve o strukturi učencev po vrsti glasbe svoje domovine, ki jo poslušajo, v narodnostnih skupinah

Tabela 113: Preizkus hi-kvadrat o strukturi učencev po vrsti glasbe svoje domovine, ki jo poslušajo, v narodnostnih skupinah

Struktura narodnosti učencev po	Združevanje kategorij	hi-kvadrat p-vrednost	Razlika v strukturi statistično značilna	Razlike se kažejo predvsem v
Ljudska glasba, kot jo pojejo po vaseh	4,5	11,57 0,072	NE	
Ljudsko-zabavna glasba v duhu ljudske glasbe	4,5	13,87 0,031	DA	Večji odstotek mešanih Slovencev odgovorilo, da ne posluša
Ljudska glasba v modernih ritmih	/	12,65 0,124	NE	
Ne poslušam ljudske glasbe	4,5	8,60 0,198	NE	

Snov, ki jo po mnenju učencev največ obravnavajo pri predmetu glasbena vzgoja

Z vprašanjem 38 smo želeli pridobiti podatke in mnenje učencev o tem, katera snov se pri predmetu glasbene vzgoje posebej poudarja, in to ne glede na razrede. Dejstvo je, da se učna snov pri tem predmetu v 7., 8. in 9. razredu dokaj razlikuje in da je učiteljem glasbene vzgoje dano zelo malo možnosti za obravnavo slovenske ljudske glasbe oziroma tudi ljudske glasbe tujih narodnosti. Seveda je dopuščena možnost, da nekateri učitelji obravnavajo bolj pogosto ljudsko glasbo in jo uvrščajo na svoje učne ure ne glede na predpisano učno snov.

Iz tabele 45 je razvidno, da je največji poudarek na glasbeni zgodovini, poslušanju klasične glasbe in petju. Zelo malo se poudarja ljudska glasba (seznanjanje o ljudski glasbi in njeno poslušanje), prav tako skoraj ni poudarka na poslušanju zabavne glasbe (pa čeprav je vključena v učno snov v 9. razredu), igranju na glasbilih oziroma glasbeni teoriji. Slednje je razumljivo, saj se učenci o glasbeni teoriji učijo večinoma v drugi triadi osnovne šole.

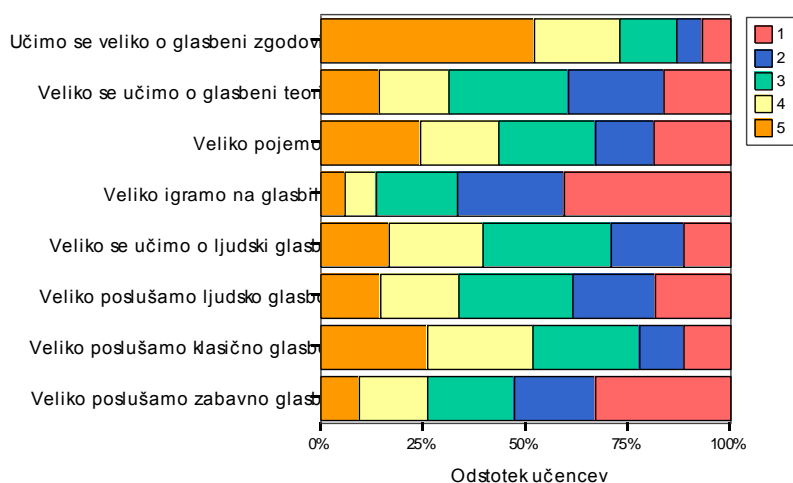
Glede na te podatke naj bi glasbena vzgoja imela zelo majhno vlogo pri razvijanju odnosa učencev do ljudske kulturne dediščine, kar se posredno kaže tudi pri priljubljenosti ljudske glasbe pri učencih.

Tabela 114: Pri pouku glasbene vzgoje (tabela se nadaljuje na strani 266).

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Pri pouku glasbene vzgoje	1	2	3	4	5	Skupaj
Učimo se veliko o glasbeni zgodovini	35 6,9 %	32 6,3 %	70 13,8 %	106 20,9 %	265 52,2 %	508 100,0 %
Veliko se učimo o glasbeni teoriji	82 16,2 %	118 23,3 %	148 29,2 %	85 16,8 %	73 14,4 %	506 100,0 %
Veliko pojemo	95 18,6 %	72 14,1 %	121 23,7 %	97 19,0 %	125 24,5 %	510 100,0 %
Veliko igramo na glasbila	206 40,4 %	134 26,3 %	101 19,8 %	39 7,6 %	30 5,9 %	510 100,0 %
Veliko se učimo o ljudski glasbi	57 11,2 %	92 18,0 %	159 31,1 %	118 23,1 %	85 16,6 %	511 100,0 %

Veliko poslušamo ljudsko glasbo	93 18,3 %	102 20,1 %	141 27,8 %	96 18,9 %	75 14,8 %	507 100,0 %
Veliko poslušamo klasično glasbo	57 11,2 %	55 10,8 %	133 26,1 %	131 25,7 %	133 26,1 %	509 100,0 %
Veliko poslušamo zabavno glasbo	168 32,9 %	101 19,8 %	107 21,0 %	85 16,7 %	49 9,6 %	510 100,0 %

Slika 14: Pri pouku glasbene vzgoje.
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Če bi primerjali mnenja učencev in mnenja učiteljev o učenju ljudske glasbe in njenem poslušanju bi dobili naslednje podatke:

Tabela 115: Porazdelitev mnenj učencev o učenju o ljudski glasbi in o poslušanju ljudske glasbe ter mnenj učiteljev o pomembnosti spoznavanja slovenske glasbene kulture.

	Mnenje učencev: Veliko se učimo o ljudski glasbi		Mnenje učencev: Veliko poslušamo ljudsko glasbo		Mnenje učiteljev: Pomembnost spoznavanje slovenske glasbene kulture	
	Št. učencev	Odstotek	Št. učencev	Odstotek	Št. učiteljev	Odstotek
1	57	11,2	93	18,3	0	0
2	92	18,0	102	20,1	1	1,4
3	159	31,1	141	27,8	8	11,4
4	118	23,1	96	18,9	22	31,4
5	85	16,6	75	14,8	39	55,7
Skupaj	511	100,0	507	100,0	70	100,0

Z ocenama 4 in 5 je 39,7 % učencev izrazilo mnenje, da se veliko učijo o ljudski glasbi, 33,7 % učencev mnenje, da veliko poslušajo ljudsko glasbo, in 87,1 % učiteljev, da je spoznavanje slovenske kulture zelo pomembno.

Če primerjamo odstotek učencev in odstotek učiteljev, bi lahko sklepali, da kljub visokemu mnenju učiteljev o pomembnosti spoznavanja slovenske glasbene kulture v šolah temu ne namenjajo tako veliko pozornosti.

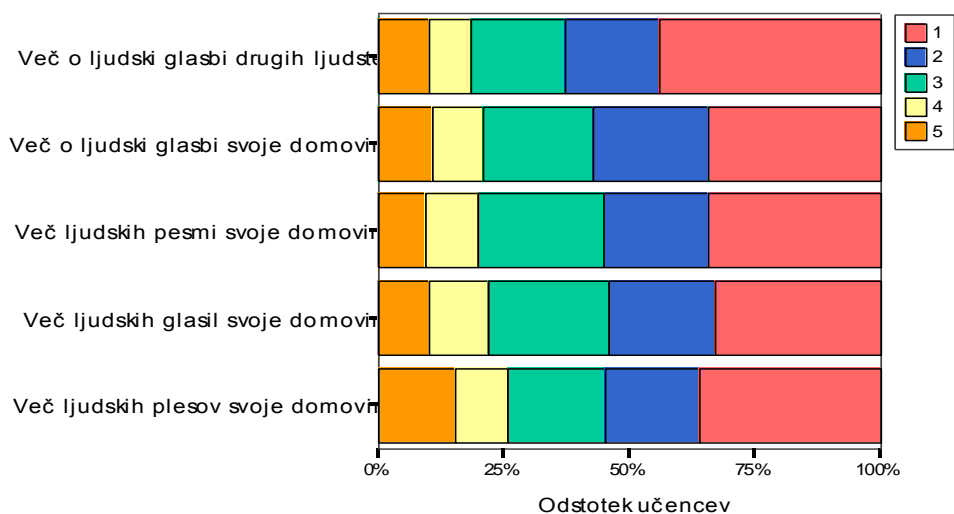
Učenec in njegova želja po bolj poglobljenem spoznavanju ljudske glasbe tujih ljudstev ali glasbe njegove domovine

Pri vprašanju 39 so učenci morali odgovoriti na vprašanje, ali bi radi pri pouku glasbe zvedeli kaj več o ljudski glasbi tujih ljudstev ali o glasbi svoje domovine. S tremi dodatnimi vprašanji o tem, ali bi radi zvedeli kaj več o ljudski pesmih, ljudskih glasbilih in ljudski plesih, ki so sestavni del vsake ljudske glasbe oziroma glasbe njihove domovine, smo želeli zvedeti od učencev, kaj je ljudska glasba in katere so njene bistvene izrazne prvine.

Visoko število učencev, 223 učencev oziroma 44,1 %, ne kaže zanimanja za ljudsko glasbo tujih ljudstev, kar lahko kaže na premajhno pozornost, namenjeno multikulturnemu pristopu k vzgoji in izobraževanju na osnovnošolski stopnji. Dokaj visoko število učencev trdi, da ne bi želeli zvedeti kaj več o ljudski glasbi svoje domovine, in zdi se, da jim zadostuje znanje, ki ga pridobivajo o tej glasbi v svojem rednem učnem programu. Bolj poglobljene trditve o tem, ali bi želeli zvedeti kaj več o nekaterih izraznih prvinah ljudske glasbe (o ljudskih pesmih, o ljudskih glasbilih ali o ljudskih plesih), kažejo približno enake rezultate. Zdi se, da učenci razumejo, da so te izrazne prvine sestavni del ljudske glasbe, vendar jih nobena od izrazni prvin ljudske glasbe ne zanima posebej, tako kot jih ne zanima ljudska glasba na splošno.

Tabela 116: Pri pouku glasbene vzgoje želim izvedeti ali spoznati.
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Pri pouku glasbene vzgoje želim izvedeti ali spoznati	1	2	3	4	5	Skupaj
Več o ljudski glasbi drugih ljudstev	223 44,1 %	96 19,0 %	94 18,6 %	42 8,3 %	51 10,1 %	506 100,0 %
Več o ljudski glasbi svoje domovine	175 34,6 %	115 22,7 %	111 21,9 %	52 10,3 %	53 10,5 %	506 100,0 %
Več o ljudskih pesmih svoje domovine	175 34,4 %	105 20,7 %	127 25,0 %	53 10,4 %	48 9,4 %	508 100,0 %
Več o ljudskih glasbilih svoje domovine	168 33,1 %	108 21,3 %	121 23,9 %	59 11,6 %	51 10,1 %	507 100,0 %
Več o ljudskih plesih svoje domovine	183 36,1 %	96 18,9 %	99 19,5 %	53 10,5 %	76 15,0 %	507 100,0 %

Slika 15: Pri pouku glasbene vzgoje želim izvedeti ali spoznati.
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Iste trditve so predstavljene v spodnjih tabelah (od 117do 121), tokrat glede na narodnost učencev. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v eno skupino kot »tujci«.

Trditev »želel/a bi izvedeti več o ljudski glasbi drugih ljudstev«

Tabela 117: Struktura učencev po želji o spoznavanju ljudske glasbe drugih ljudstev v narodnostnih skupinah.

Več o ljudski glasbi drugih ljudstev	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	181 43,3 %	26 54,2 %	16 40,0 %	223 44,1 %
2	80 19,1 %	8 16,7 %	8 20,0 %	96 19,0 %
3	82 19,6 %	7 14,6 %	5 12,5 %	94 18,6 %
4	36 8,6 %	4 8,3 %	2 5,0 %	42 8,3 %
5	39 9,3 %	3 6,3 %	9 22,5 %	51 10,1 %
Skupaj	418 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	506 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »želel/a bi izvedeti več o ljudski glasbi svoje domovine«

Tabela 118: Struktura učencev po želji o spoznavanju ljudske glasbe svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Več o ljudski glasbi svoje domovine	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	136 32,5 %	25 52,1 %	14 35,0 %	175 34,6 %
2	100 23,9 %	12 25,0 %	3 7,5 %	115 22,7 %
3	98 23,4 %	5 10,4 %	8 20,0 %	111 21,9 %
4	46 11,0 %	2 4,2 %	4 10,0 %	52 10,3 %
5	38 9,1 %	4 8,3 %	11 27,5 %	53 10,5 %
Skupaj	418 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	506 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »želel/a bi izvedeti več o ljudskih pesmih svoje domovine«

Tabela 119: Struktura učencev po želji o spoznavanju ljudskih pesmi svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Več o ljudskih pesmih svoje domovine	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	136 32,4 %	29 60,4 %	10 25,0 %	175 34,4 %
2	91 21,7 %	8 16,7 %	6 15,0 %	105 20,7 %
3	111 26,4 %	7 14,6 %	9 22,5 %	127 25,0 %
4	47 11,2 %	1 2,1 %	5 12,5 %	53 10,4 %
5	35 8,3 %	3 6,3 %	10 25,0 %	48 9,4 %
Skupaj	420 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	508 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »želel/a bi izvedeti več o ljudskih glasbilih svoje domovine«

Tabela 120: Struktura učencev po želji o spoznavanju ljudskih glasbil svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Več o ljudskih glasbilih svoje domovine	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	136 32,5 %	23 47,9 %	9 22,5 %	168 33,1 %
2	91 21,7 %	7 14,6 %	10 25,0 %	108 21,3 %
3	103 24,6 %	10 20,8 %	8 20,0 %	121 23,9 %
4	49 11,7 %	6 12,5 %	4 10,0 %	59 11,6 %
5	40 9,5 %	2 4,2 %	9 22,5 %	51 10,1 %
Skupaj	419 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	507 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »želel/a bi izvedeti več o ljudskih plesih svoje domovine«

Tabela 121: Struktura učencev po želji o spoznavanju ljudskih plesih svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Več o ljudskih plesih svoje domovine	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	143 34,1 %	24 50,0 %	16 40,0 %	183 36,1 %
2	81 19,3 %	9 18,8 %	6 15,0 %	96 18,9 %
3	90 21,5 %	4 8,3 %	5 12,5 %	99 19,5 %
4	41 9,8 %	8 16,7 %	4 10,0 %	53 10,5 %
5	64 15,3 %	3 6,3 %	9 22,5 %	76 15,0 %
Skupaj	419 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	507 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Preverjanje domnev o strukturi učencev po željah, kaj bi se radi učili pri pouku glasbene vzgoje, v narodnostnih skupinah:

Tabela 122: Preizkus hi-kvadrat o strukturi učencev po željah, kaj bi se radi učili pri pouku glasbene vzgoje, v narodnostnih skupinah.

Struktura učencev po	Združevanje kategorij	hi-kvadrat p-vrednost	Razlika v strukturi statistično značilna	Razlike se kažejo predvsem v
Več o ljudski glasbi drugih ljudstev	4,5	5,16 0,523	NE	
Več o ljudski glasbi svoje domovine	4,5	19,69 0,003	DA	Večji del mešanih Slovencev si ne želi
Več o ljudskih pesmih svoje domovine	4,5	24,17 0,000	DA	Večji del mešanih Slovencev si ne želi in večji del tujcev si želi
Več o ljudskih glasbilih svoje domovine	4,5	9,17 0,164	NE	
Več o ljudskih plesih svoje domovine	4,5	9,39 0,153	NE	

Če bi primerjali želje učencev po učenju ljudske glasbe njihove domovine in mnenja učiteljev glede pomembnosti spoznavanja slovenske glasbene kulture, bi dobili naslednje podatke:

Tabela 123: Porazdelitev mnenj učencev o željah po učenju o ljudski glasbi njihove domovine in učiteljev o pomembnosti spoznavanja slovenske glasbene kulture.

	Mnenje učencev: Več o ljudski glasbi svoje domovine		Mnenje učiteljev: Pomembnost spoznavanja Slovenske glasbene kulture	
	Št. učencev	Odstotek	Št. učiteljev	Odstotek
1	175	34,6	0	0
2	115	22,7	1	1,4
3	111	21,9	8	11,4
4	52	10,3	22	31,4
5	53	10,5	39	55,7
Skupaj	506	100,0	70	100,0

Z ocenama 4 in 5 je 20,8 % učencev izrazilo željo, da bi se učili več o ljudski glasbi svoje domovine, in 87,1 % učiteljev, da je spoznavanje slovenske kulture zelo pomembno.

Če primerjamo odstotek učencev in odstotek učiteljev, bi lahko sklepali, da je mnenje učiteljev o pomembnosti spoznavanja slovenske glasbene kulture visoko, želje učencev po spoznavanju ljudske glasbe svoje domovini pa manjše.

Mnenje učenca o vplivu ljudske glasbe na ohranjanje etničnih vrednot naroda

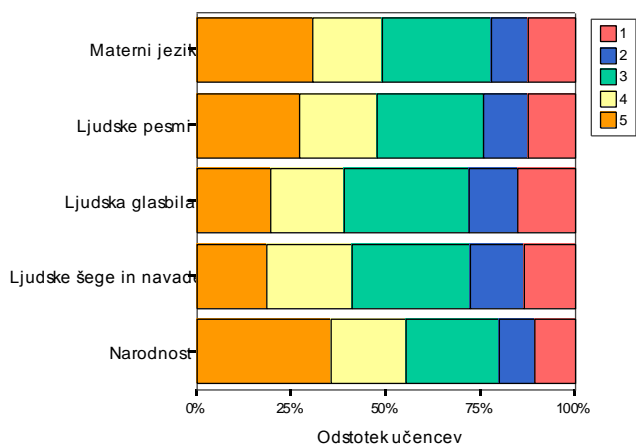
Namen vprašanja 40 je bil pridobiti podatke o tem, koliko vpliva poznavanje ljudske glasbe po mnenju učencev na ohranjanje nekaterih bistvenih prvin nekega naroda. Naštete so bile naslednje prvine: materni jezik, ljudske pesmi, ljudska glasbila, ljudske šege in navade ter narodnost. Pri vsaki prвинi je bila podana petstopenjska lestvica od 1 do 5.

Čeprav se je pri odgovorih na prejšnja vprašanja pokazalo, da ljudska glasba oziroma glasba domovine ni ravno priljubljena pri učencih, se zdi, da jo učenci kljub

vsemu doživljajo kot bistveno prvino, ki lahko pomaga pri ohranjanju narodnosti. Prav tako velja za vse ostale prvine, kot so materni jezik, ljudske pesmi, ter ljudske šege in navade. Rahlo nižji so odstotki pri njihovem mnenju o ohranjanju ljudskih glasbil z ljudsko glasbo.

Tabela 124: S spoznavanjem glasbe svoje domovine ohranjamo naslednje prvine.
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

S spoznavanjem glasbe svoje domovine ohranjamo	1	2	3	4	5	Skupaj
Materni jezik	64 12,6 %	49 9,7 %	146 28,9 %	93 18,4 %	154 30,4 %	506 100,0 %
Ljudske pesmi	63 12,6 %	58 11,6 %	140 28,1 %	104 20,8 %	134 26,9 %	499 100,0 %
Ljudska glasbila	76 15,2 %	65 13,0 %	164 32,8 %	98 19,6 %	97 19,4 %	500 100,0 %
Ljudske šege in navade	67 13,4 %	72 14,4 %	155 31,1 %	114 22,8 %	91 18,2 %	499 100,0 %
Narodnost	54 10,7 %	48 9,5 %	123 24,5 %	100 19,9 %	178 35,4 %	503 100,0 %

Slika 16: S spoznavanjem glasbe svoje domovine ohranjamo naslednje prvine.
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Vrednosti dokaj variirajo med temi prvini pri stopnji njihovih trditev od 3 do 5, zato smo podatke združili. Iz njih je razvidno naslednje:

Tabela 125: S spoznavanjem glasbe svoje domovine ohranjamo prvine (združeni podatki od 3 do 5).

S spoznavanjem glasbe svoje domovine ohranjamo	3	4	5	Skupaj
Materni jezik	146 28,9 %	93 18,4 %	154 30,4 %	393 76,5 %
Ljudske pesmi	140 28,1 %	104 20,8 %	134 26,9 %	378 73,5 %
Ljudska glasbila	164 32,8 %	98 19,6 %	97 19,4 %	359 69,8 %
Ljudske šege in navade	155 31,1 %	114 22,8 %	91 18,2 %	360 70,0 %
Narodnost	123 24,5 %	100 19,9 %	178 35,4 %	401 78,0 %

Učenci so najbolj prepričani, da se narodnost lahko ohrani s spoznavanjem ljudske glasbe (401 učencev oziroma 78,0 %), sledijo materni jezik (393 učencev oziroma 76,5 %), ljudske pesmi (378 učencev oziroma 73,5 %), ljudske šege in navade (360 učencev oziroma 70,0 %) in na koncu ljudska glasbila (359 učencev oziroma 69,8 %).

Iste trditve so predstavljene v spodnjih tabelah (od 126 do 130) glede na narodnost učencev. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v eno skupino kot »tujci«.

Pomembnost ljudske glasbe za ohranjanje maternega jezika

Tabela 126: Struktura učencev o pomembnosti ljudske glasbe za ohranjanje maternega jezika v narodnostnih skupinah.

Materni jezik	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	48 11,4 %	11 23,9 %	5 12,5 %	64 12,6 %
2	39 9,3 %	6 13,0 %	4 10,0 %	49 9,7 %
3	124 29,5 %	11 23,9 %	11 27,5 %	146 28,9 %
4	81 19,3 %	7 15,2 %	5 12,5 %	93 18,4 %
5	128 30,5 %	11 23,9 %	15 37,5 %	154 30,4 %
Skupaj	420 100,0 %	46 100,0 %	40 100,0 %	506 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Pomembnost ljudske glasbe za ohranjanje ljudskih pesmi

Tabela 127: Struktura učencev o pomembnosti ljudske glasbe za ohranjanje ljudskih pesmi svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Ljudske pesmi	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	44 10,7 %	12 25,5 %	7 17,5 %	63 12,6 %
2	49 11,9 %	4 8,5 %	5 12,5 %	58 11,6 %
3	124 30,1 %	7 14,9 %	9 22,5 %	140 28,1 %
4	83 20,1 %	13 27,7 %	8 20,0 %	104 20,8 %
5	112 27,2 %	11 23,4 %	11 27,5 %	134 26,9 %
Skupaj	412 100,0 %	47 100,0 %	40 100,0 %	499 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Pomembnost glasbene vzgoje za ohranjanje ljudskih glasbil

Tabela 128: Struktura učencev o pomembnosti ljudske glasbe za ohranjanje ljudskih glasbil svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Ljudska glasbila	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	58 14,0 %	11 23,9 %	7 17,5 %	76 15,2 %
2	57 13,8 %	4 8,7 %	4 10,0 %	65 13,0 %
3	132 31,9 %	18 39,1 %	14 35,0 %	164 32,8 %
4	85 20,5 %	7 15,2 %	6 15,0 %	98 19,6 %
5	82 19,8 %	6 13,0 %	9 22,5 %	97 19,4 %
Skupaj	414 100,0 %	46 100,0 %	40 100,0 %	500 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Pomembnost ljudske glasbe za ohranjanje ljudskih šeg in navad

Tabela 129: Struktura učencev o pomembnosti ljudske glasbe za ohranjanje ljudskih šeg in navad svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Ljudske šege in navade	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	49 11,9 %	13 28,3 %	5 12,5 %	67 13,4 %
2	61 14,8 %	5 10,9 %	6 15,0 %	72 14,4 %
3	129 31,2 %	15 32,6 %	11 27,5 %	155 31,1 %
4	95 23,0 %	8 17,4 %	11 27,5 %	114 22,8 %
5	79 19,1 %	5 10,9 %	7 17,5 %	91 18,2 %
Skupaj	413 100,0 %	46 100,0 %	40 100,0 %	499 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Pomembnost ljudske glasbe za ohranjanje narodnosti

Tabela 130: Struktura učencev o pomembnosti ljudske glasbe za ohranjanje narodnosti svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Narodnost	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	45 10,8 %	7 15,2 %	2 5,0 %	54 10,7 %
2	36 8,6 %	8 17,4 %	4 10,0 %	48 9,5 %
3	101 24,2 %	10 21,7 %	12 30,0 %	123 24,5 %
4	88 21,1 %	7 15,2 %	5 12,5 %	100 19,9 %
5	147 35,3 %	14 30,4 %	17 42,5 %	178 35,4 %
Skupaj	417 100,0 %	46 100,0 %	40 100,0 %	503 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Preverjanje domnev o strukturi učencev po ohranjanju narodnosti v narodnostnih skupinah:

Tabela 131: Preizkus hi-kvadrat o strukturi učencev po ohranjanju narodnosti v narodnostnih skupinah.

Struktura učencev po	Združevanje kategorij	hi - kvadrat p - vrednost	Razlika v strukturi statistično značilna	Razlike se kažejo predvsem v
Materni jezik	1,2	7,87 0,248	NE	
Ljudske pesmi	1,2	8,23 0,222	NE	
Ljudska glasbila	/	6,93 0,544	NE	
Ljudske šege in navade	/	11,51 0,175	NE	
Narodnost	1,2	7,61 0,269	NE	

Pomen spoznavanja glasbe svoje domovine za učenca

Pri vprašanju 41 se je kot pri vprašanju 40 še enkrat pokazalo, da čeprav ljudska glasba ni priljubljena pri učencih, jim njeno spoznavanje kljub vsemu nekaj pomeni. Največ učencev je podalo srednjo vrednost (niti veliko niti malo: 209 učencev oziroma 41,1 %), zanemarljiv tudi ni odstotek tistih, ki jim spoznavanje glasbe njihove domovine veliko pomeni (143 učencev oziroma 28,1 %). Ti rezultati nakazujejo, da si učenci še vedno niso na jasnem o pomenu, ki jih ima ljudska glasba za njih: je nepriljubljena in hkrati pomembna po njihovem mišljenju. Njihova nedoslednost glede pridavanja pomembnosti ljudski glasbi (kar velja tudi za ostale vrednote ali stališča) je značilno za obdobje zgodnjega mladostniškega obdobja, ko se vrednote in stališča še vedno oblikujejo in velikokrat spreminjajo, dokler ne dosežejo neko stalnico, ponavadi v poznem mladostniškem obdobju.

Tabela 132: Spoznavanje glasbe moje domovine mi pomeni.

Spoznavanje glasbe moje domovine mi pomeni	Št. učencev	Odstotek
Zelo veliko	55	10,8 %
Veliko	143	28,1 %
Niti veliko niti malo	209	41,1 %
Malo	62	12,2 %
Zelo malo	39	7,7 %
Skupaj	508	100,0 %

Iste trditve so predstavljene v tabeli 133 glede na narodnost učencev. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v eno skupino kot »tujci«.

Pomen, ki ga učenci pripisujejo spoznavanju glasbe svoje domovine

Tabela 133: Struktura učencev po pomenu spoznavanja glasbe svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Spoznavanje glasbe moje domovine mi pomeni	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Zelo veliko	43 10,2 %	3 6,3 %	9 23,1 %	55 10,8 %
Veliko	124 29,5 %	9 18,8 %	10 25,6 %	143 28,1 %
Niti veliko niti malo	170 40,4 %	24 50,0 %	15 38,5 %	209 41,1 %
Malo	50 11,9 %	8 16,7 %	4 10,3 %	62 12,2 %
Zelo malo	34 8,1 %	4 8,3 %	1 2,6 %	39 7,7 %
Skupaj	421 100,0 %	48 100,0 %	39 100,0 %	508 100,0 %

Preverjanje domneve o strukturi učencev po pomenu spoznavanja glasbe domovine učenca v narodnostnih skupinah:

Tabela 134: Preizkus hi-kvadrat o strukturi učencev po pomenu spoznavanja glasbe domovine učenca v narodnostnih skupinah.

Struktura učencev po	Združevanje kategorij	hi - kvadrat p - vrednost	Razlika v strukturi statistično značilna	Razlike se kažejo predvsem v
Pomenu spoznavanja glasbe moje domovine mi pomeni	Zelo veliko, veliko in malo, zelo malo	6,06 0,195	NE	

Učenec in njegovi občutki pri poslušanju ljudske glasbe

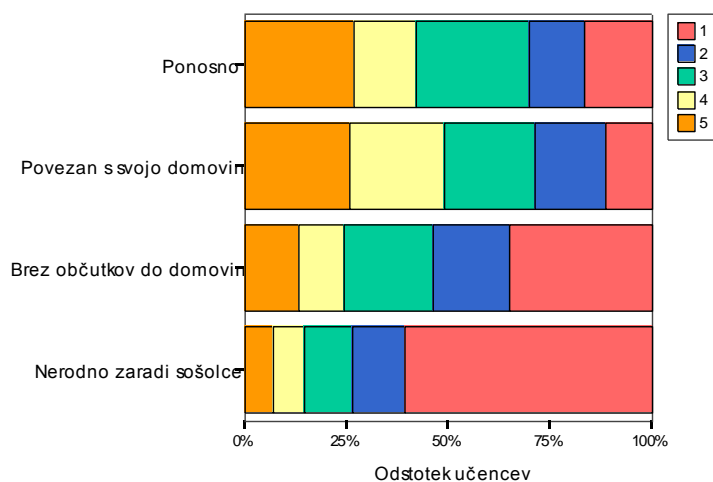
Namen 42. vprašanja je bil spoznati občutke, ki jih sproža poslušanje ljudske glasbe pri učencih, in poiskati morebitne vzroke njene nepriljubljenosti pri njih. Učenci so pri vprašanju »Ob poslušanju glasbe moje domovine se počutim ...« imeli na voljo naslednje trditve: ponosno, povezan s svojo domovino, brez občutkov do domovine in nerodno zaradi sošolcev, ki se norčujejo zaradi poslušanja te glasbe. Pri vsaki trditvi je bila na voljo petstopenjska lestvica od 1 do 5.

Tabela 135: Ob poslušanju glasbe moje domovine se počutim ...
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Ob poslušanju glasbe moje domovine se počutim	1	2	3	4	5	Skupaj
Ponosno	83 16,7 %	67 13,5 %	138 27,8 %	77 15,5 %	132 26,6 %	497 100,0 %
Povezan s svojo domovino	57 11,5 %	87 17,5 %	110 22,2 %	115 23,2 %	127 25,6 %	496 100,0 %
Brez občutkov do domovine	174 35,2 %	92 18,6 %	109 22,0 %	54 10,9 %	66 13,3 %	495 100,0 %
Nerodno zaradi sošolcev	297 60,9 %	63 12,9 %	58 11,9 %	36 7,4 %	34 7,0 %	488 100,0 %

Zanimivo je nihanje rezultatov pri 1. in 2. trditvi pri stopnjah od 3 do 5. Učenci se pri poslušanju glasbe iz svoje domovine očitno čutijo ponosni in povezani s svojo

domovino, tudi niso brez občutkov ob njenem poslušanju. Najbolj zanimiva je zadnja trditev, ki kaže njihovo prepričanost, da jim ni nerodno poslušati ljudske glasbe vpricho svojih sošolcev, kar govori o tem, da sošolci in njihov vpliv naj ne bi bili vzrok za slabo priljubljenost ljudske glasbe.

Slika 17: Ob poslušanju glasbe svoje domovine se počutim ...
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

V spodnjih tabelah (od tabele 136 do 139) so predstavljene trditve učencev glede na njihovo narodnost. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v eno skupino kot »tujci«.

Trditev »ob poslušanju glasbe svoje domovine se počutim ponosno«

Tabela 136: Struktura učencev po ponosu ob poslušanju glasbe svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Ponosno	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	65 15,9 %	14 29,2 %	4 10,3 %	83 16,7 %
2	57 13,9 %	7 14,6 %	3 7,7 %	67 13,5 %
3	117 28,5 %	13 27,1 %	8 20,5 %	138 27,8 %
4	68 16,6 %	3 6,3 %	6 15,4 %	77 15,5 %
5	103 25,1 %	11 22,9 %	18 46,2 %	132 26,6 %
Skupaj	410 100,0 %	48 100,0 %	39 100,0 %	497 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »ob poslušanju glasbe svoje domovine se počutim povezan s svojo domovino«

Tabela 137: Struktura učencev po povezanosti s svojo domovino ob poslušanju glasbe svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Povezan s svojo domovino	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	45 11,0 %	10 21,3 %	2 5,1 %	57 11,5 %
2	70 17,1 %	10 21,3 %	7 17,9 %	87 17,5 %
3	95 23,2 %	7 14,9 %	8 20,5 %	110 22,2 %
4	101 24,6 %	10 21,3 %	4 10,3 %	115 23,2 %
5	99 24,1 %	10 21,3 %	18 46,2 %	127 25,6 %
Skupaj	410 100,0 %	47 100,0 %	39 100,0 %	496 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »glasbe domovine mi ne vzbuja občutkov«

Tabela 138: Struktura učencev po vzbujanju občutkov ob poslušanju glasbe svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Glasba ne vzbuja občutkov	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	142 34,7 %	16 34,0 %	16 41,0 %	174 35,2 %
2	81 19,8 %	5 10,6 %	6 15,4 %	92 18,6 %
3	88 21,5 %	15 31,9 %	6 15,4 %	109 22,0 %
4	45 11,0 %	3 6,4 %	6 15,4 %	54 10,9 %
5	53 13,0 %	8 17,0 %	5 12,8 %	66 13,3 %
Skupaj	409 100,0 %	47 100,0 %	39 100,0 %	495 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »ob poslušanju glasbe svoje domovine se počutim nerodno«

Tabela 139: Struktura učencev po nelagodnih občutkih ob poslušanju glasbe svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Nerodno	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	242 60,2 %	31 66,0 %	24 61,5 %	297 60,9 %
2	52 12,9 %	6 12,8 %	5 12,8 %	63 12,9 %
3	53 13,2 %	2 4,3 %	3 7,7 %	58 11,9 %
4	30 7,5 %	4 8,5 %	2 5,1 %	36 7,4 %
5	25 6,2 %	4 8,5 %	5 12,8 %	34 7,0 %
Skupaj	402 100,0 %	47 100,0 %	39 100,0 %	488 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Preverjanje domnev o strukturi učencev po občutkih ob poslušanju glasbe njihove domovine v narodnostnih skupinah:

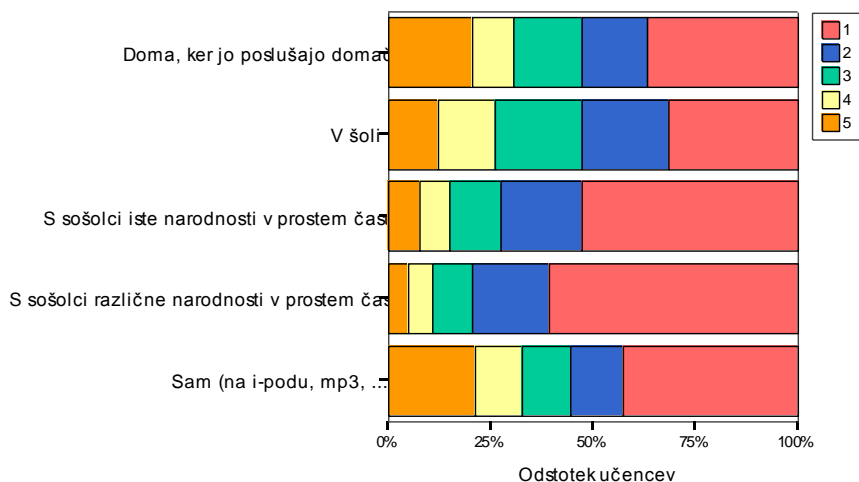
Tabela 140: Preizkus hi-kvadrat o strukturi učencev po občutkih ob poslušanju glasbe njihove domovine v narodnostnih skupinah.

Struktura narodnosti učencev po	Združevanje kategorij	hi-kvadrat p-vrednost	Razlika v strukturi statistično značilna	Razlike se kažejo predvsem v
Ponosno	/	16,67 0,034	DA	Velik del tujih učencev se počuti zelo ponosno, mešani Slovenci manj
Povezan s svojo domovino	/	17,54 0,025	DA	Velik del tujih učencev se počuti zelo povezanih
Ne vzbuja občutkov	/	7,61 0,473	NE	
Nerodno	4,5	4,39 0,623	NE	

Učenec in njegovi načini poslušanja glasbe iz domovine

Tabela 141: Glasbo svoje domovine poslušam največkrat.
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Glasbo moje domovine poslušam največkrat	1	2	3	4	5	Skupaj
Doma, ker jo poslušajo domači	184 37,0 %	78 15,7 %	83 16,7 %	51 10,3 %	101 20,3 %	497 100,0 %
V šoli	158 31,7 %	106 21,2 %	105 21,0 %	70 14,0 %	60 12,0 %	499 100,0 %
S sošolci iste narodnosti v prostem času	263 53,0 %	98 19,8 %	61 12,3 %	36 7,3 %	38 7,7 %	496 100,0 %
S sošolci različne narodnosti v prostem času	299 60,8 %	92 18,7 %	49 10,0 %	28 5,7 %	24 4,9 %	492 100,0 %
Sam (na i-podu, mp3, ...)	211 42,6 %	64 12,9 %	58 11,7 %	57 11,5 %	105 21,2 %	495 100,0 %

Slika 18: Glasbo svoje domovine poslušam največkrat.
(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Vprašanje 43 govori o tem, kje poslušajo učenci ljudsko glasbo največ. Učenci so imeli na voljo pet trditvev in pri vsaki trditvi na voljo petstopenjsko lestvico od 1 do 5. Podatki potrjujejo njihove trditve od prej, da ljudska glasba ni priljubljena zvrst glasbe in da je ne poslušajo niti v krogu družine ali sošolcev (iste ali različne narodnosti), niti po tako imenovanih individualnih medijih kot so iPodi, mp3-ji in podobno, ki omogočajo veliko mero zasebnosti. Prav tako veliko učencev trdi, da ne poslušajo glasbe »sami« (po iPodu, mp3-ju in podobno, 211 učencev oziroma 42,6 %), kar kaže, da ljudske glasbe ne poslušajo, pa čeprav jim ti mediji dopuščajo veliko zasebnost v primeru v primeru če bi jim bilo nerodno poslušati to zvrst glasbe doma ali v krogu njihovih sošolcev. S tem se potrjujejo njihove trditve iz vprašanja 42, da se s trditvijo »ne poslušam ljudske glasbe zaradi tega, ker se sošolci norčujejo iz mene« ne strinjajo.

Iste trditve so prikazane v spodnjih tabelah glede na narodnost učencev. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v eno skupino kot »tujci«.

Trditev »glasbo domovine poslušam doma z domačimi«

Tabela 142: Struktura učencev po poslušanju glasbe svoje domovine doma z domačimi v narodnostnih skupinah.

Doma z domačimi	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	154 37,5 %	22 47,8 %	8 20,0 %	184 37,0 %
2	68 16,5 %	7 15,2 %	3 7,5 %	78 15,7 %
3	75 18,2 %	8 17,4 %	0 ,0 %	83 16,7 %
4	44 10,7 %	2 4,3 %	5 12,5 %	51 10,3 %
5	70 17,0 %	7 15,2 %	24 60,0 %	101 20,3 %
Skupaj	411 100,0 %	46 100,0 %	40 100,0 %	497 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »glasbo domovine poslušam v šoli«

Tabela 143: Struktura učencev po poslušanju glasbe svoje domovine doma v šoli v narodnostnih skupinah.

V šoli	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	125 30,3 %	18 39,1 %	15 37,5 %	158 31,7 %
2	93 22,5 %	6 13,0 %	7 17,5 %	106 21,2 %
3	86 20,8 %	13 28,3 %	6 15,0 %	105 21,0 %
4	61 14,8 %	5 10,9 %	4 10,0 %	70 14,0 %
5	48 11,6 %	4 8,7 %	8 20,0 %	60 12,0 %
Skupaj	413 100,0 %	46 100,0 %	40 100,0 %	499 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »glasbo domovine poslušam s sošolci iste narodnosti v prostem času«

Tabela 144: Struktura učencev po poslušanju glasbe svoje domovine s sošolci iste narodnosti v prostem času v narodnostnih skupinah.

S sošolci iste narodnosti v prostem času	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	219 53,4 %	28 60,9 %	16 40,0 %	263 53,0 %
2	85 20,7 %	8 17,4 %	5 12,5 %	98 19,8 %
3	51 12,4 %	5 10,9 %	5 12,5 %	61 12,3 %
4	29 7,1 %	4 8,7 %	3 7,5 %	36 7,3 %
5	26 6,3 %	1 2,2 %	11 27,5 %	38 7,7 %
Skupaj	410 100,0 %	46 100,0 %	40 100,0 %	496 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »glasbo domovine poslušam s sošolci različne narodnosti v prostem času«

Tabela 145: Struktura učencev po poslušanju glasbe svoje domovine s sošolci različne narodnosti v prostem času v narodnostnih skupinah.

S sošolci različne narodnosti v prostem času	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	254 62,4 %	29 63,0 %	16 41,0 %	299 60,8 %
2	81 19,9 %	7 15,2 %	4 10,3 %	92 18,7 %
3	36 8,8 %	6 13,0 %	7 17,9 %	49 10,0 %
4	22 5,4 %	3 6,5 %	3 7,7 %	28 5,7 %
5	14 3,4 %	1 2,2 %	9 23,1 %	24 4,9 %
Skupaj	407 100,0 %	46 100,0 %	39 100,0 %	492 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Trditev »glasbo domovine poslušam sam na i-podu, mp3-ju ...«

Tabela 146: Struktura učencev po poslušanju glasbe svoje domovine sam (na i-podu, mp3-ji ...) v narodnostnih skupinah.

Sam na i-podu, mp3, ...	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
1	180 43,9 %	20 43,5 %	11 28,2 %	211 42,6 %
2	55 13,4 %	6 13,0 %	3 7,7 %	64 12,9 %
3	50 12,2 %	5 10,9 %	3 7,7 %	58 11,7 %
4	46 11,2 %	6 13,0 %	5 12,8 %	57 11,5 %
5	79 19,3 %	9 19,6 %	17 43,6 %	105 21,2 %
Skupaj	410 100,0 %	46 100,0 %	39 100,0 %	495 100,0 %

(1 – sploh se ne strinjam, . . . 5 – popolnoma se strinjam)

Preverjanje domnev o strukturi učencev po poslušanju glasbe svoje domovine v narodnostnih skupinah:

Tabela 147: Preizkus hi-kvadrat o strukturi učencev po poslušanju glasbe svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Struktura učencev po	Združevanje kategorij	hi-kvadrat p-vrednost	Razlika v strukturi statistično značilna	Razlike se kažejo predvsem v
Doma z domačimi	4,5	39,69 0,000	DA	Zelo velik del tujih učencev izbralo 4,5
V šoli	/	8,92 0,349	NE	
S sošolci iste narodnosti v prostem času	4,5	15,24 0,018	DA	Večji del Slovencev in mešanih Slovencev se ne strinja
S sošolci različne narodnosti v prostem času	3,4,5	21,55 0,000	DA	Večji del Slovencev in mešanih Slovencev ne
Sam na i-podu, mp3-ju ...	3,4,5	6,66 0,155	NE	

V spodnjih tabelah so predstavljeni tudi podatki učencev o tem, kje poslušajo glasbo svoje domovine, v povezavi s poudarjanjem te glasbe v krogu njihove družine:

Poslušanje glasbe domovine doma z domačimi

Tabela 148: Kontingenčna tabela: poudarjanje glasbe svoje domovine doma - poslušanje glasbe doma z domačimi.

Poudarjanje glasbe moje domovine doma	Doma z domačimi			Skupaj
	1-2	3	4-5	
Zelo poudarja, poudarja	70 14,1 %	33 6,7 %	91 18,4 %	194 39,2 %
Niti poudarja niti ne poudarja	126 25,5 %	32 6,5 %	38 7,7 %	196 39,6 %
Ne poudarja, sploh ne poudarja	66 13,3 %	18 3,6 %	21 4,2 %	105 21,2 %
Skupaj	262 52,9 %	83 16,8 %	150 30,3 %	495 100,0 %

Poslušanje glasbe domovine v šoli

Tabela 149: Kontingenčna tabela: poudarjanje glasbe svoje domovine doma - poslušanje glasbe v šoli.

Poudarjanje glasbe moje domovine doma	V šoli			Skupaj
	1-2	3	4-5	
Zelo poudarja, poudarja	97 19,5 %	39 7,8 %	58 11,7 %	194 39,0 %
Niti poudarja niti ne poudarja	101 20,3 %	48 9,7 %	47 9,5 %	196 39,4 %
Ne poudarja, sploh ne poudarja	66 13,3 %	18 3,6 %	23 4,6 %	107 21,5 %
Skupaj	264 53,1 %	105 21,1 %	128 25,8 %	497 100,0 %

Poslušanje glasbe domovine s sošolci iste narodnosti

150: Kontingenčna tabela: poudarjanje glasbe svoje domovine doma - poslušanje glasbe s sošolci iste narodnosti.

Poudarjanje glasbe moje domovine doma	S sošolci iste narodnosti			Skupaj
	1-2	3	4-5	
Zelo poudarja, poudarja	118 23,9 %	31 6,3 %	44 8,9 %	193 39,1 %
Niti poudarja niti ne poudarja	159 32,2 %	20 4,0 %	17 3,4 %	196 39,7 %
Ne poudarja, sploh ne poudarja	84 17,0 %	10 2,0 %	11 2,2 %	105 21,3 %
Skupaj	361 73,1 %	61 12,3 %	72 14,6 %	494 100,0 %

Poslušanje glasbe domovine s sošolci različnih narodnosti

Tabela 151: Kontingenčna tabela: poudarjanje glasbe moje domovine doma - poslušanje glasbe s sošolci iste narodnosti.

Poudarjanje glasbe moje domovine doma	S sošolci različnih narodnosti			Skupaj
	1-2	3	4-5	
Zelo poudarja, poudarja	132 26,9 %	29 5,9 %	30 6,1 %	191 39,0 %
Niti poudarja niti ne poudarja	167 34,1 %	15 3,1 %	12 2,4 %	194 39,6 %
Ne poudarja, sploh ne poudarja	91 18,6 %	4 0,8 %	10 2,0 %	105 21,4 %
Skupaj	390 79,6 %	48 9,8 %	52 10,6 %	490 100,0 %

Poslušanje glasbe domovine »sam« (ipod, mp3)

Tabela 152: Kontingenčna tabela: poudarjanje glasbe moje domovine doma - poslušanje glasbe sam na i-podu, mp3-ju ...

Poudarjanje glasbe moje domovine doma	Sam (ipod, mp3)			Skupaj
	1-2	3	4-5	
Zelo poudarja, poudarja	82 16,6 %	20 4,1 %	90 18,3 %	192 38,9 %
Niti poudarja niti ne poudarja	121 24,5 %	32 6,5 %	42 8,5 %	195 39,6 %
Ne poudarja, sploh ne poudarja	71 14,4 %	6 1,2 %	29 5,9 %	106 21,5 %
Skupaj	274 55,6 %	58 11,8 %	161 32,7 %	493 100,0 %

Preverjanje domnev o povezanosti poudarjanja glasbe moje domovine doma in s krajem poslušanja glasbe:

Tabela 153: Preizkus hi-kvadrat o povezanosti poudarjanja glasbe moje domovine doma in s krajem poslušanja glasbe.

Povezanost poudarjanja glasbe svoje domovine doma in s krajem poslušanja	hi-kvadrat p-vrednost	Povezanost statistično značilna	Povezanost se kaže predvsem v
Doma z domačimi	46,20 0,000	DA	Zelo poudarja, poudarja – 4,5 več Niti – niti, ne poudarja – 1,2 več
V šoli	6,30 0,178	NE	
S sošolci iste narodnosti	24,60 0,000	DA	Zelo poudarja, poudarja – 4,5 več Niti – niti, ne poudarja – 1,2 več
S sošolci različnih narodnosti	23,04 0,000	DA	Zelo poudarja, poudarja – 3,4,5 več Niti – niti, ne poudarja – 1,2 več
Sam (i-Pod, mp3)	37,08 0,000	DA	Zelo poudarja, poudarja – 4,5 več Niti – niti, ne poudarja – 1,2 več

Priljubljene skupine in posamezniki, ki izvajajo ljudsko glasbo (ali katero koli glasbo s prviniami ljudske glasbe)

Tabela 154: Skupina ali posamezniki iz moje domovine, ki jih poslušam.

Skupina ali posamezniki iz moje domovine, ki jih poslušam	Število učencev	Odstotek
Brez odg.	381	74,1 %
Himna države	6	1,2 %
Izvajalci iz izvirne domovine	17	3,3 %
Narodno-zabavna	49	9,5 %
Ne maram ljudske glasbe svoje domovine	4	,8 %
Sodobni izvajalci	52	10,1 %
Zabavna z elementi ljudske glasbe	5	1,0 %
Skupaj	514	100,0 %

V 44. vprašanju je število učencev (381 učencev oziroma 74,1 %), ki niso odgovorili nanj, samo še potrditev več, da ljudske glasbe ne poslušajo. V kolikor jo že poslušajo (pri tem so učenci imeli možnost prostega odgovora), je zanemarljivo število tistih, ki so podali nekakše odgovore, kateri stil ljudske glasbe je najbolj privlačen (zabavna glasba s prvinami ljudske glasbe in narodnozabavna glasba).

Dejavnosti učencev po šoli in povezanost teh dejavnosti s stopnjo priljubljenosti ljudske glasbe pri učencih

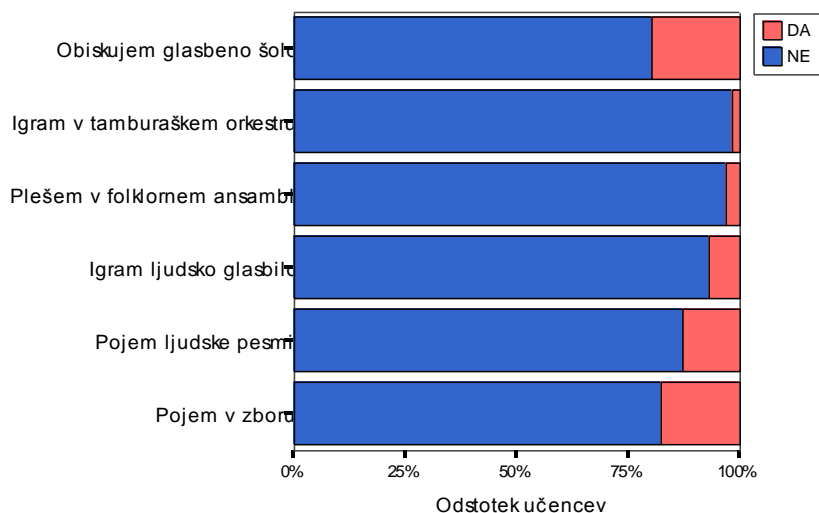
Namen 45. vprašanja je bil ugotoviti, v kakšnem obsegu se učenci ukvarjajo z dejavnostmi, za katere se domneva, da naj bi na splošno vplivali na pozitiven odnos do ljudske glasbe. Učenci so imeli na razpolago naslednje dejavnosti: obiskovanje glasbene šole, igranje v tamburaškem orkestru, plesanje v folklorni skupini, igranje ljudskega glasbila, petje ljudskih pesmi ali petje v zboru (šolskem ali katerem koli zboru). Pri vsaki dejavnosti so imeli na voljo dvostopenjsko lestvico »da ali ne«.

Razmeroma malo učencev se ukvarja z omenjenimi dejavnostmi, od tega jih največ učencev obiskuje glasbeno šolo (100 učencev oziroma 19,6 %) oziroma pojejo v zboru (90 učencev oziroma 17,7 %), sledi petje ljudskih pesmi (65 učencev oziroma 12,7 %), igranje ljudskega glasbila (35 učencev oziroma 6,9 %), plesanje v folklorni skupini (16 učencev oziroma 3,1 %) in na koncu igranje v tamburaškem orkestru (9 učencev oziroma 1,8 %).

Zelo maloštevilna udeležba učencev pri teh dejavnosti lahko kaže, da se večina učencev pravzaprav nima možnosti seznaniti se z ljudsko glasbo razen v krogu svoje družine ali v šoli v okviru obveznega učnega načrta, kar je lahko eden od razlogov za precejšnjo nepriljubljenost ljudske glasbe pri učencih v zgodnjem mladostniškem obdobju.

Tabela 155: Udeležba pri dejavnostih v prostem času.

V prostem času	DA	NE	Skupaj
Obiskujem glasbeno šolo	100 19,6 %	411 80,4 %	511 100,0 %
Igram v tamburaškem orkestru	9 1,8 %	502 98,2 %	511 100,0 %
Plešem v folklornem ansamblu	16 3,1 %	495 96,9 %	511 100,0 %
Igram ljudsko glasbilo	35 6,9 %	474 93,1 %	509 100,0 %
Pojem ljudske pesmi	65 12,7 %	446 87,3 %	511 100,0 %
Pojem v zboru	90 17,7 %	418 82,3 %	508 100,0 %

Slika 19: Udeležba pri dejavnostih v prostem času.

Podatki o udeležbi učencev pri dejavnostih v prostem času po narodnosti so podani v spodnjih tabelah. Učenci, katerih starši so mešane tuje narodnosti, in učenci, katerih starši so iste tuje narodnosti, so združeni v eno skupino kot »tujci«.

Obiskovanje glasbene šole

Tabela 156: Struktura učencev po obiskovanju glasbene šole v narodnostnih skupinah.

Obiskujem glasbeno šolo	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
DA	90 21,2 %	8 16,7 %	2 5,1 %	100 19,6 %
NE	334 78,8 %	40 83,3 %	37 94,9 %	411 80,4 %
Skupaj	424 100,0 %	48 100,0 %	39 100,0 %	511 100,0 %

Igranje v tamburaškem orkestru

Tabela 157: Struktura učencev po igranju v tamburaškem orkestru v narodnostnih skupinah.

Igram v tamburaškem orkestru	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
DA	5 1,2 %	3 6,3 %	1 2,6 %	9 1,8 %
NE	419 98,8 %	45 93,8 %	38 97,4 %	502 98,2 %
Skupaj	424 100,0 %	48 100,0 %	39 100,0 %	511 100,0 %

Plesanje v folklornem ansamblu

Tabela 158: Struktura učencev po plesanju v folklornem ansamblu v narodnostnih skupinah.

Plešem v folklornem ansamblu	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
DA	11 2,6 %	3 6,3 %	2 5,1 %	16 3,1 %
NE	413 97,4 %	45 93,8 %	37 94,9 %	495 96,9 %
Skupaj	424 100,0 %	48 100,0 %	39 100,0 %	511 100,0 %

Igranje ljudskega glasbila

Tabela 159: Struktura učencev po igranju ljudskega glasbila v narodnostnih skupinah.

Igram ljudsko glasbilo	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
DA	29 6,9 %	5 10,4 %	1 2,6 %	35 6,9 %
NE	393 93,1 %	43 89,6 %	38 97,4 %	474 93,1 %
Skupaj	422 100,0 %	48 100,0 %	39 100,0 %	509 100,0 %

Petje ljudskih pesmi

Tabela 160: Struktura učencev po petju ljudskih pesmi v narodnostnih skupinah.

Pojem ljudske pesmi	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
DA	54 12,7 %	5 10,4 %	6 15,4 %	65 12,7 %
NE	370 87,3 %	43 89,6 %	33 84,6 %	446 87,3 %
Skupaj	424 100,0 %	48 100,0 %	39 100,0 %	511 100,0 %

Petje v zboru

Tabela 161: Struktura učencev po petju v zboru v narodnostnih skupinah.

Pojem v zboru	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
DA	75 17,7 %	10 21,3 %	5 13,2 %	90 17,7 %
NE	348 82,3 %	37 78,7 %	33 86,8 %	418 82,3 %
Skupaj	423 100,0 %	47 100,0 %	38 100,0 %	508 100,0 %

Preverjanje domnev o strukturi učencev po dejavnostih v narodnostnih skupinah:

Tabela 162: Hi-kvadrat preizkus o strukturi učencev po aktivnostih v narodnostnih skupinah

Struktura narodnosti učencev po dejavnostih	hi-kvadrat p-vrednost	Razlika v strukturi statistično značilna	Razlike se kažejo predvsem v
Obiskujem glasbeno šolo	6,16 0,046	DA	Nekoliko več Slovencev in mešanih Slovencev obiskuje glasbeno šolo kot tujcev
Igram v tamburaškem orkestru	6,57 0,038	(DA) Premajhne vrednosti za sklepanje	V tamburaškem orkestru igra nekoliko več mešanih Slovencev kot ostalih
Plešem v folklornem ansamblu	2,46 0,293	(NE) Premajhne vrednosti za sklepanje	
Igram ljudsko glasbilo	2,07 0,355	(NE) Premajhne vrednosti za sklepanje	
Pojem ljudske pesmi	0,48 0,787	NE	
Pojem v zboru	0,95 0,622	NE	

Tabela 163 prikazuje pomembnost udeležbe v tamburaškem orkestru in vpliv te dejavnosti na občutek povezanosti z domovino z ljudsko glasbo:

Tabela 163: Kontingenčna tabela: igranje v tamburaškem orkestru – občutek povezanosti s svojo domovino z ljudsko glasbo.

Ljudska glasba	Igram v tamburaškem orkestru		Skupaj
	DA	NE	
1-2	3 0,6 %	180 35,9 %	183 36,5 %
3	2 0,4 %	169 33,7 %	171 34,1 %
4-5	2 0,4 %	145 28,9 %	147 29,3 %
Skupaj	7 1,4 %	494 98,6 %	501 100,0 %

Tabela 164 prikazuje pomembnost udeležbe v tamburaškem orkestru in vpliv te dejavnosti na občutek povezanosti z domovino z zabavno glasbo v maternem jeziku:

Tabela 164: Kontingenčna tabela: igranje v tamburaškem orkestru - občutek povezanosti s svojo domovino z zabavno glasbo v maternem jeziku.

Zabavna glasba v maternem jeziku	Igram v tamburaškem orkestru		Skupaj
	DA	NE	
1-2	1 0,2 %	123 24,6 %	124 24,8 %
3	1 0,2 %	157 31,4 %	158 31,6 %
4-5	5 1,0 %	213 42,6 %	218 43,6 %
Skupaj	7 1,4 %	493 98,6 %	500 100,0 %

Tabela 165 prikazuje pomembnost udeležbe v tamburaškem orkestru in vpliv te dejavnosti na poudarjanje glasbe domovine:

Tabela 165: Kontingenčna tabela: igranje v tamburaškem orkestru - poudarjanje glasbe svoje domovine doma.

Poudarjanje glasbe	Igram v tamburaškem orkestru		Skupaj
	DA	NE	
Zelo poudarja, poudarja	5 1,0 %	191 37,5 %	196 38,5 %
Niti poudarja niti ne poudarja	3 0,6 %	198 38,9 %	201 39,5 %
Ne poudarja, sploh ne poudarja	1 0,2 %	111 21,8 %	112 22,0 %
Skupaj	9 1,8 %	500 98,2 %	509 100,0 %

Tabela 166 prikazuje pomembnost udeležbe v tamburaškem orkestru in vpliv te dejavnosti na poslušanje ljudske glasbe:

Tabela 166: Kontingenčna tabela: igranje v tamburaškem orkestru - poslušanje ljudske glasbe.

Ljudska glasba	Igram v tamburaškem orkestru		Skupaj
	DA	NE	
1-2	5 1,0 %	384 76,0 %	389 77,0 %
3	0 0,0 %	63 12,5 %	63 12,5 %
4-5	4 0,8 %	49 9,7 %	53 10,5 %
Skupaj	9 1,8 %	496 98,2 %	505 100,0 %

Tabela 167 prikazuje pomembnost udeležbe v tamburaškem orkestru in vpliv te dejavnosti na poslušanje narodnozabavne glasbe:

Tabela 167: Kontingenčna tabela: igranje v tamburaškem orkestru - poslušanje narodno-zabavne glasbe.

Narodnozabavna glasba	Igram v tamburaškem orkestru		Skupaj
	DA	NE	
1-2	4 0,8 %	319 62,9 %	323 63,7 %
3	2 0,4 %	71 14,0 %	73 14,4 %
4-5	3 0,6 %	108 21,3 %	111 21,9 %
Skupaj	9 1,8 %	498 98,2 %	507 100,0 %

Tabela 168 prikazuje pomembnost udeležbe v tamburaškem orkestru in vpliv te dejavnosti na poslušanje turbofolk glasbe:

Tabela 168: Kontingenčna tabela: igranja v tamburaškem orkestru - poslušanje turbofolk glasbe.

Turbo folk glasba	Igram v tamburaškem orkestru		Skupaj
	DA	NE	
1-2	6 1,2 %	328 64,7 %	334 65,9 %
3	2 0,4 %	69 13,6 %	71 14,0 %
4-5	1 0,2 %	101 19,9 %	102 20,1 %
Skupaj	9 1,8 %	498 98,2 %	507 100,0 %

Tabela 169 prikazuje pomembnost udeležbe v tamburaškem orkestru in vpliv te dejavnosti na poslušanje glasbe iz domovine:

Tabela 169: Kontingenčna tabela: igranje v tamburaškem orkestru - poslušanje glasbe svoje domovine

Glasba moje domovine	Igram v tamburaškem orkestru		Skupaj
	DA	NE	
1-2	4 0,8 %	274 54,2 %	278 54,9 %
3	2 0,4 %	101 20,0 %	103 20,4 %
4-5	3 0,6 %	122 24,1 %	125 24,7 %
Skupaj	9 1,8 %	497 98,2 %	506 100,0 %

Tabela 170: Preizkus hi-kvadrat o povezanosti igranja v tamburaškem orkestru in poslušanjem glasbe.

Povezanost igranja v tamburaškem orkestru in	hi-kvadrat z razmerjem verjetij p-vrednost	Povezanost statistično značilna	Povezanost se kaže predvsem v
Ljudska glasba	0,14 0,931	NE	
Zabavna glasba v maternem jeziku	2,27 0,320	NE	
Poudarjanje glasbe	1,30 0,521	NE	
Ljudska glasba	8,49 0,014	DA	da 4-5 več, ne 1-2, 3 več
Narodnozabavna glasba	1,40 0,496	NE	
Turbofolk glasba	0,81 0,665	NE	
Glasba moje domovine	0,46 0,794	NE	

Tabela 172 prikazuje pomembnost udeležbe v folklornem ansamblu in vpliv te dejavnosti na občutek povezanosti z domovino preko ljudske glasbe:

Tabela 171: Kontingenčna tabela: plesanje v folklornem ansamblu – občutek povezanosti z domovino preko ljudske glasbe.

Ljudska glasba	Plešem v folklornem ansamblu		Skupaj
	DA	NE	
1-2	6 1,2 %	177 35,3 %	183 36,5 %
3	5 1,0 %	166 33,1 %	171 34,1 %
4-5	3 0,6 %	144 28,7 %	147 29,3 %
Skupaj	14 2,8 %	487 97,2 %	501 100,0 %

Tabela 172 prikazuje pomembnost udeležbe v folklornem ansamblu in vpliv te dejavnosti na občutek povezanosti z domovino z zabavno glasbo v maternem jeziku:

Tabela 172: Kontingenčna tabela: plesanje v folklornem ansamblu – občutek povezanosti z domovino z zabavno glasbo v maternem jeziku.

Zabavna glasba v maternem jeziku	Plešem v folklornem ansamblu		Skupaj
	DA	NE	
1-2	4 0,8 %	120 24,0 %	124 24,8 %
3	3 0,6 %	155 31,0 %	158 31,6 %
4-5	7 1,4 %	211 42,2 %	218 43,6 %
Skupaj	14 2,8 %	486 97,2 %	500 100,0 %

Tabela 173 prikazuje pomembnost udeležbe v folklornem ansamblu in vpliv te dejavnosti na poudarjanje glasbe iz domovine:

Tabela 173: Kontingenčna tabela: plesanje v folklornem ansamblu - poudarjenje glasbe svoje domovine doma.

Poudarjanje glasbe	Plešem v folklornem ansamblu		Skupaj
	DA	NE	
Zelo poudarja, poudarja	5 1,0 %	191 37,5 %	196 38,5 %
Niti poudarja niti ne poudarja	9 1,8 %	192 37,7 %	201 39,5 %
Ne poudarja, sploh ne poudarja	2 0,4 %	110 21,6 %	112 22,0 %
Skupaj	16 3,1 %	493 96,9 %	509 100,0 %

Tabela 174 prikazuje pomembnost udeležbe v folklornem ansamblu in vpliv te dejavnosti na poslušanje ljudske glasbe:

Tabela 174: Kontingenčna tabela: plesanje v folklornem ansamblu - poslušanje ljudske glasbe.

Ljudska glasba	Plešem v folklornem ansamblu		Skupaj
	DA	NE	
1-2	8 1,6 %	381 75,4 %	389 77,0 %
3	1 0,2 %	62 12,3 %	63 12,5 %
4-5	6 1,2 %	47 9,3 %	53 10,5 %
Skupaj	15 3,0 %	490 97,0 %	505 100,0 %

Tabela 175 prikazuje pomembnost udeležbe v folklornem ansamblu in vpliv te dejavnosti na poslušanje narodnozabavne glasbe:

Tabela 175: Kontingenčna tabela: plesanje v folklornem ansamblu - poslušanje narodno-zabavne glasbe.

Narodnozabavna glasba	Plešem v folklornem ansamblu		Skupaj
	DA	NE	
1-2	4 0,8 %	319 62,9 %	323 63,7 %
3	4 0,8 %	69 13,6 %	73 14,4 %
4-5	8 1,6 %	103 20,3 %	111 21,9 %
Skupaj	16 3,2 %	491 96,8 %	507 100,0 %

Tabela 176 prikazuje pomembnost udeležbe v folklornem ansamblu in vpliv te dejavnosti na poslušanje turbofolk glasbe:

Tabela 176: Kontingenčna tabela: plesanje v folklornem ansamblu - poslušanje turbofolk glasbe.

Turbo folk glasba	Plešem v folklornem ansamblu		Skupaj
	DA	NE	
1-2	6 1,2 %	328 64,7 %	334 65,9 %
3	3 0,6 %	68 13,4 %	71 14,0 %
4-5	7 1,4 %	95 18,7 %	102 20,1 %
Skupaj	16 3,2 %	491 96,8 %	507 100,0 %

Tabela 177 prikazuje pomembnost udeležbe v folklornem ansamblu in vpliv te dejavnosti na poslušanje glasbe iz domovine:

Tabela 177: Kontingenčna tabela: plesanje v folklornem ansamblu - poslušanje glasbe svoje domovine.

Glasba moje domovine	Plešem v folklornem ansamblu		Skupaj
	DA	NE	
1-2	5 1,0 %	273 54,0 %	278 54,9 %
3	2 0,4 %	101 20,0 %	103 20,4 %
4-5	9 1,8 %	116 22,9 %	125 24,7 %
Skupaj	16 3,2 %	490 96,8 %	506 100,0 %

Tabela 178: Preizkus hi-kvadrat o povezanosti plesanja v folklornem ansamblu in poslušanjem glasbe

Povezanost plesanja v folklornem ansamblu in	hi-kvadrat z razmerjem verjetij p-vrednost	Povezanost statistično značilna	Povezanost se kaže predvsem v
Ljudska glasba	0,50 0,779	NE	
Zabavna glasba v maternem jeziku	0,74 0,691	NE	
Poudarjanje glasbe	2,08 0,353	NE	
Ljudska glasba	9,36 0,009	DA	da 1-2 manj, ne 4-5 manj
Narodnozabavna glasba	10,50 0,005	DA	da 1-2 manj, ne 4-5 manj
Turbo folk glasba	6,08 0,048	DA	da 1-2 manj, ne 4-5 manj
Glasba moje domovine	7,50 0,024	DA	da 1-2 manj, ne 4-5 manj

Tabela 179 prikazuje povezanost igranja ljudskega glasbila z občutkom povezanosti z domovino z ljudsko glasbo:

Tabela 179: Kontingenčna tabela: igranje ljudskega glasbila – občutek povezanosti z domovino z ljudsko glasbo.

Ljudska glasba	Igram ljudsko glasbilo		Skupaj
	DA	NE	
1-2	8 1,6 %	174 34,9 %	182 36,5 %
3	9 1,8 %	161 32,3 %	170 34,1 %
4-5	17 3,4 %	130 26,1 %	147 29,5 %
Skupaj	34 6,8 %	465 93,2 %	499 100,0 %

Tabela 180 prikazuje povezanost igranja ljudskega glasbila z občutkom povezanosti z domovino z ljudsko glasbo:

Tabela 180: Kontingenčna tabela: igranje ljudskega glasbila – občutek povezanosti z domovino z zabavno glasbo v maternem jeziku.

Zabavna glasba v maternem jeziku	Igram ljudsko glasbilo		Skupaj
	DA	NE	
1-2	6 1,2 %	118 23,7 %	124 24,9 %
3	7 1,4 %	150 30,1 %	157 31,5 %
4-5	21 4,2 %	196 39,4 %	217 43,6 %
Skupaj	34 6,8 %	464 93,2 %	498 100,0 %

Tabela 181 prikazuje povezanost igranja ljudskega glasbila s poudarjanjem glasbe iz domovine:

Tabela 181: Kontingenčna tabela: igranje ljudskega glasbila - poudarjanje glasbe svoje domovine doma.

Poudarjanje glasbe	Igram ljudsko glasbilo		Skupaj
	DA	NE	
Zelo poudarja, poudarja	26 5,1 %	169 33,3 %	195 38,5 %
Niti poudarja niti ne poudarja	5 1,0 %	195 38,5 %	200 39,4 %
Ne poudarja, sploh ne poudarja	4 0,8 %	108 21,3 %	112 22,1 %
Skupaj	35 6,9 %	472 93,1 %	507 100,0 %

Tabela 182 prikazuje povezanost igranja ljudskega glasbila s poslušanjem ljudske glasbe:

Tabela 182: Kontingenčna tabela: igranje ljudskega glasbila - poslušanje ljudske glasbe.

Ljudska glasba	Igram ljudsko glasbilo		Skupaj
	DA	NE	
1-2	20 4,0 %	368 73,2 %	388 77,1 %
3	6 1,2 %	56 11,1 %	62 12,3 %
4-5	8 1,6 %	45 8,9 %	53 10,5 %
Skupaj	34 6,8 %	469 93,2 %	503 100,0 %

Tabela 183 prikazuje povezanost igranja ljudskega glasbila s poslušanjem narodnozabavne glasbe:

Tabela 183: Kontingenčna tabela: igranje ljudskega glasbila - poslušanje narodno-zabavne glasbe.

Narodnozabavna glasba	Igram ljudsko glasbilo		Skupaj
	DA	NE	
1-2	11 2,2 %	311 61,6 %	322 63,8 %
3	3 0,6 %	69 13,7 %	72 14,3 %
4-5	21 4,2 %	90 17,8 %	111 22,0 %
Skupaj	35 6,9 %	470 93,1 %	505 100,0 %

Tabela 184 prikazuje povezanost igranja ljudskega glasbila s poslušanjem turbofolk glasbe:

Tabela 184: Kontingenčna tabela: igranje ljudskega glasbila - poslušanje turbofolk glasbe.

Turbo folk glasba	Igram ljudsko glasbilo		Skupaj
	DA	NE	
1-2	12 2,4 %	321 63,6 %	333 65,9 %
3	6 1,2 %	65 12,9 %	71 14,1 %
4-5	17 3,4 %	84 16,6 %	101 20,0 %
Skupaj	35 6,9 %	470 93,1 %	505 100,0 %

Tabela 185 prikazuje povezanost igranja ljudskega glasbila s poslušanjem glasbe iz domovine:

Tabela 185: Kontingenčna tabela: igranje ljudskega glasbila - poslušanje glasbe moje domovine.

Glasba moje domovine	Igram ljudsko glasbilo		Skupaj
	DA	NE	
1-2	13 2,6 %	264 52,4 %	277 55,0 %
3	4 0,8 %	98 19,4 %	102 20,2 %
4-5	18 3,6 %	107 21,2 %	125 24,8 %
Skupaj	35 6,9 %	469 93,1 %	504 100,0 %

Tabela 186: Preizkus hi-kvadrat o povezanosti igranja ljudskega glasbila in poslušanjem glasbe.

Povezanost igranja ljudskega glasbila in	hi-kvadrat p-vrednost	Povezanost statistično značilna	Povezanost se kaže predvsem v
Ljudska glasba	6,95 0,031	DA	da 1-2 manj, ne 4-5 manj
Zabavna glasba v maternem jeziku	4,89 0,087	NE	
Poudarjanje glasbe	20,23 0,000	DA	da Zelo poudarja, poudarja – več ne Ne poudarja, sploh ne poudarja - več
Ljudska glasba	6,89 0,032	DA	da 1-2 manj, ne 4-5 manj
Narodnozabavna glasba	25,83 0,000	DA	da 1-2 manj, ne 4-5 manj
Turbo folk glasba	18,36 0,000	DA	da 1-2 manj, ne 4-5 manj
Glasba moje domovine	12,51 0,002	DA	da 4-5 več, ne 1-2, 3 več

Spodnja tabela 187 prikazuje vpliv petja ljudskih pesmi na občutek povezanosti z domovino z ljudsko glasbo:

Tabela 187: Kontingenčna tabela: petje ljudskih pesmi – občutek povezanosti z domovino z ljudsko glasbo.

Ljudska glasba	Pojem ljudske pesmi		Skupaj
	DA	NE	
1-2	13 2,6 %	170 33,9 %	183 36,5 %
3	16 3,2 %	155 30,9 %	171 34,1 %
4-5	34 6,8 %	113 22,6 %	147 29,3 %
Skupaj	63 12,6 %	438 87,4 %	501 100,0 %

Tabela 188 prikazuje vpliv petja ljudskih pesmi na občutek povezanosti z domovino z zabavno glasbo v maternem jeziku:

Tabela 188: Kontingenčna tabela: petje ljudskih pesmi - poslušanje zabavne glasbe v maternem jeziku.

Zabavna glasba v maternem jeziku	Pojem ljudske pesmi		Skupaj
	DA	NE	
1-2	8 1,6 %	116 23,2 %	124 24,8 %
3	15 3,0 %	143 28,6 %	158 31,6 %
4-5	40 8,0 %	178 35,6 %	218 43,6 %
Skupaj	63 12,6 %	437 87,4 %	500 100,0 %

Tabela 189 prikazuje povezanost petja ljudskih pesmi s poudarjanjem glasbe iz domovine:

Tabela 189: Kontingenčna tabela: petje ljudskih pesmi - poudarjanje glasbe svoje domovine doma.

Poudarjanje glasbe	Pojem ljudske pesmi		Skupaj
	DA	NE	
Zelo poudarja, poudarja	38 7,5 %	158 31,0 %	196 38,5 %
Niti poudarja niti ne poudarja	20 3,9 %	181 35,6 %	201 39,5 %
Ne poudarja, sploh ne poudarja	7 1,4 %	105 20,6 %	112 22,0 %
Skupaj	65 12,8 %	444 87,2 %	509 100,0 %

Tabela 190 prikazuje povezanost petja ljudskih pesmi s poslušanjem ljudske glasbe:

Tabela 190: Kontingenčna tabela: petje ljudskih pesmi - poslušanje ljudske glasbe.

Ljudska glasba	Pojem ljudske pesmi		Skupaj
	DA	NE	
1-2	28 5,5 %	361 71,5 %	389 77,0 %
3	11 2,2 %	52 10,3 %	63 12,5 %
4-5	25 5,0 %	28 5,5 %	53 10,5 %
Skupaj	64 12,7 %	441 87,3 %	505 100,0 %

Tabela 191 prikazuje povezanost petja ljudskih pesmi s poslušanjem narodno-zabavne glasbe:

Tabela 191: Kontingenčna tabela: petje ljudskih pesmi - poslušanje narodno zabavne glasbe

Narodnozabavna glasba	Pojem ljudske pesmi		Skupaj
	DA	NE	
1-2	23 4,5 %	300 59,2 %	323 63,7 %
3	6 1,2 %	67 13,2 %	73 14,4 %
4-5	35 6,9 %	76 15,0 %	111 21,9 %
Skupaj	64 12,6 %	443 87,4 %	507 100,0 %

Tabela 192 prikazuje povezanost petja ljudskih pesmi s poslušanjem turbofolk glasbe:

Tabela 192: Kontingenčna tabela: petje ljudskih pesmi - poslušanje turbo folk glasbe.

Turbo folk glasba	Pojem ljudske pesmi		Skupaj
	DA	NE	
1-2	27 5,3 %	307 60,6 %	334 65,9 %
3	4 0,8 %	67 13,2 %	71 14,0 %
4-5	33 6,5 %	69 13,6 %	102 20,1 %
Skupaj	64 12,6 %	443 87,4 %	507 100,0 %

Tabela 193 prikazuje povezanost petja ljudskih pesmi s poslušanjem glasbe iz domovine:

Tabela 193: Kontingenčna tabela: petje ljudskih pesmi - poslušanje glasbe moje domovine.

Glasba moje domovine	Pojem ljudske pesmi		Skupaj
	DA	NE	
1-2	16 3,2 %	262 51,8 %	278 54,9 %
3	14 2,8 %	89 17,6 %	103 20,4 %
4-5	33 6,5 %	92 18,2 %	125 24,7 %
Skupaj	63 12,5 %	443 87,5 %	506 100,0 %

Tabela 194: Preizkus hi-kvadrat o povezanosti petja ljudskih pesmi in poslušanjem glasbe

Povezanost petja ljudskih pesmi in	hi-kvadrat p-vrednost	Povezanost statistično značilna	Povezanost se kaže predvsem v
Ljudska glasba	19,90 0,000	DA	da 4-5 več, ne 1-2, 3 več
Zabavna glasba v maternem jeziku	12,41 0,002	DA	da 4-5 več, ne 1-2, 3 več
Poudarjanje glasbe	13,47 0,001	DA	zelo poudarja da – več Niti poud. niti ne poud., Ne poudarja, sploh ne poudarja ne več
Ljudska glasba	50,98 0,000	DA	da 1-2 manj, ne 4-5 več
Narodnozabavna glasba	38,76 0,000	DA	da 4-5 več, ne 1-2, 3 več
Turbo folk glasba	37,69 0,000	DA	da 4-5 več, ne 1-2, 3 več
Glasba moje domovine	31,71 0,000	DA	da 4-5 več, ne 1-2 več

Povzetek podatkov:

Tabela 195: Preizkus hi-kvadrat o povezanosti spremenljivk (v posameznem polju: hi-kvadrat, p-vrednost, povezanost statistično značilna: DA/NE).

hi-kvadrat p-vrednost statistično značilna povezava	Igranje v tamburaškem orkestru	Plesanje v folklornem ansamblu	Igranje ljudskega glasbila	Petje ljudskih pesmi
Ljudska glasba	0,14 0,931 NE	0,50 0,779 NE	6,95 0,031 DA	19,90 0,000 DA
Zabavna glasba v maternem jeziku	2,27 0,320 NE	0,74 0,691 NE	4,89 0,087 NE	12,41 0,002 DA
Poudarjanje ljudske glasbe	1,30 0,521 NE	2,08 0,353 NE	20,23 0,000 DA	13,47 0,001 DA
Ljudska glasba	8,49 0,014 DA	9,36 0,009 DA	6,89 0,032 DA	50,98 0,000 DA
Narodnozabavna glasba	1,40 0,496 NE	10,50 0,005 DA	25,83 0,000 DA	38,76 0,000 DA
Turbofolk glasba	0,81 0,665 NE	6,08 0,048 DA	18,36 0,000 DA	37,69 0,000 DA
Glasba moje domovine	0,46 0,794 NE	7,50 0,024 DA	12,51 0,002 DA	31,71 0,000 DA

Iz tabele 195 je razvidno, da petje ljudskih pesmi vpliva na občutek povezanosti z domovino z ljudsko glasbo in zabavne glasbe v maternem jeziku. Prav tako ima petje ljudskih pesmi vpliv na stopnjo poudarjenosti ljudske glasbe pri učencih, kot na poslušanje ljudske glasbe, narodnozabavne glasbe, turbofolk glasbe in glasbe iz domovine.

Tako kot je pri petju ljudskih pesmi, se kaže tudi vpliv igranja nekega ljudskega glasbila na vse omenjene segmente navedenih zgoraj.

Manjši vpliv je videti pri dejavnosti folklorni ples, kjer se vpliv pri učencih kaže pri poslušanju ljudske glasbe, narodno-zabavne glasbe, turbo folk glasbe in glasbe iz domovine.

Najmanjši vpliv ima dejavnost »igranje v tamburaškem orkestru«. Pozitivni vpliv te dejavnosti se kaže edino pri poslušanju ljudske glasbe.

Ostale dejavnosti, s katerimi se učenci ukvarjajo po šoli

Namen vprašanja 46 je bil podoben namenu vprašanju 45, vendar smo želeli pridobiti podatki o še drugih dejavnostih, ki se jih učenci udeležujejo, razen tistih v vprašanju 45. Učenci so imeli na voljo svoboden odgovor in glede na njihove odgovore, ki so se večkrat ponavljali, so odgovori zaradi večje preglednosti združeni v naslednje skupine: izdelovanje domačih nalog, druženje s prijatelji, igranje na glasbilih (čeprav učenec ne obiskuje glasbene šole), poslušanje glasbe, skrb za domače živali, ukvarjanje s športom, druge zabavne dejavnosti. Nekateri učenci so med svojimi odgovori navedli več dejavnosti hkrati, vendar so razvrščeni v določeno skupino glede na prvo dejavnost, ki so jo zapisali.

Iz tabele 196 je razvidno, da se učenci ukvarjajo z dejavnostmi, ki so za obdobje zgodnjega mladostništva najbolj razširjeni, kot so zabava (na primer igranje, sprehajanje v naravi, risanje, izdelava maket in podobno), za katero se je odločilo 166 učencev oziroma 32,3 %, šport (130 učencev oziroma 25,3 %) in druženje s prijatelji (91 učencev oziroma 17,7 %).

Tabela 196: Hobiji.

Hobiji	Št. učencev	Odstotek
Brez odg.	85	16,5 %
Domače naloge	3	0,6 %
Druženje s prijatelji	91	17,7 %
Igranje glasbila	2	0,4 %
Poslušanje glasbe	31	6,0 %
Skrb za domače živali	6	1,2 %
Šport	130	25,3 %
Zabava	166	32,3 %
Skupaj	514	100,0 %

Znanje učencev o ljudski glasbi

Vprašanja od 47 do 54 so bila namenjena pridobitvi podatkov o znanju, ki ga imajo učenci o ljudski glasbi. Vprašanje 47 je bilo namenjeno poznavanju ljudskih pesmi iz domovine pri čemer so učenci imeli na voljo petstopenjsko lestvico: zelo dobro, dobro, niti dobro niti slabo, slabo in zelo slabo. Kar visoko število učencev (225 učencev oziroma 44,2 %) se je odločilo za trditev »dobro«, nekaj pa celo za trditev »zelo dobro« (69 učencev oziroma 13,6 %). Če pogledamo njihovo znanje o ljudskih pesmih iz domovine v vprašanju 48, kjer so učenci morali navesti konkretne primere o pesmih, ki jih poznajo, se vidi, da najbolj poznajo tiste pesmi, ki se jih učijo v sklopu rednega šolskega programa, izjemno veliko število pa jih ni odgovorilo (247 učencev oziroma 48,1 %). Očitna je neskladnost med njihovimi trditvami v vprašanju 47 o poznavanju ljudskih pesmi in njihovimi konkretnimi odgovori v 48. vprašanju, kar lahko pomeni, da so preprosto prenasičeni z vprašanji v anketi ali pa da njihove trditve o poznavanju ljudskih pesmi ne držijo.

Tabela 197: Poznavanje ljudskih pesmi svoje domovine

Ljudske pesmi svoje domovine poznam	Št. učencev	Odstotek
Zelo dobro	69	13,6 %
Dobro	225	44,2 %
Niti dobro niti slabo	105	20,6 %
Slabo	81	15,9 %
Zelo slabo	29	5,7 %
Skupaj	509	100,0 %

V tabeli 198 so podani podatki o poznavanju ljudskih pesmi glede na narodnost učencev:

Tabela 198: Struktura učencev po poznavanju ljudskih pesmi svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Poznavanje ljudskih pesmi svoje domovine	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Zelo dobro	53 12,6 %	6 12,5 %	10 25,0 %	69 13,6 %
Dobro	198 47,0 %	11 22,9 %	16 40,0 %	225 44,2 %
Niti dobro niti slabo	88 20,9 %	10 20,8 %	7 17,5 %	105 20,6 %
Slabo	58 13,8 %	19 39,6 %	4 10,0 %	81 15,9 %
Zelo slabo oziroma ne poznam	24 5,7 %	2 4,2 %	3 7,5 %	29 5,7 %
Skupaj	421 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	509 100,0 %

Odgovori, ki so jih dali učenci glede konkretnih primerov poznavanja ljudskih pesmi, so zaradi večje preglednosti podani v skupine.

Tabela 199: Poznavanje ljudskih pesmi iz svoje domovine.

Ljudske pesmi iz moje domovine, ki jih poznam	Št. učencev	Odstotek
Brez odgovora	247	48,1 %
Iz izvorne domovine	7	1,4 %
Iz šolskega programa	134	26,1 %
Manj znane	39	7,6 %
Zmotno prepričanje	87	16,9 %
Skupaj	514	100,0 %

Odgovori, ki so jih učenci dali, so prikazani tudi glede na njihovo narodnost:

Tabela 200: Struktura učencev po poznavanju ljudskih pesmi svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Ljudske pesmi iz moje domovine, ki jih poznam	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Iz izvirne domovine	2 0,9 %	2 8,3 %	3 30,0 %	7 2,6 %
Iz šolskega programa	118 50,6 %	10 41,7 %	6 60,0 %	134 50,2 %
Manj znane	37 15,9 %	2 8,3 %	0 0,0 %	39 14,6 %
Zmotno prepričanje	76 32,6 %	10 41,7 %	1 10,0 %	87 32,6 %
Skupaj	233 100,0 %	24 100,0 %	10 100,0 %	267 100,0 %

Podobno kot pri vprašanju 47, so učenci odgovarjali o poznavanju ljudskih plesov iz njihove domovine. Tudi tokrat so imeli na razpolago petstopenjsko lestvico: zelo dobro, dobro, niti dobro niti slabo, slabo in zelo slabo. Razvidna je dokaj velika razlika med njihovim poznavanjem ljudskih pesmi in ljudskih plesov. Bistveno večje število učencev ne pozna ljudskih plesov tako dobro kot ljudskih pesmi, in če pa jih pozna, potem spet največ iz šolskega programa. Razlog slabšem poznavanju ljudskih plesov bi lahko bil ta, da je v osnovnošolskem učnem programu glasbene vzgoje večja pozornost namenjena poučevanju ljudskih pesmi kot pa ljudskih plesov. Tudi učiteljev, ki bi lahko pokazali svojim učencem kakšen ljudski ples, je na žalost zelo malo, tako da je boljše poznavanje ljudskih plesov največkrat odvisno od samih učencev, njihovega osebnega zanimanja ali sodelovanja v kakšni folklorni skupini.

Tabela 201: Poznavanje ljudskih plesov svoje domovine.

Ljudske plese svoje domovine poznam	Št. učencev	Odstotek
Zelo dobro	34	6,7 %
Dobro	77	15,1 %
Niti dobro niti slabo	183	35,8 %
Slabo	161	31,5 %
Zelo slabo	56	11,0 %
Skupaj	511	100,0 %

Podatki o poznavanju ljudskih plesov iz domovine pri učencih so podani glede na njihovo narodnost v tabeli 202:

Tabela 202: Struktura učencev po poznavanju ljudskih plesov moje domovine v narodnostnih skupinah.

Poznavanje ljudskih plesov svoje domovine	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Zelo dobro	23 5,4 %	3 6,3 %	8 20,5 %	34 6,7 %
Dobro	67 15,8 %	4 8,3 %	6 15,4 %	77 15,1 %
Niti dobro niti slabo	154 36,3 %	15 31,3 %	14 35,9 %	183 35,8 %
Slabo	134 31,6 %	19 39,6 %	8 20,5 %	161 31,5 %
Zelo slabo oziroma ne poznam	46 10,8 %	7 14,6 %	3 7,7 %	56 11,0 %
Skupaj	424 100,0 %	48 100,0 %	39 100,0 %	511 100,0 %

Tako kot odgovori na vprašanje 48 so odgovori učencev glede poznavanja konkretnih primerov ljudskih plesov iz domovine zaradi večje preglednosti podani v skupine:

Tabela 203: Poznavanje ljudskih plesov svoje domovine.

Ljudski plesi iz moje domovine, ki jih poznam	Št. učencev	Odstotek
Brez odgovora	303	58,9 %
Iz izvorne domovine	6	1,2 %
Iz šolskega programa	162	31,5 %
Manj znane	10	1,9 %
Zmotno prepričanje	33	6,4 %
Skupaj	514	100,0 %

V tabeli 204 so isti podatki podani glede na narodnost učencev:

Tabela 204: Struktura učencev po poznavanju ljudskih plesov svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Ljudski plesi iz moje domovine, ki jih poznam	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Iz izvirne domovine	0 0,0 %	1 5,3 %	5 38,5 %	6 2,8 %
Iz šolskega programa	142 79,3 %	13 68,4 %	7 53,8 %	162 76,8 %
Manj znane	10 5,6 %	0 0,0 %	0 0,0 %	10 4,7 %
Zmotno prepričanje	27 15,1 %	5 26,3 %	1 7,7 %	33 15,6 %
Skupaj	179 100,0 %	19 100,0 %	13 100,0 %	211 100,0 %

Vprašanje 51 potrjuje tudi slabo poznavanje ljudskih glasbil pri učencih. Pridobljeni odgovori morda presenečajo, saj je ljudskim glasbilom namenjena dokaj velika pozornost v učnem programu glasbene vzgoje, predvsem v drugi triadi.

Tabela 205: Poznavanje ljudskih glasbil svoje domovine.

Ljudska glasbila svoje domovine poznam	Št. učencev	Odstotek
Zelo dobro	43	8,5 %
Dobro	96	18,9 %
Niti dobro niti slabo	218	43,0 %
Slabo	124	24,5 %
Zelo slabo	26	5,1 %
Skupaj	507	100,0 %

V spodnji 206. tabeli je poznavanje ljudskih glasbil pri učencih pokazano še glede na njihovo narodnost:

Tabela 206: Struktura učencev po poznavanju ljudskih glasbil svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Poznavanje ljudskih glasbil svoje domovine	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Zelo dobro	31 7,3 %	4 8,5 %	8 21,1 %	43 8,5 %
Dobro	82 19,4 %	5 10,6 %	9 23,7 %	96 18,9 %
Niti dobro niti slabo	185 43,8 %	20 42,6 %	13 34,2 %	218 43,0 %
Slabo	105 24,9 %	13 27,7 %	6 15,8 %	124 24,5 %
Zelo slabo oziroma ne poznam	19 4,5 %	5 10,6 %	2 5,3 %	26 5,1 %
Skupaj	422 100,0 %	47 100,0 %	38 100,0 %	507 100,0 %

Podobno kot v vprašanjih 48 in 50, so tudi učenci podali svoje odgovore glede poznavanja ljudskih glasbil. Tudi tokrat jih veliko ni odgovore, če pa so, potem se jih je največ odločilo za tista glasbila, ki jih poznajo iz šolskega programa. Njihovi odgovori so prav tako kot v prejšnjih primerih zaradi preglednosti podani v večjih skupinah:

Tabela 207: Poznavanje ljudskih glasbil iz moje domovine.

Ljudsko glasbilo iz moje domovine, ki ga poznam	Št. učencev	Odstotek
Brez odg.	261	50,8 %
Iz izvorne domovine	8	1,6 %
Iz šolskega programa	184	35,8 %
Manj znane	5	1,0 %
Zmotno prepričanje	56	10,9 %
Skupaj	514	100,0 %

Isti odgovori so podani v spodnji tabeli, tokrat glede na narodnost učencev:

Tabela 208: Struktura učencev po poznavanju ljudskih glasbil svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Ljudsko glasbilo iz moje domovine, ki ga poznam	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Iz izvirne domovine	0 0,0 %	1 5,0 %	7 38,9 %	8 3,2 %
Iz šolskega programa	165 76,7 %	12 60,0 %	7 38,9 %	184 72,7 %
Manj znane	4 1,9 %	0 0,0 %	1 5,6 %	5 2,0 %
Zmotno prepričanje	46 21,4 %	7 35,0 %	3 16,7 %	56 22,1 %
Skupaj	215 100,0 %	20 100,0 %	18 100,0 %	253 100,0 %

Učenci so v odgovorih na vprašanje 53 pokazali, da ljudske šege in navade iz svoje domovine poznajo boljše kot ljudske plese ali ljudska glasbila. Razlog je verjetno ta, da so vsaj nekatere ljudske šege ali navade razširjene v družini ali v okolju, kjer živijo, ali pa so učenci na njih opozorjeni v okviru osnovnošolskega programa.

Tabela 209: Poznavanje ljudskih šeg in navad svoje domovine.

Ljudske šege in navade svoje domovine poznam	Št. učencev	Odstotek
Zelo dobro	45	8,8 %
Dobro	136	26,7 %
Niti dobro niti slabo	187	36,7 %
Slabo	105	20,6 %
Zelo slabo	36	7,1 %
Skupaj	509	100,0 %

V tabeli 210 je poznavanje ljudskih šeg in navad iz domovine pri učencih prikazano še glede na njihovo narodnost:

Tabela 210: Struktura učencev po poznavanju ljudskih šeg in navad svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Poznavanje ljudskih navad in šeg svoje domovine	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Zelo dobro	35 8,3 %	2 4,2 %	8 20,5 %	45 8,8 %
Dobro	111 26,3 %	10 20,8 %	15 38,5 %	136 26,7 %
Niti dobro niti slabo	164 38,9 %	12 25,0 %	11 28,2 %	187 36,7 %
Slabo	85 20,1 %	16 33,3 %	4 10,3 %	105 20,6 %
Zelo slabo oziroma ne poznam	27 6,4 %	8 16,7 %	1 2,6 %	36 7,1 %
Skupaj	422 100,0 %	48 100,0 %	39 100,0 %	509 100,0 %

Odgovori, ki so jih učenci podali glede konkretnih primerov ljudskih šeg ali navad, ki jih poznajo so tudi v tem vprašanju podani v večjih skupinah:

Tabela 211: Ljudske šege in navade iz moje domovine, ki jih poznam.

Ljudske šege in navade iz moje domovine, ki jih poznam	Št. učencev	Odstotek
Brez odg.	297	57,8 %
Iz izvirne domovine	5	1,0 %
Iz šolskega programa	151	29,4 %
Manj znane	48	9,3 %
Zmotno prepričanje	13	2,5 %
Skupaj	514	100,0 %

Odgovori, ki so jih dali učenci glede konkretnih primerov ljudskih šeg in navad so prikazani v spodnji tabeli 212 glede na njihovo narodnost:

Tabela 212: Struktura učencev po poznavanju ljudskih šeg in navad svoje domovine v narodnostnih skupinah.

Ljudske šege in navade iz moje domovine, ki jih poznam	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Iz izvirne domovine	0 0,0 %	1 5,9 %	4 50,0 %	5 2,3 %
Iz šolskega programa	135 70,3 %	13 76,5 %	3 37,5 %	151 69,6 %
Manj znane	45 23,4 %	2 11,8 %	1 12,5 %	48 22,1 %
Zmotno prepričanje	12 6,3 %	1 5,9 %	0 0,0 %	13 6,0 %
Skupaj	192 100,0 %	17 100,0 %	8 100,0 %	217 100,0 %

Preverjanje domnev o strukturi učencev po poznavanju značilnosti njihove domovine v narodnostnih skupinah:

Tabela 213: Preizkus hi-kvadrat o strukturi učencev po poznavanju značilnosti njihove domovine v narodnostnih skupinah.

Struktura učencev po	Združevanje kategorij	hi-kvadrat p-vrednost	Razlika v strukturi statistično značilna	Razlike se kažejo predvsem v
Poznavanje ljudskih pesmi	Zelo dobro, dobro; Slabo, zelo slabo	17,05 0,002	DA	Več mešanih Slovencev slabo ali zelo slabo pozna v primerja z ostalimi
Poznavanje ljudskih plesov	Zelo dobro, dobro; Slabo, zelo slabo	8,51 0,075	NE	
Poznavanje ljudskih glasbil	Zelo dobro, dobro; Slabo, zelo slabo	8,29 0,081	NE	
Poznavanje ljudskih navad in šeg	Zelo dobro, dobro; Slabo, zelo slabo	22,66 0,000	DA	Več tujcev pozna zelo dobro ali dobro, več mešanih Slovencev slabo ali zelo slabo
Poznavanje svoje izvirne domovine	Niti dobro niti slabo, slabo, zelo slabo	5,60 0,231	NE	

Učenec in njegovo poznavanje izvirne domovine

Pri vprašanju 55 so imeli učenci priložnost obkrožiti tisto trditev, ki najbolj ustreza njihovem mnenju o poznavanju njihove izvirne domovine. Na voljo so imeli tudi tokrat petstopenjsko lestvico (zelo dobro, dobro, niti dobro niti slabo, slabo in zelo slabo). Presenetljivo veliko število učencev se je odločilo za zelo dobro (176 učencev oziroma 36,1 %) oziroma dobro (204 učencev oziroma 41,8 %) poznavanje svoje domovine. Očitno to poznavanje, glede na podane odgovore v prejšnjih vprašanjih, ne vključuje poznavanja ljudske glasbe ali šeg in navad iz njihove domovine. Verjetno mislijo bolj na zemljepisne značilnosti, zgodovino, materni jezik, kraje, pomembne osebnosti, državne praznike in podobno.

Tabela 214: Poznavanje svoje izvirne domovino.

Svojo izvirno domovino poznam	Št. učencev	Odstotek
Zelo dobro	176	36,1 %
Dobro	204	41,8 %
Niti dobro niti slabo	82	16,8 %
Slabo	15	3,1 %
Zelo slabo	11	2,3 %
Skupaj	488	100,0 %

Odgovori o poznavanju izvirne domovine glede na narodnost učencev so podani v spodnji tabeli:

Tabela 215: Struktura učencev po poznavanju svoje izvirne domovine v narodnostnih skupinah.

Poznavanje svoje izvirne domovine	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Zelo dobro	142 35,5 %	16 33,3 %	18 45,0 %	176 36,1 %
Dobro	174 43,5 %	16 33,3 %	14 35,0 %	204 41,8 %
Niti dobro niti slabo	65 16,3 %	14 29,2 %	3 7,5 %	82 16,8 %
Slabo	10 2,5 %	1 2,1 %	4 10,0 %	15 3,1 %
Zelo slabo oziroma ne poznam	9 2,3 %	1 2,1 %	1 2,5 %	11 2,3 %
Skupaj	400 100,0 %	48 100,0 %	40 100,0 %	488 100,0 %

Učenec in njegovo obiskovanje izvorne domovine

Namen vprašanja 56 je bil pridobiti podatek o tem, kolikokrat učenci obiskujejo svojo izvorno domovino, pri čemer so imeli na voljo 6 trditev. Sedma trditev »ne bom nikoli obiskoval/a« je dodana naknadno glede na odgovor enega od sodelujočih učencev v anketi in se je zdela zanimiva glede na odnos, ki ga ta učenec ima do svoje izvorne domovine. Podatki glede obiskovanja domovine naj bi vsaj pri učencih tuje narodnosti oziroma mešane narodnosti pojasnili stopnjo poznavanja njihove izvorne domovine oziroma stike, ki jo imajo z njo, in vpliv, ki bi ga bolj pogosto obiskovanje lahko imelo na njihovo dožemanje izvorne domovine.

Največ učencev domovine ne obiskuje, ker živi v njej. Nekateri, pa čeprav slovenske nacionalnosti, so se odločili za trditve da »obiskujejo enkrat, oziroma dvakrat ali vsakič med počitnicami« svojo domovino, kar pomeni da vprašanja niso razumeli.

Tabela 216: Pogostost obiskovanja izvorne domovine.

Svojo izvorno domovino obiskujem	Št. učencev	Odstotek
Brez odg.	37	7,2 %
Dvakrat letno	8	1,6 %
Enkrat letno	18	3,5 %
Ne bom nikoli obiskoval/a	1	0,2 %
Ne obiskujem, ker je predaleč	19	3,7 %
Ne obiskujem, ker živim v njej	373	72,6 %
Trikrat letno	12	2,3 5
Vsakič med počitnicami	46	8,9 %
Skupaj	514	100,0 %

Isti podatki so predstavljeni v spodnji tabeli glede na narodnost učencev:

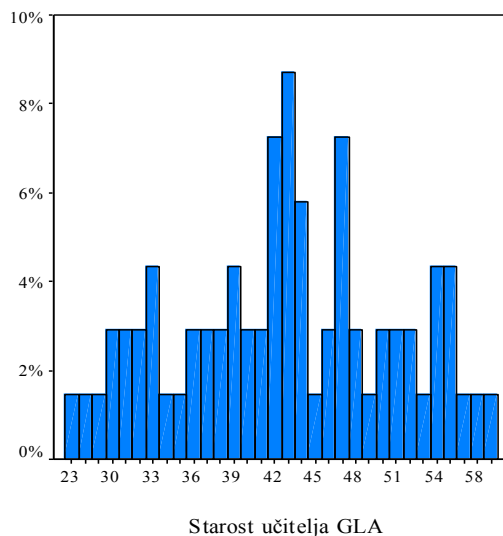
Tabela 217: Struktura učencev po obiskovanju svoje izvorne domovine v narodnostnih skupinah.

Svojo izvorno domovino obiskujem	Narodnost učenca			Skupaj
	Slovenec	Slovenec (mešano)	Tujec	
Dvakrat letno	2 0,5 %	2 4,4 %	4 10,3 %	8 1,7 %
Enkrat letno	7 1,8 %	4 8,9 %	7 17,9 %	18 3,8 %
Ne bom nikoli obiskoval/a	0 0,0 %	1 2,2 %	0 0,0 %	1 ,2 %
Ne obiskujem, ker je predaleč	16 4,1 %	1 2,2 %	2 5,1 %	19 4,0 %
Ne obiskujem, ker živim v njej	349 88,8 %	23 51,1 %	1 2,6 %	373 78,2 %
Trikrat letno	4 1,0 %	3 6,7 %	5 12,8 %	12 2,5 %
Vsakič med počitnicami	15 3,8 %	11 24,4 %	20 51,3 %	46 9,6 %
Skupaj	393 100,0 %	45 100,0 %	39 100,0 %	477 100,0 %

7.2. Rezultati anketnega vprašalnika za učitelje

Starost učiteljev

Od 70 učiteljev je svojo starost navedlo 69 učiteljev. Najmlajši anketirani učitelj ima 23 let, najstarejši pa 59 let. Povprečna starost anketiranih učiteljev je 42,9 let s standardnim odklonom 8,3 let. Mediana in modus starosti sta 43 let.

Slika 20: Porazdelitev starosti učiteljev glasbene vzgoje.

Narodnost učiteljev

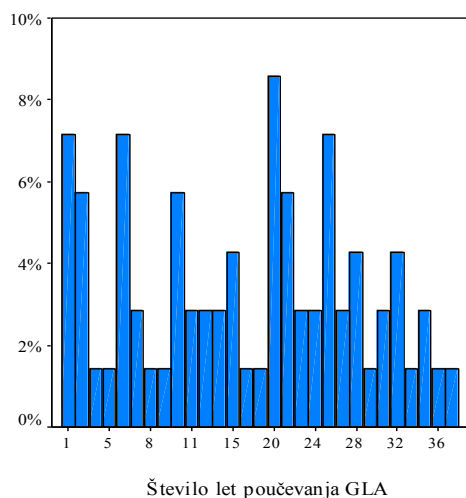
Od 70 učiteljev je na vprašanje odgovorilo 67 učiteljev. Med njimi sta 2 (3 %) učitelja hrvaške narodnosti, ostali pa so slovenske narodnosti.

Poučevanje predmeta glasbena vzgoja izvene Slovenije

Od 70 anketiranih učiteljev jih 69 (98,6 %) še ni poučevalo glasbene vzgoje zunaj Slovenije, en (1,4 %) učitelj pa je eno leto poučeval glasbeno vzgojo na Hrvaškem.

Povprečno število let poučevanja glasbene vzgoje

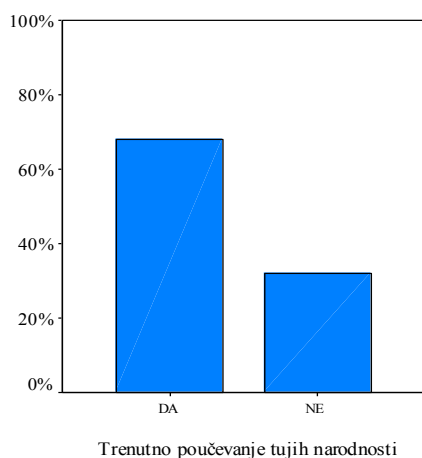
Povprečno število let poučevanja glasbene vzgoje anketiranih učiteljev je 17,2 s standardnim odklonom 10,6 let. Najmanjše število let poučevanja je eno leto, najdaljše pa 38 let. Mediana števila let poučevanja glasbene vzgoje anketiranih učiteljev je 19 let, modus pa 20 let.

Slika 21: Porazdelitev števila let poučevanja glasbene vzgoje.

Učitelji in poučevanje učencev tuje narodnosti v sedanjem času

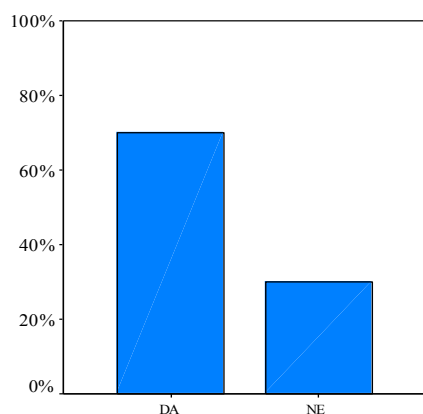
Od 70 anketiranih učiteljev je na vprašanje odgovorilo 69 učiteljev. Med njimi jih 47 (68,1 %) trenutno poučuje učence tuje narodnosti, 22 (31,9 %) pa ne.

Slika 22: Porazdelitev učiteljev glede na trenutno poučevanje učencev tujih narodnosti.

Učitelji in poučevanje učencev tuje narodnosti v preteklosti

Od 70 anketiranih učiteljev je na vprašanje odgovorilo 67 učiteljev. Med njimi je 47 (70,1 %) učiteljev v preteklosti že poučevalo učence tujih narodnosti, 20 (29,9 %) pa ne.

Poučevanje tujih narodnosti v preteklosti

Slika 23: Porazdelitev učiteljev glede na poučevanje učencev tujih narodnosti v preteklosti.

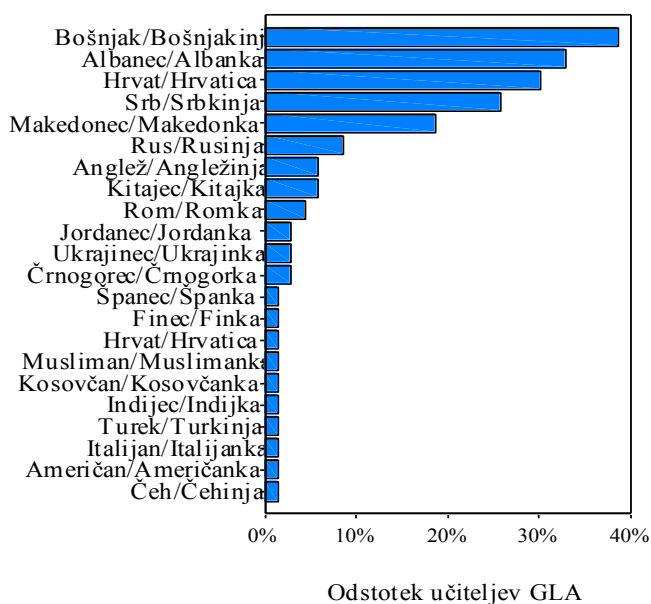
Učitelji in struktura narodnosti tujih učencev

V tabeli 218 so navedene narodnosti učencev, ki so jih učitelji poučevali oziroma jih trenutno poučujejo. Največje število tujih učencev prihaja iz večjih republik nekdanje države Jugoslavije (Hrvaške, Srbije, Bosne in Hercegovine, Makedonije).

Tabela 218: Tuje narodnosti učencev, ki jih učitelji poučujejo ali so jih poučevali (tabela se nadaljuje na strani 328).

Narodnost	Število učiteljev	Odstotek vseh učiteljev GLA
Bošnjak/Bošnjakinja	27	38,6 %
Albanec/Albanka	23	32,9 %
Hrvat/Hrvatica	21	30,0 %
Srb/Srbkinja	18	25,7 %
Makedonec/Makedonka	13	18,6 %
Rus/Rusinja	6	8,6 %
Anglež/Angležinja	4	5,7 %
Kitajec/Kitajka	4	5,7 %
Rom/Romka	3	4,3 %
Jordanec/Jordanka	2	2,9 %
Ukrajinec/Ukrajinka	2	2,9 %
Črnogorec/Črnogorka	2	2,9 %

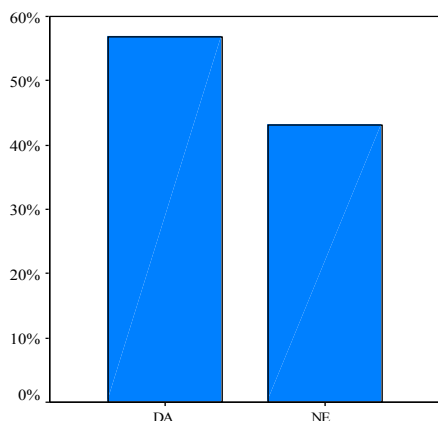
Španec/Španka	1	1,4 %
Finec/Finka	1	1,4 %
Hrvat/Hrvatica	1	1,4 %
Musliman/Muslimanka	1	1,4 %
Kosovčan/Kosovčanka	1	1,4 %
Indijec/Indijka	1	1,4 %
Turek/Turkinja	1	1,4 %
Italijan/Italijanka	1	1,4 %
Američan/Američanka	1	1,4 %

Slika 24: Tuje narodnosti učencev, ki jih učitelji poučujejo ali so jih poučevali.

Seznanjanje slovenskih učencev s tujo glasbeno kulturo

Na vprašanje o seznanjanju slovenskih učencev s tujo glasbeno kulturo je od 70 učiteljev odgovorilo 58 učiteljev. 33 učiteljev (56,9 %) seznanja slovenske učence s tujo glasbeno kulturo, 25 učiteljev (43,1 %) pa ne.

Seznanjanje slov. učencev s tujo glasbeno kulturo

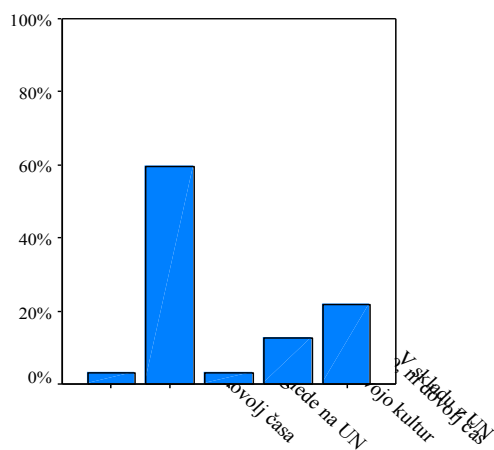
Slika 25: Porazdelitev učiteljev glede na seznanjanje slovenskih učencev s tujo glasbeno kulturo.

Kakovost seznanjanja slovenskih učencev s tujo glasbeno kulturo

Od 70 učiteljev je na vprašanje odgovorilo 32 učiteljev. Njihovi odgovori so zbrani v tabeli 65. Zelo maloštevilni odgovori morda pomenijo, da so učitelji morda slabo seznanjeni s tujo glasbeno kulturo. Drug razlog bi lahko bil tudi premajhen časovni obseg v obveznem učnem načrtu glasbene vzgoje, ki je namenjen seznanjanju z glasbo tujih kultur.

Tabela 219: Kakovost seznanjanja slovenskih učencev s tujo glasbeno kulturo.

Seznanjanje slovenskih učencev s tujo glasbeno kulturo	Število učiteljev	Odstotek učiteljev
Da, če je dovolj časa	1	3,1 %
Da, ne glede na učni načrt	19	59,4 %
Najprej svojo kulturo, naj jo cenijo	1	3,1 %
Slabo, ker ni dovolj časa	4	12,5 %
V skladu z učnim načrtom	7	21,9 %
Skupaj	32	100,0 %

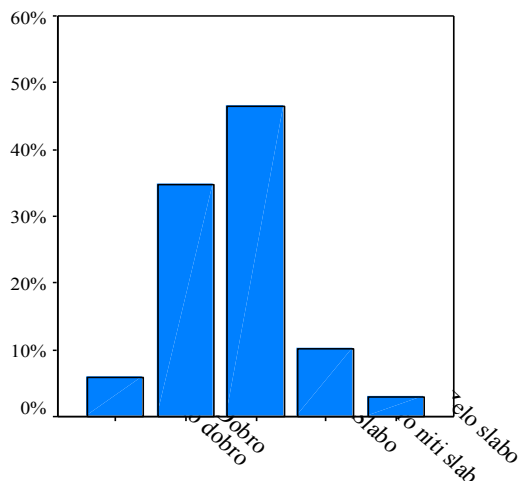
Slika 26: Kakovost seznanjanja slovenskih učencev s tujo glasbeno kulturo.

Učiteljevo poznavanje multikulturene glasbene vzgoje

Odgovori učiteljev na vprašanje 13 kažejo na razmeroma dobro poznavanje multikulturene glasbene vzgoje. Žal so podatki lahko samo informativne narave, ne pa tudi merodajni, saj bi z anketo morali biti zajeti bistveno večje število učiteljev, da bi dobili stvarno sliko o njihovi seznanjenosti s področjem multikulturene glasbene vzgoje.

Tabela 220: Učiteljeva seznanjenost z multikultureno glasbeno vzgojo.

Učiteljeva seznanjenost z multikultureno glasbeno vzgojo	Število učiteljev	Odstotek
Zelo dobro	4	5,8 %
Dobro	24	34,8 %
Niti dobro niti slabo	32	46,4 %
Slabo	7	10,1 %
Zelo slabo	2	2,9 %
Skupaj	69	100,0 %

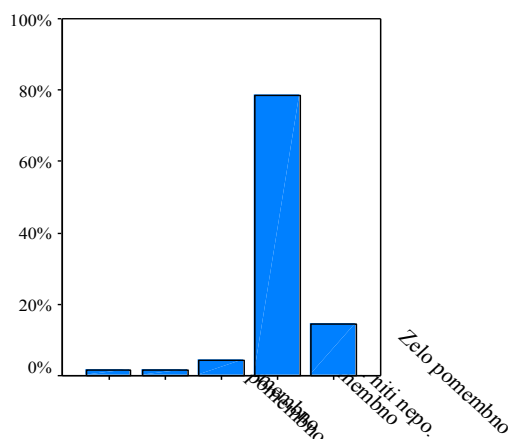
Slika 27: Učiteljeva seznanjenost z multikulturno glasbeno vzgojo.

Mnenje učiteljev o pomembnosti seznanjanja učencev s tujo glasbeno kulturo

Od 70 učiteljev jih je zelo veliko število odgovorilo, da je seznanjanje učencev s tujo glasbeno kulturo pomembno (55 učiteljev oziroma 78,6 %), nekaj učiteljev pa je bilo mnjenja da je celo zelo pomembno (10 učiteljev oziroma 14,3 %).

Tabela 221: Pomembnost seznanjanja učencev s tujo glasbeno kulturo.

Pomembnost seznanjanja učencev s tujo glasbeno kulturo	Število učiteljev	Odstotek
Sploh ni pomembno	1	1,4 %
Ni pomembno	1	1,4 %
Niti pomembno niti nepomembno	3	4,3 %
Pomembno	55	78,6 %
Zelo pomembno	10	14,3 %
Skupaj	70	100,0 %

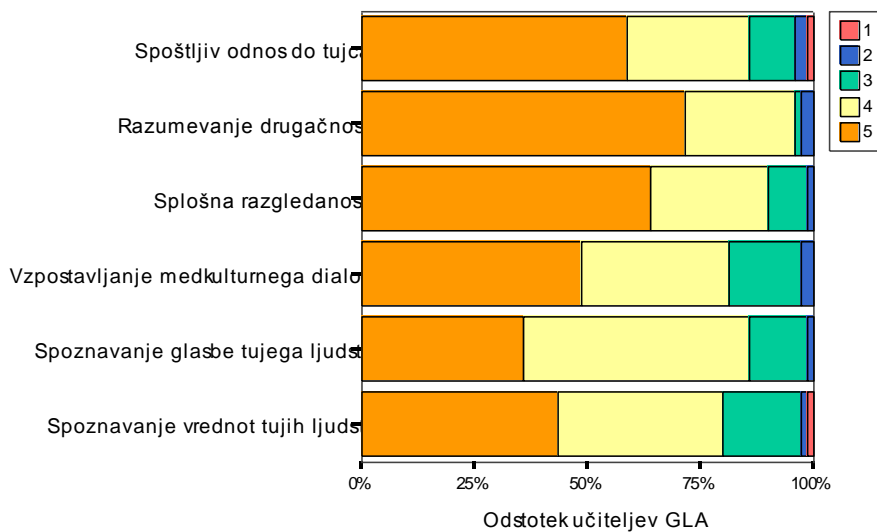
Slika 28: Pomembnost seznanjanja učencev s tujo glasbeno kulturo.

Razlogi za pomembnost seznanjanja učencev z glasbeno kulturo tujih ljudstev

V vprašanju 15 so učitelji imeli na voljo šest trditev, zakaj naj bi bilo seznanjanje učencev z glasbeno kulturo tujih ljudstev pomembno. Pri vsaki trditvi so imeli na voljo petstopenjsko lestvico od 1 do 5. Učitelji so večinoma pri vsaki trditvi obkrožali visoke vrednosti (4 in 5), kar pomeni, da so si nekako enotni o tem, da je seznanjanje z glasbeno kulturo tujih ljudstev za učence bistveno z različnih vidikov.

Tabela 222: Razlogi za pomembnost seznanjanja učencev z glasbeno kulturo tujih ljudstev. (1 – se ne strinjam, . . . , 5 – popolnoma se strinjam)

Razlogi za pomembnost seznanjanja učencev z glas. kulturo tujih ljudstev	1	2	3	4	5	Skupaj
Spoštljiv odnos do tujca	1 1,4%	2 2,9%	7 10,0%	19 27,1%	41 58,6%	70 100 %
Razumevanje drugačnosti	0 0,0%	2 2,9%	1 1,4%	17 24,3%	50 71,4%	70 100 %
Splošna razgledanost	0 0,0%	1 1,4%	6 8,7%	18 26,1%	44 63,8%	69 100 %
Vzpostavljanje medkulturnega dialoga	0 0,0%	2 2,9%	11 15,7%	23 32,9%	34 48,6%	70 100 %
Spoznavanje glasbe tujega ljudstva	0 0,0%	1 1,4%	9 12,9%	35 50,0%	25 35,7%	70 100 %
Spoznavanje vrednot tujih ljudstev	1 1,4%	1 1,4%	12 17,4%	25 36,2%	30 43,5%	69 100 %

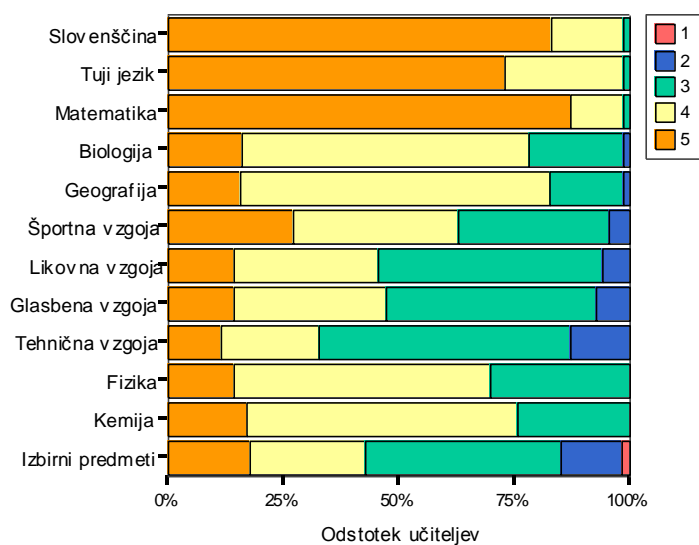
Slika 29: Razlogi za pomembnost seznanjanja učencev z glasbeno kulturo tujih ljudstev. (1 – se ne strinjam, . . . , 5 – popolnoma se strinjam)

Pomen predmeta glasbena vzgoja v osnovnošolskem kurikulumu

Namen vprašanja 16 je bilo ugotoviti, kako ocenjujejo učitelji glasbene vzgoje pomen predmetov v osnovnošolskem kurikulumu. Pri vsakem predmetu so imeli na voljo petstopenjsko lestvico od 1 do 5. Iz tabele 223 je razvidno, da so si učitelji dokaj enotni glede pomena osnovnošolskih predmetov, kot so slovenščina, matematika in tuji jezik. Pri vzgojnih predmetih (glasbena vzgoja, likovna vzgoja, športna vzgoja, tehnična vzgoja) prevladujejo srednje vrednosti, pa čeprav se ti predmeti v devetletni osnovni šoli po zadnji šolski reformi številčno ocenjujejo in se jim poskuša dati večji pomen.

Tabela 223: Ocena pomena predmetov v šoli.
(1 – sploh se ne strinjam, ..., 5 – popolnoma se strinjam)

Predmet	1	2	3	4	5	Skupaj
Slovenščina	0 0,0 %	0 0,0 %	1 1,4 %	11 15,7 %	58 82,9 %	70 100 %
Tuji jezik	0 0,0 %	0 0,0 %	1 1,4 %	18 25,7 %	51 72,9 %	70 100 %
Matematika	0 0,0 %	0 0,0 %	1 1,4 %	8 11,4 %	61 87,1 %	70 100 %
Biologija	0 0,0 %	1 1,4 %	14 20,3 %	43 62,3 %	11 15,9 %	69 100 %
Geografija	0 0,0 %	1 1,4 %	11 15,7 %	47 67,1 %	11 15,7 %	70 100 %
Športna vzgoja	0 0,0 %	3 4,3 %	23 32,9 %	25 35,7 %	19 27,1 %	70 100 %
Likovna vzgoja	0 0,0 %	4 5,7 %	34 48,6 %	22 31,4 %	10 14,3 %	70 100 %
Glasbena vzgoja	0 0,0 %	5 7,1 %	32 45,7 %	23 32,9 %	10 14,3 %	70 100 %
Tehnična vzgoja	0 0,0 %	9 12,9 %	38 54,3 %	15 21,4 %	8 11,4 %	70 100 %
Fizika	0 0,0 %	0 0,0 %	21 30,0 %	39 55,7 %	10 14,3 %	70 100 %
Kemija	0 0,0 %	0 0,0 %	17 24,3 %	41 58,6 %	12 17,1 %	70 100 %
Izbirni predmeti	1 1,5 %	9 13,2 %	29 42,6 %	17 25,0 %	12 17,6 %	68 100 %

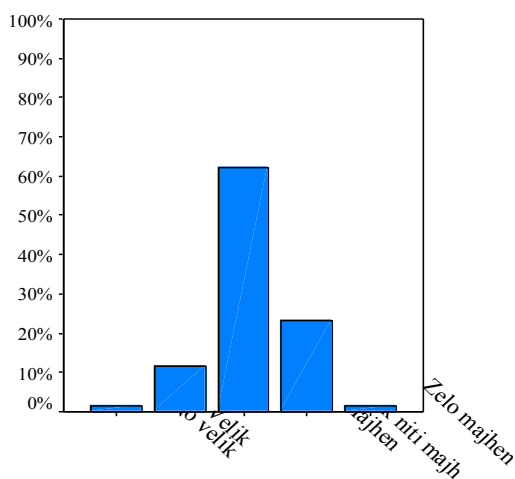

Slika 30: Ocena pomena predmetov v šoli.
(1 – sploh se ne strinjam, ..., 5 – popolnoma se strinjam)

V 17. vprašanju je bilo še enkrat preverjeno mnenje učiteljev glede poudarjenosti predmeta glasbena vzgoja. Kot je razvidno iz tabele 224, se potrjujejo njihove navedbe iz 16. vprašanja. Po mnenju učiteljev se predmetu glasbene vzgoje daje nekakšen srednji poudarek (43 učiteljev oziroma 62,3 %).

Tabela 224: Pomen glasbene vzgoje v osnovnošolskem kurikulumu.

Poudarek glasbeni vzgoji v kurikulumu	Število učiteljev	Odstotek
Zelo velik	1	1,4 %
Velik	8	11,6 %
Niti velik niti majhen	43	62,3 %
Majhen	16	23,2 %
Zelo majhen	1	1,4 %
Skupaj	69	100,0 %

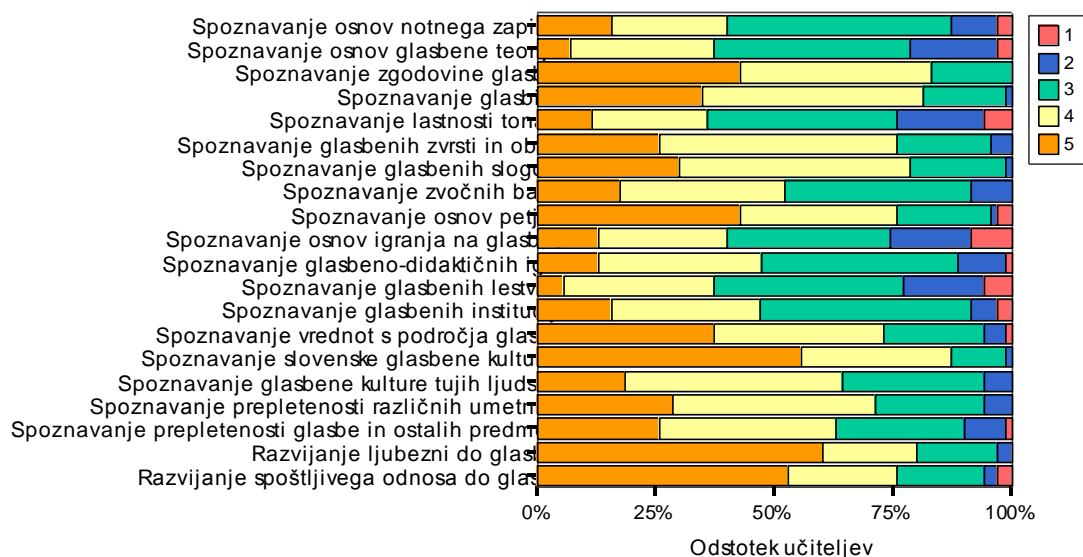
Slika 31: Pomen glasbene vzgoje v našem kurikulumu.

Cilji glasbene vzgoje po mnenju učiteljev

V vprašanju 18 so učitelji imeli možnost podati svoje mnenje o ciljih, ki naj bi ga imela glasbena vzgoja v osnovni šoli. Na voljo so imeli 20 ciljev in petstopenjsko lestvico od 1 do 5. Rezultati njihovih odgovorov so podani v tabeli 225:

Tabela 225: Cilji predmeta glasbena vzgoja v sodobni osnovni šoli .
(1 – sploh se ne strinjam, ..., 5 – popolnoma se strinjam)

Cilji predmeta glasbena vzgoja v sodobni osnovni šoli	1	2	3	4	5	Skupaj
Spoznavanje osnov notnega zapisa	2 2,9 %	7 10,0 %	33 47,1 %	17 24,3 %	11 15,7 %	70 100,0 %
Spoznavanje osnov glasbene teorije	2 2,9 %	13 18,6 %	29 41,4 %	21 30,0 %	5 7,1 %	70 100,0 %
Spoznavanje zgodovine glasbe	0 0,0 %	0 0,0 %	12 17,1 %	28 40,0 %	30 42,9 %	70 100,0 %
Spoznavanje glasbil	0 0,0 %	1 1,4 %	12 17,4 %	32 46,4 %	24 34,8 %	69 100,0 %
Spoznavanje lastnosti tona	4 5,7 %	13 18,6 %	28 40,0 %	17 24,3 %	8 11,4 %	70 100,0 %
Spoznavanje glasbenih zvrsti in oblik	0 0,0 %	3 4,3 %	14 20,0 %	35 50,0 %	18 25,7 %	70 100,0 %
Spoznavanje glasbenih slogov	0 0,0 %	1 1,4 %	14 20,0 %	34 48,6 %	21 30,0 %	70 100,0 %
Spoznavanje zvočnih barv	0 0,0 %	6 8,7 %	27 39,1 %	24 34,8 %	12 17,4 %	69 100,0 %
Spoznavanje osnov petja	2 2,9 %	1 1,4 %	14 20,0 %	23 32,9 %	30 42,9 %	70 100,0 %
Spoznavanje osnov igranja na glasbila	6 8,6 %	12 17,1 %	24 34,3 %	19 27,1 %	9 12,9 %	70 100,0 %
Spoznavanje glasbeno-didaktičnih iger	1 1,4 %	7 10,0 %	29 41,4 %	24 34,3 %	9 12,9 %	70 100,0 %
Spoznavanje glasbenih lestvic	4 5,7 %	12 17,1 %	28 40,0 %	22 31,4 %	4 5,7 %	70 100,0 %
Spoznavanje glasbenih institucij	2 2,9 %	4 5,7 %	31 44,3 %	22 31,4 %	11 15,7 %	70 100,0 %
Spoznavanje vrednot s področja glasbe	1 1,4 %	3 4,3 %	15 21,4 %	25 35,7 %	26 37,1 %	70 100,0 %
Spoznavanje slovenske glasbene kulture	0 0,0 %	1 1,4 %	8 11,4 %	22 31,4 %	39 55,7 %	70 100,0 %
Spoznavanje glasbene kulture tujih ljudstev	0 0,0 %	4 5,7 %	21 30,0 %	32 45,7 %	13 18,6 %	70 100,0 %
Spoznavanje prepletenosti različnih umetnosti	0 0,0 %	4 5,7 %	16 22,9 %	30 42,9 %	20 28,6 %	70 100,0 %
Spoznavanje prepletenosti glasbe in ostalih predmetov	1 1,4 %	6 8,6 %	19 27,1 %	26 37,1 %	18 25,7 %	70 100,0 %
Razvijanje ljubezni do glasbe	0 0,0 %	2 2,9 %	12 17,1 %	14 20,0 %	42 60,0 %	70 100,0 %
Razvijanje spoštljivega odnosa do glasbe	2 2,9 %	2 2,9 %	13 18,6 %	16 22,9 %	37 52,9 %	70 100,0 %

Slika 32: Cilji predmeta glasbena vzgoja v sodobni osnovni šoli.
(1 – sploh se ne strinjam, ..., 5 – popolnoma se strinjam)

Če bi izpostavili cilje glasbene vzgoje, ki naj bi vplivali na razvijanje nacionalne identitete pri učencih, bi dobili naslednjo tabelo, iz katere je razvidno, da so učitelji mnenja, da je eden od bistvenih ciljev glasbene vzgoje spoznavanje slovenske glasbene kulture. Nekoliko manj se jih je odločilo za spoznavanje glasbene kulture tujih ljudstev, vendar prevladujejo tudi na tem področju dokaj visoke vrednosti.

Tabela 226: Cilji predmeta glasbena vzgoja v sodobni osnovni šoli (spoznavanje slovenske glasbene kulture in spoznavanje tuje glasbene kulture).
(1 – sploh se ne strinjam, ..., 5 – popolnoma se strinjam)

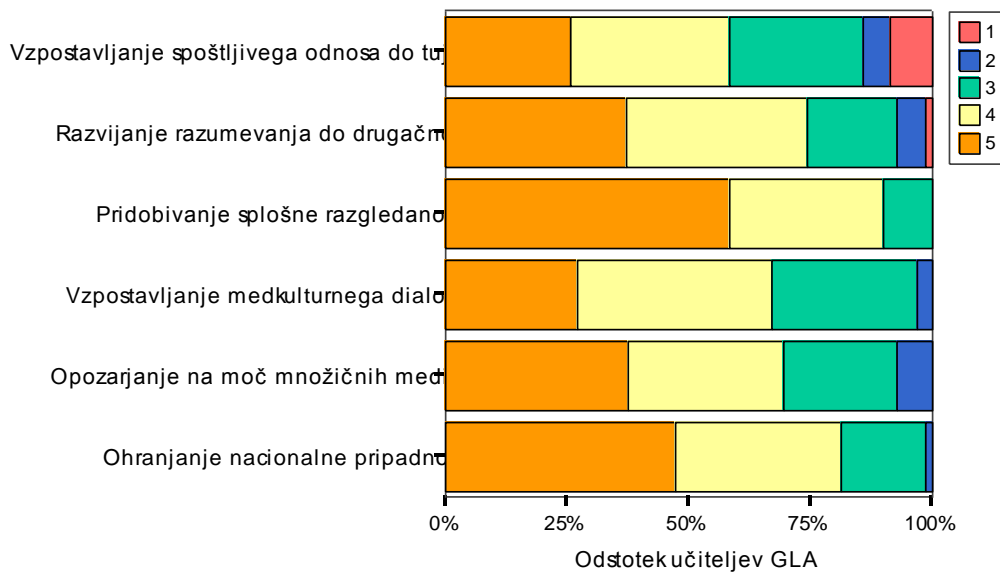
Cilji predmeta glasbena vzgoja v sodobni osnovni šoli	1	2	3	4	5	Skupaj
Spoznavanje slovenske glasbene kulture	0 0,0 %	1 1,4 %	8 11,4 %	22 31,4 %	39 55,7 %	70 100,0 %
spoznavanje glasbene kulture tujih ljudstev	0 0,0 %	4 5,7 %	21 30,0 %	32 45,7 %	13 18,6 %	70 100,0 %

Posebni cilji glasbene vzgoje po mnenju učiteljev

Devetnajsto vprašanje je bilo namenjeno pridobitvi podatkov o tem, kaj so po mnenju učiteljev posebni cilji glasbene vzgoje. Na voljo so imeli šest trditvev ter petstopenjsko lestvico od 1 do 5. Trditve ena, dva in štiri so namenjene pridobitvi podatkov o njihovem mnenju, koliko je možno z glasbeno vzgojo vplivati na razvijanje spoštljivega odnosa do tujcev, na razvijanje razumevanja do drugačnosti in prav tako na vzpostavljanje medkulturnega dialoga. Zadnje dve trditvi sta zanimivi predvsem glede njihovega mnenja o medijih in ohranjanju nacionalne pripadnosti. Učitelji so in niso povsem prepričani o tem, koliko je možno z glasbeno vzgojo opozarjati na moč množičnih medijev, vendar se v dokaj velikem številu strinjajo, da je z glasbeno vzgojo možno ohraniti nacionalno pripadnost.

Tabela 227: Ocena posebnih ciljev predmeta glasbene vzgoje.
(1 – sploh se ne strinjam, ..., 5 – popolnoma se strinjam)

Ocena posebnih ciljev predmeta glasbena vzgoja	1	2	3	4	5	Skupaj
Vzpostavljanje spoštljivega odnosa do tujca	6 8,6 %	4 5,7 %	19 27,1 %	23 32,9 %	18 25,7 %	70 100,0 %
Razvijanje razumevanja do drugačnosti	1 1,4 %	4 5,7 %	13 18,6 %	26 37,1 %	26 37,1 %	70 100,0 %
Pridobivanje splošne razgledanosti	0 0,0 %	0 0,0 %	7 10,0 %	22 31,4 %	41 58,6 %	70 100,0 %
Vzpostavljanje medkulturnega dialoga	0 0,0 %	2 2,9 %	21 30,0 %	28 40,0 %	19 27,1 %	70 100,0 %
Opozarjanje na moč množičnih medijev	0 0,0 %	5 7,2 %	16 23,2 %	22 31,9 %	26 37,7 %	69 100,0 %
Ohranjanje nacionalne pripadnosti	0 0,0 %	1 1,4 %	12 17,1 %	24 34,3 %	33 47,1 %	70 100,0 %

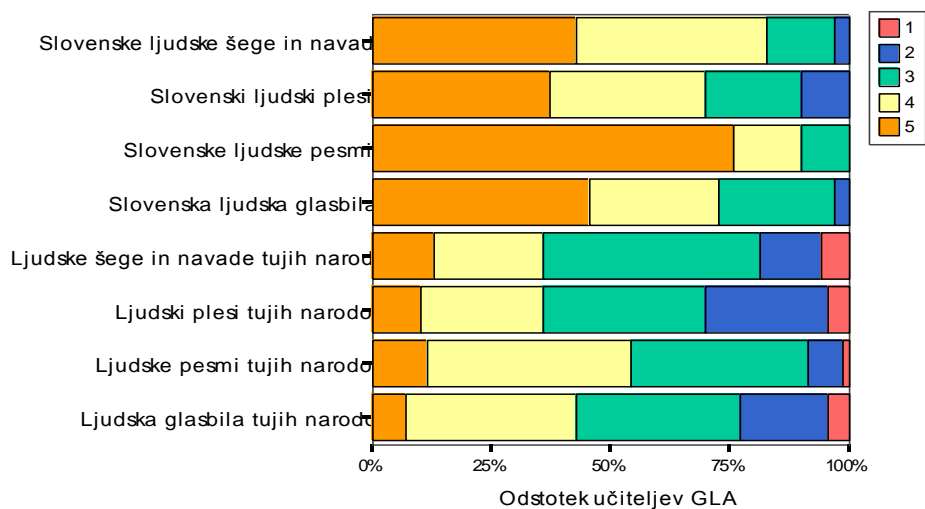
Slika 33: Ocena posebnih ciljev predmeta glasbene vzgoje.
(1 – sploh se ne strinjam, ..., 5 – popolnoma se strinjam)

Posebni cilji glasbene vzgoje z vidika posredovanja slovenske glasbene kulture in glasbene kulture tujih ljudstev

V vprašanju 20 so učiteljem bili posredovani še enkrat posebni cilji, ki naj bi jih imela glasbena vzgoja, tokrat na področju slovenske glasbene kulture in glasbene kulture tujih ljudstev. Učitelji so si najbolj enotni o tem, da je eden od posebnih ciljev predmeta glasbene vzgoje ohranjanje slovenske ljudske pesmi. Manj so si enotni glede ohranjanja glasbene kulture tujih ljudstev, vendar je tudi na tem področju največji poudarek na ljudski pesmi.

Tabela 228: Posebni cilji predmeta pri ohranjanju navad, pesmi in plesov .
(1 – sploh se ne strinjam, ..., 5 – popolnoma se strinjam)

Posebni cilji predmeta v ohranjanju	1	2	3	4	5	Skupaj
Slovenske ljudske šege in navade	0 0,0 %	2 2,9 %	10 14,3 %	28 40,0 %	30 42,9 %	70 100,0 %
Slovenski ljudski plesi	0 0,0 %	7 10,0 %	14 20,0 %	23 32,9 %	26 37,1 %	70 100,0 %
Slovenske ljudske pesmi	0 0,0 %	0 0,0 %	7 10,0 %	10 14,3 %	53 75,7 %	70 100,0 %
Slovenska ljudska glasbila	0 0,0 %	2 2,9 %	17 24,3 %	19 27,1 %	32 45,7 %	70 100,0 %
Ljudske šege in navade tujih narodov	4 5,7 %	9 12,9 %	32 45,7 %	16 22,9 %	9 12,9 %	70 100,0 %
Ljudski plesi tujih narodov	3 4,3 %	18 25,7 %	24 34,3 %	18 25,7 %	7 10,0 %	70 100,0 %
Ljudske pesmi tujih narodov	1 1,4 %	5 7,1 %	26 37,1 %	30 42,9 %	8 11,4 %	70 100,0 %
Ljudska glasbila tujih narodov	3 4,3 %	13 18,6 %	24 34,3 %	25 35,7 %	5 7,1 %	70 100,0 %

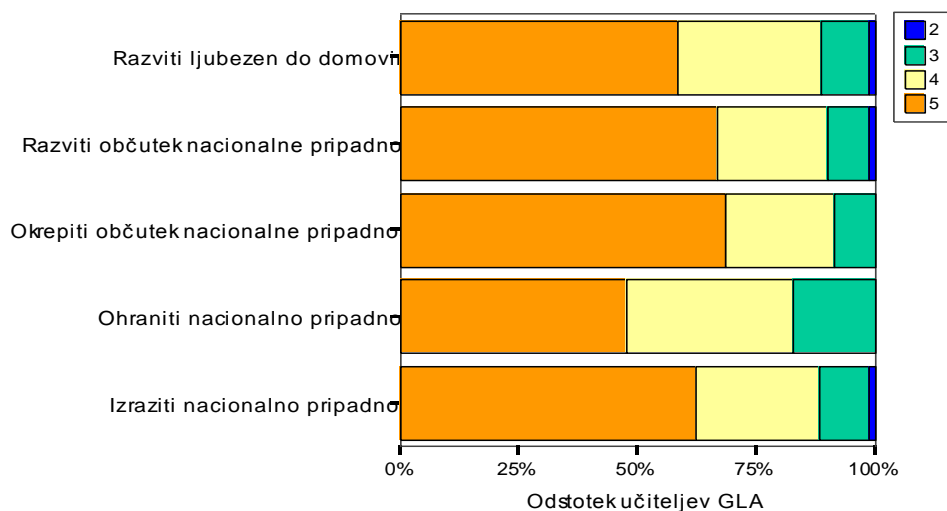
Slika 34: Posebni cilji predmeta pri ohranjanju navad, pesmi in plesov .
(1 – sploh se ne strinjam, ..., 5 – popolnoma se strinjam)

Glasbena vzgoja in občutek nacionalne pripadnosti

Iz tabele 229 je razvidno, da so si učitelji dokaj enotno tem, da je z glasbo možno razviti ljubezen do domovine in občutek nacionalne pripadnosti. Prav tako so si tudi dokaj enotni, da je z glasbo možno okrepiti občutek nacionalne pripadnosti in izraziti nacionalno pripadnost. Zanimivo pa je, da učitelji niso tako prepričani o trditvi, da je z glasbo možno ohraniti nacionalno pripadnost. Mogoče je razlog za to, da opažajo globalizacijske vplive, ki se kažejo tudi pri zgodnjih mladostnikih: bistveno bolj je namreč v ospredju tista glasba, ki se širi z globalizacijo in je priljubljena med mladimi. Mogoče čutijo, da njihovi napor pri ohranjanju ljudske glasbe in s tem nacionalne pripadnosti preprosto ne zadostujejo in da niso dovolj močni, da bi se uprli čedalje močnejši globalizaciji.

Tabela 229: Zmožnost glasbe.
(1 – sploh se ne strinjam, ..., 5 – popolnoma se strinjam)

Zmožnost glasbe	1	2	3	4	5	Skupaj
Razviti ljubezen do domovine	0 0,0 %	1 1,4 %	7 10,0 %	21 30,0 %	41 58,6 %	70 100,0 %
Razviti občutek nacionalne pripadnosti	0 0,0 %	1 1,4 %	6 8,7 %	16 23,2 %	46 66,7 %	69 100,0 %
Okrepiti občutek nacionalne pripadnosti	0 0,0 %	0 0,0 %	6 8,6 %	16 22,9 %	48 68,6 %	70 100,0 %
Ohraniti nacionalno pripadnost	0 0,0 %	0 0,0 %	12 17,4 %	24 34,8 %	33 47,8 %	69 100,0 %
Izraziti nacionalno pripadnost	0 0,0 %	1 1,4 %	7 10,1 %	18 26,1 %	43 62,3 %	69 100,0 %

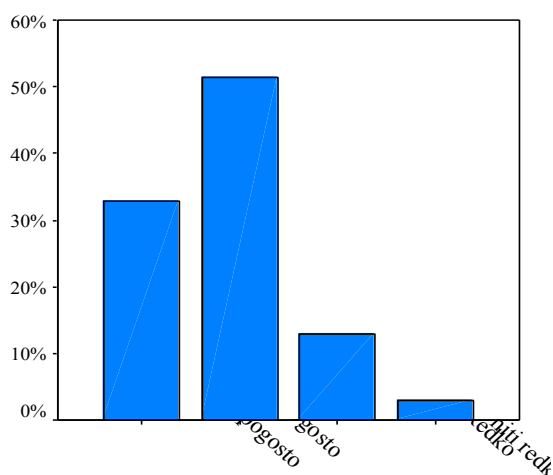
Slika 35: Zmožnost glasbe.
(1 – sploh se ne strinjam, ..., 5 – popolnoma se strinjam)

Obnavljanje slovenske ljudske glasbe pri predmetu glasbena vzgoja

Čeprav je obravnavanje slovenske ljudske glasbe v 7., 8. in 9. razredu osnovne šole različno, je bilo vprašanje 22 namenjeno pridobitvi podatkov o tem, koliko jo učitelji obravnavajo pri svojih učnih urah ne glede na predpisano učno snov. Iz njihovih odgovorov sledi, da jo obravnavajo pogosto (36 učiteljev oziroma 51,4 %), nekateri med njimi tudi zelo pogosto (23 učiteljev oziroma 32,9 %).

Tabela 230: Pogostost obravnavanja slovenske ljudske glasbe pri pouku.

Pogostost obravnavanja slovenske ljudske glasbe	Število učiteljev	Odstotek
Zelo pogosto	23	32,9 %
Pogosto	36	51,4 %
Niti pogosto niti redko	9	12,9 %
Redko	2	2,9 %
Zelo redko	0	0,0 %
Skupaj	70	100,0

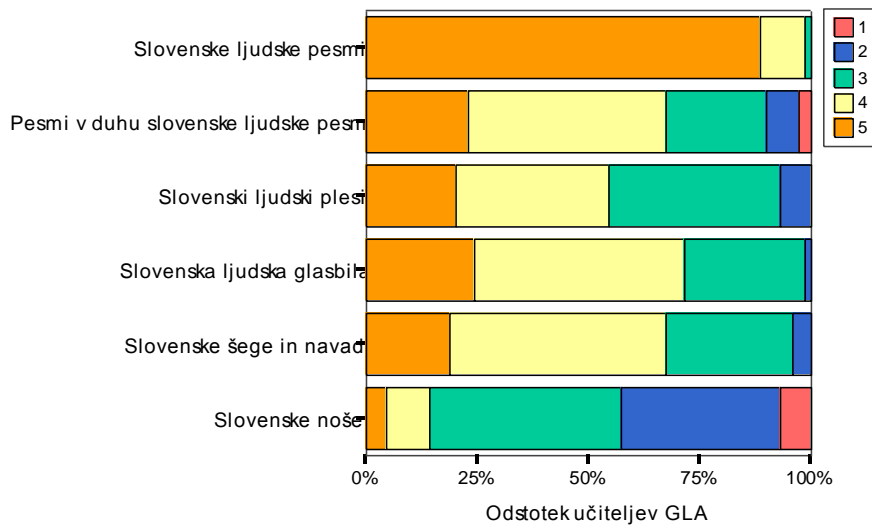
Slika 36: Pogostost obravnavanja slovenske ljudske glasbe pri pouku.

Poudarjanje določenih izraznih prvin ljudske glasbe pri predmetu glasbene vzgoje

Pri obravnavanju slovenske ljudske glasbe je iz tabele 76 razvidno, da učitelji namenjajo največjo pozornost slovenskim ljudskim pesmim, najmanjšo pa slovenskim ljudskim nošam.

Tabela 231: Učiteljev poudarek pri obravnavi slovenske ljudske glasbe.
(1 – sploh se ne strinjam, ..., 5 – popolnoma se strinjam)

Učiteljev poudarek pri obravnavi slovenske ljudske glasbe	1	2	3	4	5	Skupaj
Slovenske ljudske pesmi	0 0,0 %	0 0,0 %	1 1,4 %	7 10,0 %	62 88,6 %	70 100,0 %
Pesmi v duhu slovenske ljudske pesmi	2 2,9 %	5 7,1 %	16 22,9 %	31 44,3 %	16 22,9 %	70 100,0 %
Slovenski ljudski plesi	0 0,0 %	5 7,1 %	27 38,6 %	24 34,3 %	14 20,0 %	70 100,0 %
Slovenska ljudska glasbila	0 0,0 %	1 1,4 %	19 27,1 %	33 47,1 %	17 24,3 %	70 100,0 %
Slovenske šege in navade	0 0,0 %	3 4,3 %	20 28,6 %	34 48,6 %	13 18,6 %	70 100,0 %
Slovenske noše	5 7,1 %	25 35,7 %	30 42,9 %	7 10,0 %	3 4,3 %	70 100,0 %

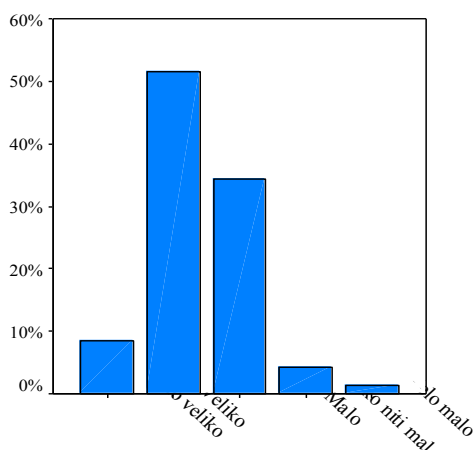
Slika 37: Učiteljev poudarek pri obravnavi slovenske ljudske glasbe.
(1 – sploh se ne strinjam, ..., 5 – popolnoma se strinjam)

Pridobivanje materiala o slovenski ljudski glasbi

Pri pridobivanju gradiva za področje slovenske ljudske glasbe je razvidno, da si učitelji jemljejo v povprečju veliko časa, kar pomeni, da v skladu s svojimi odgovori namenjajo slovenski glasbeni zapuščini veliko pozornost.

Tabela 232: Količina časa za pridobivanje gradiva slovenske ljudske glasbe.

Čas za pridobivanje materiala slov. ljud. gla.	Število učiteljev	Odstotek
Zelo veliko	6	8,6 %
Veliko	36	51,4 %
Niti veliko niti malo	24	34,3 %
Malo	3	4,3 %
Zelo malo	1	1,4 %
Skupaj	70	100,0 %

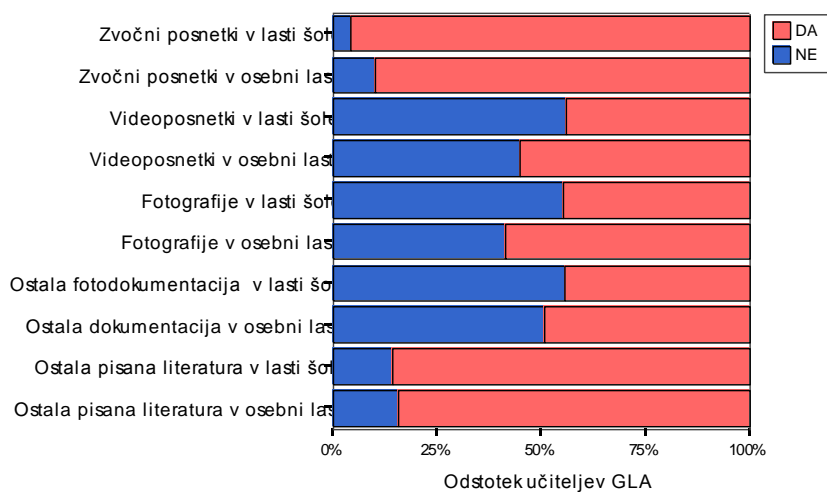
Slika 38: Količina časa za pridobivanje gradiva slovenske ljudske glasbe.

Opremljenost osnovne šole z gradivom o slovenski ljudski glasbi

Glede na podane odgovore učiteljev so osnovne šole dobro opremljene z literaturo oziroma z avdio/video posnetki. Veliko gradiva imajo učitelji tudi v osebni lasti.

Tabela 233: Gradivo, ki je učitelju na voljo pri spoznavanju slovenske ljudske glasbe

Material	DA	NE	Skupaj
Zvočni posnetki v lasti šole	67 95,7 %	3 4,3 %	70 100,0 %
Zvočni posnetki v osebni lasti	63 90,0 %	7 10,0 %	70 100,0 %
Videoposnetki v lasti šole	30 44,1 %	38 55,9 %	68 100,0 %
Videoposnetki v osebni lasti	38 55,1 %	31 44,9 %	69 100,0 %
Fotografije v lasti šole	31 44,9 %	38 55,1 %	69 100,0 %
Fotografije v osebni lasti	41 58,6 %	29 41,4 %	70 100,0 %
Ostala fotodokumentacija v lasti šole	31 44,3 %	39 55,7 %	70 100,0 %
Ostala dokumentacija v osebni lasti	34 49,3 %	35 50,7 %	69 100,0 %
Ostala pisana literatura v lasti šole	60 85,7 %	10 14,3 %	70 100,0 %
Ostala pisana literatura v osebni lasti	59 84,3 %	11 15,7 %	70 100,0 %

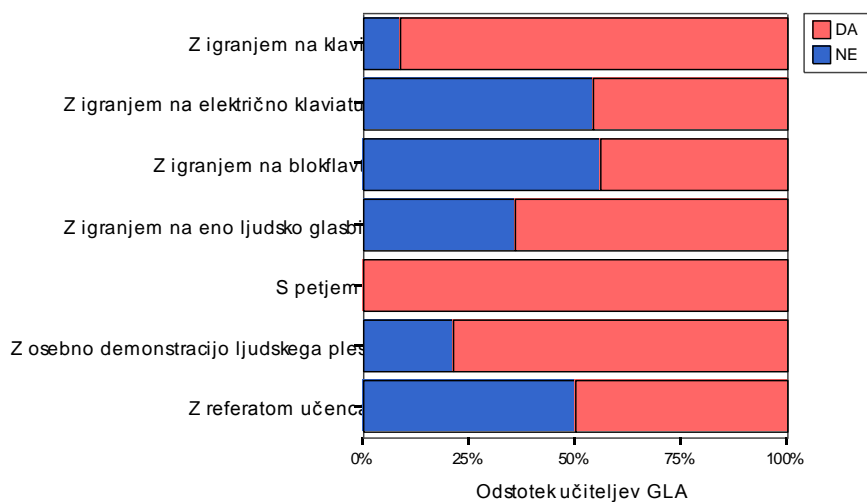
Slika 39: Gradivo, ki je učitelju na voljo pri spoznavanju slovenske ljudske glasbe.

Ponazarjanje učiteljev pri spoznavanju slovenske ljudske glasbe

Pri spoznavanju slovenske ljudske glasbe si učitelji pomagajo z različnimi glasbili in petjem, bistveno manj pa vključujejo delo svojih učencev.

Tabela 234: Ponazarjanje pri spoznavanju slovenske ljudske glasbe.

Ponazarjanje pri spoznavanju slovenske ljudske glasbe	DA	NE	Skupaj
Z igranjem na klavir	64 91,4 %	6 8,6 %	70 100,0 %
Z igranjem na električno klaviaturo	31 45,6 %	37 54,4 %	68 100,0 %
Z igranjem na blokflavto	30 44,1 %	38 55,9 %	68 100,0 %
Z igranjem na eno ljudsko glasbilo	43 64,2 %	24 35,8 %	67 100,0 %
S petjem	70 100,0 %	0 0,0 %	70 100,0 %
Z osebno demonstracijo ljudskega plesa	55 78,6 %	15 21,4 %	70 100,0 %
Z referatom učenca	35 50,0 %	35 50,0 %	70 100,0 %

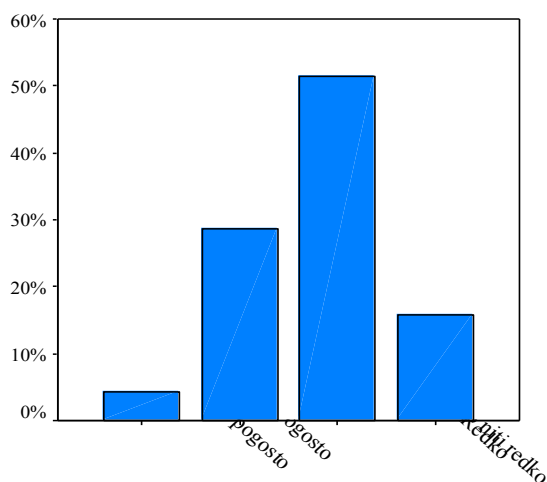
Slika 40: Ponazarjanje pri spoznavanju slovenske ljudske glasbe

Obnavljanje ljudske glasbe tujih ljudstev pri predmetu glasbena vzgoja

Za razliko od slovenske ljudske glasbe je ljudska glasba tujih ljudstev pri urah glasbene vzgoje obravnavanja bistveno manj. Razlog za to verjetno je, da učitelji obravnavajo slovensko ljudsko glasbo pri svojih učnih urah, pa čeprav je mogoče tudi ni uradno v učnem načrtu, tako da ne ostane dovolj časa za obravnavo tuje ljudske glasbe.

Tabela 235: Pogostost obravnavanja ljudske glasbe tujih ljudstev.

Pogostost obravnavanja ljudske glasbe tujih ljudstev	Število učiteljev	Odstotek
Zelo pogosto	3	4,3 %
Pogosto	20	28,6 %
Niti pogosto niti redko	36	51,4 %
Redko	11	15,7 %
Zelo redko	0	0,0 %
Skupaj	70	100,0 %

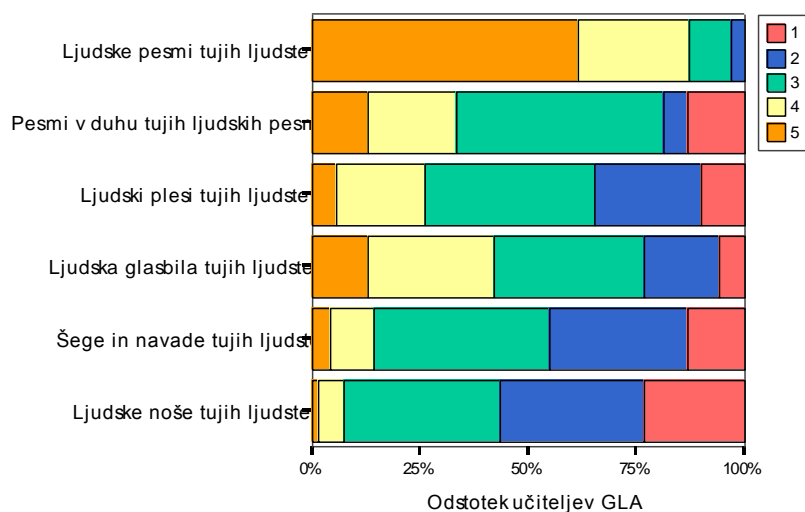
Slika 41: Pogostost obravnavanja ljudske glasbe tujih ljudstev.

Poudarek učiteljev na določenih izraznih prvinah ljudske glasbe tujih ljudstev pri predmetu glasbena vzgoja

Pri obravnavanju ljudske glasbe tujih ljudstev obravnavajo učitelji najbolj pogosto ljudske pesmi, najmanj pa ljudske noše, podobno kot je to bilo pri obravnavanju slovenske ljudske glasbe.

Tabela 236: Poudarek pri obravnavi ljudske glasbe tujih narodov.

Poudarek pri obravnavi ljudske glasbe tujih narodov	1	2	3	4	5	Skupaj
Ljudske pesmi tujih ljudstev	0 0,0 %	2 2,9 %	7 10,0 %	18 25,7 %	43 61,4 %	70 100,0 %
Pesmi v duhu tujih ljudskih pesmi	9 13,0 %	4 5,8 %	33 47,8 %	14 20,3 %	9 13,0 %	69 100,0 %
Ljudski plesi tujih ljudstev	7 10,1 %	17 24,6 %	27 39,1 %	14 20,3 %	4 5,8 %	69 100,0 %
Ljudska glasbila tujih ljudstev	4 5,8 %	12 17,4 %	24 34,8 %	20 29,0 %	9 13,0 %	69 100,0 %
Šege in navade tujih ljudstev	9 13,0 %	22 31,9 %	28 40,6 %	7 10,1 %	3 4,3 %	69 100,0 %
Ljudske noše tujih ljudstev	16 23,2 %	23 33,3 %	25 36,2 %	4 5,8 %	1 1,4 %	69 100,0 %

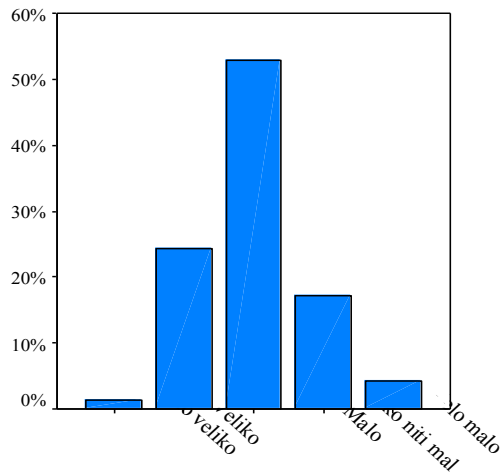
Slika 42: Poudarek pri obravnavi ljudske glasbe tujih narodov.

Čas in pridobivanje materiala za pouk tuje ljudske glasbe

Za razliko od slovenske ljudske glasbe, si učitelji bistveno manj časa jemljejo za pridobivanje materiala o tuji ljudski glasbi kot pa o slovenski ljudski glasbi.

Tabela 237: Čas za pridobivanje materiala za pouk tuje ljudske glasbe.

Čas za pridobivanje gradiva za pouk tuje ljudske glasbe	Število učiteljev	Odstotek
Zelo veliko	1	1,4 %
Veliko	17	24,3 %
Niti veliko niti malo	37	52,9 %
Malo	12	17,1 %
Zelo malo	3	4,3 %
Skupaj	70	100,0 %

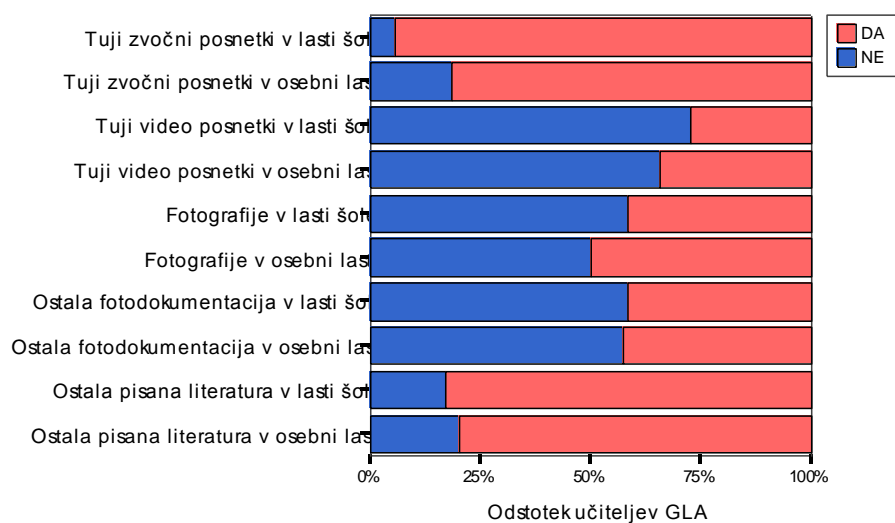
Slika 43: Čas za pridobivanje gradiva za pouk tuje ljudske glasbe.

Opremljenost osnovne šole z gradivom o ljudski glasbi tujih ljudstev

Iz tabele 238 je razvidno, da je v osnovnih šolah na razpolago manj literature oziroma video/avdioposnetkov o glasbi tujih ljudstev kot pa o slovenski ljudski glasbi. Razlike so opazne tudi pri učiteljih, ki nimajo toliko gradiva o glasbi tujih ljudstev v osebni lasti, kot ga imajo o slovenski ljudski glasbi.

Tabela 238: Gradivo, ki je učitelju na voljo pri spoznavanju tuje ljudske glasbe.

Material, ki je učitelju na voljo pri spoznavanju tuje ljudske glasbe	DA	NE	Skupaj
Tuji zvočni posnetki v lasti šole	66 94,3 %	4 5,7 %	70 100,0 %
Tuji zvočni posnetki v osebni lasti	57 81,4 %	13 18,6 %	70 100,0 %
Tuji video posnetki v lasti šole	19 27,1 %	51 72,9 %	70 100,0 %
Tuji video posnetki v osebni lasti	24 34,3 %	46 65,7 %	70 100,0 %
Fotografije v lasti šole	29 41,4 %	41 58,6 %	70 100,0 %
Fotografije v osebni lasti	35 50,0 %	35 50,0 %	70 100,0 %
Ostala fotodokumentacija v lasti šole	29 41,4 %	41 58,6 %	70 100,0 %
Ostala fotodokumentacija v osebni lasti	29 42,6 %	39 57,4 %	68 100,0 %
Ostala pisana literatura v lasti šole	58 82,9 %	12 17,1 %	70 100,0 %
Ostala pisana literatura v osebni lasti	55 79,7 %	14 20,3 %	69 100,0 %

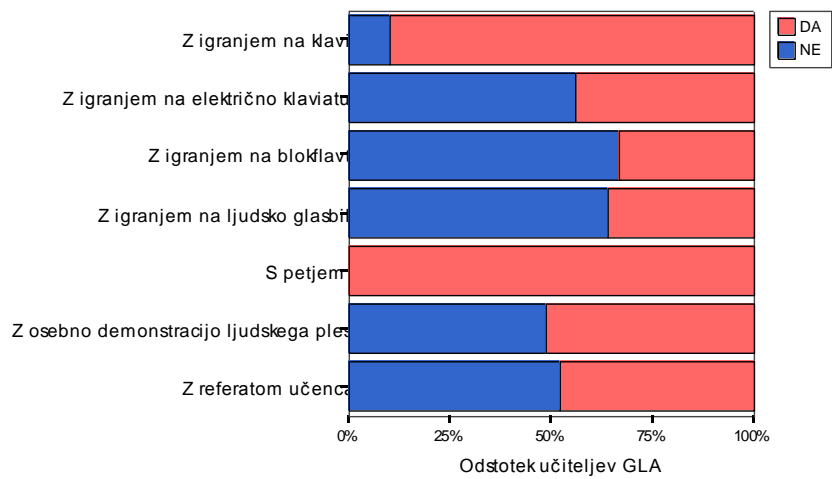
Slika 44: Gradivo, ki je učitelju na voljo pri spoznavanju tuje ljudske glasbe.

Ponazarjanje učiteljev pri spoznavanju tuje ljudske glasbe pri predmetu glasbena vzgoja

Pri spoznavanju glasbe tujih ljudstev si učitelji pomagajo z igranjem na različnih glasbilih, največ pa s petjem. Samostojno delo učencev v obliki referata pri urah glasbene vzgoje obstaja ali pa ne.

Tabela 239: Ponazarjanje pri spoznavanju tuje ljudske glasbe

Ponazarjanje pri spoznavanju tuje ljudske glasbe	DA	NE	Skupaj
Z igranjem na klavir	63 90,0 %	7 10,0 %	70 100,0 %
Z igranjem na električno klaviaturo	30 44,1 %	38 55,9 %	68 100,0 %
Z igranjem na blokflavto	23 33,3 %	46 66,7 %	69 100,0 %
Z igranjem na ljudsko glasbilo	25 36,2 %	44 63,8 %	69 100,0 %
S petjem	69 100,0 %	0 0,0 %	69 100,0 %
Z osebno ponazoritvijo ljudskega plesa	36 51,4 %	34 48,6 %	70 100,0 %
Z referatom učenca	33 47,8 %	36 52,2 %	69 100,0 %

Slika 45: Ponazarjanje pri spoznavanju tuje ljudske glasbe.

7.3. Anketni vprašalnik za učence

ANKETA – NACIONALNA IDENTITETA IN GLASBA

Anketa je anonimna in je namenjena izključno za pridobitev podatkov za potrebe doktorske naloge. Pazljivo preberi vprašanja in odgovori na VSAKO vprašanje. Če ne razumeš katerega od vprašanj, vprašaj učitelja za razlago.

1. Osnovna šola:..... (Vpiši ime šole)
2. V katerem mestu se nahaja tvoja šola?.....(Vpiši mesto)
3. Poštna številka mesta (kraja):.....(Vpiši pošto številko)
4. Si učenka/učenec (izberi samo en odgovor) :
 - 7. razreda OŠ ◆
 - 8. razreda OŠ ◆
 - 9. razreda OŠ ◆
5. Koliko si stara/star (izberi samo en odgovor) ?
 - 12 let ◆
 - 13 let ◆
 - 14 let ◆
 - 15 let ◆
 - več kot 15 let ◆
6. Kaj si po narodnosti? **(Izberi samo en odgovor. V kolikor narodnosti ne najdeš na spodnjem seznamu, pusti vprašanje PRAZNO in pojdi na naslednje vprašanje)**
 - Slovenka/Slovenec ◆
 - Hrvatica/Hrvat ◆
 - Bošnjakinja/Bošnjak Slovenka/Slovenec ◆
 - Hrvatica/Hrvat ◆
 - Bošnjakinja/Bošnjak ◆
 - Srbkinja/Srb ◆
 - Makedonka/Makedonec ◆
 - Črnogorka/Črnogorec ◆
 - Italijanka/Italijan ◆
 - Madžarka/Madžar ◆
7. Jaz sem po narodnosti (npr. jaz sem Afričan/ka, Kitajec/Kitajka, Francoz/inja itn.)
.....
8. Kaj je oče je po narodnosti? **(Izberi samo en odgovor. V kolikor narodnosti ne najdeš na spodnjem seznamu, pusti vprašanje PRAZNO in pojdi na naslednje vprašanje)**
 - Slovenka/Slovenec ◆
 - Hrvatica/Hrvat ◆
 - Bošnjakinja/Bošnjak ◆
 - Srbkinja/Srb ◆
 - Makedonka/Makedonec ◆
 - Črnogorka/Črnogorec ◆
 - Italijanka/Italijan ◆
 - Madžarka/Madžar ◆

9. Moj oče je po narodnosti (npr. moj oče je Afričan, Nizozemec, Nemec itn.)
.....

10. Kaj je mama po narodnosti? (Izberi samo en odgovor. Če narodnosti ne najdeš na spodnjem seznamu, pusti vprašanje PRAZNO in pojdi na naslednje vprašanje.)

- Slovenka/Slovenec ◆
- Hrvatica/Hrvat ◆
- Bošnjakinja/Bošnjak ◆
- Srbkinja/Srb ◆
- Makedonka/Makedonec ◆
- Črnogorka/Črnogorec ◆
- Italijanka/Italijan ◆
- Madžarka/Madžar ◆

11. Moja mama je po narodnosti (npr. sem Afričanka, Američanka, Kitajka itn.)
.....

12. Koliko sester imaš ? (Izberi samo en odgovor)

- Eno ◆
- dve ◆
- tri ◆
- več kot tri ◆

13. Koliko bratov imaš? (Izberi samo en odgovor)

- Enega ◆
- dva ◆
- tri ◆
- več kot tri ◆

14. Živim v: (Izberi samo en odgovor) hiši ◆ stanovanju ◆

15. V hiši oziroma stanovanju živim: (Izberi samo en odgovor. Če narodnosti ne najdeš na spodnjem seznamu, pusti vprašanje PRAZNO in pojdi na naslednje vprašanje)

- z obema staršema ◆
- z obema staršema in s sestro (bratom) ◆
- samo z mamo ◆
- samo z očetom ◆
- samo z bratom ◆
- samo s sestro ◆

16. Živim z :

17. Doma se s starši pogovarjam po slovensko: ves čas ◆
večino časa ◆
samo občasno ◆
nikoli ◆

18. Če se pogovarjaš doma samo občasno ali nikoli po slovensko, v katerem jeziku se najpogosteje pogovarjaš? (Če se pogovarjaš ves čas po slovensko, pusti vprašanje prazno!)

Pogovarjam se v.....jeziku.

19. V Sloveniji živim: od rojstva Da ◆ Ne ◆

20. Če ne živiš v Sloveniji od rojstva, napiši število let, kolikor živiš v Sloveniji (Na to vprašanje odgovori samo, če ne živiš v Sloveniji od rojstva): v Sloveniji živimlet

21. S svojimi starši smo se preselili v Slovenijo Da ♦ Ne ♦

22. Če si se preselil/a s starši v Slovenijo, iz katere države si se preselil/a (Na to vprašanje odgovori samo v primeru, če si se preselil/a v Slovenijo iz druge države)? Preselil/a sem se iz

23. Poznaš glasbo himne svoje domovine (Izberi samo en odgovor)?

- Izjemno dobro ♦
- Dobro ♦
- Niti dobro niti slabo ♦
- Slabo ♦
- Zelo slabo oziroma je sploh ne poznam ♦

24. Poznaš besedilo himne svoje domovine (Izberi samo en odgovor)?

- Izjemno dobro ♦
- Dobro ♦
- Niti dobro niti slabo ♦
- Slabo ♦
- Zelo slabo oziroma je sploh ne poznam ♦

25. (Pri naslednjih trditvah izberi samo en odgovor! 1 pomeni, da se s trditvijo sploh ne strinjaš, 5 pa pomeni, da se s trditvijo popolnoma strinjaš). Ko poslušam himno svoje domovine:

- se počutim ponosno 1 2 3 4 5
- se počutim žalostno, ker nisem v svoji domovini 1 2 3 4 5
- se začnem zavedati svoje narodnosti 1 2 3 4 5
- se počutim nelagodno 1 2 3 4 5
- nimam nobenih občutkov 1 2 3 4 5
- ne maram himne svoje države 1 2 3 4 5

26. Če ne maraš himne svoje države, obrazloži, zakaj:

27. (Pri naslednjih trditvah izberi samo en odgovor! 1 pomeni, da se s trditvijo sploh ne strinjaš, 5 pa pomeni, da se s trditvijo popolnoma strinjaš). Da bi se počutil/a to, kar sem po narodnosti, mislim, da je bistveno poznati:

- zgodovino svoje domovine 1 2 3 4 5
- jezik svoje domovine 1 2 3 4 5
- glasbo svoje domovine 1 2 3 4 5
- nošo svoje domovine 1 2 3 4 5
- ljudske navade in šege svoje domovine 1 2 3 4 5
- državne praznike svoje domovine 1 2 3 4 5
- pomembne predstavnike iz svoje domovine 1 2 3 4 5
- izdelke iz svoje domovine 1 2 3 4 5

28. V moji družini je ohranjanje narodnosti (Izberi samo en odgovor):

- zelo pomembno ♦
- pomembno ♦
- niti pomembno niti nepomembno ♦
- nepomembno ♦
- sploh ni pomembno ♦

29. (Pri naslednjih trditvah izberi samo en odgovor! 1 pomeni, da se s trditvijo sploh ne strinjaš, 5 pa pomeni, da se s trditvijo popolnoma strinjaš). S svojo domovino se počutim najbolj povezano skozi:

materni jezik	1 2 3 4 5
mesto svojega rojstva	1 2 3 4 5
ljudsko glasbo	1 2 3 4 5
zabavno glasbo, ki je na maternem jeziku	1 2 3 4 5
nošo svoje domovine	1 2 3 4 5
izdelke (predmete), ki prihajajo iz moje domovine	1 2 3 4 5
praznovanja, ki so značilni za mojo domovino	1 2 3 4 5
jedi, značilne za mojo domovino	1 2 3 4 5

30. V moji družini se pripadnost narodnosti, kateri kot družina pripadamo: (Izberi samo en odgovor)

- zelo poudarja ♦
- poudarja ♦
- niti poudarja niti ne poudarja ♦
- ne poudarja ♦
- sploh ne poudarja ♦

31. V moji družini se materni jezik (Izberi samo en odgovor):

- zelo poudarja ♦
- poudarja ♦
- niti poudarja niti ne poudarja ♦
- ne poudarja ♦
- sploh ne poudarja ♦

32. V moji družini se glasba moje domovine (Izberi samo en odgovor):

- zelo poudarja ♦
- poudarja ♦
- niti poudarja niti ne poudarja ♦
- ne poudarja ♦
- sploh ne poudarja ♦

33. V moji družini je ohranjanje šeg in navad moje domovine: (Izberi samo en odgovor)

- zelo poudarja ♦
- poudarja ♦
- niti poudarja niti ne poudarja ♦
- nepoudarja ♦
- sploh ne poudarja ♦

34. (Pri naslednjih trditvah izberi samo en odgovor! 1 pomeni, da se s trditvijo sploh ne strinjaš, 5 pa pomeni, da se s trditvijo popolnoma strinjaš).

Družim se s sošolci, ki so:

iste narodnosti kot jaz	1 2 3 4 5
različne narodnosti kot jaz	1 2 3 4 5
iste in različne narodnosti kot jaz	1 2 3 4 5

35. (Pri naslednjih trditvah izberi samo en odgovor! 1 pomeni, da se s trditvijo sploh ne strinjaš, 5 pa pomeni, da se s trditvijo popolnoma strinjaš).

Ko poslušam glasbo, jo poslušam:

na televiziji	1 2 3 4 5
---------------	-----------

na radiu	1 2 3 4 5
na cd-ju	1 2 3 4 5
i-podu	1 2 3 4 5
na koncertu	1 2 3 4 5
na gasilski veselici	1 2 3 4 5

36. (Pri naslednjih trditvah izberi samo en odgovor! 1 pomeni, da se s trditvijo sploh ne strinjaš, 5 pa pomeni, da se s trditvijo popolnoma strinjaš).

Ko poslušam glasbo, poslušam:

rock glasbo (npr. Queen, Metallica, Alice Cooper...)	1 2 3 4 5
rap glasbo (2Pac, Wu Tang, 40 Cent...)	1 2 3 4 5
reggae glasbo (Bob Marley...)	1 2 3 4 5
pop glasbo (Alicia, Evanescence...)	1 2 3 4 5
ljudsko glasbo (Katice, Ljuba Jenče, ljudski pevci...)	1 2 3 4 5
rave/tehno glasbo	1 2 3 4 5
narodno-zabavno glasbo (Avsenik, Lojze Slak...)	1 2 3 4 5
turbo folk glasbo (Atomic Harmonic, Majke...)	1 2 3 4 5
klasično glasbo (Mozart, Beethoven, Strauss...)	1 2 3 4 5
glasbo svoje domovine	1 2 3 4 5
glasbe ne poslušam	1 2 3 4 5

37. (Pri naslednjih trditvah izberi samo en odgovor! 1 pomeni, da se s trditvijo sploh ne strinjaš, 5 pa pomeni, da se s trditvijo popolnoma strinjaš).

Ko poslušam glasbo svoje domovine je to glasba, ki je:

ljudska glasba, kot jo pojejo in igrajo po vaseh	1 2 3 4 5
ljudska-zabavna glasba, ki je zapisana v duhu ljudske glasbe	1 2 3 4 5
ljudska glasba, ki se igra v modernih ritmih (npr. turbo folk...)	1 2 3 4 5
ne poslušam ljudske glasbe v nobeni obliki	1 2 3 4 5

38. (Pri naslednjih trditvah izberi samo en odgovor! 1 pomeni, da se s trditvijo sploh ne strinjaš, 5 pa pomeni, da se s trditvijo popolnoma strinjaš).

Pri pouku glasbene vzgoje:

Se učimo veliko o glasbeni zgodovini	1 2 3 4 5
Se učimo veliko o glasbeni teoriji (note, lestvice...)	1 2 3 4 5
Veliko pojemo	1 2 3 4 5
Veliko igramo na glasbila (triangel, palčke, tamburin...)	1 2 3 4 5
Se učimo (na splošno) veliko o ljudski glasbi	1 2 3 4 5
Veliko poslušamo ljudsko glasbo	1 2 3 4 5
Veliko poslušamo klasično glasbo	1 2 3 4 5
Veliko poslušamo zabavno glasbo	1 2 3 4 5

39. (Pri naslednjih trditvah izberi samo en odgovor! 1 pomeni, da se s trditvijo sploh ne strinjaš, 5 pa pomeni, da se s trditvijo popolnoma strinjaš).

Pri pouku glasbene vzgoje:

Bi želel/a zvedeti več o ljudski glasbi drugih ljudstev	1 2 3 4 5
Bi želel/a zvedeti več o ljudski glasbi svoje domovine	1 2 3 4 5
Bi želel/a spoznati več ljudskih pesmi svoje domovine	1 2 3 4 5
Bi želel/a spoznati več ljudskih glasbil svoje domovine	1 2 3 4 5
Bi želel/a spoznati več ljudskih plesov svoje domovine	1 2 3 4 5

40. (Pri naslednjih trditvah izberi samo en odgovor! 1 pomeni, da se s trditvijo sploh ne strinjaš, 5 pa pomeni, da se s trditvijo popolnoma strinjaš). Pri pouku glasbene vzgoje bi morali spoznavati glasbo svoje domovine, ker tako lahko ohranimo:

svoj materni jezik	1	2	3	4	5
svoje ljudske pesmi	1	2	3	4	5
svoja ljudska glasbila	1	2	3	4	5
svoje ljudske navade in šege	1	2	3	4	5
svojo narodnost	1	2	3	4	5

41. Pri pouku glasbene vzgoje bi mi spoznavanje glasbe moje domovine pomenilo (izberi samo en odgovor):

Zelo veliko	◆
Veliko	◆
Niti malo niti veliko	◆
malo	◆
zelo malo	◆

42. (Pri naslednjih trditvah izberi samo en odgovor! 1 pomeni, da se s trditvijo sploh ne strinjaš, 5 pa pomeni, da se s trditvijo popolnoma strinjaš).

Ko poslušam glasbo moje domovine, se počutim:

Ponosno	1	2	3	4	5
Povezan/a s svojo domovino	1	2	3	4	5
Glasba mi ne vzbuja nobenih občutkov do domovine	1	2	3	4	5
Nerodno, ker se moji sošolci takrat največ norčujejo iz mene	1	2	3	4	5

43. (Pri naslednjih trditvah izberi samo en odgovor! 1 pomeni, da se s trditvijo sploh ne strinjaš, 5 pa pomeni, da se s trditvijo popolnoma strinjaš).

Ko poslušam glasbo moje domovine, jo poslušam NAJVEČKRAT:

doma, kjer jo ostali člani družine poslušajo	1	2	3	4	5
v šoli	1	2	3	4	5
skupaj s sošolci iste narodnosti v prostem času	1	2	3	4	5
skupaj s sošolci različne narodnosti v prostem času	1	2	3	4	5
sam, na i-podu, mp3, cd-ju...	1	2	3	4	5

44. (Če ne poslušáš tovrstne glasbe, pusti vprašanje prazno!) Katero skupino ali posameznika, ki poje/igra glasbo iz tvoje domovine, imaš najraje? Lahko jih napišeš več (pri tem mislimo na takšno glasbo, ki spominja na ljudsko glasbo manj ali več in jo nekdo poje ali igra na »staromodni« način, kot so jo peli naši stari starši ali na bolj sodoben način, z modernimi ritmi, zvoki, glasbili itn.).

45. V prostem času:

obiskujem glasbeno šolo	da	◆	ne	◆
igram v tamburaškem orkestru	da	◆	ne	◆
plešem v folklornem ansamblu	da	◆	ne	◆
igram ljudsko glasbilo (harmoniko, citre, tamburico, dude, ...)	da	◆	ne	◆
pojem ljudske pesmi	da	◆	ne	◆
pojem v zboru	da	◆	ne	◆

46. V prostem času se največ ukvarjam z naslednjimi hobiji: (npr. obiskujem kino, se družim s prijatelji, poslušam glasbo, se ukvarjam s športom...)

47. Ljudske pesmi svoje domovine poznam: **(Izberi samo en odgovor)**

- Zelo dobro ◆
- Dobro ◆
- Niti dobro niti slabo ◆
- Slabo ◆
- Zelo slabo oziroma ne poznam ◆

48. Katero ljudsko pesem poznaš iz svoje domovine? (Lahko jih napišeš več. Če jih ne znaš, pusti prostor prazen)

.....

.....

49. Ljudske plese svoje domovine poznam: **(Izberi samo en odgovor)**

- Zelo dobro ◆
- Dobro ◆
- Niti dobro niti slabo ◆
- Slabo ◆
- Zelo slabo oziroma ne poznam ◆

50. Kateri ljudski ples poznaš iz svoje domovine? (lahko jih napišeš več. Če jih ne poznaš, pusti prostor prazen).

.....

51. Ljudska glasbila svoje domovine poznam: **(Izberi samo en odgovor)**

- Zelo dobro ◆
- Dobro ◆
- Niti dobro niti slabo ◆
- Slabo ◆
- Zelo slabo oziroma ne poznam ◆

52. Katero ljudsko glasbilo poznaš iz svoje domovine? (Lahko jih napišeš več. Če jih ne poznaš, pusti prostor prazen).

.....

.....

53. Ljudske navade in šege svoje domovine poznam: **(Izberi samo en odgovor)**

- Zelo dobro ◆
- Dobro ◆
- Niti dobro niti slabo ◆
- Slabo ◆
- Zelo slabo oziroma ne poznam ◆

54. Katere šege oziroma navade poznaš iz svoje domovine? (Lahko jih napišeš več. Če jih ne poznaš, pusti prostor prazen).

.....

.....

55. Svojo izvorno domovino (to je tista domovina, kateri pripadaš po narodnosti, pa čeprav nisi rojen/a v tej državi) poznam: **(Izberi samo en odgovor)**

- Zelo dobro ◆
- Dobro ◆

- Niti dobro niti slabo ◆
- Slabo ◆
- Zelo slabo oziroma ne poznam ◆

56. Svojo izvorno domovino obiskujem (**Izberi samo en odgovor**):

- enkrat na leto ◆
- dvakrat na leto ◆
- trikrat na leto ◆
- vsakič, ko imam počitnice ◆
- je ne obiskujem, ker je predaleč ◆
- jo ne obiskujem, ker živim v svoji domovini ◆

Hvala za sodelovanje!!!

7.4. Anketni vprašalnik za učitelje glasbe

ANKETA – DISERTACIJA

Anketa je anonimna in je namenjena izključno za pridobitev podatkov za potrebe doktorske naloge. Pazljivo preberite vprašanja in prosim da odgovorite na VSAKO vprašanje.

1. Osnovna šola:.....
2. Poštna številka mesta (kraja), kjer se nahaja vaša šola:
.....
3. Koliko ste stari ? _____ let
4. Kaj ste po narodnosti:.....
5. Ali ste predmet glasbene vzgoje poučevali tudi zunaj meja Slovenije?
Da ♦ ne ♦
6. Če ste poučevali predmet glasbena vzgoja zunaj meja Slovenije, napišite, v kateri državi ste ta predmet poučevali in število let poučevanja. Če niste, pustite vprašanje prazno in pojdite na naslednje vprašanje.
Država:..... Število let:.....
7. Koliko let poučujete predmet glasbene vzgoje na osnovni šoli? _____ let
8. Ali trenutno poučujete v kakšnem razredu, kjer se nahajajo učenci tuje narodnosti?
Da ♦ Ne ♦
9. Ali ste kdaj poučevali v kakšnem razredu, kjer so se nahajali učenci tuje narodnosti?
Da ♦ ne ♦
10. Če so trenutno (ali so bili) v razredu učenci tuje narodnosti, katere pa?
.....
11. Ali ste v primeru, da ste v razredu imeli učenca/-ce tuje narodnosti, seznanjali učence slovenske narodnosti z njegovo/njihovo glasbeno kulturo?
Da ♦ Ne ♦
12. (Če v razredu nikoli niste imeli učenca-cev tuje narodnosti, preskočite to vprašanje in pojdite na naslednje vprašanje). Kako ste vaše učence slovenske narodnosti seznanjali z glasbeno kulturo učenca tuje narodnosti? (opišite).....
.....
.....
.....
13. Koliko ste seznanjeni z multikulturno glasbeno vzgojo?

Sem zelo dobro seznanjen/a	◆
Dobro sem seznanjen/a	◆
Nisem niti dobro niti slabo seznanjen/a	◆
Slabo sem seznanjen/a	◆
Zelo slabo sem seznanjen/a	◆

14. Koliko je po vašem mnenju bistveno seznanjanje učencev z glasbeno kulturo tujih ljudstev?

Zelo pomembno	◆
Pomembno	◆
Niti pomembno niti nepomembno	◆
Ni pomembno	◆
Sploh ni pomembno	◆

15. Seznanjanje učencev z glasbeno kulturo tujih ljudstev je bistveno zaradi: (prosim, če spodnje trditve ocenite na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni, da se sploh ne strinjate, 5 pa pomeni, da se popolnoma strinjate)

Spoštljivega odnosa do tujca	1	2	3	4	5
Razumevanja drugačnosti	1	2	3	4	5
Splošne razgledanosti	1	2	3	4	5
Vzpostavljanja medkulturnega dialoga	1	2	3	4	5
Spoznavanja glasbe tujega ljudstva	1	2	3	4	5
Spoznavanja vrednot tujih ljudstev	1	2	3	4	5

16. Ocenite, kakšen pomen imajo po Vašem mnenju v Vaši šoli naslednji predmeti? (prosim, če spodnje trditve ocenite na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni, da se sploh ne strinjate, 5 pa pomeni, da se popolnoma strinjate)

Slovenščina	1	2	3	4	5
Tuji jezik	1	2	3	4	5
Matematika	1	2	3	4	5
Biologija	1	2	3	4	5
Geografija	1	2	3	4	5
Športna vzgoja	1	2	3	4	5
Likovna vzgoja	1	2	3	4	5
Glasbena vzgoja	1	2	3	4	5
Tehnična vzgoja	1	2	3	4	5
Fizika	1	2	3	4	5
Kemija	1	2	3	4	5
Izbirni predmeti	1	2	3	4	5

17. Ocenite, kakšen poudarek se daje predmetu glasbene vzgoje v sedanjem šolskem kurikulumu?

Predmetu se daje izjemno veliki poudarek	◆
Predmetu se daje veliki poudarek	◆
Predmetu se ne daje niti veliki niti mali poudarek	◆
Predmetu se daje mali poudarek	◆

Predmetu se daje zelo mali poudarek

18. Po Vašem mnenju so cilji predmeta glasbena vzgoja v sodobni osnovni šoli :
(prosim, če spodnje trditve ocenite na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni, da se sploh ne strinjate, 5 pa, da se popolnoma strinjate)

spoznavanje osnov notnega zapisa	1	2	3	4	5
spoznavanje osnov glasbene teorije	1	2	3	4	5
spoznavanje zgodovine glasbe	1	2	3	4	5
spoznavanje glasbil	1	2	3	4	5
spoznavanje lastnosti tona	1	2	3	4	5
spoznavanje glasbenih zvrsti in oblik	1	2	3	4	5
spoznavanje glasbenih slogov	1	2	3	4	5
spoznavanje zvočnih barv	1	2	3	4	5
spoznavanje osnov petja	1	2	3	4	5
spoznavanje osnov iz igranja na glasbila	1	2	3	4	5
spoznavanje glasbeno-didaktičnih iger	1	2	3	4	5
spoznavanje glasbenih pravlji	1	2	3	4	5
spoznavanje glasbenih institucij	1	2	3	4	5
spoznavanje vrednot s področja glasbe	1	2	3	4	5
spoznavanje slovenske glasbene kulture	1	2	3	4	5
spoznavanje glasbene kulture tujih ljudstev	1	2	3	4	5
spoznavanje prepletenosti različnih umetnosti	1	2	3	4	5
spoznavanje prepletenosti glasbe in ostalih šolskih predmetov	1	2	3	4	5
razvijanje ljubezni do glasbe	1	2	3	4	5
razvijanje spoštljivega odnosa do glasbe	1	2	3	4	5
razvijanje spoštljivega odnosa do vseh umetnosti	1	2	3	4	5

19. Po Vašem mnenju so posebni cilji predmeta glasbene vzgoje: (prosim, če spodnje trditve ocenite na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni, da se sploh ne strinjate, 5 pa, da se popolnoma strinjate)

Vzpostavljanje spoštljivega odnosa do tujca	1	2	3	4	5
Razvijanje razumevanja do drugačnosti	1	2	3	4	5
Pridobivanje splošne razgledanosti	1	2	3	4	5
Vzpostavljanje medkulturnega dialoga	1	2	3	4	5
Opozarjanje na moč množičnih medijev	1	2	3	4	5
Ohranjanje nacionalne pripadnosti	1	2	3	4	5

20. Po Vašem mnenju so posebni cilji predmeta glasbena vzgoja v ohranjanju: (prosim, če spodnje trditve ocenite na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni, da se sploh ne strinjate, 5 pa, da se popolnoma strinjate)

Slovenskih ljudskih šeg in navad	1	2	3	4	5
Slovenskih ljudskih plesov	1	2	3	4	5
Slovenskih ljudskih pesmi	1	2	3	4	5
Slovenskih ljudskih glasbil	1	2	3	4	5
Ljudskih šeg in navad tujih narodov	1	2	3	4	5
Ljudskih plesov tujih narodov	1	2	3	4	5

Ljudskih pesmi tujih narodov	1 2 3 4 5
Ljudskih glasbil tujih narodov	1 2 3 4 5

- 21.** Po Vašem mnenju je z glasbo (med ostalim) možno: (prosim, če spodnje trditve ocenite na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni, da se sploh ne strinjate, 5 pa pomeni, da se popolnoma strinjate)

Razviti ljubezen do domovine	1 2 3 4 5
Razviti občutek nacionalne pripadnosti	1 2 3 4 5
Okrepiti občutek nacionalne pripadnosti	1 2 3 4 5
Ohraniti nacionalno pripadnost	1 2 3 4 5
Izraziti nacionalno pripadnost	1 2 3 4 5

- 22.** Kako pogosto obravnavate na Vaših urah slovensko ljudsko glasbo:

Zelo pogosto	◆
Pogosto	◆
Niti pogosto niti redko	◆
Redko	◆
Zelo redko oziroma nikoli	◆

- 23.** Pri spoznavanju slovenske ljudske glasbe dajete namenjate posebno pozornost: (prosim, če spodnje trditve ocenite na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni, da se sploh ne strinjate, 5 pa, da se popolnoma strinjate)

Slovenske ljudske pesmi	1 2 3 4 5
Pesmi napisane v duhu slovenske ljudske pesmi	1 2 3 4 5
Slovenski ljudski plesi	1 2 3 4 5
Slovenska ljudska glasbila	1 2 3 4 5
Slovenske šege in navade	1 2 3 4 5
Slovenske noše	1 2 3 4 5

- 24.** Koliko osebnega časa namenjate pridobivanju gradiva za boljše spoznavanje slovenske ljudske glasbe in za popestritev Vaše ure glasbene vzgoje:

Zelo veliko časa	◆
Veliko časa	◆
Niti veliko niti malo časa	◆
Malo časa	◆
Zelo malo časa	◆

- 25.** Pri spoznavanju slovenske ljudske glasbe imate na voljo:

Zvočne posnetke (CD, kasetna...) v lasti šole	da	◆	ne	◆
Zvočne posnetke, ki so Vaši osebni posnetki	da	◆	ne	◆
Video posnetke v lasti šole	da	◆	ne	◆
Video posnetke, ki so Vaši osebni posnetki	da	◆	ne	◆

Fotografije v lasti šole	da	◆	ne	◆
Fotografije, ki so v Vaši lasti	da	◆	ne	◆
Ostalo fotodokumentacijo v lasti šole	da	◆	ne	◆
Ostalo fotodokumentacijo v osebni lasti	da	◆	ne	◆
Ostalo pisano literaturo v lasti šole	da	◆	ne	◆
Ostalo pisano literaturo v Vaši osebni lasti	da	◆	ne	◆

26. Pri spoznavanju slovenske ljudske glasbe si na Vaši uri glasbene vzgoje še pomagate:

Z igranjem na klavir	da	◆	ne	◆
Z igranjem na električno klaviaturo	da	◆	ne	◆
Z igranjem na blokflavto	da	◆	ne	◆
Z igranjem na eno od ljudskih glasbil	da	◆	ne	◆
S petjem	da	◆	ne	◆
Z osebno ponazoritvijo ljudskega plesa	da	◆	ne	◆
Z referatom enega od Vaših učencev	da	◆	ne	◆

27. Kako pogosto na Vaših urah obravnavate ljudsko glasbo tujih ljudstev?

Zelo pogosto	◆
Pogosto	◆
Niti pogosto niti redko	◆
Redko	◆
Zelo redko oziroma nikoli	◆

28. Pri spoznavanju ljudske glasbe tujih ljudstev dajete poudarek na: (prosim, če spodnje trditve ocenite na lestvici od 1 do 5, kjer 1 pomeni, da se sploh ne strinjate, 5 pa pomeni, da se popolnoma strinjate)

Ljudskim pesmim tujih ljudstev	1	2	3	4	5
Pesmim, napisanim v duhu ljudske pesmi tujih ljudstev	1	2	3	4	5
Ljudskim plesom tujih ljudstev	1	2	3	4	5
Ljudskim glasbilom tujih ljudstev	1	2	3	4	5
Šege in navade tujih ljudstev	1	2	3	4	5
Ljudskim nošam tujih ljudstev	1	2	3	4	5

29. Koliko osebnega časa namenjate pridobivanju gradiva za boljše spoznavanje ljudske glasbe tujih ljudstev in za popestritev Vaše ure glasbene vzgoje:

zelo veliko časa	◆
Veliko časa	◆
Niti veliko niti malo časa	◆
Malo časa	◆
Zelo malo časa	◆

30. Pri spoznavanju ljudske glasbe tujih ljudstev imate na voljo:

Zvočne posnetke (CD, kasete...) v lasti šole	da	♦	ne	♦
Zvočne posnetke, ki so Vaši osebni posnetki	da	♦	ne	♦
Videoposnetke v lasti šole	da	♦	ne	♦
Videoposnetke, ki so Vaši osebni posnetki	da	♦	ne	♦
Fotografije v lasti šole	da	♦	ne	♦
Fotografije, ki so v Vaši lasti	da	♦	ne	♦
Ostalo fotodokumentacijo v lasti šole	da	♦	ne	♦
Ostalo fotodokumentacijo v osebni lasti	da	♦	ne	♦
Ostalo pisano literaturo v lasti šole	da	♦	ne	♦
Ostalo pisano literaturo v Vaši osebni lasti	da	♦	ne	♦

31. Pri spoznavanju ljudske glasbe tujih ljudstev si na Vaši uri glasbene vzgoje še pomagat še:

Z igranjem na klavir	da	♦	ne	♦
Z igranjem na električno klaviaturo	da	♦	ne	♦
Z igranjem na blokflavto	da	♦	ne	♦
Z igranjem na eno od ljudskih glasbil	da	♦	ne	♦
S petjem	da	♦	ne	♦
Z osebno ponazoritvijo ljudskega plesa	da	♦	ne	♦
Z referatom Vašega učenca, ki je tujega rodu	da	♦	ne	♦

Hvala za sodelovanje!!!

8. SUMMARY

In the last quarter of the 20th Century, there has been widely assumed, that the period of nationalism is overcome, that the mankind is standing in front of a period of post nationalism (Tamir, 2008), and that »the modern democracies are already living in the post nationalistic period«. ²¹¹ This assumptions and claims were demolished in the eighties of the 20th Century, when it became obvious, that the widespread national movements of small nationalities in order to gain their independence can not be neglected anymore, especially in the West and East Europe.

Questions about the national values, roots, cultural bounds, about the belonging to a nation, about national myths and symbols, about territory and the history of a nation as well, has become again very important in the new national states. From this point of view, also the question of the individual's identity, about its creating and choosing, has become very actual not only in the states, which has been constituted in the last three decades, but even in those states, which has a long history of existence.

To what should an individual give and advantage: to his own choice or to the society he belongs? »What has a greater value – the wide range of the state liberties or the belonging to a thriving cultural community, the intact autonomy or the strong feeling of belonging? » (Tamir, 2008:43). How to explain the individual's choice of a national identity: as his rational decision or as an unexplainable love to an imaginable community, which is felt as »my people«, »my culture« (Anderson, 1998)? What does mean the national consciousness for an individual? Is this consciousness equalizing itself with a negative nationalism and therefore leading to chauvinism? If an individual is aware of this, does he reject it?

Is it possible to equalize the national consciousness with the patriotism as it was in the Medieval Francophone states. Which social factors are involved in creating an individual's national identity and how are the differences of these social factors showing it in different organized states and different historical times?

These questions are only some among a huge amount of them connected with the modern identity of an individual/society. I have felt them as topics that are more exposed in recently created national states than in states which are existing for a long time, where the inhabitants has already constituted themselves as nation among other

²¹¹ Elon, A. »A letter from Israel, » New Yorker, 27. july, 1987, from Tamir, 2008:127.

nations, and where the feeling of being a nation is already natural. From this point of view, the question of the Slovenian national identity seemed to me very interesting, due to the fact, that the Slovenian territory was for centuries influenced by Romans, Germans, Hungarians and more than 70 years by the south Slovenes.

As a deep insight into the Slovenian national identity through the entire historical development would force from me not only a research for some years but even for some decades, I had to make a choice. Therefore I decided to research in my doctoral dissertation only some periods: the period of the Slovenian independence in 1991 and the period in Slovenia after joining the European Union in 2004. I wanted to have, if not else just partly, a view on the question of the Slovenian national identity after 1991 through searching for answers on my questions, which seemed for me important to understand such a very complex conception:

- what is the impact of the Slovenian independence on the Slovenian national consciousness and Slovenian culture,
- what impact has the Slovenian association to the European Union on the Slovenian national identity,
- does joining the European Union means neglecting the national consciousness,
- is giving an emphasis on the Slovenian national identity in such union only a protection of the Slovenian national identity or just an expression of provincialism (Bučar, 2003),
- what impact has the Slovenian culture in the recognition of Slovenia in the European community and out of this Union?

I have given an emphasize on the last topic, on culture, as the culture has been for Slovenia, from the very first beginning, a basis for the spiritual and material progress of the Slovenes and a firm basis for the Slovenian historical development, although Slovenia was a part for decades of different national states. Culture has been for the Slovenian nation always very important, as it was the only way to survive as a nation due to the absence of political power and independence, in distinction to other bigger European nations where the culture was created parallel with the politics and economy.

Although the Slovenian language and literature has always been centered in the middle of the Slovenian culture,²¹² I decided to give emphasize on the meaning of the Slovenian music and its impact on creating the national identity in Slovenes. This decision was made due to the fact, that in Slovenia music and folk music had a very important function in preservation of the Slovenian national consciousness and Slovenian culture, which cannot be denied. I wanted also therefore to research an unknown area, the young adolescents and their conception of the national identity and the creating of their national identity with music – Slovenian national music as well.²¹³

The choice of this population was not accidental. It is connected with my almost 25 years of teaching youngsters which has showed me, that this population is from year to year more mature and more responsible to take over responsibilities for important life decisions and (in my opinion) is also more capable for understanding abstract topics as the national identity for example.

The choice of this population is also connected with different research works who agree, that music is more or less a part of different age periods but that it has a special meaning in the period of adolescence as it shows itself as an important key in the adolescent's cultural identifying, and even in the adolescent's ethnical/national identifying.

Exposing this population in my research work has due also to make myself clear how young adolescents understand their national identity, as I founded in research works about this population and their conception of the national identity very different results. Following all the gathered information and taking in account my questions concerning the national identity exposed already before, I decided to research at first two assumptions before formulating my main hypothesis:

²¹² As a national and cultural aware Slovene, Prešeren decided in the 19th century to refuse the Illyrian language as the language of his poetry and to use the Slovenian language. His own battle for a high artistic quality was also the battle for the preservation of the Slovenian national ZAVEST, because his highly esthetic poetry has given a contribution to the high culture »which profiles the Slovene as and independent community which leads them to a developed society of nationalities«. Slovence kot samosvojo skupnost in jih vodi v razvito družbo narodov”. Simoniti, V. *The Slovenian nation and his cultural consciousness.*” A speech in the Catholic home of education in Tinjah, on the 4th of february, 2007.

²¹³ Using the term »Slovenian national music« I think on music which contains elements of the Slovenian folk music and is sung in the Slovenian language.

1. the national identity is an important part of the adolescents individuality,
2. music is essential for the adolescent's identification and socialization.

On behalf this two assumptions, I have formulated may main hypothesis:

»Music is an essential part for the national identification in adolescents. «

The analysis of the role of the primary and secondary socialization factors in the life of adolescents has showed that the main hypothesis is to be supplemented with the research of those socialization factors, which has a crucial part in the national identification with music in adolescents. I have therefore give an emphasis on the next socialization factors and made also some assumptions:

- Family

The family is a very powerful in the life of an immigrant adolescent and especially in the preservation of his national identity with music in the Slovenian society, but depending on: a) the period of adolescent's living in Slovenia and b) depending on the level of the adolescent's integration in the Slovenian society.

The family is also very important for the preservation of the national identity with Slovenian folk music in young Slovenian adolescents, who are living or outside Slovenia or inside Slovenia, although depending on the importance which the Slovenian folk music has among all the ethnic elements in the family.

- Primary school

The primary school is very important for the preservation of the young adolescent's national identity with music, however depending on the level of multiculturalism of the school, and its openness toward religion, language and cultural socialization of the adolescents.

- School subject Music

School subject Music is one of the important factors in the preservation of the young adolescent's national identity, depending on: a) the level of its multicultural direction of this subject, b) depending on the importance the multiculturalism has for the music teachers, and c) depending on the importance of the Slovenian folk music for the music teachers.

- Mass media

It is clear that the mass media has more and more influence on the life of young adolescents and therefore they can be treated as an important socialization factor for the preservation of the adolescent's national identity with music.

- Peers and school mates

Peers and school mates are one of the important socialization factors who can give a contribution to the preservation of the adolescent's national identity with music, however depending on: a) their willingness to accept members of different nationality, and b) depending on their consciousness of the importance to preserve the Slovenian culture and the culture of other nations as well

I have decided, to divide my doctoral thesis in five main parts. In the first part, I have tried to give a general view on the identity, national identity, adolescence, and on creating the national identity in adolescents, using older and also the newest empirical and theoretical researches from different scholars.

In the second part, I am presenting music and the roles of music with a special emphasis on the role of folk music on the national identification in adolescents.

In the third part, I have given an accent on the socialization factors, which are crucial in the primary and secondary socialization in adolescents. Family, primary school, school subject Music, peers/school mates and mass media as well, are analyzed from the point of view how they influence the national identity in adolescents. In this analysis I have always given an accent on the correlation between (folk) music, socialization factors and adolescents.

The fourth part of the doctoral thesis is the empirical part which contains the description of the empirical research work, the analysis of the gained results of the empirical research work and a discussion about the importance of music for the adolescent's national identification.

In the last part of my doctoral thesis, I am giving a conclusion and also my personal view on the importance of the national identity for an individual.

- **Empirical research work - results**

In this empirical research work were involved 514 adolescents from the 7th, 8th and 9th class of the primary schools, in the age range from 12 till 15. In this research work were also included 70 teachers from primary schools in the age range of 23 till 59. Two surveys were used, one for the adolescents and second for music teachers. The survey for adolescents contains 56 variables which are analyzing:

- general data about the adolescents,
- native language,
- the knowledge about the anthem and the attitude toward this national symbol,
- the bound with the native country with ethnical/national elements,
- the preservation of the ethnicity/nationality in family,
- friendship with peers/school mates,
- style of music listened frequently/not frequently,
- attitude toward the native music,
- the use of mass media,
- the attitude toward the school subject Music,
- leisure time and,
- the knowledge about the native country.

The survey for music teachers contains 31 variables and is analyzing:

- general data about the music teacher,
- the teaching of the subject,
- the acknowledgment with Multicultural music education,

- the significance of the school subject Music in the primary school curriculum,
- (special) goals of the music teachers in their subject Music,
- Teaching of the Slovenian traditional folk music and traditional folk music from other countries in the school subject Music,
- Material (audio, video, literature ...) which the music teachers use for teaching the school subject Music,

The results from the surveys for adolescents and teacher were analyzed with the statistical program SPSS 16.0. Significant differences between variables were analyzed with chi-square statistic. The variables from the surveys for adolescents and music teachers were analyzed with factor analysis.

Kaiser-Meyer-Olkin's test was used to measure the sampling adequacy as also the Bartlett's test of sphericity to test the null hypothesis if the variables in the population correlation matrix were uncorrelated.

Is national identity important for young adolescents?

The main hypothesis claims, that music is important for the national identification in young adolescents. Regarding to this statement, we can assume, that the national identity is also important for young adolescents as well.

Results from different empirical researches confirm that national identity is important for young adolescents, but also, that the conception of national identity is different, depending on the age of children/adolescents, that the intensity of experiencing of national identity is changing from childhood to adolescence and that it has the characteristics of a »development in stages«, as also, that the national identity is influenced by different socialization factors.

Regarding to this empirical results, it was interesting for me to find out, how actually is the national identity significant for the young adolescents who were involved in my empirical research work. Therefore were analyzed also elements, who are linked with their native country, the influence of the socialization factors on their national identity and the preservation of the ethnical/national identity in their families as well.

In adolescents from minority families was found, that the family has a crucial role in creating and preservation of the »primary culture«.²¹⁴ The factor analysis²¹⁵ has shown, that the preservation of the nationality in minority families is important and that there are emphasized: nationality (0,772), native language (0,628), customs and habits (0,509) and music (0,558). These results were expected, as the minority families²¹⁶ usually wants to preserve their nationality (language, cultural tradition ...) and to give it their children further, especially, if the policy toward minorities allows the preservation of minority cultures.

Table 1: the Factor analysis »The national identity of adolescents from minority families«

Factors	Factor weights
1st factor: the knowledge of the native country	
I know the folk dances from my native country very well (q. 49)	0,742
I know the folk instrum. from my native country very well (q. 51)	0,722
I know the customs and habits from my native country very well (q.53)	0,700
I know the folk songs from my country very well (q. 47)	0,628
I know my native country very well (q. 55)	0,338
2nd factor: the significance of nationality in the family	
The significance of nationality in family (q. 30)	0,772
The significance of native language in family (q. 31)	0,628
The significance of preservation of the nationality in family (q. 28)	0,595
The significance of native music in family (q. 32)	0,558
The significance of customs and habits in family (q. 33)	0,509

The Kaiser-Meyer-Olkin test is 0,824 and the Bartlett's test of sphericity is 1418.6 with a statistical significance and characteristic of $p < 0,001$. The explained sum of variability is 43,82 %.

About the integration in the Slovenian society of young adolescents involved in this empirical research work is very difficult to give exact details, so we can only assume about their integration on basis of general data about immigrants in Slovenia and on basis of some questions from the survey for adolescents.

The questions for adolescents about their nationality (question no. 7), about their native language (question no. 17) and about the country they were born (question no.

²¹⁴ The primary culture includes among other native language, values, customs, habits, the way of acting, festivals, religion, music ...

²¹⁵ In the factor analysis »The national identity of adolescents from minority families« was included variables (questions) from the survey for adolescents: no. 28, 30, 31, 32, 33, 47, 49, 51, 53 and 55.

²¹⁶ I have used in my doctoral thesis for the members of other nationalities the term »minority«. In some research works are used also other terms as »Non-Slovenian«, »new national communities«, »national communities from nowadays«, »new minorities« etc.

19), points out, that the adolescents from the minority families have integrated and socialized in the Slovenian society. They even feel themselves as Slovenes, they talk very frequently in the Slovenian language in their family, which was expected, as these adolescents grew up from their childhood with Slovenian children and they have a good knowledge about the Slovenian culture and about the Slovenian educational programs.²¹⁷

The current findings in the factor analysis²¹⁸ about the national identity in the minority families indicate that the native culture is important, because the adolescents know very well their traditional folk dances, folk instruments, folk songs and folk customs and habits as well from their native country. They do not know very well their native country in general, which can be explained with the fact, that they do not visit their native country very frequently, only during the school holidays, which cannot give them a detailed picture about their country.

In general, the national identity is in the minority families emphasized and is therefore also significant for the young adolescents from these families.

In the survey for adolescents were included also two adolescents from Slovenian immigrants, who returned back to Slovenia about 5-6 years ago. Their number is certainly too low to analyze the significance of national identity in this families, so I can give only a hypothetical view.

²¹⁷ According to data in the research work »The perception of the Slovenian immigrant policy« (2003), with the purpose to find out the level of the integration of immigrants in Slovenia, it is evident that immigrants who immigrated to Slovenia or were born in Slovenia, are very well integrated in the Slovenian society, at least from the point of formal justice, which means, that they have the Slovenian citizenship which whom they can acquire all the rights as all other Slovenes in Slovenia. The data from the same research work indicates also that there are existing different levels of the immigrant's integration, which starts with their immigration to Slovenia and can last one or even more generations from different points of view. The biggest problem among all types of integrations (for example the administrative, social, structural, cultural, interactive, identification integration etc.) is the cultural integration. This type of integration should be a two-way process, with the main purpose to preserve the cultural characteristics of the immigrants and in the same time to integrate the culture of the dominant culture of the new country. Unfortunately is the cultural integration understood mostly (especially in the dominant cultures) as something very strange, foreign and unacceptable, which proves also the appearance of xenophobia and discrimination, which is to be found also in Slovenia (Bešter, 2007). We can argue about the fact when and in which situation is the immigrants allowed to show their nationality, and to which point has it sense to preserve this nationality and the cultural tradition. The data from the research work PSIP indicates that immigrants in Slovenia are withdrawing some elements of their cultural tradition or that they at least do not emphasize this elements as if they would live in their native country, because of their own decision or because of the situation in their environment they live which has no positive attitudes to this foreign culture tradition. The data from the research work SJM (The Slovenian public attitudes) has shown, that even 12 years after the Slovenian independency, 38, 1% of the involved in the survey about immigrants and their culture was the opinion, that it would be better for the (Slovenian) society, if different races and ethnical groups would assimilate with the dominant (Slovenian) culture.

²¹⁸ Take a look at the factors weights in the first factor »The knowledge about the native country«.

According to research works is the preservation of the Slovenian tradition influenced by several factors as the time of living of the Slovenian family in the countries abroad which certainly affects each next generation different, like the lower intensity of national identification (Castelnuovo in Risso, 1981), in the higher assimilation with the dominant culture, especially if only one of the parents is Slovene,²¹⁹ and in the decision of each next generation how to national identify themselves. From this point of view we can talk about similarities in Slovenian immigrant families regardless of countries they live. Which elements of the Slovenian culture are preserved in the immigrants Slovenian families is depending on the policy toward minorities in the country they live, and on the policy toward preserving native culture.

The preservation of the Slovenian national identity in immigrant Slovenian families, according to the results from different researches, surveys, interviews etc., is seen mostly through the preservation of the Slovenian language. This is not surprising, because the importance of language is seen by most scholars as a very important element for the national identification, for some of them as the »only identification element which allows the transmission and spreading of the culture among the members of a society/community« (Susič and Sedmak, 1983:78).

In some immigrant Slovenian families is the preservation of the national identity seen through the preservation of »symbolic ethnicity« (Mikola, 2005:23), for example in emphasizing only some cultural-ethnic/national elements (folk-lore, food, native music, anthem, flag, national signs ...). Unfortunately, this elements are from generation to generation less emphasized, because of the long duration of their immigration which is affecting the Slovenian immigrants not only to give up this ethnical/national elements but also on a more and more waving of the Slovenian and foreign culture.

The concentration of the Slovenian minority in a foreign country can also highlight the dimension of the preservation of Slovenian national identity. The recent empirical research works shows that there are existing different patterns of the preservation of the Slovenian national identity in Slovenian immigrants in different countries. A Slovenian immigrant adolescent who lives widespread in a foreign country (for

²¹⁹ In »mixed« families, where only one of the parents is a Slovene are in contact two different cultures. One of this cultures dominates after a shorter or longer period, usually that culture which is stronger - the dominant culture.

example in Sweden) shows a tendency toward faster assimilation with the dominant culture than in those countries where the Slovenian immigrant adolescents lives concentrated in a community (for example in Argentina, in Buenos Aires).

A significant contribution in preserving the Slovenian national identity is seen (by some Slovenian immigrants) also in the activity of Slovenian associations in foreign countries. Slovenian immigrants refers to be a member of this association in their childhood and/or adolescence because this associations offered different sport activities, recreation and some of them even a Slovenian school. The influence of these associations on the preservation of the Slovenian national identity cannot be neglected but nevertheless they have not the same significance for the Slovenian immigrant adolescents nowadays as they had for the previous generations of Slovenian immigrants and also not the same significance in each foreign country.

This can be explained maybe with the fact that this associations were for the first generation of the Slovenian immigrant a piece of their »frozen fatherland«, a nostalgic close link-up with all they left behind in their fatherland and that this frozen historical piece of time is not so interesting for the new generations of Slovenian immigrants who are more interested in the actual time, actual happenings and contents which are characteristic for Slovenia now and (maybe) not to be found in this associations.

Very interesting are the »Slovenian Saturday schools« which are very well organized in foreign countries with the intense to preserve the native language, to give knowledge about the native country and the Slovenian cultural tradition to new generations of Slovenian immigrants. As their function is seen in the preserving of the national identity, they can be considered as an important socialization factor in children and adolescents. These schools for minorities (although organized only on Saturdays) are transmitting (as any other schools) national symbols (flags, anthem ...), which are essential for the national identification of young adolescents. The creating of the national identification in young adolescents is not only based on the rational conception of the national identity but also on the affective conception and that is why this symbols are very important (Susič and Sedmak, 1983:110).

If the Slovenian associations were for the first generation (somewhere also for the second generation) the only source to be in contact with their fatherland or very rare letters or journals, the Slovenian immigrant adolescents have nowadays huge opportunities to contact their fatherland very frequently with different modern mass media and the distance is no more an obstacle. So the national identity can be

preserved with using different mass media, although the feeling of special interaction made in a contact »face to face« is missing.

Maybe there could be exposed also the reasons why the Slovenian immigrants has left their country and which have (probably) affected and are affecting even now the preservation of the Slovenian national identity in the Slovenian immigrant families. It is very well known, that a huge number of Slovenes have immigrated due to the economical reasons, some of them due to the political situation in Slovenia. Unfortunately there are no details, who could confirm the correlation between the reason of immigration and the level of preservation of the national identity, so that is why we can only assume about it. A possible explanation is that the level of preservation of the national identity in Slovenian immigrants who left their country because of the economic reasons is lower, because they feel their Slovenian national identity as something that simply co-exists with the national identity of the foreign country. They are (maybe) also less burdened with the Slovenian national identity, because they feel, that they will return to their native country, when they will solve their financial status.

In Slovenian immigrants who left Slovenia due to the political situation, there could be (hypothetical) a higher emphasizing of the national identity, because of the question of will they/can they return to Slovenia somewhere in the future. So the Slovenian national identity is seen in this immigrants as the only »memory« that is bounding them with their native country. From this point we can understand that the preservation and the transmission of the Slovenian national identity is connected with the reasons of immigrating and therefore influencing more or less the national identification of adolescents in Slovenian immigrant families.

The analysis of the survey for adolescents has showed regarding the significance of the national identity and the preservation of the national identity in Slovenian families and »mixed« families²²⁰ with only one Slovenian parent very similar results as in the minority families, although there were also statistical significant differences:

- The emphasizing of nationality – the national identity is in »mixed« families not so salient as in Slovenian families or in minority families,

²²⁰ I use the term »mixed« family for a family where only one parent is Slovene.

- The emphasizing of native language – the native language is in »mixed« families not so salient as in Slovenian families or in minority families,
- The emphasizing of customs and habits – this elements is the most emphasized in minority families and the least in mixed families,
- The emphasizing of native music – native music is more or even the most emphasized in minority families and at least in mixed families.²²¹

Regarding the elements, who are according to adolescents the most salient for their feeling of belonging to a national identity were gained similar results, regardless the nationality of the adolescents. The only statistical significant differences were:

- Native language – the adolescents from Slovenian families have ranged the native language with the highest marks, the adolescents from minority families or mixed families with lower marks,
- Folk costumes – adolescents from mixed families have ranged this element with very low marks in contradistinction to adolescents from Slovenian or minority families.²²²

The analysis of how the national identity is preserved in the family has showed statistical significant difference only in adolescents from mixed families, where a higher percentage of adolescents claimed, that the preservation of the national identity in their families is not significant or even not significant at all.²²³

The analysis of the question in the survey for adolescents (question no. 29) regarding elements which are linked to their native country to their opinion, has shown statistical significant differences:

- Native language – the adolescents from Slovenian families feels that they are more bounded with their native country with their native language than adolescents from mixed or minority families,
- The place of birth – the mixed adolescents feels that they are the least from all adolescents bounded with their native country with their place of birth,

²²¹ See table no. 94 in appendix.

²²² See table no. 71 in appendix.

²²³ See table no. 74 in appendix.

- Native music – the mixed adolescents feels that they are the least from all adolescents bounded with their native country with native music,
- Pop music in native language – the mixed adolescents feels that they are the least from all adolescents bounded with their native country with pop music in native language,
- Folk costume – the mixed adolescents feels that they are the least from all adolescents bounded with their native country with folk costumes,
- Products from the native country - the mixed adolescents feels that they are the least from all adolescents bounded with their native country with products from their native country,
- Native food – the adolescents from minority families feels more bounded with their native country with native food than Slovenian or mixed adolescents.²²⁴

The sum of all the results from this empirical research work regarding the significance of the national identity for young adolescents shows, that the national identity is significant for all adolescents, especially for Slovenian adolescents or adolescents from minority families, less for the adolescents from mixed families.

A possible explanation for a lower level of the significance of the national identity in mixed adolescents is, that these adolescents have still not made themselves clear who they are, which can be seen in their answers on the question about their nationality.²²⁵ A second explanation is, that the national identity is not emphasized in their families, because the members of the family does not want (for a while) to influence the adolescent's choice of national identity. If it is emphasized, especially in families where one of the parents is a Slovene, than is emphasized the Slovenian national identity.²²⁶

²²⁴ See table no. 85 in appendix.

²²⁵ See table no. 9 in appendix.

²²⁶ The fact is, that it is still to feel inside Slovenia an oscillating between the intercultural attitude, which recognizes the dual nationality of children from mixed families and between the ethnocentric attitude, which is very strong and present in Slovenian, which is going into the direction, that all children from mixed families should be »Slovenized«. See table no. 9 in appendix and the attitudes of adolescents regarding their statements about nationality in mixed families, where one of the parents is Slovene.

Is music important for the adolescent's socialization and identification?

If the main hypothesis claims, that music is essential for the national identification of the young adolescents, than we can assume, that music (in general) is also an essential factor for the identification and socialization of young adolescents.

The results from the survey for students give us an insight into different ways of using music in adolescents. They listen mostly to music, they attend lessons at music schools and private music lessons as well, they dance in folk dance associations, they visit also different concerts etc. From this point of view, there are no differences between our adolescents and adolescents living abroad. Adolescents listen regardless to their nationality mostly to those popular styles of music (pop, rock, rave, techno ...), which are also popular to adolescents outside Slovenia,²²⁷ which tells us that the globalization is spreading itself also in Slovenia.

The fact that our adolescents from this research work listen mostly to popular music is not surprising. The choice of music is according to some research works correlated to the age (LeBlanc et al., 1998) and maturity (LeBlanc et al., 1996). Popular music is for some adolescents a kind of symbol for their leisure time, for their friends and popular media, which are factors that are highly motivating in the period of adolescence (Woody, 2004).

Adolescents connect popular music often to their home, to their very intimate place, where they can listen to music unimpeded, where they can feel the music, identify with her and create a special emotional world where only the chosen one are invited with whom they can share their similar experiences, ideas, values and attitudes.

The choice of a certain style of music in the survey for adolescents is possible to be understood, that the lifestyle of our adolescents is affecting this choice (North&Hargreaves, 1999). Popular music nowadays supports certain life styles, which are obviously for our adolescents interesting and most acceptable for their identification.

²²⁷ See the research works: Boal-Palheiros, G.M., Hargreaves, D.J. (2001). Listening to music at home and at school. *British Journal of Music Education*, 18 (2), 103-118; Shah, S. M. (2006). Popular music in Malaysia: education from the outside. *International Journal of Music Education*, 24, 132-139; North, A. C., Hargreaves, D. J. (2007). Lifestyle correlates of musical preference: 2. Media, leisure time and music. *Psychology of Music*, 35(2), 179-200 and other.

Some styles of music, for example jazz, classical music, folk music etc., are chosen and are listened mostly in the older age, when a higher level of maturity is present and also a knowledge about some styles of music. Something that is not very well known is not chosen so frequently as something which is (Demorest and Schultz, 2004; Siebenaler, 1999).

The adolescents have not chosen classical music, although some research works claims that there is existing a positive correlation between teaching certain styles of music/music pieces and the choice of a style of music/music pieces (Campbell Shehan, 1985). The fact that the adolescents have not chosen classical music suggests that classical music is not that kind of music which is chosen by the adolescent often because it is frequently connected with the school program (subject Music).

It suggests also, that the classical music cannot (at the present time) fulfill all the roles which the popular music can, especially regarding the identification. Some styles of music can be very interesting and acceptable, because they contains some special characteristics, but they will be accepted finally only then if they fulfills the goals of a person and services to his needs (Arnett, 1995).

One of the questions in the survey for adolescents (question no. 35) was intended for gathering information, which mass media is used for listening the music most frequently by adolescents. The idea was to see, if mass media are affecting the adolescent's socialization and identification while distributing music.

The results from the survey for adolescents²²⁸ shows, that the adolescents listen music mostly on CD's, on the radio, on iPods, less on the television and concerts and at least on »fire festive party«.²²⁹

The frequent use of CD's by adolescents is not surprising, because the use of CD's is very simple. Furthermore, this media allows adolescents a very intimate, individual experience of music, because CD's can be listened in small pocket CD players which are nowadays very technical perfect. That CD's are used by adolescents very frequently is confirmed also in other research works.²³⁰

If we look at CD as on a factor which influences the adolescent's identity, than we have to understand, that the adolescents listen mostly to those CD's which they have

²²⁸ See table no. 100 in appendix.

²²⁹ This kind of parties are very popular and often organized in Slovenia, especially on Saturdays and Sundays.

²³⁰ Media Use Statistics.

See data on URL: <http://www.frankwbaker.com/mediause.htm> .

bought by themselves containing (of course) music which they like the most. If they listen alone to a CD, than this means, that they listen (hypothetical) to a music which whom they can identify themselves in a period of their lifetime. The CD and CD player can be considered as a part of a very complicated process in which they are affecting the adolescent's socialization and identification while distributing music.

The situation is changed if the CD is listened in pairs or in a small group, because only one person which is the owner of the CD is affecting with his/her CD and the music all the others in this group. As the music from CD is listened in pair or in a group means also, that the music distributed by CD and CD player is affecting the socialization of all the involved in listening this music. The music is the main cause why on the same place and in the same time are present two or more listeners who shares one common (music) experience, get accustomed to other members in a group and learn how to function in this group.

According to other research works²³¹ are the adolescents listening to radio also very frequently. The same results were gained in this empirical research work. Radio as a media influences adolescents more directly than CD as it is distributing contents which are not always known and which are often also moderated in a way to attract the listeners. The strength of influencing by this media is proportional to the frequency of distributing certain contents (broadcastings) and the attractiveness of the offered contents (broadcastings). With the very frequent listening to radio are made very well conditions to affect the adolescent's identity.

Unfortunately there is no data with whom are the adolescents listening to radio. We can conclude only hypothetical, that the radio is listened alone or in a group which can be also very huge. Radio is often used on public places (in shops, in conveyances, in pubs, on bus or railway stations), which means, that an individual – adolescent while listening to music by radio becomes unintended a part of a small or huge group which whom he/she shares the same music, gives a comment on music, accepts/rejects the music and in the same time is being socialized by music.

The results from the survey for adolescents show also a high level of listening to music by iPods. This was expected as iPods are very popular among adolescents because it gives them individualism. The fact that iPods are used individual means

²³¹ See: “Hours Spent Listening to the Radio Per Week«, on URL: http://www.mediainfocenter.org/music/radio_audience/hours_perweek.asp.

that this media affects the adolescent's identity while distributing music but not his socialization.

Music on television is not listened very often by our adolescents who were also expected as the use of this media is in general decreasing in the period of adolescence.²³² Television is a media which is used usually collective, in a certain place, which means that it offers the adolescents not the needed individuality as CD's, iPod etc. and also it offers not the possibility to watch it with those for who the adolescents care and wants to share the music experience (for example with friends, peers ...) because the televisions are usually not portable. From this point of view we can look on television as on a media which affects the adolescent's identity and socialization less than CD, radio or iPod.

The adolescents have chosen also concerts as a place where they listen to music although in a lower percentage. Lower percentage indicates that the visiting of concerts is connected with their age, when visiting concerts alone is not actually allowed to all of them, because concerts take place usually very late in the evening. Those adolescents who are visiting concerts are suggesting that concerts are a social event where they have the opportunity to contact with other adolescents, with their peers, or friends.

Concerts are very special events because the listening to music on concerts is different than if we are listening to music alone, or by other Medias (television, iPod, CD, radio. The emotions and feelings which are released by music on concerts are usually more emphasized as it is listened in a small/huge group. As individuals we can be very excited with a particular music piece, but we can get (hypothetical) more excited with the same musical piece, when we see how the other listeners are reacting

²³² See research works: Gerbner, G., Gross, L., et al. (2002). Growing Up with Television: Cultivation Processes. V: Bryant, J., Zillmann, D. *Media Effects: Advances in Theory and Research*. 2nd edition. New Jersey: Lawrence Erlbaum, Mahwah; Larson, R., Kubey, R. (1983). Television and Music: Contrasting Media in Adolescent Life. *Youth and Society*,(spring), 13-33; Larson, R., Kubey, R., Colletti, J. (1989). Changing channels: Early adolescent media choices and shifting investments in family and friends. *Journal of Youth and Adolescence*, 24 (5), 535-550; Larson, R. (1995). Secrets in the bedroom: Adolescents' private use of media. *Journal of Youth and Adolescence*, 24(5), 535-550.

on the same music . Music on concerts is the main reason for being together, and being together means that there are made very well conditions for affecting the adolescent's socialization as also for the identification, especially when on the concert are playing music stars with whom the adolescents can identify.

The sum of all the results from the survey for adolescents, regarding the importance of music for the identification and socialization of the adolescents confirms that music is essential in the adolescent's identification and socialization.

Is music essential for the adolescent's national identification?

The results from the survey for adolescents has confirmed that national identity is important for young adolescents and that music is essential for the adolescent's socialization and identification. As this two assumptions has been confirmed, it was interesting to find out, if music is essential also for the adolescent's national identification as the main hypothesis is claiming.

According to different empirical research works has music an important role in creating the identity in adolescents.²³³ Unfortunately, those research works do not explain if music has also a crucial role in creating the national identity in adolescents and they also do not explain which kind of music is affecting the creating the adolescent's national identity .

As folk music is the »national identification factor, which has such a power and content to bound members from a national community« (Strajnar, 1990:100), we can conclude, that folk music is that kind of music which can affect the creating of the adolescent's national identity. Therefore were given different questions in the survey for adolescents emphasizing the folk music in different ways:

a) the significance of folk music and of all styles of music who contains elements of folk music for adolescents, b) the adolescent's attitudes toward folk music and all styles of music containing elements of folk music,

²³³ See research works: Boal-Palheiros, G.M., Hargreaves, D.J. (2001). Listening to music at home and at school. *British Journal of Music Education*, 18 (2), 103-118; Campbell, P. S., Conell, C., Beegle, A. (2007). Adolescents' Expressed Meanings of Music in and out of School. *Journal of Research in Music Education*, 55, 220-236; Denac, O. (2002). Music in the entire development of the child's personality. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo; Denac, O. (2007). Music and her educational value. *Glasbena pedagogika, special issue*, 172 – 181; Motte Haber, H. (1990). *Psychology of music*. Ljubljana: Državna založba Slovenije and other.

- c) searching for answers why the folk music is or is not popular among adolescents,
- d) what are the circumstances in which the adolescents are national identifying themselves with folk music and if not, why not,
- e) what kind of music is acceptable for the adolescents for their national identification and if it is not the folk music, which one is it?

In the survey for adolescents was the folk music mentioned with different terms. In question 29, 36 and 38 was used the term »folk music«, however in questions 27, 32, 36, 39, 40, 41, 42, 43 and 44 the term »native music«. The decision to use different terms is based on the conviction that:

- a) some adolescents are still not sure, what actually is folk music and what does folk music include nevertheless they learn in the school subject Music about this style of music,
- b) there is existing a slight opportunity in some adolescents, especially in adolescents from minority families, that they understand as »folk music« the »Slovenian folk music«, which is mainly presented in the school subject Music.

The term »native music« allows the adolescent to think on that kind of music which is sung in their native language and includes elements which are characteristic for their national community or their native country. Of course it is possible to argue about the term »native music« because it is not clear which kind of music is it actually. After all, it can be any style or kind of music who is sung in the native language, so it can be popular music song in the native language, classical music sung in the native language, music who contains only some elements of folk music, original folk music or maybe national anthem who represents the fatherland and is sung in the native language.

The results from the survey for adolescents have shown that the decision to use the term »native music« was not wrong. When asked to write down a folk song in the survey, the Slovenian adolescents wrote down as an example a popular-folk music piece which indicates that they understand the term »folk music« as »popular folk music« played by popular-folk ensembles or soloists. Similar answers have given also the adolescents from minority families who obvious did not understand the term »folk music« quite well. Their answers to write down a piece of folk music were mostly connected with Slovenian popular folk music. These adolescents has given in

the survey also very contradictory answers regarding their attitudes toward folk music such as »they do not listen to folk music«, »they do not like folk music«, »they would like to learn more about folk music«, »they feel themselves bounded with their native country through native folk music« etc. The results from the survey for adolescents indicate also that folk music is not as popular as other popular styles of music.²³⁴ Certain styles of folk music (turbo folk music, original folk music, music with only some elements of traditional folk music, popular folk music ...) are not listened frequently by adolescents regardless their nationality and also no statistical significant differences were found.

Popular folk music is listened mostly very often by Slovenian adolescents, less by adolescents from minority families and by mixed adolescents,²³⁵ maybe because of the fact that these two categories of adolescents have understood the term of »popular folk music« as »Slovenian popular folk music« which whom they cannot identify themselves.

It is true, that there were in question 36 given also some suggestions regarding each style of music, in the sense of a short explanation about the style of music and the most popular interprets which holds also for the popular folk music. Unfortunately in the category of »popular folk music« were mentioned only the Slovenian interprets, like the in Slovenia very popular Avsenik and Lojze Slak, with whom some categories of adolescents (especially from minority families and mixed families) could not identify themselves, although they are listening to the same style of music but with the interprets from their native country, in their native language and with folk elements characteristic for their native country.²³⁶ As the results from the survey for adolescents have not given clear answers regarding the adolescent's attitudes toward

²³⁴ Similar results are to be found in recent research works inside and outside Slovenia, for example: Breznik, I. (2007). The elements of the multicultural education in the educational concept. *Sodobna pedagogika, special issue*, p. 210 – 225; Motte Haber, H. (1990). *Psihologija glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije; North, A. C., Hargreaves, D. J. (2007). Lifestyle correlates of musical preference: 2. Media, leisure time and music. *Psychology of Music*, 35(2), 179-200 and other.

²³⁵ The significant statistical differences in the variable folk music has shown in listening to popular folk music (table no. 107: hi-square = 26,27 and $p < 0,000$). Popular folk music is mostly not listened by mixed adolescents and immigrant adolescents, because they have probably thought on the »Slovenian popular folk music« with whom the obviously can not identify themselves.

²³⁶ For example Nedžad Salković and Predrag Čune Gojković from Bosnia and in Herzegovina, Esma Redžepova from Macedonia, Lepa Brena from Serbia etc.

folk music and the role of folk music in the adolescent's national identification, a factor analysis²³⁷ was made which has shown these factors:

1. factor: the style of music containing folk elements,
2. factor: ethnical contents which can be preserved with folk music,
3. factor: ethnical contents which the adolescents would like to learn more about in the school subject Music,
4. factor: anthem as a national identification factor.

The first factor has given high values regarding the adolescent's listening to music, connection and their attitude to the style of music which can be described as » folk music« or contains some elements of folk music. It was not surprising that there were emphasized those styles of music which refers to popular music (popular folk music, turbo folk music, folk music with modern rhythm, popular music in native language ...). This styles are evidently more understandable for our adolescents as they have grown up and are living surrounded with popular music which whom they can more easier identify themselves. Unexpected was the high value of original folk music, sung and played in the original way in small villages (0,640). The choice of this style of music indicates that the adolescents are aware of the value of folk music which is confirming also the high values of their bound with their native country with folk music (0,491) and their knowledge about their native country (0,612).

The second factor explains the adolescent's attitudes toward ethnical elements: which ethnical elements can be preserved with folk music and the reason why they should learn about the folk music from their native country. In their opinion, they should learn about the folk music from their native country because it is possible to preserve with folk music customs and habits (0,776), folk instruments (0,767), folk songs (0,736), nationality (0,681) and native language (0,672). Knowing better the folk music from their native country would, in the opinion of the adolescents, make them feel more bounded with their native country (0,504). Listening to this style of music would means also a lot to them (0,407).

The third factor explains that the adolescents would like learn more about the folk music from their native country in spite of the fact that folk music is not their favorite

²³⁷ In the factor analysis of the main hypothesis were included this questions/variables from the survey for adolescents: no. 23, 24, 25, 27 (III) , 29 (III and IV), 36 (V, VII, VIII, X), 37, 39 (II - V) , 40, 41, and 42.

style of music. They would like especially to learn more about the folk songs from their native country (0,788), about folk music from their native country in general (0,768), about folk instruments (0,753) and about folk dances (0,664).

Very interesting are also the results from the fourth factor which explains the adolescent's statements regarding the national anthem. The adolescents know their national anthem very well, they feel proud while listening to their national anthem and they love their national anthem as well. Lower values were found regarding the adolescent's consciousness of their national identity while listening to their national anthem. (0,361).

If we return to the very first assumptions, that for the adolescent's national identification with music are needed at least two preconditions, the salience of the national identity and the salience of music for adolescents, then it is possible to conclude on the basis of gained results from the factor analysis the following.

In our adolescents is existing a certain necessity to national identify themselves, which has been confirmed in the third factor in their desire to learn more about the folk music from their native country. We could also expose the adolescent's consciousness about the salience of national identity which shows itself in their attitudes toward which ethnical elements are possible to preserve with the folk music.

That folk music, and all other styles of music which contains elements of folk music are an important national identification factors are confirming the next factor weights:

1. first factor - the bond with their native country with popular music in the native language (question no. 29 IV = 0,510) and the bond with their native country with folk music (question no.29 III = 0,491),
2. second factor – the bond with their native country while listening to music from their native country (question no. 42 II = 0,504),
3. fourth factor – the consciousness about the nationality while listening to their national anthem (question no. 25 III = 0,361).

As it is seen from the results from the survey for adolescents, our adolescents are national identifying themselves with folk music, but also with all other styles of music which contains elements from folk music and are sometimes a very unconventional expression of the folk music (turbo folk music, music with modern rhythms, sung in the native language etc.). Regardless to the fact that this mentioned styles of music are not so frequent listened by adolescents, and regardless the fact that these adolescents

are a part of the modern youth culture from nowadays, we have seen that these adolescents are capable to identify themselves with folk music as individuals and as a part of a larger community they belong to. That is because folk music represents those elements of folk culture which are characteristic for the community they belong to and therefore are familiar to them.

Table 2: the factor analysis of the main hypothesis

(Continuing on page 390)

Factors	Factor weights
1st factor: Style of music with folk element	
I listen to popular folk music (q. 36 VII)	0,742
I listen to turbo folk music (q. 36 VIII)	0,671
I listen to folk music as sung and played in small villages (q. 37 I)	0,640
I listen to popular folk music which sounds as folk music (q. 37 II)	0,625
It is important to have a knowledge about the music from my native country (q. 27 III)	0,612
I listen to folk music (q. 36 V)	0,601
I listen to folk music with modern rhythms (q. 37 III)	0,591
The bound with the native country through popular music in native language (q. 29 IV)	0,510
The bound with the native country through folk music (q. 29 III)	0,491
I listen to the music from my native country (q. 36 X)	0,371
2nd factor: Ethnical contents	
The preservation of customs and habits through school subject Music (q. 40 IV)	0,776
The preservation of folk instruments through school subject Music (q. 40 III)	0,767
The preservation of folk songs through school subject Music (q. 40 II)	0,736
The preservation of nationality through school subject Music (q. 40 V)	0,681
The preservation of native language through school subject Music (q. 40 I)	0,672
I file bounded with my native country while listening to the music from my native country (q. 42 II)	0,504
I feel proud while listening to the music from my native country (q. 42 I)	0,471
It would mean a lot to me to learn about the music from my native country in the school subject Music (q. 41)	0,407
3rd factor: Ethnical contents interesting for adolescents and school subject Music	
I would like to learn more about folk songs from my country (q. 39 III)	0,788
I would like to learn more about folk music from my country (q. 39 II)	0,768
I would like to learn more about folk instruments from my country (q. 39 IV)	0,753
I would like to learn more about folk dances from my country (q. 39 V)	0,664
4th factor: Anthem as the national identification factor	
I feel proud while listening to my anthem (q. 25 I)	0,705
I do not feel anything while listening to my anthem (q. 25 V)	-0,573
I dislike my anthem (q. 25 VI)	-0,487
I feel very uncomfortable while listening to my anthem (q. 25 IV)	-0,474
The knowledge of the lyrics from my anthem (q. 24)	0,460
The knowledge of the melody from my anthem (q. 23)	0,434
I do not feel anything while listening to music from my country (q. 42 III)	-0,397
I become aware of my nationality while listening to my anthem (q. 25 III)	0,361

I feel very uneasy while listening to my anthem because of my school mates (q. 42 IV)	-0,301
---	--------

The Kaiser-Meyer-Olkin test is 0,884 and the Bartlett's test of sphericity is 6641.3 with a statistical significance and characteristic of $p < 0,001$. The explained sum of variability is 42,28 %.

As several empirical research works have confirmed that different socialization factors are important in creating the adolescent's national identity, it was also interesting to see, what is the role of the family, primary school, school subject Music, peers/school mates and mass media in creating the national identity with folk music in the adolescents from this empirical research work.

Family as the adolescent's socialization factor

We have seen already that family is essential in creating the national identity in adolescents. The results from this research work have also confirmed that some elements are more or less salient in creating the national identity. From the point of view of the folk music,²³⁸ the results from the factor analysis »The national identity of adolescents from minority families«²³⁹ indicates that the folk music is emphasized in the minority families.²⁴⁰ That explains also the significant statistical differences in listening to the »music from the native country«, which is listened more frequently by adolescents from the minority families.²⁴¹

The native music is less emphasized in Slovenian families,²⁴² at least in mixed families,²⁴³ which are confirming also the results regarding the adolescent's bounds with their native country with the native music.²⁴⁴

We can conclude only hypothetical about the salience of native music for Slovenian adolescent immigrants as also about the salience of national identity. An example of Slovenian adolescent immigrants in USA and Australia shows that this population is more and more inspired by their native culture, especially with those ethnical

²³⁸ In the continuing I will use the term »folk music« for any kind of music, which contains at least some elements from the traditional music culture in has the power to influence the adolescent's national identity.

²³⁹ See table no. 2.

²⁴⁰ See first factor »The knowledge of the native country« and second factor »The significance of native music in my family«.

²⁴¹ See table no. 107 in appendix.

²⁴² See table no. 91 in appendix.

²⁴³ See table no. 94 in appendix.

²⁴⁴ See table no. 85 in appendix.

elements for which we did not expect they would like as popular folk music (Mikola, 2005:82).

That means (maybe), that this unconventional expression of folk music is for the Slovenian adolescent immigrants not only a possibility to trade it or that it is something that gives them the feeling that they are better than their peers/school mates because they know something that their peers/school mates (maybe) do not know. We can argue the Slovenian adolescent immigrant's looks at this style of music as on something which gives them the feeling to be »Slovene« or the possibility to national identify themselves. Similar situations are found also in Slovenian adolescent immigrants in other countries, which indicates that folk music, played in the original way or using different ways of expressions (for example the Slovenian interprets Laibach...) is for the Slovenian adolescent immigrants one of the contents which whom they can national identify themselves.

Obvious is family an important socialization factor also from the point of view of influencing the adolescent's decision what to preserve among the ethnical/national elements as it is in the case of folk music. If the folk music is emphasized in a family, then there is a higher probability that the adolescents will national identify themselves with this style of music.

School as the adolescent's socialization and (national) identification factor

The school in Slovenia is providing since her independency from 1991 till today the official policy of the state. Ideologue convictions are in the primary schools mostly provided through:

- official curriculum,
- hidden curriculum,
- state symbols,
- diverse after school activities.

The primary school is mostly affecting the »value systems«, which can be understood as affecting the values and attitudes of students, among other also their national identity with the official curriculum. The influence of the official curriculum in the primary school is affecting the adolescents mostly with the primary school

subjects, the teaching plans for this subjects and with text books as a kind of »ideological construction« (Sturken and Cartwright 2001:21).

The official curriculum in the primary school is also that part of the school curriculum which is providing the official policy of knowledge/science in the state.²⁴⁵ Less is emphasized the hidden curriculum, which can be understood as all those activities which are not a part of the official curriculum, but are nevertheless bounded to the official curriculum.

That can be different projects (seminars, empirical school works etc.), which are provided from the Ministry for Education, from the National Education Institute or from other institutions. The hidden curriculum can be also autonomous projects of the school which whom the school is presenting itself in the community or projects with whom the school wants to level up the student's interest for certain school subjects (for example learning about the history of their native country, folk culture ...). The collaboration of the school with the community, different invitation to interprets to present for example certain knowledge or a part of the traditional culture can also be defined as hidden curriculum.

At least as the hidden curriculum are emphasized the concerts of students at the end of a school year, or on some state/region/community celebrations/commemorations, where the students usually give very different art, music, literature and similar contributions.

These concerts are very interesting, because they give the opportunity to affect the national identity of the audience, which are mostly students. The influence can be provided through playing, for example a folk instrument (button box, tamburitsa orchestra²⁴⁶ ...), singing folk songs (solo or as a choir), recitation of famous Slovenian poems, at last also a school stage interpretation of the everyday life of the Slovenian people.

Primary schools in Slovenia are mostly state institutions, which means, that they have hang out the Slovenian flag²⁴⁷ which the pupils see every day on their entrance to school and going out from the school. Furthermore, on all the national holidays or celebrations, on the beginning of the school year and at the end of the school year is

²⁴⁵ I think on the official knowledge which is very close linked to communities who has the economical, political and cultural power.

²⁴⁶ Tamburitsa is a folk stringed instrument characteristic for some Slovenian regions as for example Bela krajina.

²⁴⁷ See Uradni list RS, št. 47/2008 from 16th May, 2008 regarding hanging out the flags.

the Slovenian anthem performed. Also the Slovenian coat of arms is present all the time and students learn about it in different school subjects. The fact, that the students see, hear or learn every day (or very often) about this state symbols means that they are actually exposed to the »everyday nationalism«, because these state symbols, the »reminders of nationality« (Billig 1995:43), reminds the students every day on their nationality.

From the point of spreading, creating or emphasizing the national identity with music in adolescents from the primary school is far the most interesting the anthem which was already analyzed in the factor analysis of the main hypothesis. This state symbol should be a reflection of the collective identity about which we can argue because the collective identity is mainly fluid. The members of a state (for example in some democratic societies) have the possibility: a) to take over this collective identity free-willing, which means, that they have this identity as a part of their entire identity and that they have the opportunity to withdraw it whenever they want, b) that they do not have to overtake this collective identity especially if the content or the significance is not compatible to them. According to some research works, all members from a state do not have the same positive attitudes toward the state anthem, especially those, who belongs to the marginalized ethnical groups.

The factor analysis of the main hypothesis has shown in the fourth factor (»anthem as the national identification factor«), that the adolescents are proud of their anthem and that they are in a certain was consciousness about their nationality while listening to their anthem. The results were expected, because the young adolescents are already a member of the political culture and have already clear conceptions about the social and economical responsibility of the government, which are almost similar to the concepts of the grown up members of the society. They have a positive feeling about their national identity, they feel that they are bounded with their (native) country and are proud on their national symbols which part is also the anthem.

The fact that all adolescents are not bounded in a similar way with this state symbol is also not surprising, because the national identification is possible also with very unconventional elements as it is food, region, traditional costumes etc. Furthermore, different research works point out, that the members of the marginalized (ethnical) groups do not feel the same about the anthem and that they do also not appreciate it on the same way as the members of the dominant (ethnical) groups (McDonald,

2006), which has shown also the results from the survey for adolescents in this research work regarding the adolescent's attitudes toward the anthem.²⁴⁸

It has to be understood that in the Slovenian primary school²⁴⁹ is performed only the Slovenian anthem, which has for the adolescents from other ethnical groups or for adolescents from mixed families not the same meaning as for the Slovenian adolescents who are identifying with this state symbol with their country.

Tamburitsa orchestra, folk group or school choir are those after school activities which are also providing and spreading out the Slovenian national identity, because they are bounded with the Slovenian culture tradition. The results from the survey for adolescents has shown in the question 45 and 46,²⁵⁰ that from 514 adolescents who took part in this survey only a few take part in this activities in their leisure time, which means, that the school can not affect in a crucial way the adolescent's national identity with the already mentioned after school activities.

Nevertheless the results regarding the after school activities have to be taken with precaution, because to have a clear and detailed picture of the influence of these activities on the adolescent's national identity, more schools and students should be involved in this survey.

The factor analysis of the influence of the primary school on the adolescent's national identity with folk music has shown the factor »Multiculturalism of the school«, which confirms, that the school is providing a multicultural policy in the educational program. It is seen from the results from the question with whom are the adolescents listening to music in their leisure time. The adolescents are listening to folk music at least in the school (0,371), mostly outside the school with their school mates which have different nationality (0,862) and with school mates which have the same nationality (0,758). That the adolescents are listening to their native music outside the school is maybe to explain with the fact that the adolescents feel uncomfortable while listening to this style of music in the school, because they might feel that their school mates would make a fool of them or that they are maybe not so mature and capable to defend their attitudes and the choice of certain (national) values. Regardless to these results are the adolescents aware of the value of native

²⁴⁸ See table no. 54 in appendix.

²⁴⁹ Except in two-languages schools which are organized in the regions where the Italian or Hungarian minority are living.

²⁵⁰ See table no.155 - 195 in appendix for the question no. 45 in the survey for adolescents and table no. 196 in appendix for the question no. 46 in the survey for adolescents.

music and what does this kind of music mean for the members of other ethnical groups/nationality. They are also prepared to accept this music and to listen to this music which are confirming also the values of the factor weights in »listening to native music with different/same nationality outside the school«. The high values of the factor weights indicate also, that multiculturalism is a part of the educational system, that the school is providing the policy to preserve the national identity of all her students, furthermore that the adolescents are educated to respect other cultures and to understand the cultural diversity.

The factor analysis has shown also a third factor »The salience of folk music in the school subject Music« which confirms that this style of music is emphasized in this school subject. From the point of view this means, that this school subject is also giving its contribution in creating, spreading and emphasizing the adolescent's national identity regardless of the adolescent's nationality.

This confirms also the answers of the adolescents in this research work regarding their attitudes toward which ethnical contents are possible to preserve with the school subject Music and the high values of the factor weights (folk instruments = 0,837, folk songs = 0,837, folk customs and habits = 0,832, nationality = 0,700 and native language = 0,679).

If we sum all the results, it is obvious that school is essential in the creating, preserving and emphasizing the adolescent's national identity, and that this is present also in the school subject Music, which is traditional for decades less emphasized as a school subject in the school curriculum. Unfortunately this influence is not visible in the primary school subjects who can be freely chosen by students and are connected with music as »Music literature«, »Music projects« and »Folk dances«.

Table 3: The Factor analysis »The primary school, adolescents and national identification with folk music

Factors	Factors weights
1st factor: The preservation of ethnical contents	
The preservation of folk instruments in the school subject Music (q. 40 III)	0,837
The preservation of folk songs in the school subject Music (q. 40 II)	0,837
The preservation of folk customs and habits in the school subject Music (q. 40 IV)	0,832
The preservation of nationality in the school subject Music (q. 40 V)	0,700
The preservation of native language in the school subject Music (q. 40 I)	0,679
The knowledge of the native country in the school subject Music would mean a lot to me (q. 41)	0,433
2nd factor: Multiculturalism of the school	
I listen to my native music mostly with my school mates of different nationality in my leisure time (q. 43 IV)	0,862
I listen to my native music mostly with my school mates of same nationality in my leisure time (q. 43 III)	0,758
I listen to my native music mostly in the school (q. 43 II)	0,371
3rd factor: The significance of folk music in the school subject Music	
We listen very frequently to folk music (q. 38 VI)	0,876
We learn frequently about folk music (q. 38 V)	0,689
We listen frequently to popular music (q. 38 VIII)	0,378

The Kaiser-Meyer-Olkin test is 0,817. The Bartlett's test of sphericity is 2380,9 with a statistical significance and characteristic of $p < 0,001$. The explained sum of variability is 54,16 %.

The results of the survey for adolescents and the factor analysis of the salience of the primary school in creating and preserving the adolescent's national identity confirms, that the primary school is an important socialization factor in the preservation of the adolescent's national identity.

The school subject Music and the adolescent's national identification with folk music

The analysis of the educational program of the school subject Music from the first till the ninth class in the primary school shows that the national identity is preserved and emphasized in the first three years by emphasizing the knowledge of Slovenian folk songs and the knowledge of the Slovenian traditional culture in general.

From the fourth till sixth class of the primary school (especially in the fifth class), the students is given not only the knowledge about the Slovenian traditional culture but also the knowledge about the traditional culture from other countries.

In the last three years of the primary school (7th, 8th and 9th class) is an accent on the music history, on the development of the student's consciousness of the meaning of the Slovenian folk tradition for the Slovenian independency, less on the meaning of the national symbol – the Slovenian anthem and on the knowledge of songs from other cultures.

The factor analysis of the results gained from the survey for music teachers about the school subject Music and the analysis of how this subject is affecting the adolescent's national identity has shown two factors:²⁵¹

- 1st factor »The emphasizing of ethnical contents in the school subject Music« and
- 2nd factor »The emphasizing of ethnical contents in the school subject Music«.

The first factor »The emphasizing of ethnical contents in the school subject Music« explains the attitudes of the music teachers toward the importance of certain contents in the school subject Music and toward their goals/special goals in this subject. The music teachers are emphasizing more the Slovenian traditional culture than the cultures from other countries, which is understandable, as in each Slovenian subject is mostly the Slovenian traditional culture emphasized and less the cultures from other countries.

High values of the factor weights »the knowledge of Slovenian folk dances« (0,771), »the knowledge of Slovenian folk instruments« (0,744), »the knowledge of Slovenian customs and habits« (0,742), »the knowledge of Slovenian folk songs« (0,692) and in »the knowledge of the Slovenian traditional music culture in general« (0,433) means, that the Slovenian folk music is for the music teachers very important. The music teachers use a lot of their leisure time to gain different material about the Slovenian traditional music culture²⁵² and also the schools have different material about the

²⁵¹ In the analysis were used questions/variables from the survey for music teachers: no. 13, 14, 15, 18 (XV and XVI), 20, 22 and 27.

²⁵² See table no. 232 and figure no. 38 in appendix.

Slovenian traditional music culture as well.²⁵³ The music teachers are convinced that it is possible to create and emphasize the adolescent's national identity with (folk) music and also that it is possible to express the national identity with (folk) music. They are less convinced about the preservation of the adolescent's national identity with (folk) music.²⁵⁴

For the music teachers are important also the knowledge of other traditional cultures, as the knowledge of folk dances (0,753), folk songs (0,732), folk instruments (0,572), music traditional culture in general (0, 433) and the frequent learning about traditional music culture (0,406). They use less time to collect the material about traditional cultures from other countries,²⁵⁵ nevertheless have the schools in their opinion enough material about traditional cultures from other countries.²⁵⁶ That the traditional culture from other countries is salient for the music teachers as also the frequent learning about these cultures indicates that the multiculturalism is present in this school subject, which allows the students from different nationalities to preserve their national identity with music.

The second factor »The emphasizing of ethnical contents in the school subject Music« confirms that multiculturalism is important to music teachers, although the music teachers are not so well informed about the term multiculturalism (0,344). It is obvious that the music teachers are aware about the importance of the multiculturalism in their school subject, because they are convinced that their students should know and learn about foreign traditional cultures (0,646),²⁵⁷ because it develops in their opinion the students knowledge about the values of other cultures (0,821), it creates an intercultural dialogue (0,755), it gives the opportunity to gain a knowledge about the traditional music culture from other countries (0,715), it creates the understandings of diversity 0,607), it creates a politeness to foreigners (0,455) and it develops a higher outlook of the students in general (0,451).

Their attitudes toward gaining knowledge about the values from foreign countries can be explained with the fact that a lot of the involved music teachers in this research

²⁵³ See table no. 233 and figure no. 39 in appendix.

²⁵⁴ See table no. 227 and figure no. 33 in appendix.

²⁵⁵ See table no. 237 and figure no. 43 in appendix.

²⁵⁶ See table no.238 and figure no. 44 in appendix.

²⁵⁷ Although the syllabus of the school subject Music and only a few hours which are planned for this subject do not allow to present very frequently the foreign cultures, are the music teachers nevertheless trying to teach their students about traditional foreign countries. See table no. 228 and figure no. 33 in appendix.

work have taught or are still teaching students from different nationalities,²⁵⁸ mostly from the states of previous Yugoslavia.²⁵⁹

Table 4: the factor analysis of the school subject Music

Factors	Factor weights
1st factor: »The emphasizing of ethnical contents in the school subject Music«	
Slovenian folk dances (q. 20 II)	0,771
Foreign folk dances (q. 20 IV)	0,753
Slovenian folk instruments (q. 20 IV)	0,744
Slovenian folk customs and habits (q. 20 I)	0,742
Foreign folk songs (q. 20 VII)	0,732
Foreign folk customs and habits (q. 20 V)	0,732
Slovenian folk songs (q. 20 III)	0,692
Foreign folk instruments (q. 20 VIII)	0,572
The knowledge about Slovenian traditional music culture	0,525
The knowledge about foreign traditional music culture	0,433
Frequency of learning the foreign traditional music culture (q. 27)	0,406
2nd factor: Multiculturalism in the school subject Music	
The knowledge about the values of foreign cultures (q. 15 VI)	0,821
Creating an intercultural dialogue (q. 15 IV)	0,755
The knowledge about the foreign native music (q. 15 V)	0,715
The salience of teaching students the foreign music culture (q. 14)	0,646
The understanding of diversity (q. 15 II)	0,607
Politeness toward foreigners (q. 15 I)	0,455
Wide outlook (q. 15 III)	0,451
The teacher's awareness about the multicultural music education (q. 13)	0,334

The Kaiser-Meyer-Olkin test is 0,809. The Bartlett's test of sphericity is 752,9 with a statistical significance and characteristic of $p < 0,001$. The explained sum of variability is 44,47 %.

The results confirm that the school subject Music is from the point of view for the music teachers an important socialization factor in the adolescent's national identifying.

The salience of peers and friends in adolescent's national identifying

According to other research works are adolescents accepting peers or friends from other nationalities more or less, depending on the influence of different socialization factors in their life. As already mentioned is the role of family essential in creating the adolescent's conception of his national identity and the conception toward foreign

²⁵⁸ See table no. 23 and table no. 218 in appendix.

²⁵⁹ See table no. 218 and figure no. 24 in appendix.

nationalities. From the moment the children steps into the primary school, is this institution beside the family, those on who is affecting the students enormously, because the primary school provides the official state policy toward the understanding, the conception, acceptance, creating and emphasizing the children and adolescent's national identity. It has to be understood that this policy can be also very different from the family attitudes, because the primary school has very different contents and teachers which can intentional or unintentional affect the adolescent's perception toward a member of foreign nationality. This affecting can be provided also in a very exclusive way, for example in revues for adolescents (Zirkelbach, 2006), in text books which provides sometimes in a very stereotypical, one-sided, symplificated or old fashioned way like »our« values toward »their« values (Pajnik, 2002, 7-8). That can be also pictures, which are presenting a member of other nationality in a much minorized position (Zavelcina, 2007), or teachers who unintentionally provides their students very subjective or only general information about members from other ethnicities (Ule, 2000:157-158). It can be also a deficient educational view of the primary school which is not emphasizing enough the education for students as members of a future society, which should learn how to be a part of a democratic society and how to accept and respect diversity (Hjerm, 2005).

We can point out also the mass media and their influence on the adolescent's opinion about the members of other nationalities, because the mass media actually »learns« how to be a part of a national community and on what is to be paid attention regarding the threatens of other nationalities on the nationality of a certain community (Pušnik, 2003).

All the mentioned socialization factors thus are influencing on a specific way (alone or even combined) the adolescent's readiness to accept a member of different nationality. Depending on that influence are the adolescents more or less prepared to accept the members of different nationalities and the level of the acceptances decides if a member of other nationality is willing to preserve or not his national identity with cultural-ethnic elements which can be also (folk) music.

We have seen already in the factor analysis about the primary school (page 399) in the factor »Multiculturalism of the primary school«, that adolescents are listening to music in their leisure time with school mates which have the same or different nationality. That means, that these adolescents are not only accepting members of other nationalities but they also give a contribution to the preservation of the national

identity of those members of other nationalities with their willingness to listen to the native music of other cultures. Of course they gained data is not enough to have a complete picture about this situation and to understand the relation of Slovenian adolescents toward the preservation of cultural-ethnic elements of other foreign cultures.

We can also argue about the results in question 39,²⁶⁰ where a lot of adolescents answered, that they are not interested in learning more about the music from foreign cultures. According to the »Directions of the education from the preschool education till University« in year 2007, which are based on the documents »Strategy of the education for the permanent development« (UNECE, 2005), which »emphasize the mean of knowledge and respecting our own and foreign cultures as cultural diversities«, than we could confirm regarding to the gained results in the factor analysis about the school subject Music in the first and second factor, that those directions are present in the primary school at least in the school subject Music.

It is true, that music teachers are emphasizing a little more the Slovenian music culture than foreign cultures, but in the same time they are aware of it, that it is necessary to learn their students not only to respect their own culture but also the foreign cultures. As teachers are for the adolescent an important person (after their parents) it is to expect, according to the positive attitudes of teachers toward multiculturalism, that such attitudes would be present also in adolescents. Unfortunately, the answers of adolescents in question no. 39 has shown on the contrary negative attitudes, which means, that the teachers should pay more attention to this problem.

We can also argue about these results, because the example of adolescents who were involved in this survey is maybe too little to have a more detailed and reliable data regarding the attitudes of Slovenian adolescents toward adolescents from other nationalities, regarding their readiness to accept diversity and how this readiness to accept this diversity is affecting the willingness of adolescents from other nationalities to preserve their national identity.

Personal interviews with members of other nationalities, different research works, articles etc. are indicating about their bad experiences in their childhood and adolescence because of their nationality and also about the incapability of free-

²⁶⁰ See table no. 116 and figure no. 15 in appendix.

expressing their national identity as cultural-ethnic elements as well in the Slovenian society, especially after the Slovenian independency in 1991.

The results from the survey for adolescents from this research work and other research works has shown that the adolescents are conscious about their national identity, and that this consciousness is growing with the age as their desire to preserve their national identity through expressing the cultural-ethnic elements. Unfortunately there are no data if the adolescents are aware about the fact, that it is important not only to preserve their own national identity but also to give the possibility to members of other nationalities to preserve their national identity which is a precondition for living together in a ethnical heterogeneous society.

In this sense it has not to be forgotten, that the desire to preserve the national identity or the significance which the national identity has for the young adolescents is a reflection of decisions, values and attitudes which them have been provided mostly from families or school, which has in this period of life a crucial influence till the time, when the adolescents will be capable to decide in a mature way on their own about the national identity. Of course is important also the situation in the society where the adolescents live as the relation between the dominant and marginalized cultures in the society. The society affects the adolescent's decision about preserving or not the national identity with cultural-ethnic elements regardless to the awareness of the importance of the national identity and regardless to the fact that their decisions or attitudes could affect other members of same or other nationalities to preserve their national identity.

Mass media as socialization factor in the adolescent's national identification with music

The factor analysis of mass media and their influence on the adolescent's national identity has shown these results:

Table 5: the factor analysis »Mass media as a socialization factor in the adolescent's national identification with music«

Factors	Factors weights
1st factor: place of listening to music	
With school mates of same nationality in my leisure time (q. 43 III)	0,849
With school mates of other nationalities in my leisure time (q. 43 IV)	0,747
alone(on i-Pod, on mp3, ...) (q. 43 V)	0,618
At home, where my family is living (q. 43 I)	0,563
At school (q. 43 II)	0,313
2nd factor: Mass media	
I am listening to music on CD's (q. 35 III)	0,553
I am listening to music on radio (q. 35 II)	0,506
I am listening to music on concerts (q. 35 V)	0,485
I am listening to music while watching TV (q. 35 I)	0,365
I am listening to music on »fire festivals« (q. 35 VI)	0,315
I am listening to music on my i-Pod (q. 35 IV)	0,304

The Kaiser-Meyer-Olkin test is 0,734. The Bartlett's test of sphericity is 1026,7 with a statistical significance and characteristic of $p < 0,001$. The explained sum of variability is 30,58 %.

The results gained from the survey for adolescents are confirming in the second factor once more the adolescent's habits of listening to music using mass media. The adolescents are listening to music mostly on CD's (0,553), on the radio (0,506), on concerts (0,485), less on the television (0,365), on »fire festivals« (0,315) and at least on iPods (0, 304).

There have been already given possible explanations how these mass media influences the adolescent's identity. If they are influencing their identity, than we can assume that they are also influencing their national identity, especially while distributing folk music.

The first factor »Place of listening to music« explains with whom are the adolescents listening to music in their leisure time. They are mostly listening to music in their leisure time with school mates with the same nationality (0,849), with school mates of other nationalities (0, 747), alone (0,618), at home where they are living with their family (0,563), at least at school (0,313).

The friendship with school mates which is in this age period emphasized does not explain with which mass media they are listening to music together. This is actually not so important as the fact that they are listening to music with collective, which means that the music is experienced in collective way.

The role of mass media in this collective experiencing of (folk) music is to distribute the music, which means that there is made a precognition to affect the adolescent's national identity, especially if that kind of music is listened very often. The unknown music which is listened frequently becomes after a time well known, which means that it is accepted more easily and that it creates a familiar feeling (Demorest and Schultz, 2004).

It is true that internet was not included as a mass media in the survey for adolescents. Although it is clear according to several different research works that this media is increasing in its popularity among adolescents it was not included because the this media is actually used more frequents in older adolescents,²⁶¹ not so much in young adolescents which was the main reason not to include this mass media in the survey.

In this case we can conclude only hypothetical about the use of internet in young adolescents and think about this media in the sense of giving the young adolescents the opportunity to contact with other adolescents in a virtual community, which members are similar regarding the way of thinking, goals, interests, ideas etc. (Rheingold, 1993). If we are thinking on internet as an important factor who could affect the adolescent's national identity, than we have to take in account the already mentioned virtual community. The information or contents are often rearranged because of the needs of such a community, with the purpose to hold this communities together and to make them functioning.

We can look at these virtual communities also from another point of view, especially if we are thinking on the national identity for which the adolescents have made a choice. If the purpose of this virtual communities for the Slovenian adolescents is (hypothetical) to make contacts with other adolescents and to have fun, to gather information which are »in«, to make friends, to listen to (folk) music which is maybe not listen outside this virtual community, then is this virtual community for adolescents from other nationalities giving them the same as the Slovenian

²⁶¹ See: Robson ,M. (2009). How Teenagers consume Media. *Media & Internet*, 10, 1-7 on URL: <http://media.ft.com/cms/c3852b2e-6f9a-11de-bfc5-00144feabdc0.pdf>. See also the internet article about the use of mass media in children »Media Use Statistics«, URL: <http://www.frankwbaker.com/mediause.htm>.

adolescents but besides this also the possibility to national identify themselves (for example with folk music) with other members of the virtual community which has the same (foreign) nationality.

For adolescents from mixed families are these virtual communities a possibility for a »quiet« assimilation, where will dominate the ideas, values, attitudes of the national community which is more attractive, more persuasive, more creative ...

To sum the results from the survey for adolescents and the results from the factor analysis, the mass media have shown that they are not only an important socialization factor for adolescents but have also an important role in the adolescent's national identification, especially if they are distributing that kind of music which whom the adolescents can national identify themselves.

Conclusion

The main purpose of the doctoral thesis was to find out if music has among all the roles she has for the adolescents also the role of a national identification factor. Two assumptions were made: 1) the national identity is important for young adolescents and 2) music is essential for the adolescent's socialization and identification. The assumption about the salience of the national identity for adolescents was based on other theoretical and empirical research works about the significance of the national identity for adolescents, and was also verified with the survey for adolescents in this empirical research work. The analysis of the results gained from the survey for adolescents has shown that the national identity is also important for our adolescents, although they are very young and are actually becoming aware about the importance of the national identity.

It was find out, that a crucial role in the preservation of the adolescent's national identity has the family and that national identity is emphasized especially in the Slovenian families and minority families, less in mixed families. Significant statistical differences were found in minority families concerning a strong emphasizing of the traditional customs and habits and traditional music as well, in mixed families concerning a very weak emphasizing of the national identity, native language, traditional customs and habits and traditional music.

Significant statistical differences were found also in elements, which are in the opinion of adolescents important for their feeling of the national identity as the native

language, which is for the Slovenian adolescents the most important and the folk costumes which are for the adolescents from mixed families the least important.

Regarding the elements which are bounding the adolescents with their native country, were significant statistical differences found in native language which whom the Slovenian adolescents feel the most bounded with their native country, and less the adolescents from minority families and mixed families. The elements »place of birth«, »folk music«, »popular music sung in the native language« and »products from the native country«, has shown that these elements are those which whom the adolescents from mixed families are feeling the least bounded with their native country. Food was emphasized the most by adolescents from minority families as an element which whom they feel the most bounded with their native country.

The assumption that music is essential in the adolescent's socialization and identification was based (as the first assumption) on different theoretical and empirical research works and was verified also with the survey for adolescents in this empirical research works. The results from the survey for adolescents have shown that music is important in the adolescent's socialization and identification. The adolescents like music, they are listening to music very frequently, are taking music lessons, are dancing in folk groups, are going to concerts etc., which confirms that they are from this point of view very similar to adolescents from other countries.

The adolescents are listening mostly to popular styles of music which are popular also for the adolescents from other countries (rock, pop, rave, techno...). These styles of music are for our adolescents obviously those one which whom they are capable to identify themselves, which supports their life styles and are giving them the possibility to preserve their identity. Similar to adolescents from other countries, are our adolescents listening at least to classical music and jazz, which are styles of music which whom they obvious cannot identify themselves, because these style requires a certain maturity.

The adolescent's choice of mass media and listening the music is similar to adolescents in other countries. They listen to music mostly on CD's, on the radio, on i-Pods, on televisions or concerts, at least on the »fire festivals«. The choice of mass media has shown that the adolescent's socialization with these mass media is similar to other countries.

Furthermore, the analysis of the gained results from the survey for adolescents and music teachers has shown that music has also the role in the adolescent's national

identification. Although this influence was confirmed in other empirical research works, it was very surprising in this empirical research work as the results has shown a very low level of listening to folk music or to those styles of music which contains folk elements.

A detailed analysis has confirmed nevertheless that folk music and all other styles of music which contains folk elements has a specially place in the life of adolescents, that these styles of music are not unacceptable for them and that they know these styles of music very well which was also very surprisingly. The adolescents claimed in their answers that they feel with the mentioned styles of music bounded with their native country, but only in the case, if these styles of music were emphasized in their families too.

The adolescents feel the folk music as a way how to preserve their national identity in with whom they can express and show something that other members from other nationalities (maybe) do not have. They are aware of the value of the traditional folk music although they listen to it rearranged in popular styles, which is understandable, as popular music is the kind of music which is listened mostly in this age and also the kind of music which whom they can identify themselves. This means, that the adolescents can national identify themselves with any kind of music if they feels that this music is bounding them with their native country.

Adolescents do not feel uncomfortable to listen to folk music with school mates with same or different nationalities. They feel proud while listening to their native music. It is surprising that some adolescents from minority families feels and think about the music which is actually not from their native country (for example the Slovenian folk music) as about their »native« music.

Although the adolescents would like to learn more about interesting and enjoyable contents in the school subject Music, they do not refuse to gain more knowledge about the folk music from their country. This is evidently in adolescents from minority families, who would like to learn more frequently about their native music or to listen to this kind of music, which would mean a lot to them.

The results from the survey for adolescents has shown also, that the adolescents are already in this age when they are capable to understand that accepting the traditional music from other cultures means that they give the members of this cultures the possibility to preserve their national identity. They are also aware about it, that

accepting foreign traditional cultures is crucial for a respectful relation of the members of other nationalities toward their nationality.

The adolescent's answers what of the ethnical/national elements is possible to preserve with the school subject Music indicates also, that they are aware of the importance of the school subjects in providing the national contents.

Our adolescents have confirmed that they are members of the informational-technological society regarding their use of mass media. The use of mass media in our adolescents is similar to adolescents in other countries. The mass media has a particular place in their life as they give them the opportunity not only to make contacts with other adolescents but also the possibility to listen to music which makes their life rich and gives them also the opportunity to (national) identify themselves with it.